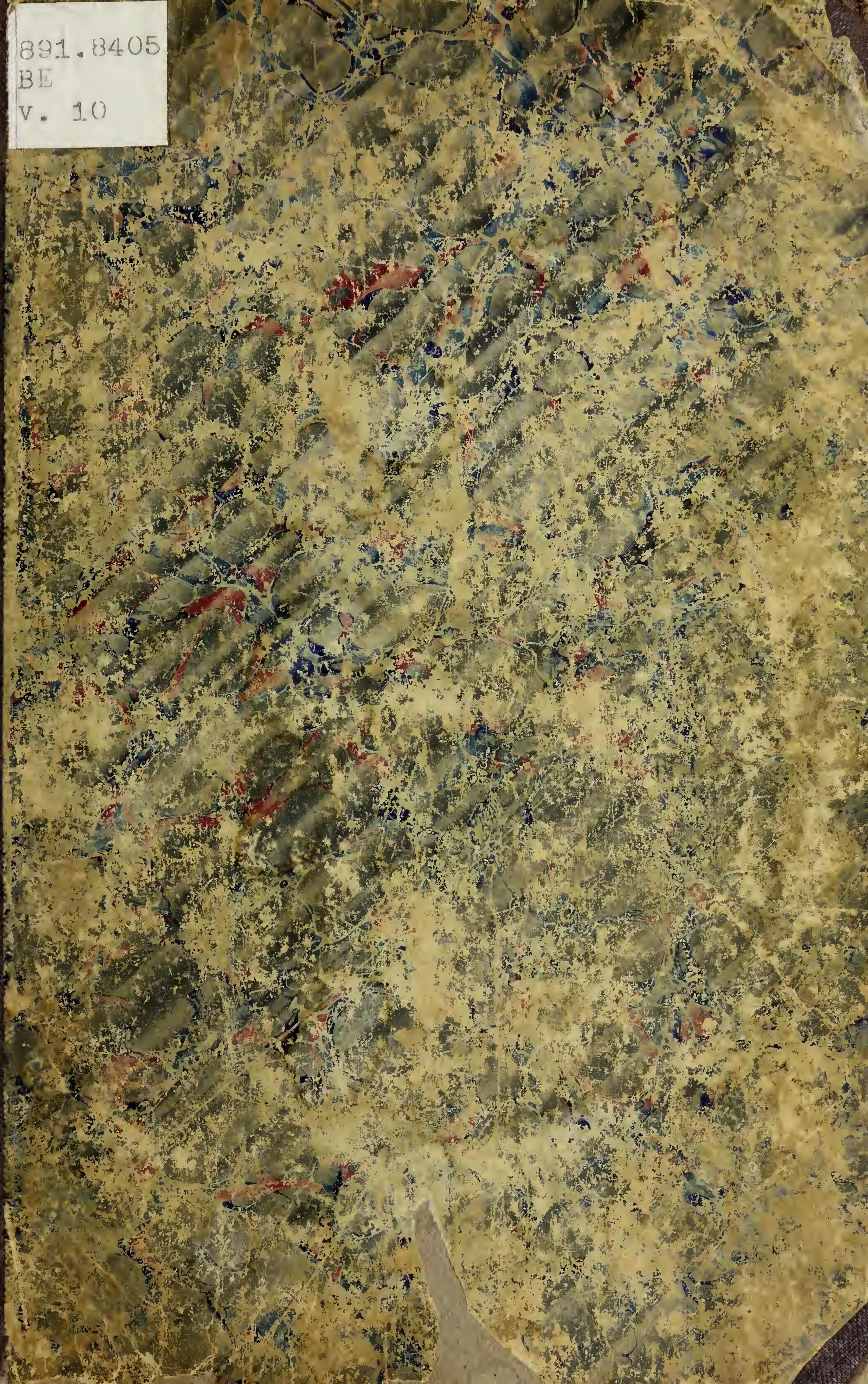

Jožè. Majcen
Osmošolec.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Vredil in založil

J. Golé.

Deseti tečaj.

1878.

Tiskala tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Kazalo.

List 1. Z bogastva na nič. — Prijetni spomini. — O svatbi kralja velikomoravskega. — Nadolžna smert treh bratov (pesen).

List 2. Z bogastva na nič (dalje.) — Prijetni spomini (dalje). — O svatbi kralja velikomoravskega (dalje). — Čaše nikari ne meči v globočino (pesen). — Družba sv. Mohora. — Slovstvo.

List 3. Z bogastva na nič (dalje). — O svatbi kralja velikomoravskega (dalje). — Najbolj razširjene vere v Aziji. — Pesnikove sanje (pesen).

List 4. Z bogastva na nič (konec). — Prijetni spomini. — O svatbi kralja velikomoravskega (dalje). — Pesnikove sanje (konec). — Drobnosti.

List 5. Bodi zadovoljen s tem, kar imaš. — O svatbi kralja velikomoravskega (dalje). — Moja domovina (pesen). — Sveta gora. — Irski desetnik. — Drobnosti.

List 6. Bodi zadovoljen s tem, kar imaš (konec). — O svatbi kralja velikomoravskega (konec). — V pomladi (pesen). — Potomcem (pesen). — Nepričakovano veselje. — Mehikani, njih življenje, šege in družinske razmere. — Drobnosti.

List 7. Spomini. — Aleksander Ivan knez Potemkin. — Hrepenenje (pesen). Nepričakovano veselje (konec). — Luziški Serbi.

List 8. Spomini (konec). — Dobro jutro (pesen). — O ustanku Madjarov l. 1848. — Tolažba v nadlogi. — Družba sv. Mohora.

List 9. Začni dobro, da dobro končaš. — Aleksander Ivan knez Potemkin. — O ustanku Madjarov l. 1848. — Hrepenenje priprostega kmeta. — Človeško telo, dokaz duše. —

List 10. Začni dobro, da dobro končaš (konec). — Roža deklét (pesen). — AleksanderIvan knezPotemkin(konec). — O ustanku Madjarov l. 1848 (konec). — Jutrovski reki. — Kakor veljaki, tako delajo prostaki.

List 11. Dr. Janezu Bleiweisu za 70. rojstni dan (pesen). — Néma deklica. — Jutranja pesen jezdeca (pesen). — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Proštnija Tinje na Koroškem. — Jan Žiška, češki vojskovodja. — Vert, sredstvo za odgojo.

List 12. Nema deklica (konec). — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Na vernih duš dan. — Vračilo sveta (pesen). — Štefan Nemanja. — Medved in dren. — Drobnosti.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji v vsakem listu. — Razne vesti, drobnosti in oznanila nahajajo se po raznih listih.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 1. V Celovcu 20. januarja 1878. Leto X.

Z bogastva na nič!

(Povest).

I.

Starega Rožanca, možá poštenega in po vsej občini čislanega, so pokopali. Trije duhovni so ga spremili na pokopališče, pri treh cerkvah mu je zvonilo, tako je bil mož zaukazal v poslednji oporoki, ljudstva pa se je zbralo toliko, da še stari možje niso pomnili nikdar tacega pogreba.

„Tako je", djali so nekteri, ki so ranjcega premalo poznali ali pa mu bili zavidljivi zarad njegovega imetja, „kdor imá denar, ga vse časti, celó nebesa si lehko kupi, siromak pa le terpi in terpi." Pa ranjki Rožanec bi si bil zaslužil to čast, če tudi ne bi bil bogat.

Štirdeset let je mož županoval v soseski neprenehoma, ter bil s svojim lepim, prijaznim vedenjem in neutrudljivo marljivostjo vzor vsem sosedom. Rožančeva hiša je bila najstareja v fari, od nekdaj so že sloveli njeni gospodarji kot pobožni, radodarni in pridni ljudje. Nek Andrej Rožanec je bil napravil sam lep stransk oltar sv. Andreja, ki je bil narejen v Benetkah iz marmeljna ter pripeljan z velikimi stroški po morji sem. Njegov potomec Aleš je plačal polovico stroškov za novo pokopališče, na kterem je pa ravno on po božji volji sam najpervi počival, sedaj umerli Tomaž pa je napravil veliki zvon, ki mu je danes klenkal k večnemu počitku. —

Veliko Rožančevo posestvo je podeval njegov edini sin Lojze, ki je bil staremu očetu res velik križ v življenji. Že pred desetimi leti mu je bil prepisal posestvo, da bi ga oprostil vojaščine, misleč, da mu bode sin za to hvaležen ter mu stregel na starost, pa bilo je žalibog, kakor večkrat pri tacih prilikah, ravno narobe: starec je užival mesto sinove ljubezni in hvaležnosti, le njegovo surovost.

„Sin je spravil očeta v zemljo", djali so sosedje, „nikoli se mu ne bo dobro godilo." Pa kaj je mladi Rožanec porajtal na besede jezičnih, opravljivih sosedov, on je bil sedaj gospodar, pa je. V hlevu mu je stalo dvanajst krav, štiri pare volov in šest parov rejenih konj. Imel je pod kozolcem tri

tovorne vozé, na kterih je prevažal blagó po svetu, v kašči pa žita toliko, da ni vedel kam ž njim. Kaj mu je tedaj še manjkalo bogatinu?

Razun njega bila je pri hiši še kacih osemnajst let stara deklica, Tončika, ki je gospodinila, odkar je umerla stara Rožančevka in dokler se ni mladi oženil. Ranjki Rožanec, njen ujec, vzel jo je bil za svojo, ko sta jej pomerla oča in mati, obá en dan ob času kolere. Dekle je bila pridna, poštena, zató, jo je tudi mladi Rožanec rad videl pri hiši, akoravno mu ni bilo všeč, da jo stari oče njeguje. —

Najbolj pa je mladega Rožanca jezilo, da je dekle imela znanje s sicer ubogim, pa jako delavnim mladenčem, Osredkarjevim Janezom, ki si je bil v malih letih toliko prihranil od svojega pičlega zaslužka na cesti, da si je sèzidal hišo ter še prikupil zraven majhen vert in njivo. Mladenč je iskreno ljubil Rožančevo Tončiko, ker je vedel, da bi bila taka poštena in pridna gospodinja kakor nalašč zanj, in bi se dalo s tem sčasom kaj opomoči, zlasti pa, ker je vedel, da mu tudi stari Rožanec ni nasproti, marveč ga rad vidi, in bi jima znal premožni mož, ko bi bila kedaj svoja, tudi dosti pomagati. Vse to je prevdaril Osredkarjev Janez in spoznal je, da bi bilo najbolje, ko bi se prej ko mogoče zaročil z Rožančevo Tončiko.

Edini mladi Rožanec, ta mu je bil nasproten, ki sploh ni mogel terpeti revežev, akoravno mu je stari večkrat očital njegovo ošabnost ter ga svaril, rekoč, da je tudi on bil siromak, pa je pripravil iz nič vendar do nečesa. —

Nekdaj popoldne, ko sta se Tončika in Janez ravno pogovarjala pri studencu, pride mladi Rožanec domov iz mesta. Moral ju je zapaziti, kajti ko pride Tončika z vodó domov, bil je grozno razjarjen. Hudoval se je nad hlapci, nad deklami, nobena reč mu ni bila prav, samo Tončiki ni rekel níčesa, ampak molče je šel skozi kuhinjo memo nje v zgornjo sobo.

Zvečer pride na vert, kjer je Tončika ravno pobirala posušeno perilo. Nekaj časa molčé hodi sem in tja, potem pa se ustavi pred ńjo ter nekako zaničljivo reče: „No, sta bila źe zopet skupaj z unim?“

„S kterim?“ praša dekle, kot ne bi bila vedela, koga misli gospodar.

„No, Bog vedi s kterim le! — Da te le sram ni, — tako dekle, pa se tako izpozabi. Kaj bodo rekli ljudje?“

Tončika je molčé pobirala dalje perilo raz vervi ter ga polagala v jerbas, rekla pa ni nič.

„Ta te bode storil srečno, le veseli se. S kuhalnico in sv. križem bodeta zabeljevala in ovsén kruh jedla, iz kterega bodo rese šterlele, če ga bosta imela. Našega kruha si se preobjedla, sedaj bi rada svojega pokusila; — o le daj, dobro te bodo še skominje mikale in te bodo, pa bo prepozno. Beračija ti še ne odide, ki tako tiščiš vanjo.“

Rekoč odide počasi zopet prek dvorišča v hlev, potem pa v sobo spat naročivši dekli, da ne bo večerjal.

Tončika, ki se je doslej premagovala, jela je po njegovem odhodu glasno jokati. Tacega očitanja in gerdenja vendar ni zaslužila, ko je vedno tako

pridno delala pri hiši. Hudo, grozno hudo jej je bilo, pa nikogar ni imela, da bi mu bila potožila svojo žalost in si tako zlajšala serčno bolest.

Še dolgo po noči je čula v postelji in tiho jokala, bleda luna je sijala skozi njeno okno ter obsevala njeno obličje, — ta edina njena tolažnica, tiha luna! —

II.

V Bolščakovi kerčmi so sedeli Osredkarjev Janez s svojo nevesto Rožančevo Tončiko, dva soseskina moža in pa Streharjev Martinek, ki je bil dvajset let berič pri c. k. uradu ter služil vsak mesec pet goldinarjev deset in pol krajcarja, sedaj na stara leta pa se mu je pripetilo, kakor marsikomu, da je moral v pokoj brez penzije ter ni druzega dobil za svoj dolgoletni trud in zvesto službovanje, nego staro rujavo suknjo z visokim kviško šterlečim kolarjem, ktero mu je podaril pri odhodu gospod okrajni predstojnik. — Gospod fajmošter so bili toliko usmiljeni, da so ubogemu Martiniku dali nekoliko posla pri cerkvi, namreč, da je ob nedeljah prižigal sveče, pometal cerkev, o križevem nosil pred procesijo Boga ter hodil veliki četertek v bližnjo dekanijo po sv. olje. Zató je imel prosto stanovanje v stari mežnariji, dobival vsako leto šest mernikov ajde, nekaj krompirja, fižola in pred pustom pri vsakej hiši koline. Martinek je bil s tem zadovoljen, še Bog da je imel, včasih si je pa tudi prislužil kako šestico s pisarijo, kedar je bilo treba napraviti kako ženitovansko pogodbo ali kaj druzega enacega, in ljudje so celo terdili, da Martinek več umeje, nego marsikaki jezični dohtar v kanceliji.

Tudi danes so bili poklicali Martinka, da bi delal ženitovanska pisma Osredkarjevemu Janezu in Rožančevi Tončiki, ki se že toliko časa poznata, toliko časa rada imata, ter se je vendar slednjič izpolnila božja volja in njuna goreča želja, da se smeta v zakon vzeti. Deželska gosposka je to dovolila, fajmošter so tudi dovolili in sedaj manjka še tretje osebe, da bi se sklenila veljavna pogodba, namreč mladega Rožanca, ki je bil Tončkin váruh.

Zunaj se je že jelo mračiti in Bolščak je iztočil že tretji bokal ter šel po četertega, pa Rožanca še le ni bilo.

Martinek je že nesterpljivo vlekel dolge suhe perste, da so mu pokali, kot bi kosti lomil, obrezoval peró ter ga poskušal, konečno pa pogleda skozi okno po cesti ter zmaje z glavo rekoč: „Ni ga, pa ga ni, tega termoglavca.“

„Ne vem kaj čaka,“ odverne ženin, „saj vé, da smo tukaj.“

„Kljubuje, kljubuje, nalašč noče priti,“ pravi eden soseskinih mož, „po-nj naj ide kdo.“

„Saj res, Bolščakov fant naj gre pó-nj,“ priterdi Martinek. — Aló, Tonček, teci po Rožančevega botra, pa reci, da naj takoj pridejo, veš, veli pri peči sedečemu fantu, kerčmarjevemu sinu.

„Reci, da jih prosimo, naj bi prišli!“ kliče nevesta za odhajajočim fantom, — „njega je treba častiti, če ne, se mu takoj zameri.“ —

Za pol ure pride mladi Rožanec, vsede se k posebni mizi ter velí prinesti maselc vina.

„Kaj boš tam sedel, tú sem-le pojdi, bodemo skupaj pili, saj menda nismo ptujci, ka-li?“ pravi mu ženin nekoliko razžaljen.

„Ne bom pil! — Čemu pa ste me klicali sem, saj lehko opravite brez mene. Jaz dam, kar imam dati, pa je.“

„Opravili brez mene! — kaj boš to govoril,“ huduje se Martinek, „menda se vendar spodobi, da prideš zraven kot varuh nevestin.“

„Jaz nisem noben varuh, polnoletna je, tedaj lehko storí, kar sama hoče.“

„Pa ni takisto, zaradi dote se moramo vendar pogoditi,“ pravi eden poklicanih prič. „To se mora deti v pismo.“

„Kaj doto? Tistih sto goldinarjev jej dam, ki jih imá izgovorjene po očetu, in druzega nič.“

„Veš, Lojze,“ prične nevesta prijazno pa resno, „tega vendar ne bodeš terdil, da imam izgovorjenih samo sto goldinarjev. Sto goldinarjev je v pismu in tri sto so mi jih ranjki oče še posebej izgovorili, tukaj-le so vsi možjé na pričo, ali ni res?“

„Res je!“ priterdé vsi.

„Jaz sem samo tvoja sestričina,“ nadaljuje Tončika, „mene so ranjki stric — tvoj oče, samo iz dobrote vzeli k sebi, ko sta mi umerla oče in mati, jaz ne bi imela tedaj prav nobene pravice zahtevati od vaše hiše kako doto, ampak bi morala biti zadovoljna s tem, da so me ondi zapuščeno siroto odgojili, ker pa so mi ranjki stric vendar le doto izgovorili, in ker vem, da to tako premožnej hiši, kot je vaša, nobenih težav ne prizadene, mislim, Lojze, da me vendar ne bodeš goljufal za ta denar, ki se tebi ne bo nič poznal, meni pa bo izdatna podpora, — ako imaš namreč kaj vesti.“

„No Tončika, ti bom pa še jaz povedal svojo misel. Ko bi bila ti ostala pri hiši, kjer te tako zeló potrebujem, ali pa ko bi bila ti vzela koga druzega, ki bi kaj imel, pa ne tacega, ki si služi na cesti groše, da se za silo preživí, potlej bi ti bil dal še več, nego imaš izgovorjenega. Ti je li taka sila možiti se? O še ga boš sita tega stanu, še, — kesala se boš, pa prepozno.“

„Če tudi na cesti služim groše, pa sem si vendar postavil hišo in kupil njivo, pa če mi Bog dá zdravje, bodem kaj več še tudi kupil,“ pravi Janez, kteremu so Rožančeve zbadljive besede segle globoko v serce.

„Boš kupil boš, o čem boš pa plačal? Hiša sama te ne bo živila, tista njivica tudi ne, jaz že vem, kako se kupuje. — Beračev imamo že dovolj v soseski.

To je poštenega Janeza zgrabilo. Vdari ob mizo, oči se mu zaleskečejo kakor žerjavica in s herščečim glasom pravi: „Lojze, beraštva mi pa ne boš očital, to je pa preveč. Kar imam, sem pošteno zaslužil, in tebe gotovo še nisem prosil ničesa, in če si mi kaj dal, sem moral dobro zaslužiti, veš!“

„Saj tega ne rečem,“ presuče Rožanec naglo besedo, videti, da se je nekoliko prenaglil. — „Pa kaj bodemo govorili! Naredite, kakor vam je ljubó. Jaz dam to, kar je v pismu zapisanega, več pa le vinarja ne; pa me tožite.“ Rekoč postavi kozarec terdno na mizo, plača ter gre iz sobe.

„Le idi!“ zakliče Janez za njim; „še tistih sto goldinarjev imej, jaz jih ne maram, bom že rinil kako z božjo pomočjo, — jelite možje?“

„Tako je!“ priterdé vsi. „Saj bogat nihče ne pade iz neba. Vsak mora terpeti in se ubijati, ta več uni manj.“

Ženitovanjska pogodba je bila tedaj storjena brez Rožančeve nazočnosti. Streharjev Martinek jo je prav z debelimi čerkami napisal, podpisal sam sebe in vse nazoče, ki so potem vsak svoj križ zraven naredili.

Na to jezo je Bolščak sam dal še za bokal vina, in Martinek je bil tako židane volje ter je tako obširno razlagal vse ženitovanjske razmere, da se pivci niso mogli dovelj načuditi njegovi učenosti, ki bi zaslužila po njih mnenji kaj več, nego da mož samo sveče prižiga.

(Dalje prihodnjič.)

Prijetni spomini.

(Spisal F. Rup.)

VIII. Slavoloki in triumf.

Že kot dijak sem rad obiskoval stare gradove in se plazil po razvalinah. Na take kraje vabi človeka deloma starinsko zidovje, vzlasti pa spomin minule, in znabiti sijajne nekdanjosti. Dokler sem v Rimu se mudil, je bilo vreme posebno ugodno in ne prevroče, zato sem lahko hodil po hribih, po galerijah, po razvalinah. Ko rimsko sodišče ogledujem, poiščem še prav posebej troje slavolokov: Septimija Severa, Konštantina in Tita, ki so še ohranjeni in med potjo s kapitola do koliseja stojé.

Slavolok Septimija Severa je dal rimski senat postaviti leta 197 v spomin, da je vojvoda Sevér, kterega so vojaki za cesarja proglasili, zmagal Parte in Arabe. Zidovje je obširno in že precej poškodovano, ker je bilo do leta 1803 zasuto, in je deloma nekemu piskrarju služilo za delalnico. Bolje ohranjen je Titovi slavolok, vštric nekdanje bazilike Konstantinove. Tit je bil že mertev, ko so mu stavili ta spominek, ker je zmagal leta 70 po Kr. in ukončal mesto Jeruzalem. Podobe kažejo slavnostno naprego, s ktero je triumfator se vozil na kapitol, in bogati plen iz jeruzalemskega tempeljna. Zapazil sem skrinjo zaveze, sedmoročni svetilnik, trombe in drugo orodje, kakor ga sv. pismo opisuje. Najbolje ohranjen je blizo koliseja stoječi slavolok Konstantina. Podobe kažejo zmago njegovo čez Maksencija, po kteri je Konstantin leta 300 po Kr. samovladar postal. Znamenit je tudi zavolj tega, ker je ob enem spominek zmage kerščanstva nad poganstvom. Napis se lahko bere: „Liberatori urbis, fundatori quietis; osvoboditelju mesta, ustanovitelju miru.“

Ker smo ogledali zmagovalcev slavodatne spominke, poglejmo še tudi triumf ali slavodobitje. Slovesen sprevod na kapitol je bila Rimljanu največa javna pohvala. Kdor je najmenj 5000 sovražnikov pobil, mesta z naskokom zmagal, vjetnikov nagrabil, deržavne meje povečal, in zmagovalno svojo armado pripeljal nazaj do mestnih vrat: tak je smel pismeno prositi starašinstvo za čest slavodobitja. Senat se je podal pred mestno obzidje na razgovor z voj-

vodom. Ako je sam prej stopil v mesto, zgubil je s tem pravico do triumfa. Ker je bilo vsako slavodobitje enako veselja pijano in žalosti polno, zato poglejmo samo oni triumf, ki ga je obhajal Tit, ko je zmagal in razdjal mesto Jeruzalem. Jožef Flavij ga blizo tako-le opisuje:

Že dolgo pred solnčnim vzhodom je bilo vse mesto na nogah in kričali so: Jo triumfe! Ko solnce vstaja, bližajo se vojaki neoroženi, v svilo oblečeni in z lavorom venčani mestnim vratom. Tam je pogostita Tit in Vespazijan. Ko je senat njima čestital, in ko sta opravila bogovom daritev, začne se premikati dolga in široka ter lepo vredjena versta zmagovalcev in zmaganih. Spredaj se nosi na ogled veliko čistega zlata, srebra, slonokosti, škerlatnih in raznobojnih oblačil babilonskega kroja. Potem se svetijo dragoceni biseri v vence sestavljeni, ali na sukna tako pripeti, da je njih lesk dražil oči. V tretji versti se pokažejo podobe bogov zmaganih ljudstev v mnogem številu, v orjaških podobah, iz dragih kovin. Za bogovi hodijo živali z odejami in se vozijo zveri v zabojih. Zdaj stopajo temnega pogleda vjeti vojaki, za prodajo ali smert odločeni. Še kažejo se podobe zmaganih mest in slike pridobljenih zmag. Največe bogastvo pa vidiš, ko se prinese vojvodov delež. Vojaki perve legije nosijo na pozlačenih nosilih dragoceno orodje iz jeruzalemskega tempeljna: mizo oglednih kruhov, trombe sv. leta, sedmoročni svetilnik in sveto pismo. Jeruzalem je zmagan, tempelj podert in judovski vojvoda Simon, Gorijev sin, stopa uklenjen za ostanki svojega nekdaj slavnega doma.

Za tem bogastvom se pripeljeta triumfatorja na svojih vozeh stoječa. Obličje in roki so s cinobrom pomalani, za obleko jim služi z zlatom vezana tunika, na glavi nosita lavorov venec, v enej roci žeslo v drugi pa lavoriko. Krasen je slavnostni voz; nizek, okrogel in samo od zadej odpert, sestavljen iz pozlačenega brona in slonove kosti, z dragocenimi kamni olepšan. Štirje belci ga vlečejo, ki so eden tik druzega vpreženi. Za vozom pa stoji na spodnji stopnici sluga in kliče: „Caesar, hominem te esse memento! Cesar, spomni se, da si le človek!“

Zmagovalna vojska je šla za vozom davorije pevajoča, na tisuč in tisuč ljudstva je pa polnilo terge, ulice, mostovže in prostore, kamor je sprevod se nagnil. Ko je triumfator na forum došel in na kapitol se nagnil, postanejo vsi. Liktorji tirajo Simona in vjetnike izmed sprevoda, ter je peljejo na desno stran do Mamertinske ječe, kjer je s šibami stepejo in v spodnje hrame vtaknejo.

Ker je ta čas se zmračilo, pripeljejo sužnji 40 slonov, ki so na herbtu svetila nosili, in še na tisuče bakelj se je prižgalo, dokler se vozi Tit ponosito in počasi na kapitol. Tam stopi z voza in po stari navadi po kolenih plazi se čez stopnice do svetišča. Pred vrati se toliko pomudi, da mu hitri poročnik naznani besede: „Actum est; storjeno je!“ To se pravi, pomorjeni in podavljeni so Simon in najimenitnejši vjetniki, njih trupla pa veržena v Tibero ribam za živež. Zdaj stopi Tit v Jovovo svetišče, na glas se zahvali Jovu za zmago; klečé mu podá lavoriko in venec ter del svojega plena, potem pa

lastnoročno zabode svetlega bika za dar. Slovesnost se konča s pojedino, ktero sta napravila triumfatorja senatu in svojim prijatlom na kapitolu.

Kaj pa ljudstvo počenja? Veselja skoraj zdivja, ker ob takem času napravlja razsipne gostije, ktere poplača triumfator, ali prav za prav zmagani narod. Vjetnike pa ločijo na dva dela. Nektere za amfiteater namenijo, da še z umiranjem kratkočasijo zmagovalce Rimljane; drugi del se pa v sužnost prodá, in tako državna denarnica polni. Takošna sta lesk in mrak rimskega slavodobitja!

IX. Zaslišanje pri svetem očetu.

Za poganskem poglejmo še tudi keršćansko slavodobitje, proslavljenje katoliške cerkve. Na vsem katoliškem svetu se je praznoval minulega leta petdesetletni spomin onega dne, ko je zdajni papež Pij IX. bil posvečen za škofa Spoletskega. Se vé, da so bile največe slavnosti ravno v Rimu, vzlasti v Vatikanski palači, kjer papež prebiva, in v cerkvi san Pietro in vincoli, kjer je pred polovico stoletja posvečevanje se veršilo. Iz Germanije, iz Švice, iz Belgije, iz Anglije, iz Francije, iz Španije, iz Portugala, iz Avstrije, iz Poljske, iz Italije še celó iz Amerike in Azije privrelo je ogromno število odličnega ljudstva vseh stanov, da v krasnih nagovorih čestitajo svetemu očetu, da mu v znamenje svojega spoštovanja podajo darov, in da svojo vero oživijo v središču katoliške cerkve.

Bilo je 27. maja 1877. ko se peljemo blizo ednajste ure čez št. Peterski terg, da po scala regia gremo v Vatikan. Na drobno so spregledovali čuvarji naše vstopnice, preden stopimo v zgornjem nadstropji v sobano agli Svizzeri. Nabralo se nas je nad 800 Avstrijcev in še nad 200 drugih romarjev. Prav vroče in tesno je bilo, ko smo čakali svetega očeta; kjer si je kdo kraja vjel, tam je ostal, jaz sem pa priril se precej blizo prestola. Enakopravno so se mučkali vsi narodi in stanovi mnogojezične Avstrije, in prav lepo je bilo pogledati narodno nošo Krajncev, Dalmatincev, laških Tirolcev, Hanakov in Moravcev zraven elegantne gospôde in više ter nižje duhovščine.

Ob pol enej stopi skoz stranska vrata Magiordomo in za njim nekteri hišni prelati in petero škofov višnjevo, pa devet kardinalov rudeče oblečenih. Za njimi prinese šestero strežajev svetega očeta na sedežu, sedia gestatoria, ter ga postavi na prestolne stopnice. Čeravno se počutijo sveti oče zdravega, vendar jim zavolj skervnine noge odrekajo, zato se dajo nositi. Zategnjen in na pol glasen á se je slišal po sobani, ko ljudstvo zagleda papeža, in umolknilo je tako, da bi človek bil slišal miško leteti po tleh. Za papežem pristopi še nekoliko dvorskih veljakov in eden oborožen mož domače straže. Vsi se postavijo na polokrog blizo prestola.

Prevzvišeni kardinal nadškof, knez Švarcenberg. stopi zdaj pred svetega očeta in ga prav glasno nagovori po latinski. V imenu pričujočih romarjev mu čestita za petdesetletni god in ga zagotovlja, da je terdna vera in zvesta ljubezen do katoliške cerkve vodila pričujoče do sem, zato jim prosi svetega blagoslova.

Njemu odgovorijo sveti oče v laškem jeziku deloma sedeč, deloma stoječ. Njih govor je prav jasen, živahen, glasen; človek ne bi mislil, da starček tako krepko govoriti zamore. Po vsem životu se vidi, da besede pridejo iz serca, zato tudi segajo do serca. Prav po navadi laških govornikov jim mahajo roki in bliskajo oči. Izrekli so najprej svoje veselje, da jim verniki podajajo toliko znamenj svoje vdanosti. Rekli so, da se hvaležno spominjajo tistih časov, ko je Avstrija papežem prišla na pomoč, vzlasti leta 1831 in 1849. Da je to zdaj drugače postalo, zadolžile so družbe prevratnikov, kteri vsako vlado ženejo na krivo in pogubno pot. Zato molijo sveti oče za Avstrijo in blagoslovijo njene narode in vladarja in škofe. Serčnost, stanovitnost, tega je treba zdajni čas! Med govorom se vzdignejo in blagoslovijo vse pričujoče v imenu Boga Očeta in Sina in svetega Duha.

To je bil pomen njih precej obširnega govora; poslušali smo na vso moč, da si marsikteri laškega jezika zastopil ni. Občutil sem, da najviši pastir uči svojo čredo. Bilo je tudi zares milo gledati, ko se vzdigne sivolasi in v belo haljo oblečeni oče, da z roko blagoslovi klečeče otroke. Zdel se mi je takrat prav živo namestnik božji, glavar vse cerkve!

Kardinal Švarcenberg poda svetemu očetu adreso avstrijskih škofov, in pokliče tiste z imenom pred prestol, kteri so kak dar prinesli. Knez Jurij Lobkovic izroči adreso českega naroda, neka v belo oblečena deklica adreso českih in moravskih šolaric, drugi donašajo krasna mešna oblačila, lepe mešne bukvi, izverstne kelhe, gotovi denar. Tirolci so prinesli lepo rezljano domačo hišico menda na ure, velikansk šop skalnic (tako imenuje se v kanalski dolini mačino zelišče), in tudi mošnjico cekinov. Med pričujočimi zapazijo sveti oče nekega kmeta iz Hane z narodno obleko; tega pokličejo pred se, menda zato, ker je bil ves belo oblečen. Kakor drugim podajo tudi temu roko na poljub, ko poklekne na pervo stopnico sedeža. Po laški ga uprašajo, mar je doma zmiraj tako oblečen. Kardinal Švarcenberg mu te besede hitro pretolmači, in kmet priterdi, da je to narodna noša Hanakov. Potem položijo sveti oče roko njemu na glavo in ga blagoslovijo.

Zaslišanje je trajalo kakih tri četert ure. Na zadnje so blagoslovili spominke, ktere smo si nakupili: križice, molke, podobice itd. pa so dali se zopet odnesti v svoje sobane. Samo kardinali, škofje in dvorniki so šli za njimi, da se med seboj še nekaj pogovoré. Mi smo pa hodili po mostovžih nazaj in se odpeljali ali odkorakali vsak na svoj kraj.

Enako godovanje in obiskovanje se je godilo den za dnevom od srede junija. Le redko so si dali papež čez den počitka. Vsako trumo romarjev so sveti oče poslušali, nagovorili in blagoslovili. Govorov pa niso spisovali ali brali, temoč prav iz sebe so govorili. Vseh je prišlo precej nad 100.000 romarjev v Rim, in zgodilo se je, kar so sveti oče 1. junija romarjem rekli: „Vi pričakujete slavodobitje katoliške cerkve, ecce jam triumfat, glejte ravno zdaj slavo dobivlja.“

O svatbi kralja vélikomoravskega.

Obraz iz IX. stoletja.

(Po M. J. Hurban-u posnel Fr. Jaroslav.)

„Odprimo knjigo zgodovine.“

I.

Slovaki so že davno pozabili svatbe kralja vélikomoravskega. Oni še tudi sedaj imevajo svatbe, ali svatba Svatoplukova jim niti na pamet ne pride več. Oj, kako je to žalostno pri narodu, ki pozablja svojih prednikov; tako pozabljanje izpodjeda koren življenja njegovega. O Slovaki! jaz vem povedati o svatbi vse drugačnej, kakor so vaše svatbe, ali davno že, davno pred našim stoletjem se je ona veršila. Žalostni časi, silne nevihte so od tistih dob vihrale nad našimi glavami, in tudi ta zgodovinsko znamenita svatba je zavita v sivo minulost.

Ko bi vedel, da me bodete poslušali, povedal bi vam kaj o tej svatbi, ali vi se raje klanjate tujim molikom, vi prezirate vlastne verstnike, ki vam pripovedujejo o slavnej minulosti Slovenske. No, ali vendar vam hočem povedati nekaj malega za poskušno; a še me nočete poslušati, to ne bode moja ampak vaša škoda. Naj modrejše učinite, če popustite tuje molike, ter pristopite k svetemu, rodnemu božanskemu žertveniku narodnosti slovenske.

No posluh tedaj, Slovaki in Slovakinje; pozor, kajti pričeti hočem prav spočetka.

* * *

Bila je noč, v kteri je bilo tako tiho kakor v grobu; ali na ulicah je bilo jasno, kajti nebeške svetilke so svetile, in mesec, kakor da gré na oglede, se je s smejočim obrazom po zvezdatem nebesu pomikal. Silni Dunaj se tiho vije skozi cvetnate ravnine in loke, skozi polja in vertove, in le kedaj v njem riba zašumi pognavši se na poveršje vode. Grad nitranski kot stražni duh budi o polnoči nad mestom, in eno okno ima slabo razsvetljeno.

Ta grad nitranski je bil takrat čisto drugačne podobe kakor dan danes; čas in vihre so ga spremenile tako, kakor narod slovenski.

Ona pozlačena jabelka na stolpih, one napete, ponosite in bliščeče kuple, one ogromne bastije, oni globoki prekopi, ona medena, z velikimi gerbi nabita vrata, one vihrajoče zastave, ah vse, vse je že davno v prah in druge podobe se spremenilo. Oj kako da bi se ne bilo spremenilo vse, ki so se tudi ljudje spremenili, in je slava nitranska v globoki, nemi grob pala! Iz teh časov Slovakom ni ostalo nič razen tihega spomina, pa tudi ta spomin je že giniti začel.

No stopimo bliže; povedal sem vam, da je na gradu eno okno razsvetljeno bilo; kajti v velikej dvorani se sprehaja novi kralj vélikomoravski. To je biló 870. l.

To leto je postal Svatopluk kralj vélikomoravski. Vélika Morava se je

imenovala ta kraljevina v devetem stoletju, in je obsezala Moravsko, Slovensko, Silezko, velik kos Poljske in Ruske. Najpreje je jo vladal Mojmir, pod kterim še ni bila tako daleč razprostranjena, potem Rastislav, ki jo je tako razširil, in za njim Svatopluk, ki jej je pripojil tudi Čehe in druga plemena slovanska od poldanske strani. Svatopluk tedaj zavsedši prestolj tako razsežne deržave, začel je premišljati o blagru in sreči njenej. In to tem bolj, ker je po krivej poti na prestolj dospel, in je sebi velikih krivd očitati imel. Omeniti namreč moramo, da je Svatopluk strica Rastislava, svojega največega dobrotnika, ki mu je bil kneževino nitransko podaril, ob prestolj vélikomoravski pripravil, ter ga najhujšemu njegovemu neprijatelju Karlmanu, sinu cesarja Ludovika, izdal. Rastislav je potem ob oči prišel, in v nek samostan potisnjen bil, v kterem je žalostno umerl.

Ali Svatopluk je kmalo začel okušati zvijače nemške. Zemlja njegova je bila dejana pod moč in nadzorstvo dveh grofov, Engelšalka in Viljema, kar je Svatopluk z veliko težavo prenašal, ter gledal moč teh dveh sebi prisvojiti. Ali ona sta vse to sprevidela, in njega kot izdajavca cesarju nemškemu v Rezno poslala. Svatopluk se je sicer opravičil, in na to so ga Nemci s svojimi polki proti Slovakom poslali, ki so se bili v tem času vzdignili na boj zato, da se osveté Nemcem zbog Svatopluka. Načelnik njim je bil Slavimir. Svatopluk, kteri je bil do dobrega spoznal Nemce za časa svojega bivanja med njimi, mahoma se je sporazumel s svojimi rojaki, prešel na njihovo stran, in se postavil proti polkom nemškim. Iznebil se je nadzorstva Engelšalkovega in Viljemovega, pognal je Nemce iz svojih pokrajin, razglasil sebe za samostalnega kralja, za kar je tudi narod z radostjo in vriskom ga pozdravil in pripoznal.

Ali gledi, tu je prav oni trenutek, ko Svatopluk v poznej noči po dvorani se sprehaja in o blagru svoje kraljevine premišlja. Stopimo tedaj bliže k njemu, in poizvedimo, kaj on misli.

Kedar se je bil Svatopluk nahodil, sedel je k mizi in podperl glavo ob dlan. „Tako Svatopluk, tako si zavsedel prestolj, a nisi pomislil popreje, kako je to velika teža nositi krono tako razsežne zemlje! Da si ti to preje prevdaril, preje se naučil krono in kraljevino prezirati, skoraj gotovo bi bil sposobniši postal za oboje!“

Oči njegove so se vperle v tla; dolgo je sedel, a naposled je začel zopet govoriti sam sebi: „Nočem še dalje misliti o sebi, čas je, da bi že začel premišljevati o tem, kako bi v svojej osebi povernil narodu svojemu Rastislava, ki sem mu ga bil vplenil. No, zakriti hočem slabost in grešnost svojo na vélikem kralju učinjeno, zakriti jo hočem s krepostnimi čini, ki bodo narodu na rešenje. O Bog, pomagaj mi ti v tem svetem mojem podvzetju!“

„Oj, oj, ali pač kedaj izcelim rane narodu svojemu, ko mi grozí nova vojska in burja od mogočnega cesarja nemškega? Rane, mesto da bi se celile, bodo se huje razklale. Oj, kako to boli mene! — Da, da,“ nadaljeval je po kratkem prenehljeju, „najkrajši in najugodniši pot bi bil, če bi mir sklenil s cesarjem nemškim. Ali pa bode hotel on z menoj mir skleniti

brez pogodb robstvenih?“ Zopet je omolknil kralj in se globoko zamislil. In gotovo je dobra misel se porodila mu v glavi, ker je berzo in smehljajoč se zopet začel korakati gori in doli po dvorani, ter govoriti sam sebi: „Da, to hoče biti najbolji posredek med menoj in cesarjem, če se oženim s hčerjo cesarjeviča Karlmana. S tem bodem ukrotil steklega tigra, čas pa mi pozneje ponudi novih posredkov.“

Že se je jelo daniti, a Svatopluk še ni pomislil na spanje. Raztegnil se je pozneje po postelji, a zato, da bi nadalje premišljeval. Ali budenje njegovo je bilo le poloviško; blažena sedajnost je mu hodila po glavi. On je gledal narod svoj blažen!

Danica je izhajala, bleda svetilka v kraljevej je ugasnila, v Nitri in na gradu pa se je začelo novo življenje. Vitezi in oprodje so mergoleli pred gradem, zvenenje mečev in rožljanje ostrog je odmevalo po sgradbah. Dvorana kraljeva se to jutro dolgo ni odperla, in to je napravilo vsakojake govorice med družino.

II.

Ponosno se Rezno sprostira ob valovitem Dunaju in šumečej Reznici: obe ti vodi se objemate tu od nekdaj. Dunaj tu mogočno vali valove, požirajoč mali pritok Reznico, in potem se še mogočniše dalje pobera.

Vzhajajoče solnce je vperlo svoje žarke ob poslopja reznanska, ob valove silnega Dunaja in šumeče Reznice, in prekrasno so se zažarili bregovi in prodje. Ribiči in čolnarji so se verteli sem ter tje po gladini staroslavnega Dunaja, po obrežju pa je mergolelo ljudij, kajti jutranji zrak jih vabi iz mesta. Bila je pa to različna zmes; med obnošenimi suknjami in razdrapanimi klobuki so se svetile dragocene kamižole viteške, in iz krašenih čelad so peresa vihrala.

Po bregu stopate dve ženski in izbujate pozornost ljudij. Gotovo ste starih in slavnih rodovin, kajti ljudje vsake verste ju pozdravljajo in to gotovo ne more veljati neznamenitima osebama.

No ženski zelo hitite, da pred ko pred pridete iz mestnega pozorišča, in res ste kmalu dospeli blizu loga, ki se je takrat niže Reznega sprostiral.

„Sama hočem biti, merzi mi to priklanjanje; verhu tega je vse to puhla zunanjost, in tolika čast meni tudi ne gré. Kakor bedni kočar ne more nič zato, da se je bil v koči narodil, isto tako ni moja zasluga, da sem se bila v kraljevskej sobani narodila.“

Tako je pretergala tihoto Adelhajda, hči cesarjeviča Karlmana in unukinja Ludovikova. Oseba druga, ki je ž njo šla, bila je njena komorna, petdesetletna gibčna nemška blebetulja. Komaj pa bi bil kedaj kdo bolj vesel, kakor komorna ta hip in zgolj zategadelj, da je kneginja spregovorila. No komorni ni bilo na tem, kaj se govorí, nego na tem, da govoriti sliši Adelhajdo. Nekaj časa že je bila Adelhajda tako otožna in sama váse utopljena, da se je sleherne družbe izogibala, o ničemur govorila, a vzlasti govorjenje o plesu, vitezih in svatbah odbijala.

Ali prav ti predmeti pa so bili komorni najljubši. Sedaj, ko so se usta

odperla in se jezik razvezal kneginji, sprevidela je komorna, da je ugoden čas, da more govoriti.

„Oj, milostiva kneginja," začela je komorna, „dovolite mi vsaj sedaj, ko naju nobeden ne posluša, da se pogovorim z vami o nečem, kar že dolgo na sercu nosim."

„No, govorite komorna, če pa le ni zopet o naših nemških vitezih," smehljaje odgovorí Adelhajda.

„Milostiva kneginja, kako ste srečni! Oh sveta mamka Božja, ako bi vi čaśo te sreče vsaj okusiti hoteli! O kneginja, sprejmite moj dobri svet! Koliko junaških vitezov, grofov in knezov dan na dan obletava vašo visokost! Oh, oni hrepené in ginejo vsaj po enem pogledu! Koliko bardov opeva krasoto in miloto vašega pogleda! Vi kneginja pa ne slišite nič!"

Tako je žvergolela komorna, in slehernej njenej besedi se je malo nasmehljala kneginja. A da bi tem preje se odkrižala njenega pripovedovanja, spodbola je komorno, da je jela nadaljevati.

„No milostiva kneginja, menim, jaz menim, naj povem brez ovinkov, vsaj vam le dobro hočem, milostiva kneginja, jaz menim grofa Rudolfa, ki je že toliko potov prosil za vas; on je mož, potomec stare rodovine, njegovi dedi so bili med glavnimi voditelji v onih davnih časih, da, milostiva kneginja, — rodovina njegova s svojimi odrastki seza do dobe Hermana junaka, in je on tudi v prijaznosti pri svitlem cesarju.

Komorna je to raztergano in plaho govorila, ter se pri tem skrivaje na Adelhajdo ozirala, ter s svojima rokama tako rekoč priterjevala. Toda Adelhajda je bila zatopljena vsa v drugo premišljevanje, in vabljiv nasmeh je obletaval rudeče njene ustnice.

Komorna to opazivši se je še bolj osmelila, ter začela še živeje govoriti.

„Ah, milostiva kneginja, in kako se je izradoval, ko je prejel povabilo na jutranji ples. V vsej svojej krasoti in sijajnost se hoče vam pokazati! Vse vam na ljubo, milostiva kneginja, edino vam, pravim."

„Kdo se hoče? kam se hoče? komu na ljubo?" poprašala je Adelhajda pri poslednih besedah komorne, izbujena iz svojega premišljevanja. Niso jej jasne bile te besede, kajti konec govorjenja je bila preslišala.

„No, milostiva kneginja, vsaj pravim, sloveči grof Rudolf se pripravlja na jutranji ples, vašej milosti na ljubo."

„He, he, he, grof Rudolf, pa meni na ljubo! Čemu neki, komorna, ali ne veste, da jaz ne pojdem na ta ples?"

Na to se je glasno posmejala, in sklonivši se, je jela tergati cvetice.

Komorna pa je bila kar poparjena, kajti mahoma je sprevidela, da je osmešena, in preden je na novo zbrala svoje misli, Adelhajda pa cvetic natergala, stopili ste v les, ki se je širil po obrežju Dunajevem.

* * *

V cesarskem gradu je bil zbor, pri kterem je sam cesar s svojima sinovoma navzoč bil. Med odličnišimi osebami sta bila videti tudi grofa En-

gelšalk in Viljem, znana nadzornika Svatoplukovih pokrajin, a sedaj od njega izgnana, in prav zato sedaj njegova najkrutejša nasprotnika.

„Verni moji," tako je nagovoril zbor slavni cesar nemški Ludovik, „znano vam je, kako se naš vasal, Svatopluk vélikomoravski, krepiti začenja. Že se je osmelil ta nepokojnež tako, da je prilastil si naslov kraljevski, in gledi! — zemlja njegova je tudi poslušnost odrekla nam. Mi smo s svojo cesarsko silo pokorili Mojmira in Rastislava, kajti njuno krepljenje je vam nevarno bivati začelo, no in gledi, gledi, ta Svatopluk stopa po stopinjah naših kljubovateljev! Naša vojna je potolčena, naša izborna nadzornika, sedaj tu navzoča, zavratno iz zemlje pognana, — tedaj, svetovalci moji, povedite svojo misel zastran načina in časa, kako naj vporabimo zvijačo, da konečno pokorimo tega nepokojnega vasala svojega."

Komaj je bil izgovoril cesar, vzdigne se oholi in razjarjeni Engelšalk, ter skuša z obširno razpravo prepričati cesarja in zbornico, da bi Svatopluk s svojimi pokrajinami brez vsega odloga poplavljen bil z nemškimi polki. Po njegovem nasvetu naj bi se orožila vsa deržava nemška, ter Svatopluka vergla s prestolja.

Govor njegov je podpiral grof Viljem.

Vso drugo misel je razvijal Karlman, cesarjev sin, kteremu je brat njegov pomagal. Cesarjeviča sta skušala prepričati in privesti slavni zbor na to, da bi se ta zadeva že vendar mirno z dogovori dognala. Njima se je videlo tako, da polki Svatoplukovi, ki so okusili svobodo in so se naučili zmagovati, bili bi za sedaj nepremagljivi. Terdila sta, če bi Svatopluk ta pot ne podlegel, da bi gotovo deržava vélikomoravska se osvobodila za vselej nadoblasti nemških gospodov.

Dolgo se je govorilo o tem; vsaka stranka je svoje mnenje z veljavnimi razlogi podpreti skušala. Nu, Engelšalk in Viljem sta bila dobra govornika in v deržavnih zadevah jako izvedena in skušena, tako da mlada cesarjeviča nista mogla prodreti. Znala sta tedaj vsled teh lastnosti zbornico in cesarja k svojemu mnenju nakloniti, in zato je bilo sklenjeno, nabirati močno vojno po vsem cesarstvu.

S tem sklepom so zborovanje sklenili.

Po dolgem hodniku je cesar s svojim pisarjem stopal v svoje stanovanje. Tu je nasproti mu prišla Adelhajda s komorno; vračali ste se s sprehoda.

„Oj, oj, moja unukinja, od kodi tako zgodaj?" poprašal je jo cesar. Adelhajda naklonivši se svojemu cesarskemu dedeku, častito odgovori: „Oj slavni cesar, tam na pobrežju tvojega Dunaja je tako prijetno, meni se tam dopada, pa sem s komorno šla se sprehajat."

„Ljubka Adelhajda moja, kaj ti je kaj? Jaz te opazujem dalj časa, in sodim, da si nekako zamišljena. Povedi, ljubo dete, kaj ti je kaj?"

„Milostivi in slavni cesar," segla je v besedo komorna. „Kneginjo mora nekaj težiti, nek červ izpodjeda koren njenega blagra, našej milostivej kneginji mnogo ni po godu, ker celo na jutranji ples ne pojde."

Predno je mogel cesar dovolj premisliti besede zgovorne komorne, začulo

se je pred gradom kopitanje konj, pa zvenenje mečev in ostrog. In gradnik je dihteč prihitel po stopnicah gori k cesarju.

„Kaj je?“ nesterpljivo vpraša cesar.

„Milostivi cesar! došlo je spremstvo z Nitre s svojim knezom Svatoplukom, prosim najponižniše daljnih ukazov.“

Cesarja je ta novica osupnila. Le nerad je odpravil kot slop stoječega gradnika z ukazom: „Opravi polnočno stran soban vsega gradu, da bode knez s spremstvom dostojno postrežen.“

Adelhajda je bila vidno razveseljena vsled tega nenadejanega sporočila gradnikovega. Rudečica na licih se je jej kar zasvetila, černe oči so se zaiskrile, in robec s čistim zlatom zarobljen, pal jej je na tla.

„E kaj pravite komorna, da ne pojdem na ples! Milostivi cesar, meni ni nič.“ Tako je odgovorila Adelhajda ne opazivši, ker je bila vtopljena v nov svet svojih misli, da je cesar že več ne posluša.

Adelhajda je pustila robec na tleh, in skoro sama sebe pozabivši je šla v svoje stanovanje.

Komorna pa je z odpertimi usti in razpetima rokama gledala to pozorišče, in ta hip ni imela zbranih misli, govoriti pa tudi ni imela z nikomur.

Pripognivši se, je robec pobrala ter hitela za drugimi.

(Dalje prihodnjič.)

Nedolžna smert treh bratov.

Pravljico vam povem; ki vsim že znana,
Na sm'reki kvaka clo jo že urana.
Da neki oče imel sine tri,
Te zapored od doma zapodi:
Preljubi sin, preveč si mi pri hiši;
Si kje drugej stan'vanja, hrane iši!
Ko si prislužiš d'narja polni koš,
Se zopet k meni lahko vernil boš.
Pa to poslušaj, zvest in umen bodi,
In pazi, da te ne zapelje zlodi!

Nauke te je oče dal na pot,
Ko sin pripravljal se je na odhod,
Koraka iz vasi po lepi cesti
Ter pridno kruhek in orehe klesti,
Saj to edino je dobil na pot,
Pa te besede: naj se varje zmot.

Po cesti starček mu nasproti pride;
Nesreča oj! z hudičem se tu snide.
Kam pot je tvoja, dragi kamo greš?
Si truden že, al' hodiš zmiraj peš? —
Zdaj ravnokar iz doma grem po svetu,
Pri hiši ker preveč že očetu.
Za pot ne vem, mi celi svet neznan,
Le dalje dirjam, sam ne vem še kam,

Dokler gospoda si dobim po volji;
Kdor več denarja dal bo ta bo bolji.

Tak' službe greš predragi moj iskat?
Če hočeš jaz te v službo vzamem rad.
Žulila te pri meni ne bo lopata,
Čez leto dan dobiš pa vrečo zlata!
Sam' kuril pridno boš in netil žar,
Ter sklical boš: Mi trije bratje car!
Hajd plosk u roko! za to lepo svoto
Že služi se, kdo vniči zdaj poboto!

Pri ognji zdaj sedi in neti žar,
Ter vpije zmir: mi trije bratje car!
Čez leto dan, ko služba je končana,
Dobi zlata kot b'la beseda dana.
Napoti se k očetu zdaj domu,
Prinese vrečo polno mu.
Povej mi, pravi oče, kje si hodil?
Kje vrečo polno si pridobil?
Povej mi, le zakrivati nikar!
Ta reče berž: mi trije bratje car.

Vem, trije da ste bratje, to ne baram,
Le d'nar da imam, biti car ne maram;
Ti rabiti ne znaš ga, si bedak!
Vzemši vrečo, sune ga čez prag

Mi trije bratje, sin zakliče milo,
Ko h'tel je reči, to je zdaj plačilo. —
Počakaj ti nemarni potepin,
Da z bičem te od hiše zapodim! —

Si z d'narjem zida hiše in palače,
Si kupi sukno in gosposke hlače.
Brezskerkno vživa zdaj življenja slad,
Se spomni sina svoj'ga malokrat.
Pa ta denar čez malo let poteče;
Zatoraj svoj'mu drug'mu sinu reče:
Poskusit srečo pojdi tudi ti,
Pa glej, da drugi te ne prehiti;
In verneš, ko se ljubi zopet z d'narjem
Verjemi mi, ne bodeš zanemarjen.

Ta vzame culo, se poda na pot,
Ga starček sreča, brate! kam? od kod?
Si reven alj kaj druzega ti manka,
Da nimaš reva ti doma obstanka?
Postave krepke dragi si in mlad,
Če hočeš jaz te vzamem v službo rad,
Boš klical samo: „zarad mošne“ vedno,
Pod kotlem velki ogenj kuril redno;
Denarja brate, pa čez leto dan,
Domu da komaj nosil boš, ti dam.

Nič nimam zoper to, je služba lahka,
Samó, da ne zaidem v kremplje spaka;
Ker brat že služil je, kje, sam ne vem,
Prišel domu je bogat scer pa nem. —
Ne boj se me, sem starček bógat vedi,
Pomagam bratu vse'ej rad v potrebi;
Samo če vidim, da uboga rad;
Alj hočeš? zdaj te prašam zadnikrat.

Naj bo! Ostanete li mož beseda?
Smeje odgovori hudič: „se ve da“!
Vesel ga prime in odnese vrag,
Mislé — preslepil sem te tud' bedak.
Čez nekaj časa kuri ogenj redno,
Na moč upivši „zarad mošnje“ vedno.
Ko stekel letu zadni dan,
Mu da denarja vrečo starček znan.

Zdaj gre domu, vesel zlo težke krošne
Ter spotoma upije: „zarad mošne“,
Vesel biti mu oče zdaj naprot'
Ter vpraša ga: moj ljubi sin od kod?
Kje služil si, prineseš kaj denarja?
Predolgo se ti oče z delom vkvarja
Pokaži mi zasložek, ljubi sin.
Da mnogo bi zaslužil bil, želim.

Ta urno se odreže: zarad mošne.
Na to pa oče: vem da zarad mošne
Si služil, to ne prašam, mi ni mar;
Je tudi tebe zmotil kak' slepar? —
Ob pamet si, kot vidim, zato hodi!
Drugači naj te precej vzame zlodi.
Denarja imam zopet, da je kaj,
Užival bom lahko življenja slaj.

Tak reče oče in zahteva vina,
Kaj druz'ga tud', po čem cedi se slina;
Naj bo že goska, raca al' puran
Na zadnje biti mora še fazan.
Na vsaki miglej pazijo strežaji,
Store da to, kar on imel bi raji.
Pojedna za pojedno se versti,
Tak dolgo, da denarja v mošni ni.

Potem pa hajd! še tretji sin po svetu,
Denarja da prinese spet očetu;
Ker nekaj let lenuh že delal ni,
Mu plug, motika, skira, kramp smerdi.
Moj ljubi sin poskusit pojdi sréčo!
Zlata znabit dobiš ti mošno večo.
Potem dragi verni se na dom,
Na té moj sin pozabil jaz ne bom.

Napoti se že tretji sin od hiše,
Da dobro službo reva kje poiše.
Po cesti dalje gre, ne ve še kam,
Naproti pride mu mož neznan.
Od kod in kam? ga ta uljudno praša,
U cerkev ne, ker je končana maša.
Jaz bil sem tam, ko „Ite missa est,“
Je mašnik rekel, jaz pa: Bogu čest!

Ne, oče! službe grem iskat po svetu,
Zaslužim da denarja kaj očetu.
Če službe dragi greš po svet' iskat,
Tak' vedi, jaz te v službo vzamem rad.
Žulila te pri men' ne bo lopata,
Čez leto dan dobiš pa vrečo zlata.
Sam klical vedno boš: uredni smo!
Ti druz'ga treba delati ne bo.

Naj bo si misli ta, je služba lahka,
U roko seže možu brez prevdarka,
Ker misli si, kristjan je kot sem jaz,
Da službo najdem, je pa tudi čas.
Je služil zvesto, kot je vrag naročil,
Upil „uredni smo“ da skor je počil.
Čez leto dan dobi zaslužek svoj,
Domu napoti se k očetu koj.

Prijazno ga doma pozdravi oče,
Denar od njega koj imeti hoče,
No ljubi sin, si kaj več dobil?
Ga praša oče, si kje daleč bil?
„Uredni smo“, zdaj sin na moč zavpije. —
Bedaki ste postali že vsi trije,
Mu reče oče ter ga zapodi:
Zdaj d'nar imam, mi tebe treba ni.

Jokaje poslovi se sin od hiše,
Ter gre, da svoja brata kje poiše,
Ne hodi dolgo, najde kmalo oba,
Po njih besedah precej ju spozna.
Ker pervi „mi tri bratje“ vedno kliče
Na mošni drugi zmiraj se spotiče;
On sam pa vpije vedno „vredni smo.“
Ljubili so se pa po bratovsko.

Vsi trije vedno skupaj so hodili,
Po svetu reve kruha si prosili.
Čez gozd napotijo se neki dan.
Tu ležal v kervi človek je neznan.
Zdaj pride neki bogat kupec mimo,
Kupčeval zlatom je in srebernino.

Ko vidi stati brate tam, gre tje,
Pogledat radoveden kaj da je.

Ko kupec vidi strašno hudobijo,
Jih pelje vse tri v mesto pred sodnijo.
Zaprejo tukaj jih v neko kl[illegible]
In cesar jih sprašuje zapo[illegible]d:
Ste vi vbijalci onega človeka?
Če ste, tak' zadna ura se vam steka.
Berž pervi reče: „mi tri bratje car“; —
Zakaj ste ga, je zmotil vas denar?
Odreže drugi brat se: „zarad mošne“.
Tu ne pomagajo nobene prošne,
Car pravi zdaj, glej kazen smert vam bo.
Na to pa tretji brat: „uredni smo.“

Sami spoznate, da ste vredni, toraj
Usmerti meč vas jutri že osoraj.
Zarano drugi dan glasi se zvon,
Naznanja zadno uro tužni don.
Ko glave bratov se po tleh zvalijo,
Trije golobčki z njih zletijo.
Urag pa grizel se je v ustnice
Od jeze, da so duše mu ušle. P.

Vabilo na naročbo.

„**Besednik**“ *bode izhajal tudi letos. Prosi pa, da mu ostanejo vsi stari naročniki zvesti in da bi se oglasilo tudi mnogo novih. Donašal bode: Pesni, povesti, novele, humoreske, podučne spise iz zgodovine, naravoslovja, zemljepisja, zdravilstva itd. Posebno se bode oziral na družbo sv. Mohora ter svojim bralcem naznanjal odborove obravnave in sklepe, zato se še posebno priporoča čč. gg. poverjenikom te družbe. Pisateljem se serčno zahvaljuje za obilno podporo in prosi, da bi ga še dalje podpirati blagovolili.*

Izhajal bode 20. vsacega meseca in velja za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Častite naročnike pa, ki so pretečeno leto „Besednika“ naročili in prejemali, pa še enkrat lepo prosimo, da nam blagovolé naročnino poslati.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Č. g. Černic Karel, kn. šk. duh svetovalec in fajmošter v Globasnici je dobil faro Matere Božje pri Jezeru. — Za provizorja sta prestavljena čč. gg. Rakeb Jož iz Golšovega v Vetrinj in Baumgartner Konrad iz Sokolovega v Kneževo. — Umerli so: dne 19. dec. m. l. č g. Hofer Lovro fajmošter v Kneževi; dne 3 jan. t. l. č g Kramar Šim., zlatomašnik in fajmošter v Št Štefanu v podjunski dolini; dne 5. jan č. g Holiber Mih. fajmošter v Vetrinji in dne 17. jan. č. g. Stroj Ant., fajmošter v Št Jurji na vinskih goricah. R. I. P. — Razpisani ste fari: Globasnica in Vetrinj do 26. februarja.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK,

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 2. V Celovcu 20. februarja 1878. Leto X.

Z bogastva na nič!

(Povest).

(Dalje.)

III.

Nekaj let je poteklo potem.

Osredkarjev Janez in Rožančeva Tončika sta prav zadovoljno živela na svojem malem posestvu. Janez je bil priden gospodar, Tončika varčna gospodinja, in tako jima je tudi Bog dal svoj blagoslov, da jima ni bilo treba terpeti pomanjkanja.

Janez je res delal, kot černa živina, samo da bi si kaj opomogel, in da ne bi bilo treba njegovim otrokom tako ubijati se za ta ljubi kruhek, nego se on. Po dnevi je delal na cesti, ki je bila takrat še, ko ni bilo železnice, jako oživljena ter se je dal marsikaki krajcar ondi zaslužiti, po noči pa je nosil v košu gnoj na svojo stermo njivo, pri mesečini kôpal in sejal, tako da ni imel skoraj nikoli počitka. Večkrat ga je celó žena zavračala, rekoč: „Janez, ne trudi se tolikanj, ti se bodeš prevzel, privošči si vsaj nekoliko počitka“, pa Janez se ni dal pregovoriti, delal je kot prej, misleč si: „Otroci mi bodo hvaležni nekdaj za trud, ki sem ga imel.“

Rožanec, no ta je vedno bolj bogatel, tako da so ljudje že začeli ugibati, kje jemlje toliko denarja. Vsako posestvo, ki je bilo na prodaj, kupil je Rožanec, njegovi vozniki vozili so blago križem svetá, in večkrat se je sam bahal, da ne vé prav, koliko imá konj in vozov na cesti. Res krasno solnce mu je sijalo v življenji, samo ko bi bil znal mož to priliko prav porabiti ter bi bil pomislil, da je na svetu vse spremenljivo, in da je največi bogataš jutri že lehko siromak. —

Napočili pa so žalostni dnevi, žalostni dnevi zlasti za siromake. Huda lakota je nastala po deželi, tako da so ljudjé gladú umirali in kdor ni imel starega žita še v kašči, temu je bilo Bog pomagaj! Bledi in vpadli, kakor senca lazili so ljudje okrog, toliko da so se še vzderževali na opešanih nogah. Za plotom so umirali berači in trava v njih ustih je pričala, da so si ne-

srečneži s tem tolažili glad. Velika spomladanska suša prejšnega leta, hude ure ob žetvi, moča v jeseni in pozeblina po zimi bile so vzrok tej revščini. Dve leti že ni nihče nič pridelal, še tega ne, kar je vsejal, kdor pa je imel staro žito, ta ga je zapiral v kaščo, pustil raji, da so ga molji jedli, nego da bi ga bil razdelil med reveže, misleč si, da ga bode pozneje še le draže in draže prodal.

Taka nesreča je zadela tudi našega Janeza in Tončiko.

Z neutrudljivo marljivostjo sta si bila prikupila že precej posestva in z veseljem sta zerla v prihodnost nadejaje se lagljejšega življenja, nego sta ga imela doslé, — ko nenadoma zadene deželo ta grozna šiba božja. Polje ni obrodilo nič vkljub vsemu trudu in prizadetju, na cesti je bil zaslužek pičel, in če bi bil druge krati tudi zadostoval, bil je pri sedanji strašni dragini veliko premajhen, da bi bilo moč ob njem živeti se, zlasti pa ko je Bog Janezev in Tončkin zakon požegnal z obilo deco, ki jima je še veče preglavice delala.

„Ko bi že le teh malih ne bilo, bi človek že še rinil in bi rinil,“ mislil si je večkrat Janez, ko je premišljeval svojo revščino; pa kaj se če! Bog jih je dal, treba jih je rediti, ne da bi vprašal, kje boš vzel.

Neko popoldne, pozno v jeseni, ko je že sneg pobelil verhunce bližnih hribov, stal je Janez na vežnem pragu in premišljeval svojo nezgodo. Pet lačnih otročičev v hiši, žena bolehna, denarja pa nič. Solzé so mu stopile v oči, naslonil se je na podbój in zdihoval k ljubemu Bogu, ki ga tako neusmiljeno tepe ne s šibo, ampak s celo butaro.

Ni zapazil beriča, ki je prišel po stezi gori, prekoračil plot na vertu ter se približal Janezu.

„Dober večer! Ali ste vi tisti, ki se piše Janez Osredkarjev?“ pravi berič, majhen možiček z dolgimi berkami, in tenek kot terska, ter izvleče iz mavhe veliko pôlo.

„Da, jaz sem! Kaj pa imate?“ praša Janez zdramivši se iz svoje zamišljenosti.

„Tukaj-le stoji, da ste na dolgu osem goldinarjev in pa pet grošev davka še od lanskega leta, prišel sem vas rubit na povelje slavnega c. k. urada. Župan mi je pravil, da imate eno kravo in pa dva prešiča, pokažite jih.“

„Mene rubiti, — sedaj?“ vsklikne Janez osupnjen. „Za božjo sveto voljo, saj vidite, da nimam nič, še sam sebe in svoje družine ne morem živiti.“

„Ne morem pomagati,“ zmaje berič z ramama ter gré naravnost v svinjak, kjer sta krulila dva majhina, meršava prešička. — „Pujska sta slaba, še štiri goldinarje nista vredna obá, zarubiti moram tedaj kravo,“ pravi berič vernivši se.

„Koga boste? kravo. Za ves svet né. Majhine otročičke imam, s čem jih bom redil, če mi še to edino pomoč vzamete? Bog in sv. križ božji, saj ste menda vendar človek, saj vidite, kakošni časi so.“

„Gosposka veli tako, moram," odverne berič ter jame zapisovati zarubljeno blago v svojo pôlo.

Vse Janezeve prošnje in obljube, da bo plačal, bile so zastonj, berič je izgnal kravo iz hleva ter jo odpeljal k županu rekoč, da bode krava v treh dneh prodana, ako Janez ne plača o tem času dolžnega davka. —

Jokaje so zerli žena in otroci skozi okno za odhajajočo rudečko, ki se je večkrat ozerla mukajoč po svojem hlevu ter se branila iti za beričem, kakor bi jej bilo težko ločiti se od prijaznih otročičev, ki so jo po leti tako pridno pasli po senožeti in jo varovali sitnih muh, ter bi bila vedela, da odide ž njo ubogim sirotejem največa pomoč od hiše. Janez je z bolestnim sercem šel zapirat prazni hlev, potem pa pravi sam pri sebi: „Šel bom, dobiti moram, če imam iz tal skopati, krava ne sme biti prodana."

IV.

Streharjev Martinek je v meji nad županovim kozelcem suhljad lomil in v kupe skladal, da bi nesel domov in zakuril v peči. Ravno je bil že dovelj nalomil ter povezal hosto v butaro z bekovo terto, ko pride memo po poti Osredkarjev Janez ves pobit, da Martinka še zapazil ni, ki je lomastil gôri v meji.

„No Janez, kam pa ti, kam, tako pozno?" vpraša Martinek memogredočega.

„Denarja grem prosit na pósodo, če ga bodem dobil. — Glej, kravo mi je danes zarubil berič, in če v treh dneh ne plačam še nekaj čez osem goldinarjev, mi je bodo prodali," pravi Janez ves otožen ter postoji nekoliko ob poti.

„Kaj mi poveš! Le poglej ga hudimana, da so ti kravo zarubili," čudi se Martinek. „Saj pravim, gospôda je gôspoda, nič usmiljenja nima s človekom, kar odira in odira."

„Dà, Bog pomagaj je na svetu!" vzdihne Janez.

„Res je Bog pomagaj res," povdarja Martinek. „Jaz sem že star, že nekaj pomnim, pa tacega vendar še ne vém. Saj je bila že tudi lakota v deželi, in huda dragina, pa je bil zaslužek, in kdor je hotel pridno delati, je pa že kako preongavil in preril, sedaj pa ni nič zaslužka in teka tudi nima nobena stvar. Jaz še pomnim, ko je bila pšenica po deset goldinarjev; stari in ranjki Janšček je dal gôri-le v stermem bregu, ko je bil na lovu, staremu Mihču en goldinar za vogel kruha, pa to je bilo takrat, ko so prišli bankovci ob veljavo, da bi bili pa ljudje hrastove skorje mleli, jih med otrobe mešali in iz njih kruh pekli, kakor dan današni, tega pa nobena živa duša ne pomni med nami.

Med tem je zazvonilo avemarijo. Martinek zadene svojo butaro na ramo, vošči Janezu lehko noč in dobro srečo pri opravku, potem pa sname svoj vegasti klobuk raz glave, stori velik križ ter moli polglasno angelsko češčenje počasi krevsaje proti domu. — Janez jo mahne navkreber gôri naravnost proti — Rožancu.

Sicer ni imel mnogo upanja, da bi mu Rožanec pomagal, pa mislil si je: poskusil bodem, morda se me vendar le usmili. Kam pa bi se bil tudi drugam obernil sedanji čas! Nihče sosedov ni imel denarja, da bi ga poso-

jeval, še Bog če je mogel rediti svojo družino ter mu ni bilo treba stradati. Rožanec edini je bogatinec v okolici; on je imel vsega dovelj, denarja in žita, ktero je posojeval sosedom na prihodnjo žetev, se ve da proti velikim obrestim. — Na to je tudi Janez stavil svoje zaupanje. Hotel mu je ponuditi travnik za prihodnje leto, da ga pokosí, čeravno je bilo senó trikrat toliko vredno, kolikor je Janez potreboval, da bi rešil kravo, pa kaj je hotel, denar mora biti brez odloga. —

Rožanec je ravno obiral veliko gnjat in zraven imel polič vina, ko stopi Janez v sobo.

„Bog žegnaj, Lojze! — Nekaj bi te prosil,“ pravi Janez vsedši se vštric njemu na klop.

„No — kaj pa?“ odverne Rožanec z debelim glasom ter zalije s kozarcem vina povžiti založaj tolste gnjati.

„Lej, nesreča me je zadela, kravo so mi zarubili zarad dolžnega davka in če v treh dneh dolg ne poravnam, bo krava prodana. Bodi tako dober, Lojze, posodi mi kacih deset goldinarjev, prepustim ti zato senó na travniku drugo leto.“ —

„E ti in tvoje senó!“ zareži Rožanec nevoljen.

„Kaj mi bo senó? Na kozelcu imam ga še nad dvesto centov, pa ga ne morem prodati. Jaz nimam denarja, da bi ga posojeval, pojdi kam drugam.“

„Za božjo voljo kam bom šel drugam? Ne bodi no tak, pa daj, saj ne iščem zastonj,“ prosi Janez.

„Daj, daj, daj in le daj! Kje bom pa vzel?“ kriči Rožanec razjarjen, kot bi ga bila pičila osa. „Celi božji dan ni druzega k hiši, nego berači, eden drugemu podajajo vrata, da ga res človek nima miru in pokoja. Saj si sam kriv svoje nesreče, pa bi se ne bil ženil. Kaj sem ti pravil takrat, á? Najprej mora človek gledati, da kaj imá, da vé s čem bo prerejal sebe in družino, potlej je še-le misliti na ženitev. Sam sv. zakon ne bo nikogar nasitil. — Ne dam nič, nobenemu nič, le pojdi!“

„Lojze, vsaj ne bodi tako terd. Pomisli na uni svet, kaj bo Bog rekel. — Saj ti bom gotovo vernil — še enkrat toliko, samo da kravo rešim, ki daje edini živež ubogim otročajem.“

„Uni svet, ti in tvoja krava naj me v úho pišejo vsi vkupe, veš!“ zadere se Rožanec nad ubogim Janezem! odide iz sobe ter strašno zaloputne duri za seboj, da so kar okna požvenketala.

Z bolestnim sercem zapusti siromak hišo terdoserčnega gospodarja ter ide ves potert dalje sam prav ne vedé kam. Ugasnilo mu je upanje, ni se vedel nikamor več oberniti, a tako iti domov, to mu ni mogoče, lačnih otrok ne more gledati. „Kar ukradel bi mu, ko bi mogel, prav nič greha ne bi imel, — pa saj ni greha! On nikoli ne moli, nikoli ne gré v cerkev, iz božjih rečí se norčuje, pa imá vsega dovolje; to je vendar čudno. kako Bog svet vlada.“ Take misli so rojile Janezu med potjo po glavi in jel je že obupovati nad božjo milostjo.

Še sam ne vedé kdaj pritava do Bolščakove kerčme. Na dvorišču je stal

velik naložen voz s plahto pogernjen, in hlapec je ravno izprezal konje, da bi jih del v štalo.

„Čujte, mož!“ zakliče voznik v višnjevi pocestni halji Janeza, ki je ves pobit šel memo, „ali ne bi hoteli čuvati do jutri zjutraj pri vozu? Vam bom dobro plačal.“

Janez je bil takoj zadovoljen s to ponudbo nadejaje se vsaj toliko zaslužiti, da bode drugo jutro kupil otrokom kruha. Naglo stopi domov po svoj kožuh, da bi ga po noči ne zeblo, povè ženi kam imá iti, in potolaživši otroke, da bodo jutri dobili kruha, odide nazaj k vozu.

Noč je bila temna in ostra, sapa je brila od severja. Janez je hodil ob vozu sem in tja ter premišljeval svojo britko osodo. Naposled mu pride na mar, kaj bi vendar bilo na vozu, ker si ga voznik ne upa samega pustiti na dvorišču. —

Vse je tiho. Voznik spi v sobi, hlapec se je zaperl v štalo in povsod so že pogasili luč. Na vasi tudi ni nikogar. Fantje, ki so hodili poprej vsak večer na vas popevat in vriskat, spali so domá, kajti lakota jim je vzela vse veselje do ponočevanja.

Janeza žene radovednost; še enkrat pogleda okrog, če ni nikogar blizo, potem stopi počasi zadej na soro, dvigne plahto ter jame preiskovati, kako blagó je naloženo. Po dolgem prizadevanji ošlata nekaj terdega, okroglega, kakor veliko reščeto. Ošlatuje in ošlatuje, pritiska s palcem, pa noče se mu vdreti. — Kaj more neki to biti? — misli, si, odščipne košček ter nese v usta. O da bi te končaj! — sir! Nekaj časa premišljuje, vest ga zavrača, pa spomin na lačno deco domá premaga konečno vest. S tresočo roko izvleče iz žepa nož, odreže velik kos že načetega sira, vtekne ga pod kožuh, potem pa vse lepó zagerne ter stopi na tla. —

Drugo jutro na vse zgodaj pride voznik iz hiše.

„No, ali vas je kaj zeblo? Nemara bomo dobili sneg,“ pravi Janezu, ki je sedel spredaj na ojéh zavit v kožuh.

„Ni bilo sile,“ odverne Janez nekako boječe, in ko ne bi bilo še mračno, videl bi bil lehko voznik, kako je zarudel njegov stražnik v obraz.

„Tedaj, čakaj no, vam bom pa dal nekaj soldov za zajuterk.“ Rekši izvleče iz žepa usnjato mošnjo ter jame iskati po njej. — Slučajno pade mu na tla sreberna petica; Janez se pripogne pobrat jo, pa ta hip mu pade izpod kožuha velik kos sira.

Kakor okamnel obstane. Voznik ga ostro pogleda, potem pa pravi z odurnim smehom: „Ha, prijatelj, vi ste pa dober čuvaj. Vas postaviti k siru, ali pa mačko k slanini. Veste, to pa ni lepó, to, — to pa že ni lepó.“

Janez sramote dolgo ne more spregovoriti besede, konečno pa jame vozniku pripovedovati svojo britko osodo, ki ga je prisilila, polasti se ptujega blaga.

Voznik je bil blagoserčen mož, živo je čutil Janezovo nesrečo in podavši mu rokó, pravi: „No, če je pa tako, potlej jo pa že druga. Le mirni

bodite, kar ste storili, je pozabljeno. Tu imate denar, da rešite kravo, za drugokrat pa si zapomnite, da nobena reč ni tako skrivna, da ne bi prišla na dan." Rekoč zleze na voz, odreže velik kos sira ter ga dá Janezu: „Tu imate zajuterk, da boste pomnili, kdaj ste stražili sir."

Janez ni vedel, kako bi se dovoljno zahvalil blagemu možu. Terdno je deržal denar v roci, kot bi se bal, da mu izgine, kakor v sanjah, ter tekel naravnost k županu rešit kravo. Dolg je bil plačan; krava zopet njegova in verhu tega mu je ostalo še nekaj denarja, da si je kupil živeža.

Kdo popiše veselje žene in otrok, ko je Janez zopet prignal rudečko domov, zraven pa prinesel še tako dobri zajuterk? Solze radosti in hvaležnosti sta pretakala mož in žena, otroci pa so skakali okrog peči vsak s svojim kosom sira v roci ter ga kazali eden drugemu pričkaje se, čigav je veči, čigav boljši, dišal pa je vsem enako.

V.

Po hudi lakoti poslal je Bog zopet rodovitna leta. Osredkarjev Janez si je zopet opomogel ter vse poravnal, kjer se je kaj zadolžil ob času dragine.

Kaj pa Rožanec?

O ta jo je daleč zavozil! — Njegovo poslopje stoji zanemarjeno, streha kaže rebra, stene so vse oderte, skozi poderta okna pa piha veter v znotranje prostore, ktere so prepregli pajki z mrežami. Kjer so se prej prostirali Rožančevi temni hrástovi in smrekovi gozdje, tam je sedaj sama goličava, da se še zajec nima kam skriti, in le na pol strohnjeni štori kažejo še kraj, kjer so se prej dvigala mogočna košata drevesa. Njegovo rodovitno polje orjó ptuji gospodarji, njegove travnike kosé sosedje, ktere je prej imenoval v svoji prevzetnosti berače. Oh kakošna sprememba! —

Kaj pa je bilo vendar temu vzrok?

Rožanec ni vedel kaj imá, dokler je imel svojo pervo ženo, ki je bila pridna, varčna gospodinja, ktere pa vendar ni maral ter jej je kolikor le mogel življenje grenil, dokler je ni Bog poklical k sebi. Komaj je bila perva žena v grobu, mislil je Rožanec že zopet na drugo ženitev, rekoč: da bo sedaj bolj po pameti izbiral. Pa prigovor pravi: Kdor mnogo izbira, prime konečno za izbirek, in taka se je pripetila tudi Rožancu. Dobil je ženo, Bogu bodi potoženo, ki ni bila res za ljubi nič na svetu. Že od mladosti vajena le dobro živeti, ni znala nobenega dela v roke vzeti, ni vedela, kako se gospodinji, razun tega pa je bila jako samopašna in utragljiva. Pri gospodinstvu je pustila vse deklam, da so ravnale, kakor so same hotele, koliko pa se je na posle zanašati, to dobro vé vsaka pridna gospodinja, samo mlada Rožančevka ni tega vedela. Po samopašnosti gospodinjinem začela se je v hiši nesnaga, nesnaga pa je navadno temelj še drugih napak, ki podkopujejo blagostanje.

Ni tedaj čudo, da se je mož kmalo naveličal svoje utragljive žene, da jo je jel zanemarjati ter zahajati na kriva pota; tako početje pa navadno napravi v hiši prepir, — nesrečni zakon, ki odpodi od hiše božji blagoslov, ter vedno bolj in bolj spodjeda blagostanje.

Rožanec videti, da pri svojej ženi ne najde tega, česar želi, namreč

previdne gospodinje in ljubeznive žene, jel ga je dom vedno bolj merzeti, izostajal je iz doma včasih po več dni, zanemarjal gospodarstvo ter zahajal v slabe tovaršije, ki so ga konečno popolnoma spravile s prave poti. Da bi si potolažil nevoljo in jezo, jel je pijančevati, igrati in še druge slabosti doprinašati, in poprej marljivi gospodar, postal je zanikerni postopač. Nasledki tega so se kmalo pokazali.

Rožančevo polje ni več tako lepo rodilo, žito je bilo slabo vsejano, na travnike je nanašala voda prod, ker ni bilo nikogar, da bi jo odvračal, živina v hlevu pa je vedno bolj hujšala, ker se ni redno kermila in snažila. —

(Dalje prihodnjič.)

Prijetni spomini.

X. Pogled po mestu.

Pravil sem tebi, dragi moj! o slavni nekdanjosti rimskega mesta; opisoval sem tebi nektere imenitne poganske starodavnosti; stavljal sem tebi pred oči tudi nektere stavbe zdajne ter keršanske dobe. Starino in novino, poganstvo in keršanstvo sem kazal na istem mestu. Zdaj pa pojdi z menoj po mestu na kratek sprehod, da si ogledava ljudstvo in kraj, kakor se podajata tujcu, ki le samo nekaj dni tukaj prebiva.

Po domači navadi se zjutraj hitro napravim in stopim na ulico, ki je še samotna in tiha. Tam me zagleda nek mlad Savojec (Savojard), ki v cokljah prihiti in mi za deset centesimov obuvalo osnaži. To delo prevzemejo ubogi fantalini iz Savojskega, da si služijo živež; nekteri pa prihrani si toliko gotovega, da zamore kako majhno kupčijo začeti. Dokler mi je snažil črevlje na skrinjici, v kteri shranjuje černilo in ščeti, gledal sem čredo kôz, ktere je prignal kosmati b e c c a r o ali pastir, da je v mestu pomolze. Vsak pastir ima svoj kraj, kjer postaja, in ima tudi svoje ljudi, ki od njega mleko kupujejo. Kedar pride dekla ali moški posel, izbere si najprej kako žival, ktero potem pastir pomolze, in mleko v dolgocevno pletenico vlije. Tako ga prodaja. Do sedme ure so pomolzene vse te majhne in kocinaste koze in mleko je razprodano, zato je žene pastir na pašo v c a m p a g n o ali ravnino. Druzega dne pride ob isti uri na isto mesto isti pastir. Lep tak mlekar ni, snažen tudi ne; od pasa do kolen ga krije čez obleko kosmata kozlovska koža. Ali služi ta zoper nesnago živali, ali v znamenje pastirsko, tega nisem uprašal, a človek tak je gornemu možu silno podoben. To pa je velika prednost na laškem pastirju, da mleka ne more mešati, kar menda naše mlekarice rade storé.

Na dan 1. junija 1877 so obhajali po Rimu god zedinjenja cele Italije v eno deržavo; ob enem pa se je obhajal tudi petdesetletni spomin onega dne, ko so bili zdajni papež Pij IX. posvečeni v škofa Spoletskega. Že na vse zgodaj so marširali vojaki v velikih trumah na C a m p o m i l i t a r e blizo mestnih vrat P o r t a P i a, kjer je spregledoval kralj svojo armado, in jo potem

domu poslal. Zdelo se mi je, da zatoraj po mestnih ulicah toliko naprej in nazaj korakajo, da pokažejo svojo moč neoroženim romarjem, kterih je bilo takrat nad sto tisuč po mestu. Iz oken je viselo nekoliko zastav, a malokje po dve iz ene hiše. Siromašna demonstracija! Častilcem sv. očeta je pa bilo prepovedano, zunaj cerkve pokazati kterega koli prazničnega znamenja. Tem več je vrelo ljudstva v cerkve in pred Vatikan. Proti poldne so sprejeli sv. oče ljudstvo iz Rima in iz laške dežele, pa tudi nekoliko ptujih poslancev. Vzlasti se je odlikoval po sijajni napregi grof Larisch-Mönnich, kterega je poslal do papeža naš svitli cesar. Kakih 3000 vozov, fijakerjev, kočij, ekvipaž je peljalo tiste pred vatikansko palačo, kteri so ta dan prišli, da čestitajo poglavarju svete cerkve na petdesetletnico njegove škofovske časti. V kvirinal pa je derdralo komaj do 200 oficijelnih napreg, čeravno se je demonstrativno obhajal istega dne il statuto. Te dni, rekel mi je mož, pri kterem sem najel stanovanje, postal je Rim spet prejšnjim časom podoben. Po vseh prodajalnicah se gledajo podobe papeža, križici, krone in enaka stvar; paskvilov nisem videl, še podobe kraljeve nisem naletel.

Kedar hodiš po svetu in hočeš podobo kakega kraja si vtisniti v spomin, takrat pojdi na kako vzvišeno mesto. V Rimu sem obiskal verh št. Peterske kuplje, gledal sem raz Kapitol, stal sem na loggiji ali na pomoli kvirinalske palače. Obiskal sem tudi hrib Janiculus, kjer stoji lepa cerkev sv. Petra in montorio menda na istem mestu, kjer so križali tega aposteljna. Lep je razgled po mestu in po okolici, čedna sprehajališča so tam z dobro vodo aqua Pavla, sredi prostornega sejmišča pa stoji steber sv. Petra, ki so ga postavili l. 1869 v spomin Vatikanskega zbora. Lepo je tukaj, pa še bolje mi je dopadalo na nasprotni strani, na hribu Pinčiju, kamor z mojega stanovanja ni bilo daleč. Z ljudskega terga se pride tje memo stare in lepe cerkve Marija del popolo, kjer je prebival ob svojem času tudi Luter, ko je bil še katoličan. Krasen je pogled čez mesto, cerkve, zvonike, kuplje in sosedne gorice. Na sprehajališču sem občudoval dva obeliska, vlite in vsekane podobe, drevje in germovje južnih in naših krajev. Vzlasti zanimivo je našim očem južno rastlinstvo, ki daja kraju celo novo obličje. Ko sem tam sedeval ter se čutil prav srečnega, da zamorem gledati toliko imenitne lepote, postavljali so ravno marmorno podobo kralja Viktorja Emanuela na konji. Tako toraj gleda zdaj podoba kraljeva s svojega visokega stališča na kvirinal, kjer je kralj prebival, in na Pantheon, kjer zdaj počivajo njegove kosti.

Po drugi strani nazaj gredé si ogledam prijazno cerkev Trinita de monti; zraven lepega svetišča stanujejo francoske nune, in hranijo v svojem oratoriji blago in milo sliko na presno Mater admirabilis. Ko se vračam memo obeliska domu, raznašali so ravno večerne časnike. Kak fakin leti po ulici in kliče na vse gerlo: „Fanfulla, Italie!“ Kdor list hoče, mu poda 10 centesimov in zgrabi časnik, dokler listonoša že dalje hiti; prej ko pride, več jih razproda. Enako delajo prodajalci pitne vode; ves dan se sliši njih klic: Aqua fresca, aqua accetosa, aqua con conserva! Ravno tako se prodaja sadje in vsa kratka roba. Pri nas hodi posel po mestu in z bobnom

kliče poslušalce, da jim iz pisem naznani, kdo je kaj zgubil po mestu, ali kje in kedaj se bo na dražbi prodajalo revno pohišje kacega siromaka. Tam pa nosi klicar na drogu štirjaški meter veliko tabljo, na ktero so pribita naznanila, ki je gredoč in kričeč razglasuje. K nam pride Jud s svojo suho robo na herbtu; po Rimu po razobesi prodajalec na široke grablje svoje bogastvo, pa ga nosi po ulicah na ogled in ponudbo. Zdelo se mi je, da Italijan zunaj hiše vselej kriči in popeva. Prijeten tak vrišč nikakor ni, ker dela človeku nekako omotico, pa laških ulic ne misli si brez tega.

Pravo življenje se začenja še le na večer, ko se pokažejo bogate Rimljanke v svojih krasnih kočijah na korsu. Lepi konji, nališpani strežaji, kak ličen piccolo di casa obrača naš pogled na odkrito kočijo, v kteri se vozi lepa gospa in bogat gospod. Lepe so Rimljanke zares, da-si ne vse; in nevarno bi bilo gledati v njih temne oči, ker bolelo bi lahko človeka serce. Od 6. do 9. ure se vozijo po široki ulici, ktera se Korso imenuje, gori in doli, naprej in nazaj. Pozneje se polnijo kavarne, in ljudstvo dolgo budi, zato pa na jutro pozneje vstaja kot mi.

XI. Rimski obeliski.

Stopimo za nekoliko časa iz starega Rima v nekdanji Egipt, ki slovi po velikanskih zidinah. Imeli so Egipčani najboljši kamen, pesek in apno, znali so tudi kamen obdelovati, da je občudujemo še zdaj. Pred vrata svojih palač in molišč so postavljali po dva visoka kamnena stebra, ki sta bila štirioglejna, zgoraj malo ožja, in se skončavala v malo piramido. Imenovali so take kamne „Dechen“, Greki so pa dali jim ime „Obeliskos,“ ker so bili sulicam podobni.

Ko je stari Egipt zgubil svojo samostalnost, zgubil je tudi svoje bogastvo in svojo lepoto. Vsak zmagovalcev je tam pobiral in podiral, za Ptolomejci pa nikdo ni več ravnal in zidal. Gerški kralji so lepšali svoja mesta z obeliski, ktere so iz Egipta dovažali. Enako so delali rimski cesarji, ko so zmagali Egipt. Oktavijan je dal tri obeliske pripeljati v večno mesto, druge so prestavljali cesarji Kaligula, Klavdij, Karakalla, Konstantin. Bilo jih je v Rimu nekdaj 48, in zdaj jih samo 13 še stoji.

Večidel so obeliski kakih 50 do 100 čevljev visoki, in stojé na kvadratni podlagi istega kamna, ki je pa nekaj širja kot obelisk. Popisani so obeliski z mnogo podobami, ktere hierogliphe imenujemo. V teh se pripoveduje, kdo je postavil tempelj ali palačo, pred ktero je steber stal? kteremu božanstvu v čest je pozidano to zidovje? kako bogoljubno živi kralj? Posamezne podobe so $^1/_2$ do 2 črevlja visoke, pa $^1/_2$ do dva palca globoke, in bile nekdaj pobarvane.

Najviši obelisk je oni, kterega je dal cesar Konstancij II. iz Egipta prinesti v Rim, da lepša njemu Circus maximus, dokler je stal prej pred vrati Solnčnega svetišča v mestu Theben ob Nilu. Ta meri 179 čevljev na visoko in tehta 13.000 centov. Pomislimo, kaj se to reče. Take višine nima vsak zvonik. V petem stoletji po Kristu so poderli barbari ta obelisk, in

ležal je v razvalinah jahališča, zdrobljen na tri kose. Papež Sikst V. ga je dal izkopati, in leta 1588 pred Lateransko cerkev postaviti. Doveršil je to delo umetni stavbar Domenico Fontana. Drug obelisk iz istega jahališča lepša zdaj veliki terg Piazza del popolo. Pred cerkvijo Maria Maggiore pa stoji obelisk, ki je nekdaj lepšal grobni spominek cesarja Avgusta. Prav nenavaden pogled podaja obelisk pred cerkvijo Maria sopra Minerva, ker ga nosi na svojem herbtu marmorni slon.

Kako so mar taka kamena lomili, klepali, prevažali in postavljali, da niso se zlomili ali zdrobili? Iz Asuvanskih kamnikov se spoznava samo toliko, da so posluževali se lesa in vode. Z vodo nakerknjen les je lomil take velikanske plošče. Po vodi in po valejih so je prevažali na daljne kraje; kakošne stroje so rabili zraven, tega ne vemo. Da pa znate si misliti, koliko truda stane tako delo, zato naj še povem, kako se je prestavljal Vatikanski obelisk.

Cesar Nero ga je dal prinesti iz Egipta, in ga je postavil v svoje jahališče, da služi za mejnik (meta). Ko so na tem kraju pozidali pozneje št. Petersko cerkev, ostal je obelisk na svojem mestu, in je stal ravno pred zdajno sakristijo. Papež Sikst V. je sklenil ga prestaviti na sredo št. Peterskega terga. Za to delo se je odbral umetni stavbar Domenico Fontana, da po svojem načertu doverši to nevarno in težko delo. Napravil je okoli obeliska lesene gredi, valeje in podlage, vervi in motovila. Ko je bilo vse pripravljeno, da brati dve sv. maši, pri kterih so prejeli vsi dalalci sv. obhajilo, potem si prosi od sv. očeta blagoslov, pa gre na delo. Kraj zraven obeliska je bil ograjen, in prepovedano je bilo za ograjo stopiti, ali glasno govoriti, ali kak hrušč napraviti. Fontana je pokleknil s svojimi delalci, glasno odmolil Očenaš, pa dal znamenje na piščalko. Celih 40 strojev, 907 možev in 75 konjev je nategnilo in obelisk je začel se nagibati. Strašno pokanje lesenega stebrovja je osupnilo delalce, da so za trenutek prenehali, ko je zvonček dal jim znamenje. Ker pa ni se pokazala nobena škoda, nadaljevali so delo in so ga srečno končali. Vriskanje ljudstva in pokanje kanonov je naznanjalo vsemu mestu, da je nepoškodovan se vlegel obelisk na tla.

Zdaj so na vso moč delali, da spravijo ta velikanski kamen na št. Peterski terg, sredi kterega so napravili močno podlago, na ktero bi obelisk postavili. Ko so bile vse gredi in naprave za vzdigovanje gotove, brale so se zopet dve sv. maši, sprejeli so delalci sv. zakramente, in po odmoljenem Očenašu so začeli obelisk vzdigovati. Zdaj ga je vzdignilo 40 strojev, 140 konjev in 800 možev z 52 naleti ali momenti. Ves Rim je se veselil, in topovi Angelskega gradu so naznanjali glasno, da stoji obelisk nepoškodovan na svojem novem mestu. Godilo se je to 10. septembra 1586. Obelisk se je posvetil in čestito s križem venčal. Vse delo je stalo 37.975 rimskih tolarjev, za takrat velik denar, in ni se končalo za kak teden ali mesec; trebalo je temu za celo leto dni in silno velikih moči.

O svatbi kralja vélikomoravskega.

Obraz iz IX. stoletja.

(Po M. J. Hurban-u posnel Fr. Jaroslav.)

(Dalje.)

III.

Svatopluk je v Reznem. Naslednji dan po njegovem dohodu, ki je bil odmenjen igram in viteškemu gonjenju na ostro, presedeli so na posvetovanju. Svatopluk je s cesarjem in cesarjevičema razpletal imenitne in važne zadeve. Ali s posvetovanja ni prišel vesel, — oči v tla vpertih in glave povešene je stopal s cesarjem in Karlmanom.

Že je bilo okoli štirih popoldne, predno so sedli za dobro obložene mize. Vse kar je drazega in dobrega bilo dobiti, vse to je bilo prigotovljeno gostom. Bardi nemški z ogromnimi harfami in dolgimi bradami so prepevali stare balade o vitezih, in v slehernej je moralo po več potov omenjeno biti imé Hermanovo. Vitezi pa so vzdihovali in omedlevali od ljubezni; kajti ljubezen je morala razvneti vsakega nemškega viteza. No in Adelhajda, perva krasotica na Nemškem, ta pa še slutila ni, da je ona kriva, da je nekaj vitezov omedlelo in so jih morali iz dvorane nesti. To je bila vse drugačna ljubezen, kakor naše dni. Pa še druga zabava je čakala gostov v prostranej in dolgej dvorani, ki je bila okrašena s starovekimi obrazi in razsvetljena z mnogobrojnimi, na železnih verigah visečimi svetilnicami. V tej dvorani se so zbirali gospodje, gospe in gospice. Pričakovali so še cesarja ž njegovim spremstvom.

Predno je cesar vstopil, govorilo se je mnogo o svatbi, o Svatopluku pa o Adelhajdi. Marsikteri vitez je privabil grenkih solz v oči gospicam, ker je tako iskreno hvalil krasoto Adelhajdino.

Drugi pa so zavidali Svatopluku, škripali z zobmi, ter njega in Adelhajdo na tihem preklinjali. Viljem in Engelšalk, zavita v plašče, in še nekdo isto tako opravljen, sprehajali so se po dvorani in se nekaj pomenkovali.

Čestiti čitatelj in ljubeznjiva čitateljka že vesta, da je bil Svatopluk s tega namena v Rezno došel, da bi tu mir zagotovil svojemu narodu, a da bi to sverho gotoveje dosegel, sklenil je tudi snubiti Adelhajdo, hčer Karlmana in unukinjo cesarja Ludovika.

Kar je bil sklenil, to je tudi učinil. Ali Svatopluk se je prevaril v svojej nadi; menil je, da bode pod povoljnimi pogoji mir zagotovil svojemu narodu, ali nasproti temu je bil od modrih in zvitih Nemcev tako v zadrego potisnjen, da je sebe in svoj narod v njihovo področje vergel.

Dovolili so mu naslov kraljevski, in pokrajinam njegovim so dali ime kraljevina, a za to je moral Svatopluk zavezati sebe in svojo zemljo, da bodo njegovi polki, kedar bode treba, proti neprijateljem nemškim brez razločka se postavili, ter s prisego zavezani pod nemškimi zastavami vojevali. In ta dogovor se je imel poterditi z možitvijo Adelhajdino.

Svatopluk je na vsak način nastojal, da bi se zadeva za nekaj časa še odložila ali nemški cesar ni hotel niti slišati o odkladanju, dobro vedoč, da Svatopluk je sedaj v njegovej moči, in da privoli na vse. In Svatopluk je izprevidel, da v tem položju ne kaže protiviti se Nemcem.

Bobni so zaropotali in trompete so zapele, v dvorani pa je šlo od ust do ust: „cesar,“ cesar ko je Ludovik s svojima sinovoma, z Adelhajdo in Svatoplukom vstopil.

Cesarju na desno in levo sta stopala Svatopluk in Adelhajda, za njim pa njegova sinova. Adelhajda je s svojo krasoto potamnila vse nazoče gospe in gospice; kot solnce je ona sijala v dvorani. Postave je bila plemenite, visoke, stopinj važnih, lehkih in primernih, černih očij, dolgih nakodranih las, ki so se vsipali po snežnobelem tilniku, visokega in kot nebo jasnega čela, pa cvetočih lic, in vse to se je vjemalo tako lepo, da je Adelhajda nehoté morala slehernega očarati s svojo lepoto in uznešenostjo.

Pa tudi Svatopluk je ta pot se pojavil v nepričakovanej podobi, v kakoršnej njega nemški vitezi niso pričakovali. Mislili so si Svatopluka takošnega, kakoršen je bil za časa svojega jetništva. Navadno so ga pitali s priimkom: „slovaški riterček“, in kot takošnega bednega „riterčka“ so si ga domišljevali.

A tu se je nenadoma pokazal Svatopluk v vsej dostojnosti in krasoti. Ni se nosil oholo in odurno, kakor nemški grofiči in kneziči; kajti to ni bila njegova vlastitost. A vendar je vsa njegova zunanjost bila veličastna, prav kraljevska. Lehki plašč je plaval čez kolena, za bogato prevezenim pasom je tičal meč, na mečevem ročaju, z zlatnino in beseri okrašenem, pa je visela čelada; kostanjevi lasje so se mu vsipali po ramenih, svitle in jasne oči pa so strelale po navzočih.

Ples se je začel, radost je postala občna, tudi cesar je bil vesel, in stopivši izmed svojih se je pomešal med kneze in druge navzoče gospode. Tako se je zgodilo, da je Svatopluk pri Adelhajdi sam ostal, ter začel se ž njo sprehajati po dvorani, in ogledovati starodavne obraze po stenah in stebrih.

Adelhajda nikdar ni bila občutila takošne slasti, kakoršno je pila sedaj iz ljubkih k njej se ozirajočih zvukov Svatoplukovih, ali naenkrat je začelo jo tudi skerbeti, kajti dozdevalo se jej je, kakor da je v šumu govorjenja moškega zaslišala glas dobro znanega grofa, o kterem smo tudi mi že nekaj slišali. No ona je le v Svatopluku gledala svojo blaženost, in zato je začela Svatopluka naganjati, naj bi poiskala cesarja, da bi se pred ko pred umaknili iz dvorane. Med tem ko je Svatopluk še nekov nasproti višeč obraz ogledati hotel, prižvižgala je strela njemu mimo ušesa in treščila v steber, pred kterim sta stala Adelhajda in Svatopluk, in strela, odkrušivši kos terdega ometa, pala je na tla pred noge Svatopluku.

Ta prigodek je zmedel ves ples. Jasno je bilo, da je grozila nevarnost življenju Svatoplukovemu. Ali angelj življenja in naroda njegovega je čuval nad njim. Osupnjen, ali nikakor ne poparjen, odšel je Svatopluk z Adelhajdo iz dvorane.

IV.

Adelhajda ni zaspala vso drago noč. Prigodek v dvorani je odgnal jej spanje. Le Svatopluk in njegov vrag sta jej hodila na misel, in serce je bilo nepokojno.

Zgodaj je vstala vsa bleda. Pogledala se je v zercalo, pa se je zavzela, tako je spremenjena bila. Danes je imel Svatopluk govoriti ž njo zastran poroke, kajti velikaši tega sveta pri porokah svojih ljubezen in naklonjenost na poslednje mesto postavljajo. Tudi Svatopluk še ni povprašal Adelhajde, kaj ona misli.

Adelhajdi je začelo biti tako tesno sedaj, da ni vedela kam bi se dejala. Pomisliti na Svatopluka, tega se je kar bala, kajti sinočni prigodek je risal jej grozne obraze, ona si je domišljevala, da Svatopluk hoče sum valiti na ves dvor, in kaj bode s poroko? Poroka je odpirala jej vrata v neskončno blaženost, ali sinočni naključek je podiral jej vse.

Dolgo je čakala Adelhajda pohoda Svatoplukovega; nobeno mesto ni jej ugajalo, deset in desetkrat je premenila svoje položje, da bi, kar se more, primerno dočakala svojega zaročenca. Naenkrat se je po hodniku začula hoja in bernenje ostrog. To je Adelhajdo po koncu spravilo, kri je šinila jej v obraz; nemirna je vstala ter začela hoditi po sobi. Ostroge čedalje bliže pojó, smeh obletava Adelhajdine ustnice, stopi k oknu ter zre doli na reko Dunaj.

Z neuljudno burnostjo se odpró duri, in Adelhajdinega duha objame žalostna slutnja; ozre se in zagleda divji obraz grofa Rudolfa. Vsa se je tresla groze, in mraz jo je spreletoval.

„Aj, vi tu, gospod grof?“ več ni mogla govoriti.

In grof se je zaderl: „Da, da, milostiva kneginja, jaz sem, jaz, vi ste menili nekega drugega dočakati! Ha, ha, kako se človek zmoti včasih! No, tudi jaz sem prišel zgolj zato, da izvem, ali sem se motil tudi jaz, ali kako! Kneginja!“ tako vskliknivši se zgrudi pred Adelhajdo. „Uslišite moje gorke solze; angelj življenja mojega, veruj mojej ljubezni; tu na teh ramah te ponesem skozi vihro življenja! Tu se zvijam pred teboj, kneginja, tu sem ti kot led primerznjen, če me s teh zmerznjenih tla ne otajajo sladke obljube milosti tvoje! Ljubi me, Adelhajda!“

Adelhajda je bila vsa s sebe, a toliko je vendar le mogla opaziti, da ta bedak, kakoršnih je takrat med vitezi nemškimi odveč bilo, biva v nevarnem položju dušnem; glava mu je gorela, in razvneta kri je kipela. „Vstanite,“ velela mu je po dolgem molku, „vstanite, ljubi grof, ne ponižujte se pred slabim dekletom!“

Besede Adelhajdine so ukrotile njegovo besnost, mahoma se je čutil srečnega.

Ta hip se je pokazal pri durih do kraja odpertih — Svatopluk.

Rudolf kot vsteklenec znova vskipi, ter s hripavim glasom zarujove: „Ha, pes slovenski!“ in zdirja iz sobe. Najnesrečniši stvar na svetu sedaj je bila Adelhajda. Vse se je križalo jej pred očmi, serce je bilo viharno, obraz

je gorel studa in bojazni, vse nesreče so navalile nanjo, tolažila pa ni bilo videti nikjer nobenega.

Svatopluk ni znal, kaj je ljubezen; edina zvezda danica mu je bila ljubezen do naroda, ona mu je kazala propade in razsedline, nad kterimi je plaval, pa vertoglavo višino slave, do ktere je hotel vzdigniti sebe in narod slovenski. Delal se je kakor da nič ni videl, ali kot junak vsaj nič opazil; kajti s slovansko prijaznostjo je pristopil k Adelhajdi in jo ogovoril: „Draga kneginja, jaz sem gotov za odhod. Prišel pa sem, da poizvem zastran vaše volje: ali hočete biti moja žena?“

Hladne te besede so Adelhajdo potisnile še v večo slabost in dvom. Rada bi bila spregovorila, ali solze so se jej uderle po licih in pri sercu je bilo jej neznanski tesno. Kedar se je bila nekoliko vlegla notranja razpaljenost, prosila je Adelhajda Svatopluka, naj bi prisodil sinočni in denašnji prigodek zgolj bedanji Rudolfovej.

„Vem, vem draga kneginja! Dobro poznam običaje vaših vitezov, upokojite se zbog tega,“ tako je tolažil Svatopluk Adelhajdo. To je tudi pomirilo jo.

Dolgo je odlašala Adelhajda po navadi Nemk, preden je objavila svojo voljo. Naposled je vendar izlila v ognjenih besedah svojo ljubezen do Svatopluka.

„Z Bogom, kneginja, videti se hočemo, kedar jaz potrebne priprave za svatbo uredim,“ to so bile poslednje besede Svatoplukove. Odšel je.

Pred gradom stojé oklopljeni Slovaki. Sam cesar s sinovoma spremlja Svatopluka. Nitranci spodbodejo konje in zdirjajo proti domu.

(Dalje prihodnjič.)

Čaše nikari ne meči v globino.

Po Rob. Hamerlingu, prevel J. Carpenter.

Čaše nikari ne meči v globino,
V kteri se penil ti sreče je val!
Drage za vsikedar čislaj ti persi,
Kder si ljubezni blaženstvu se udal!

Ako vpijanljivi hip je izginil,
Vira ne kali, ki te je krepil;
Velo cvetlico prepuščaj vetrovom,
Slab, kdor bi z nogo život jej moril!

Zadnjo poserči hvaležen nje kapljo,
Kakor užival si pervo radost,
Z venci, kot rudnike, serca opletaj,
V kterih nahajal si zlato zvestost.

Če pošumi, pozgubi se za večno
Kar si užival in čemur se vdal,
Čaše nikari ne meči v globino,
V kteri se penil ti sreče je val!

Družba sv. Mohora.

V 11. listu lanskega „Besednika“ smo našteli rokopise, s katerimi so pisatelji tekmecovali za razpisana družbina darila. Danes poročamo o njih razsodbi, ki se je dne 1. februarja v odborovi seji veršila. Presojevalci so le trojim rokopisom prisodili darilo in sicer: „Zbirki povest“, ki jih je zapisal gosp. Franjo Hubar, profesor v Ptuji; životopisu: „Princ Evgen Savojski,“ poslal g. Iv. Steklasa, prof. v Karlovcu in podučnemu spisu: „Kratek obris Štajerske zgodovine“ s posebnim ozirom na Slovenski Štajer, spisal g. Iv. Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru. Rokopise: „Spomini na Poljsko in Rusijo,“ spisal gosp. M. L. v Celovcu; „Pogovor pod lipo,“ zapisal g. J. Kr. v Terstu in „Vremenski prikazi,“ poslovenil Ch. M. v Ljubljani so pregledovalci pohvalili in nasvetovali, da se porabijo za „Večernice“ ali pa „Koledar“. Odbor je predlogu priterdil in spise sprejel. Nagrada se bode pisateljem izplačala po natisu. Tudi boljši spevi in pesmi Miljkota Kmetiča bodo priložno se porabile v „Večernicah“. Izmed ostalih spisov so nekateri po osnovi in po besedi prav dobri; ker pa večidel le ponavljajo, kar je po prejšnih družbinih knjigah že natisnjeno, ni bilo odboru mogoče, pri razdelitvi daril na nje se ozirati. V to versto spadajo: „Nauk o gospodinjstvu,“ „Bolezni v glavi,“ „Kosovo polje,“ „Kdo dela točo?“ — Životopis: „Valentin Vodnik“ in „France Preširen“ le slabo in pristransko posnema mnogo, mnogo boljših životopisov teh pesnikov, zato za družbo ni prikladen. Družbina pravila ne pripuščajo političnih razprav, to je glavni in edini pomislek, kateri brani, da izverstni, dramatično osnovani in času primerni spis: „Razpor in sprava“ ne najde prostora v kakej družbini knjigi. Škoda tudi, da je sicer prav praktični sèstavek: „Hrošči rilčkarji — kmetu škodljive živalice“ zeló poveršen in toliko pomanjkljiv. Razgovor o tem spisu pa je odbornikom dal povod, da so sklenili, naj se naprosi strokovnjak, ki bi v posebnej knjigi temeljito in popularno opisal vse škodljive živali in rastline. Tajniku je bilo naročeno, naj stopi o tej zadevi z gosp. profesorjem Fr. Erjavcem v dogovor. — Drugi, do sedaj ne imenovani rokopisi nemajo dostojne tehtnosti, nekateri so slabe dijaške poskušnje, ki razodevajo hvalevredno dobro voljo, katerej pa še primanjkuje zrele duševne moči. Spisi, katerih odbor ni sprejel v porabo, so bili pisateljem poslani nazaj, da ž njimi razpolagajo.

Drobnosti.

Švintanje. Nekemu mizarju (ki mi je to pravil) začne roka vsahnivati. Ko pride enkrat k slovečemu kmečkemu zdravniku, mu ta svetuje, naj si roko švinta o mladi nedelji. To se pa takole godi:

Z nožem, na kterem je vsekano ime Jezusa in Marije, solnce in mesec, se vreže v serčni perst, 3 ali 4 kaplje kervi se vjamejo na košček pavole in

ta se mora zjutraj pred solncem zanesti k drevesu (moškemu, če je bolnik možki, ženskemu, če je bolnica) drevo se naverta in pavola v luknjico dene. Če se človek ozdravi, se drevo posuši. Mizar je terdil, da mu je pomagalo.

Kvatre. V kvaternem tednu ne predejo za platno, ampak le sučejo niti — za Jude. V postu je najpred kvaterni teden; potem perva postna, za to sredpostna černa — cvetna, — velika nedelja.

Sredo po kvaterni nedelji grejo kvatre ven. Tisti veter, ki se obderži sredo po kvaterni nedelji, derži do drugih kvater.

Na vreme v kvaternem tednu vselej radi gledajo Slovenci. F.

Slovstvo.

* Tiskarnica družbe sv. Mohora je ravnokar doveršila tisk **druge knjige** „Ant. Mart. Slomšeka zbranih spisov“: **Basni, prilike in povesti** (zbral in vredil Mih. Lendovšek, katehet v Ptuji), katere zalogo je prevzela največ zaradi tega, naj bi se ne ustavilo (tega se je bilo v resnici bati!) vse hvale vredno početje zbiratelja in vrednika spisov umerlega knezo-škofa. Če je že perva knjiga „Slom. zbr. sp.“ razveselila sleherno rodoljubno slovensko serce, reči smemo, da tega tudi ova druga nič manj storila ne bo! Da, rekli bi, da je notranja vrednost te druge knjige še mnogo veča! Zato se nadjamo, da kljubu slabim, in izdavanju knjig jako neugodnim časom, v katerih živimo, bodo rodoljubi vseh slovenskih pokrajin vedeli skerbeti zato, da družbena tiskarnica pri tem početji ne bode v zgubi ostala. Knjiga obsega 25 tiskanih pôl. Cena jej je nizka, broširan iztis 1 gld. 20 kr., terdo vezan 1 gld. 30 kr. Dobiva se v Celovcu v tiskarnici družbe sv. Mohora in pri vseh bukvarjih, ki imajo slovenske knjige naprodaj.

☛ Perva knjiga te zbirke: „Slomšekove Pesmi“ se še tudi dobiva, broš. iztis po 90 kr., vezan po 1 gold. Naročuje se lehko v tiskarni družbe sv. Mohora v Celovcu, ali pa pri g. izdajatelju Mih. Lendovšek-u v Ptuji (Pettau).

* **Mali šopek domoljubnih cvetličic.** Zbirka pesnij, katere je zložil in izdal Radoslav Silvester, tergovski pomočnik v Vipavi. Obsega 64 strani in veljá 25 kr. Dobiva se pri izdajatelju v Vipavi, pri M. Gerberju v Ljubljani in C. Tandlerju v Novomestu.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Č. g. Kasl Jož., fajmošter v Glanhofnu je dobil faro Čajnče.

Č. g. Wieser Andr., stolni kaplan in vikar oskerbuje stolno faro v Celovcu, in č. g. kaplan Matevžič Val. faro pod Kernosom.

Umerla sta: P. n preč. gg. dne 19. jan. Raupl Janez, stolni korar in fajmošter v Celovcu in dne 29. jan. Incko Tomaž, prošt, častni stolni korar in fajmošter pod Kernosom. R. I. P.

Razpisane so fare: Globasnica in Vetrinj do 26. t. m.; Št. Jurje na vinskih goricah do 2. marca in Podkernos in Eberstein do 20. marca.

Listnica. Č. g. P. v K. Ostane kot lani, hvala!

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 3. V Celovcu 20. marca 1878. Leto X.

Z bogastva na nič!

(Povest).

(Dalje.)

Nekega dné se poloti Rožanca iz dolzega časa želja, da bi šel na Dunaj. Bil je že v Terstu, Zagrebu, Gradcu itd., koder je včasih, ki so bili še ranjki oče živi, vozaril, na Dunaji pa še ni bil, slišal pa je toliko lepega o tem mestu. Prigovor pravi: kdor gré na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj. — Rožancu tega sicer ni bilo treba, ker je imel še dovelj denarja, pa treba mu je bilo kacega spremljevalca, ki je znan na Dunaji, da bi ga ondi vodil ter mu razkazoval znamenitosti.

Tacega tovariša je kmalo dobil. Štacunar v bližnjem tergu, ki je bil več let na Dunaji, ponudi se mu za spremljevalca, kterega Rožanec z veseljem sprejme, obljubivši mu, da ga ne bode pot nič stala.

Rožanec izročí domá gospodarstvo pervemu hlapcu Štefanu, ki je bil še precej zvesta duša ter je že pri njegovem očetu služil, in se odpelje nekega poletnega jutra s štacunarjem proti Dunaju. —

Rožanec je kar stermel, ko je videl to velikansko mesto, in sam ni vedel, od ktere strani bi ga začel prej ogledovati. Štacunar ga je peljal v veliko gostilno, kjer sta si najela lepo stanovanje prav drago, kajti v tako imenitnem mestu Rožanec ni hotel biti umazan.

Dnevi so jima naglo potekali, obiskala sta vse znamenite kraje, tudi v stolp sv. Štefana sta šla, odkoder je Rožanec zerl po prostranem Dunajskem mestu ves zavzet, kakor Mozes na gori Nebo po Kanaanski deželi. — Videla sta različno oblečene ljudí iz raznih krajev, videla vojaška kardela v paradi, slišala veselo godbo itd. itd. Rožanec ni hotel ničesa zamuditi, nobene količkaj imenitne stvarí prezreti, najraji pa je zahajal v „Prater,“ kjer je bilo veliko ljudstva skupaj, kakor domá ob sejmi, in kjer se je videlo vsaki dan kaj novega.

Preteklo je štirinajst dni in Rožanec je že toliko ogledal Dunaj, da je

vedel, kakošen je. Denarja je jako mnogo potrosil, ker se je povsod skazoval jako radodarnega, pa tega mu ni bilo žal, kajti videl je Dunaj. —

Nekega večera prideta Rožanec in njegov tovariš precej vinjena domu na svoje stanovanje.

„Ti! — Jaz sem danes sklenil lepo kupčijo, da bi te končaj!“ pravi štacunar s prisiljeno veselostjo.

„Res? Kakošno pa?“ vpraša Rožanec radoveden.

„Raca na vodi, blagá sem si kupil, da ga imam tri leta dosti prodajati, in pa kako cenó, cenó!“

„To si pa prav storil. Kako ga bodeš pa spravil domov?“

„Dobil sem ravno nekaj praznih voz, ki pojdejo v Ljubljano. Čisto malo me bode stala vožnja. — Ali nekaj, Lojze, bi mi ti lehko pomagal. Vzel sem premalo denarja seboj, ker nisem mislil na to; ko bi mi ti posodil tisoč goldinarjev, domá ti jih takoj vernem.“

Rožanec pogleda v listnico; bila je še precej rejena, ali tisoč goldinarjev? —

„Nič se ne boj, da bi ob kaj prišel, nisem tistih kateri . . .“ pravi štacunar ponosno, videti da se Rožanec obotavlja.

„Na, saj ti jih dam, saj ne mislim —“, pravi Rožanec, „pogledal sem samó, če bodeva imela dosti še za pot.“

„E kaj, sedaj bova hitro domá.“

Rožanec odšteje tisoč goldinarjev, in štacunar jih vesel spravi v žep. —

Ko se Rožanec drugo jutro prebudi, ni bilo štacunarja nikjer. Radoveden, kam bi bil šel, popraša strežaja po njem. Ta ne vé druzega, nego da je pred polnočjo nekdo šel iz hiše, najel zunaj stoječi voz ter se odpeljal. — Rožancu prihaja gorko, slutil je, da se ta reč ne bode dobro izšla. — Berž se obleče, dirja po mestu, išče po kerčmah, kamor sta navadno zahajala, pa o štacunarju ni duha ne sluha. Opoldne pride ves spoten domov ter popraša, če ga še ni bilo; strežaj mu odgovori, da ne. — Sedaj je bilo očito, da je štacunar pobegnil z denarjem.

„Oslepari me je ta prokleti potepuh! vsklikne ter si seže v lase. „Oh moja neumna butica!“

Jame preštevati denar. Toliko je še bilo, da plača stanovanje in pošteno pride domov, dosti več pa ne.

Rožanec se je sedaj še tolažil s tem, da je je nemara goljufivi štacunar pobral domov, da ondi prodá svoje imetje, ter potem pobegne iz dežele, zató je sklenil takój drugo jutro odpotovati, da bi ga še o pravem času domá zasačil ali si vsaj zagotovil njegovo premoženje. —

Zvečer stojí Rožanec pred neko štacuno ter ogleduje razpoloženo blagó. Marsikaj mu je bilo všeč, rad bi bil kaj kupil, da bi nesel domov, po njegova mošnja je bila prepičla. Nakrat se mu približa mlad, čedno oblečen človek in potapljaje ga po rami, pravi mu: „Pazite, da vam kdo ne ukrade denarja, tukaj so vsakoverstni ljudje.“ Rekoč se izgubi med memogredočimi ljudmi.

Rožanec se nekako nevoljno ozré po ptujcu, misleč, da že tudi ta vé,

kako se je dal opehariti sinoči ter ga sedaj zasmehuje, — potem odide dalje v bližno gostilno večerjat. — Po večerji seže v žep po listnico, da bi plačal; — žep je prazen.

Kakor besen plane kviško ter hoče iz sobe, pa pri durih ga ustavi natakar rekoč, da naj prej plača. Divje ga pogleda Rožanec, kot bi ga bil hotel z očmi prebosti, tako da so se jeli šibkemu natakarju že strahú lasje ježiti na glavi, — potem pa seže v žep, izvleče ven nekaj drobiža, ter ga zažene po mizi grozno preklinjaje vse Dunajčane in ves goljufivi in tatinski svet.

Sedaj je bil ljubi Rožanec čisto na suhem, in še toliko ni imel, da bi potne stroške plačal. V obupu se ga polasti grozna misel, da bi kar sam sebe končal v valovih Donave, pa o pravem času se še domisli, da je tu na Dunaji neki pravdarski dohtar, kteri je nekdaj bival v Ljubljani ter je rankemu Rožancu tožbe delal. K temu se napoti, ta mu mora posoditi denarja, da pride domov. Po dolgem iskanji in izpraševanji najde konečno starega doktorja, ki se je neizrečeno čudil, videti nakrat mladega Rožanca na Dunaji. Ta mu razodene svojo žalostno osodo ter ga prosi, da bi mu posodil toliko, da plača stanovanje na Dunaji ter da se odpelje domov.

Blagi doktor rad usliši njegovo prošnjo, dá mu potrebni denar, in Rožanec je bil zopet rešen.

Pervokrat v svojem življenji je iskal pomoči pri tujih ljudeh, pervikrat je vzel denar na posodo, in videl je, kako je to hudo, če človek nima, kedar pritisne sila. —

Drugo jutro je Rožanec zapustil Dunaj; ta nesrečni Dunaj, da ne bi ga bil nikdar videl! — —

Na štacunarjevem domu ni našel nikogar, duri so bile zaperte in memo gredoči kmet, kterega je Rožanec prašal po gospodarji, mu pové, da je štacunar že pred štirinajstimi dnevi nekam pobegnil, iz mesta pa so prišli gospodje, kterim je bil neki sila veliko dolžan, ter so vse zapečatili.

Sedaj je Rožancu tudi posledna nada ugasnila, še kdaj dobiti denar nazaj. — Ni mu bilo tolikanj za denar, saj je imel še posestvo, nego zarad sramote pred ljudmi. In res, kmalo se je raznesla vsa dogodba po okolici, in ljudje so si pripovedovali srečevaje se, ali pa v nedeljo pred cerkvijo, kako je Rožanec hodil na Dunaj. Konečno je nastal celó prigovor, da so onemu, ki je popijal in zapravljal, rekali, da hodi na Dunaj. —

Rožanca je ta nesreča tako poparila, da se ni za nobeno stvar več zmenil, niti za gospodarstvo, niti za tovaršije. Cele dni je lazil zamišljen okrog, nič ni govoril, in če ga je kdo kaj vprašal, odgovarjal je le kratko, ali pa celo nič. Včasih pa je sedel zopet cele ure v kerčmi ves zamišljen sam va-se, ter neprenehoma pil.

Ko se ni dalo od nikoder več dobiti denarja, jel je sekati les in prodajati, in po njegovih gozdih, kjer so poprej rasla mogočna smrekova in hrastova debla, kjer sta visoka praprot in gosto resjé krila tla, pela je sedaj dan na dan neusmiljeno sekira ter podirala krasna drevesa. Mesto temnega

gozda bila je kmalo sama goličava, ktero je opekalo vroče solnce, ki prej nikdar ni prerilo skozi gosto vejevje na vedno vlažna tla. —

Ljudje so govorili, da gre Rožančevo posestvo h kraji, in prav so imeli. — Ob letu je tičal Rožanec že tako v dolgovih, da se ni mogel nikamor več ganiti, in druzega mu ni kazalo, nego posestvo prodati, da plača upnike, z ostalim denarjem pa kaj druzega začne.

V nedeljo popoldne, ko so se ljudje sešli pred cerkvijo, stal je berič na cerkvenem obzidji ter kričal, da bode v četertek Rožančevo posestvo na drobno razprodano. — Sosedje so z glavami majali ter djali: „tako-le je, kdor hodi na Dunaj.“ — „In kdor ne moli in se Boga ne boji,“ pristavila je kaka pobožna tetka.

V četertek so se res zberali v Rožančevi hiši vsi sosedje iz okolice, prišel je zraven tudi komisar iz bližne grajščine, njegov berič z velikimi bukvami in pa župan. Rožanec je sedel najzadnji na klopi s prekrižanima rokama in z v tla obernjenim obličjem, ter poslušal, kako se njegovo posestvo terga na kose, ki je bilo tako lepa celota. — Na sedemnajst kampov so razdjali Rožančevo posestvo in kupili so ga večidel sami revni vaščani, ki pred par leti še svojega pohištva niso imeli, in ktere je Rožanec v svoji mogočnosti sploh imenoval le berače ter jih čertil kot tern v peti.

Pa berači so razdjali njegovo kraljestvo, da ni njiva pri njivi, niti senožet pri senožeti ostala.

(Konec prihodnjič.)

O svatbi kralja vélikomoravskega.

Obraz iz IX. stoletja.

(Po M. J. Hurban-u posnel Fr. Jaroslav.)

(Dalje.)

V.

Leta 870 bila je pokrajina česka v žalostnih razmerah. Od zapada je perhal vanjo bojni narod nemški, v sosedno deržavo vélikomoravskega ni zaupala, kajti po tej se je bilo že razširilo kristijansko naboženstvo, ko so Čehi še v poganstvu blodili. Negotovost ta v českej pokrajini pa ni mogla že dolgo trajati, kajti mrak na zapadu se je kopičal čedalje huje, in zbog tega je nastal skrajni čas pomisliti o tem, kako bi se narod česki še mogel nadalje obderžati v svobodi.

Da se je narod česki tako dolgo branil sprejeti naboženstvo kristjansko, ko so bratje Slovaki in Moravci že davno uživali tega nebeškega darú, krivo jo bilo to, ker so narod česki kristijanili nemški menihi — pa nemški cesarji. Nemški menihi so učili v jeziku nerazumljivem, nemškem ali latinskem, ki ga ljudstvo ni umelo in zbog tega tudi resnice nauka niti spoznati niti se okleniti ga ni moglo. In cesarji nemški so z naboženstvom koj vpeljali desetino in raboto. A narod je raje volil svobodo pogansko, nego robstvo kri-

stijansko in prav zato so Čehi ostali še na dalje v svojem slovanskem poganstvu.

Po drugem potu pa je prišlo kristjanstvo v deržavo vélikomoravsko. Radislav je poklical v Nitro Cirila in Metoda, apostola Slovanov, ki sta ljudstvo v resnicah sv. evangelija v slovanskem jeziku podučevala, ter tudi sv. pismo na slovenski preložila. Vsled tega tedaj nam je jasno, zakaj so Slovani vélikomoravski in pemski o tako različnem času dospeli do kristijanstva; po neenakih potih so bili do njega vodjeni.

Te žalostne razmere na Českem je zgodaj opazil Ludovik, nemški cesar, in zato je nastojal tem bolj napeljati jih sebi na korist, čim bolj je hrepenel osvetiti se Čehom. Vojne njegove so bile mnogo potov od Čehov potolčene, menihi pa v Veltavo pometani.

In cesar se je sedaj tudi poprijel ugodne prilike; kajti koj po odhodu Svatoplukovem je odposlal dvanajst poslanikov k Borivoju, českemu knezu, ki naj ga pregovoré na to, da bode vsako leto plačal neko svoto Nemcem, ter tudi brez pomisleka sprejel naboženstvo kristijansko.

Ali kakor je Ludovik o pogubi, isto tako nasproti je Borivoj o ohranjenju svojega naroda premišljeval. Borivoj je dobro poznal silo svojega naroda, tudi ni preziral rastoče moči nemškega cesarja, in prav zato je klical na Višegrad vladike in vojvode svoje zemlje, ter jim govoril modre besede. Spoznal je, da bi bilo pametno, da bi se narod češki spustil pod obrambo močnega Svatopluka, tečasnega kralja slovenskega, o čigar moči se je sila nemška že razbijati začela. Knez Borivoj je užival ljubezen in zaupanje svojih podložnikov, in zato je nasvet njegov tudi obveljal. Odbrali so poslanstvo vojvodov in vitezov českih, kterim sta načelovala junaka Svatoslav in Vitislav. Darovi, ki so jih imeli pokloniti Svatopluku, bili so osedlani konji, ščiti in drugo orožje. Predno pa se je zborovanje končalo, sporočil je gradnik višegrajski dohod poslancev nemških iz Reznega.

Dovolilo se je jim vstopiti.

Dvanajst nemških vitezov odurnega pogleda je stopilo v dvorano. Eden izmed njih je pričel govoriti tako-le:

„Čuj, česki knez Borivoj, in vi navzoči gospodje! Volja je našega neupogibljivega cesarja in gospoda, da bi česka zemlja za one krivice, ktere so bili pogani našim menihom storili, dajala vsako leto 500 konj njegovej svitlosti, ter da bi neodlogoma sprejela naboženstvo Kristusovo. Ako pa bi se vi protivili temu, ako bi se vi osmelili dolžno poslušnost cesarju odrekati, no vedite, da vas na to prisili meč nemški! In potem beda vam!“

Kri česka je vskipela v žilah vojvodom českim; skoraj bi bila zadela zaslužena pokora tega prederznika, da ni knez, čuvajoč pravo in dolžnost poslanstva in gostoljubja, sam odgovoril.

„Upokojite se, junaki česki,“ spregovoril je Borivoj, „hočem jaz v imenu vašem odgovoriti na to nesramnost cesarja in gospoda nemškega. Čujte, vi poslaniki nemški! Sveto je gostoljubje pri Slovanih, in zbog tega odpuščam vam to derzovitost in surovost, s ktero ste se proti našemu narodnemu po-

nosu pregrešili. Tudi mi smo narod! Nu, le sporočite svojemu cesarju in gospodu, da ne zná česki narod tilnika svojega vpogibati v jarem robski, on zná toniti v vlastnej kervi, v možatem boju prelitej. Saj vé vaš cesar in gospod, da so črepinje naše terde, da so ščiti naši neprebitni, da so meči naši bridki! Naj se le spomni 846 l., ko je njegova vojna na terdih skalah naših Kerkonošev bedno smert našla. Ha Nemci! povernite se k svojemu cesarju in gospodu, in sporočite mu naš odgovor: Naj le pride na Česko!"

Krepko je govoril te besede Borivoj, tako krepko, da je ves zbor zagromel: „Slava Borivoju, slavnemu knezu!"

Na dvoru višegrajskem odmeva kopitanje konj in zvenenje mečev. Oddelek vitezov polagoma dervi skozi vrata višegrajska. Vračajo se na zapad Nemci k cesarju nemškemu; a Čehi nagnejo na vzhod h kralju slovenskemu.

VI.

Z mladoletjem 871 l. se je začelo novo življenje v Reznem. Nove nade, novi naklepi so zanimali duhove nemške. Svatba in vojna se v Reznem prigotovljate; oj kako različna posla ljudska!

Na vso moč razdražen je bil cesar zbog smelega odgovora Borivojevega; začel je nabirati vojno na Čehe, in koj bi bil vzdignil se, da ni nastopivša zima pretergala vse namere.

Pa tudi priprava za svatbo mu je mnogo zaprek nametala preko pota. Vitezi nemški so se veselili svatbe Svatoplukove, kajti so vedeli, da Svatopluk je premožen kralj. Zbog tega so se nadejali, da se hočejo dobro imeti, ko se bode po staronemškem običaju, kakor velé: „mit Saus und Braus" svatovalo. To je bilo njihovo edino razkošje; kajti če niso imeli boja, ali če niso se klatili po gorah, imeli so malo ugodnih dni. Prav zato pa sedaj vojski niso kaj dosti naklonjeni bili, in to se je cesarju tudi povedalo.

Nič čudnega tedaj, da je tudi cesar se udal, da se vojska odloži. Zato pa je tem bolj skerbel za svatbo, ter se tolažil, da hoče po svatbi na Borivoja udariti in pokoriti ga.

Stari grad cesarski so prenavljali. Stare sobe, mračni hodniki in dvorane, ktere so bile priljubljene Karolu silnemu, prevideli so s potrebno opravo, mala okna so povečali, vrata z novimi rezljarijami, nemško viteštvo kazočimi, okrasili, starodavne obraze po hodnikih razstavili, meče in ščite slavnih prednikov cesarjevih na dan znosili, — s kratka: vsa slava nemška se je na ogled stavila, da tako pomore poslaviti svatbo Svatoplukovo z Adelhajdo.

Cesar Ludovik s svojim sinom Karlmanom se je verlo radoval v svojem sercu; kajti zapletla sta se v zadeve njima jako ugodne. Spojenje Svatoplukovo ž njima ni bilo drugo, nego pletivo, v ktero se je silni lev nevedoma zapletel, in ki jima hoče pokoren biti brez velikega truda. Bala sta se rastoče sile Svatoplukove, kajti previdela sta, da bi se on utegnil spojiti z Borivojem, ter tako na veke uničiti nade nemške.

In zato se nista mogla dosti naveseliti pogodbam, ki sta jih bila Svatopluku vsilila.

Nekega dne je bil napovedan cesarsk lov na čest Adelhajdi, na kterega je tudi ona došla.

Pred solnčnim izhodom je bila družba lovska že v hribih, Adelhajda, na vrancu in v mičnej lovskej opravi, bila je biser vse družbe lovske.

Lovci cesarski so razstavili lovce po skalah, podolih in ertinah, lovski rogovi so zapeli, kmalo zopet utihnili, in začelo se je razlegati ščeketanje psov.

Živa Adelhajda, hrepeneč po slavi lovskej, izvolila si je samotno mesto na stermej skali, s ktere se je odpiral jej razgled na nektere sem in tam obdelane izseke. Ogledala se je enekrat sem in tje, potem pa sedla na skalo in se vtopila v misli. Misel, kaj poreče junaški Svatopluk, kedar ugleda kakovo zver ž njenim lokom in od nje poderto, privedla je kmalo jo v solnčni obzor slave Svatoplukove. Njen duh se je vzdignil z obzorja teh starih germanskih lesov na zlatoklasno polje in vinorodne griče nitranske, pa v zahladje lip vélikomoravskih. Ondi je ona gledala sebe poleg slavnega Svatopluka, ovenčanega s kraljevskim veličestjem.

Serce njeno se je unelo na tej ljubezni do Svatopluka, on je bil jej edino blago, edini žarek življenja, vsa je gorela, če je le pomislila nánj.

S premišljevanja jo izbudi šumenje v germovju pod skalo. Ogledala se je, vzdignila, in pri tej priči se je ponevedoma izstrelila strelica ter sferčala doli v bližnje jelke. In ko je Adelhajda, vsa terda zbog tega nenadnega naključka v dol gledala, stopil je iz gostega germovja prismuknjeni grof Rudolf, ter divje pogledal gori na skalo.

„Ha, gašarica! ali po skalah lovite sanje o svojem Svatopluku? Jaz vas naučim ljubezen mojo zametavati!“ In potegnivši s pleč lok pomeri in izstreli v strup pomočeno strelico na Adelhajdo. Strelica je zadela nekoliko vej, zadela ob operesen klobuk Adelhajdin, sferčala še malo naprej, in v lesu pala na tla.

Adelhajda več ni videla grofa, le toliko je v hipu opazila bila, da je vtekel v goščo. Zgrabivši lovski rog je dala znamenje, da se berzo morajo sniti vsi lovci.

Cesarjev lovec je pervi bil, ki je kneginjo povprašal, kaj je jej, da je tako prepadena, in da je klobuk način. Adelhajda pa je molčé zavsedla konja ter z vso družbo vračala se v Rezno.

VII.

Stopimo k Svatopluku; pogledimo v Nitro, da vidimo njega in narod njegov.

Novica, da nakanja Svatopluk z nemško kneginjo se poročiti, nemilo je zadela pervaštvo in večino slovenskega naroda. Vsi oni, kteri so mogli predvideti nasledke tega, bali so se bodočnosti; kajti dobro že so poznali zveze z Nemci. Svatopluk je imel med svetovalci viteze in občane, kteri so bili v bojih osiveli in v zbornicah se postarali, oni so bili živi svedoki zgodovine velikomoravske deržave, ki se je v tako kratkem času na tako visoko stopinjo slave in imenitnosti vspela. Ž njihovo pomočjo so se predniki Svatoplukovi preslavili, ž njihovo pomočjo je tudi Svatopluk se vzdignil na to-

liko slavo. No postopanje Svatoplukovo v novejem času je nemilo sekalo njihovo domoljubno serce, kajti videli so, da kralj, komaj osvodivši se kremp-ljev nemških, znova se zamotava v zanjke nemške, ter s tem tudi deržavo svojo za seboj poteguje.

Po Nitri pa so se raznašale različne in nasprotne govorice. Spervega se je govorilo, da kneginja z dvora Ludovikovega bode kraljica vélikomoravska, odkar pa so poslaniki Borivojevi pri Svatopluku bili, začeli so drugi terditi, da česka kneginja bode nevesta kralja velikomoravskega; kajti še nobeni poslaniki tako dolgo in tako slavno niso bili priderževani v Nitri, kakor le-ti. Svatopluk sam je od tedaj, ko je bil v Reznem, obnašal se do cela samooblastno; da je delal priprave za slavnosti, to se ni tajilo, da-si nobenemu, razen Metodu, ni zaupal, da to so svatovanjske priprave.

Tako tajno in nezaupljivo obnašanje Svatoplukovo pa v tej dobi niso mogli gledati ravnodušno odlični in glavni svetovalci njegovi, in začeli so se med seboj posvetovati, kako bi kralju svoje mnenje objavili, ter njega, ako za gotovo meni z nemško kneginjo se poročiti, na nevarnost tega podvzetja opozoriti mogli. Zato so povabili med-se zaupnika kraljevega, biskupa in apostola slovanskega Metoda, ter mu pokladali na serce, naj bi Svatopluka o njihovem mnenju osvestil, ter ga, ako je mogoče, od nevarnega predvzetja odvernil. Metod, ki je iskreno ljubil narod slovenski, obljubil je vso svojo veljavo zastaviti na to, da bi se Svatopluk v take zanjke ne zapletel. —

„Dolgo te pričakujem, oče," nagovoril je Svatopluk vstopivšega Metoda, ki se je bil zapoznil v zboru vladik in svetovalcev Svatoplukovih, in ni došel ob navadnej uri.

„Milost, kralj moj, važne reči so me zaderževale," odgovoril je resnobni, sivolasi Metod.

„Oj, oj, važne reči! Kaj pa, ali niso reči, o ktereh se jaz s teboj zgovarjam, dovolj važne?" nadaljeval je kralj, in dovolj očitno kazal, da težkomiselnost in omerza, ki ste od povernitve njegove z Nemškega duha njegovega čedalje bolj obsedale, ste že visoko dospeli. Ni bila njegova navada tako brezobzirno govoriti z Metodom, kterega je očeta imenoval. Ali Metod je bil mož duha zavednega, misli sicer mirnih, in strahu ni poznal. Prešel je bil mnogo šol terpke osode, in zato je tudi ta hip ohranil mirnost duha, ter začel zaupljivo govoriti tako-le: „Škoda, velika škoda, kralj moj, za tebe in tvojo deržavo, da ne dovoljuješ govoriti onim, ki imajo pravico s teboj se posvetovati o rečeh, o kterih se jaz zgovarjam in ki so gotovo najvažniše. Oni, ki so odbrani za podporo tvojemu prestolju, obernili so se do mene, in jaz sedaj prihajam naravnost iz njihovega zbora, v kterem smo se posvetovali o tvojem blagru, pa o blagru deržave vélikomoravske, tedaj o zadevah važnih, neskončno važnih."

„Vem, vem, da Slovaki in Moravci niso zadovoljni z menoj od takrat, ko sem se bil z Nemškega povernil, in je govorica zastran moje svatbe med nje se zatrosila. Ali tudi vem, oh dobro vem, kje je izvir tej sumljivosti,

predobro vem, in preklinjam dan na dan grešni svoj čin, s kterim sem slavo svojo omadeževal na veke, — pogubivši vélikega Rastislava!“

„Pa oče,“ nadaljeval je Svatopluk razvnet, „tu pred obličjem živega Boga te overjam, da edina sverha mojega življenja je blagor Vélike Morave. Vsa sila moja je obernjena temu plemenu slovenskemu. Da sem nakanjal zaročiti se s kneginjo nemško, ter s tem samemu sebi nasilje učiniti, izviralo je edino s tega svetega predvzetja, da narodu svojemu pomorem, in prav zbog tega me Slovaki na sumu imajo.“

„Metod, oče, jaz vem, kaj sem bil zakrivil nad svojim ljudstvom! Jaz sem svoje ljudstvo oropal vélikega, modrega, silnega in slavnega kralja; ali jaz sam, prav sam hočem temu svojemu ljudstvu izgubo poverniti. Omadeževal sem z neberzdano strastjo in čestilakomnostjo slavo svojo, pa jo hočem umiti s svojo silo in delavnostjo. Toda žalibog, žalibog da mojega serca ne vidi noben človek! Oh!“ —

Besedo je pretergala serčna bolest, znojne kaplje so stopile kralju na čelo. Nastala je tihota. Metod je znal oceniti važnost te tihote, in molčal je tudi on.

„Ali pa morem oče, povedi, ali pa morem drugače delati, če hočem doseči veliko sverho, s ktero bodem upokojil svojo dušo? Kdo ne pozná velike moči neprijatelja našega? In kako naj bi ga učinil neškodljivega ter zelo ranjenemu svojemu narodu pomagal? Ali ni dobra moja misel, zazibati tega razdraženega leva v spanje, med tem pak ojačiti svoje ljudi, ter jih poščuvati nánj in pokoriti ga? — Konečno že tudi poizvem, kje biva kneginja slovanska, ki bi kristijanski prestolj Vélike Morave krasiti mogla.“

Svatopluk je govoril ginjenega serca. Presekal je besedo Metod.

„Motiš se, kralj moj, ako meniš, da narod tebi ne zaupa zaradi čina tvojega, — če tudi grešnega. Sila tvojega duha in dejanja, s kterim si se izkazal, je že izbrisala ta madež; kajti znaj, kralj moj, da edino tvojo nakano, sprejeti za ženo kneginjo nemško, narod ne odobrava in se je boji. Jaz priterjujem tvojemu svetemu namenu, — vse za blagor naroda svojega! — a čudim se tvojej malomiselnosti o narodu junaškem, narodu slovenskem. Poznam veliko moč cesarja nemškega, ali tudi poznam pri odvažnosti tvojega duha nepremagljivost Slovakov. S koliko peščico ljudij je iztiral Mojmir, s koliko peščico je pognal iz dežele Rastislav vojno nemško? Svatopluk, ti vidiš samo neprijateljsko moč, a pozabljaš vlastnega naroda izkušeno in poznano junaštvo!“

Svatopluk je bil ves zmešan; v glavi mu je vrelo, obraz pa je studa zarudel. Metod je nadaljeval:

„A meniš, veliki unuk vélikega Rastislava, da bi prestolj tvoj, s kervjo slovansko uterjen, Nemkinja, če še tako slavne rodovine, z večim bliščem obdajala, kakor kneginja rodu slovanskega, če tudi morda slabejega? Vem sicer, in hvalim tvojo gorečnost kristijansko, da nočeš pomisliti na slavni knežji rod českih vladarjev, ki še v poganstvu živí, ali vedi, če si mogel pridobiti Kristusu Véliko Moravo, mogel bi pridobiti tudi sosedne Čehe!“

Zgovornost Metodova je predvladala vse ugovore kraljeve, in zato je Svatopluk nazadnje nekako merzlo omenil: „Pač dosti slabo, da vi duhovni oče, tako pozno na to pridete, in nasproti tudi žalostno, da Borivoj tako dolgo odklada sprejeti sveto evangelije Kristusovo!“

„Ne tako, kralj moj,“ odgovoril je Metod. „Ali bi mi, ki smo bili poklicani v tvojo deržavo, ali bi smeli skerbeti za tujo deržavo? No, pa še nekaj. Ali je mogel Borivoj s svojim narodom spoznati Kristusa, ki mu je bil z robstvom in okovi oznanjevan? Na tebi je bilo in še je, o kralj, preje poskerbeti o tem, kakor na Nemško po ženo hoditi!“

Nehaj, nehaj oče, odpusti mi moje prenagljenje. Človek sem in težko je breme velike deržave. Kar sem bil opustil jaz, to sedaj tebi naročam. Naj se odpravi s teboj poslanstvo na Višegrad. Oskerbeti vse potrebe nebeškega kraljestva mojemu in sorodnemu narodu, jaz pa hočem ukrepati o potrebah časnih svojih in svojega naroda.“

Metod je odšel iz kraljeve izbe. Svatopluk se je vergel na klop in pogreznil v globoka, važna in domoljubna premišljevanja.

(Dalje prihodnjič.)

Najbolj razširjene vere v Aziji.

Zanimivo je za vsacega, v luči kristijanstva živečega, ako pogleda in se ozre tudi na one narode, ki tavajo še danes v krivih, pogubljivih verah. Razprostrane azijske planjave, pustinje in gorate dežele obljudene so z narodi, ki verujejo razne bogove in darujejo razne darove.

V zahodni Aziji živi

1. Mohamedanstvo,

ki je nastalo v 7. stoletju po K. na peščenih tleh arabskih. Začetnik njegov je bil Mohamed, ki je že v svoji zgodnji mladosti popotoval daleč po svetu, ter mnogo skusil. Štirideset let staremu šinila je naenkrat misel v glavo, postaviti novo vero: kakor se je namenil, tako je storil. Terdil je, da se mu je prikazal veliki angelj Gabriel in ga mazilil preroka. Ker ste bili Mohamedu znani Judovska in keršćanska vera, in se mu ni nobena dopadala, izbral je iz obeh nekoliko stavkov in zapovedi, kar se mu je pa zdelo, da še manjka, dodal je iz lastne pameti. Tako skovano vero začne oznanjati najpervo svojim najbližnjim sorodnikom, ki jo z veseljem sprejmo. Podkurijo ga, naj se očitno pokaže preroka; Mahomed jih vboga, a ni manjkalo mnogo, in bil bi tadaj mertev obležal pred razgretimi Arabci, kterim se leta 622 v Meko umakne. V Meki pa se njegov nauk kot blisek razširja, v kratkem so vse arabske pokrajine pod Mahomedovim banderom, nova vera prestopi peščene meje domovinske, razlije se in poplavi severne dele afrikanske, pridobi zase južne bregove evropejske in se od tod preseli v malo Azijo, Perzijo, Armenijo in nektere druge pokrajine. Z mečem v roci dela si pot po raznih krajih in je dolgo strah in groza kraljem in cesarjem, bogatinu in beraču. Neznano so

terpele dežele sedajne južne Avstrije, in Ogerska in Serbska; neznane muke prenašali so naši očetje; danes pa so te rane že zacelene in turška vihra polegla se je morda za vselej.

Nauki in dolžnosti, ki se nakladajo pravovernemu Mohamedancu zapisane so v svetih bukvah, Koranu.

Najvišje bitje zove se Allah, in Mohamed je njegov prerok. Razun tega najvišjega duhá veruje pravi moslemin (to je, pravoverni Mohamedan) v duhove nižje verste, angelje in duše svetnikov. Kadar se loči mosleminova duša od telesa, preseli se v kraj, kjer ga čaka veselje brez konca in kraja. Se ve da je to veselje le meseno. Vojake, ki so se hrabro bíli za vero in na bojnem polju umerli, sprejmo v nebesih krasne device, Huriske imenovane.

Dolžnosti, ki jih mora spolnovati Mohamedan, so:

1. Čistenje in umivanje života,

2. Petkratna molitev vsak dan. Mosleminu je dovoljeno moliti, kjer se mu ravno ljubi, le v petek, praznik Mohamedanov, zavezan je vsakdo priti v mošejo, kamor jih zbira Mufti, veliki duhoven, da skupno molijo zapovedane molitve.

3. Post. Ostro je prepovedano v mescu Ramazanu po dnevi kaj vživati; ko mesec preteče sledi največji praznik, bajramski, in tedaj moslemin nadomesti in popravi, kar je prej zamudil v jedi in vživanju sladnosti.

4. Miloščina, ki se sploh priporoča; za terdno pa je zapovedano, da vsak vernik razdeli 40. del onih obresti, ki mu jih je prineslo premakljivo blagó.

Vina in sploh vse omamljive pijače so zeló prepovedane; sedajni Turki pa se ne zmenajo več za to prepoved, in so že sploh marsikaj predrugačili v pravi veri turški. Dovoljeno pa je vsakemu mosleminu po najmenj štiri žene imeti; cesar turški ima jih v svojem Haremu dve do tri stô, nakupljenih kakor neumno živino od vseh krajev sveta.

5. Zapovedano je, da mora vsakdo, če ne večkrat pa saj enkrat romati v Meko, k grobu prerokovemu. Menijo namreč Mohamedani, da se tam gode velika čuda. Truplo Mohamedovo plava v zlati trugi na zraku nikamor naslonjeno, kar je seveda le goljufija in umetno narejeno po mohamedanskih duhovnih s pripomočjo magneta. — Tudi tej zapovedi so se Mohamedani že ognili s tem, da najemó kakega druzega, da popotova mesto njih v Meko.

Razširjevanje vere je pa najojstrejša zapoved, ki veže vsacega moslemina. Več kot kdo pobije v boju gjavrov, to je kristijanov, veča je njegova zasluga v nebesih. Zakaj pa so se Turki takó navdušeno in brez strahu bíli? Morda samo zató, ker je bilo obljubljeno veselje unstran groba? Ne. Zagotovljen je vsak vérnik, da mu je vse, kar se mu bo v življenji pripetilo, odmenjeno že od nekdaj, in naj se izogiba in izogiba, namenu ne bo odšel nikoli. Ako mu je določena smert na bojišču, zastonj se odteguje; narobe pa tudi ne bo v najhujši gnječi poginil, ako mu ni namenjena smert. Ni toraj čudno, da so divjali Turki, ne kot razjareni ljudje, ampak kot živina.

Taki so najimenitneji načerti Mohamedove vere. Nasledniki Mohamedovi

zvali so se kalifi in so bili duhovni in vojaki ob enem. Danes pa je glavarjem duhovska oblast vzeta, edini cesar marokanski je sveten in duhovsk glavar. Sploh pa duhoven ni zavezan vedno ostati v duhovskem stanu, danes je vojak, jutri duhoven, pojutranjem kupec itd.

Tudi mnihe in samostane imajo Mohamedanci, kajti tudi med njimi so nekteri, ki se res pobožnemu življenju posveté. Zapustivši vse. Kar jih veže na ta svet, zapró se v samostane in žive po svoji misli neizrečno pobožno; mnihe zovejo Arabci Takir-e, to se pravi berače. Perzijani jim reko Derviši. Oni moslemini pa, ki so navezani le na svet, veselé se njegovih sladnosti, živé neredno in ni je tako gerde razuzdanosti, da bi se jej ne vdali.

Stareja, kakor Mohamedanstvo in morda najstareja izmed vseh, je

Vera Bramanov,

ki se je nekdaj razširjevala po obeh Indijah, sedaj so pa njene meje veliko ožje. Najviši Bog je Para brama, njemu podložni so Brama, Višnu, Siva, s skupnim imenom Trimurti imenovani. Verske svete bukve, v kterih so pisane v sanskritnem jeziku postave, zovejo se Veda. Bramani verujejo neumerjočost človeške duše, in njeno preseljevanje; že od nekdaj so v štiri verste razdeljeni, in ostro je prepovedano prestopiti kako versto. Kdor je vojak, ne more postati nikdar in nikoli kmetovavec, ne on, ne sin njegov, ne vnuk. V pervi versti so: Bramini, duhovniki in učenjaki; v drugi: Kšatria, vojaki; v tretji: Vajišija, kmetje, rokodelci, kupci; v četerti: Sudra ali Čutri, umetniki in manjši rokodelci. Če je kdo prestopil svojo versto, in se oženil s kako Bramanko niže verste, tak se zovejo njegovi otroci neplemeniti in so povsod zasramovani. Še niže kakor ti, so Paria; najbolj zaničevani izmed vseh morajo oddaljeni od druzih ljudi živeti na samotnih krajih; ako bi jih imel srečati kak Bramin, tleči morajo z dvema kosema lesá, da se jim umakne; okrog studencev, kjer zajemajo Paria vodo, nastaviti morajo mertvaške kosti, da vsakdo vé, da so ti studenci oskrunjeni.

Ceremonij ali obredov ima vera Bramanov veliko. Nekteri so strašni, kakor procesija bogá Čagernata; na težkem vozu vozijo malika po mestu in navdušeni verniki mečejo se pod težka kolesa, ki jih pomečkajo, kakor červiča v prahu. Trupla umerlih sožigajo na gromadah in šega je, da se vdove z mertvim možem vred sožgo, in še danes se ni opustila, če tudi Angleži, kterim je Indija sužnja, vse moči napenjajo, da bi jo odstranili. Tempelni Bramanski so zavoljo zidanja in velikosti zeló znameniti. Razun te vere vlada v Indiji tudi

Budaizem ali Budova vera,

ki je nastala 1000 let pred Kr. Začetnik njen je Buda, sin mogočnega kralja, kteremu je bilo pri rojstvu detetovim prerokovano, da bode kdaj velik mož. Videl bode namreč onemoglega starčka, revnega bolnika, merliča in puščavnika, in pri tem pogledu spoznal bo nestanovitnost človeškega življenja, šel bo v puščavo in tam bo duhtal in duhtal, kako bi mogel pomagati revnim ljudem. Ako pa teh rev ne bo videl, postal bo imeniten vladar. Oče, ki bi

imel rajši častenega sina na prestolu, kakor puščavnika, prizadeva si na vse mogoče viže, da bi ne videl sin prerokovanih rev, a zastonj. Sin zapusti očetovo hišo, gre v hosto, potem pa jame učiti. Tako pripoveduje indijska legenda.

Budajci niso razdeljeni v verste, enako Bramanom; a tudi oni verujejo neumerjočost človeške duše, in njeno preseljevanje. Življenje jim je največje hudó, toraj čistijo dušo, da se prej poverne k večnemu duhu. Nečista duša pa se mora preseljevati v razna trupla, dokler se očisti in zato je Budajcem velik greh usmertiti kako žival, nektere še celo po božje časté, n. pr. kravo. Budajci imajo 108 bukev, raznega zapopadka, v kterih je zapisana stara učenost. Mongoli in Tibetani so nalašč zató stavili tempelje, da shranujejo v njih té svete bukve. Molitev je po njih misli že zasluživna, da se se le usta ali mesto ust kaj druzega mehanično premika, zató je v tempeljih videti mnogo vretencev in valjarjev, ktere vedno voda goni. V teh vretenih vdelane so svete bukve, in njihovo vertenje, kakor pravijo, je zeló izdatna molitev. Velike praznike prižgó 108 sveč, ki predpodobujejo 108 svetih bukev; tudi molki budajskih duhovnov imajo 108 jagod.

Manj razširjene vere so:

Konfucijeva vera; spoznovalci njeni časté nebo in duhove, ki vladajo zemljo, ki živé v zvezdah, gorah in vodah; bogovi so jim tudi duše umerlih znancev in sorodnikov; podob in duhovnov nimajo, najviši izmed vseh je cesar kitajski, ki se zove sin nebeški. Konfucijevi verniki so zelo babjeverni; kar je od nekdaj veljalo, velja tudi danes in dostikrat podveržejo se takim navadam, ktere se jim same po sebi smešne zdé, in se jim posmehujejo, n. pr. razločevanje srečnih in nesrečnih dni, prerokovanje po obrazu, vganjevanje prihodnosti in enake neumnosti.

Sintova vera v Japanu. Spoznovalci Sintovi molijo enega najvišega bogá, razločujejo pa še niže bogove, zapovedane so dobra dela in posti. V vsakem tempelju je ogledalo, češ, kakor pokaže ogledalo pege po obrazu, tako vidi tudi bog napake duše.

Tudi Sintovci imajo božje pota, mnihe in nune, in vsakoverstne bratovščine.

Vera Zoroastrova. Najviša bogova sta Koromezdao ali z gerškim imenom Ormuzd (Oromazes), bog luči, in Engreo-Meenioh ali Ariman, bog tème! Kakor je luč vedno sovražna temi, tako se tudi Ormuzd vedno bojuje z Arimanom, hudobnim bogom; slednjič bode zmagal Ormuzd. V tej veri nahajamo torej nekoliko kerščanstvu podobnih delov, ako primerjamo Ormuzda z Bogom, Arimana pa z hudobnim, ki stoji v vednem boju zoper Bogá in blagor človeštva. Začetnik vere, Zoroaster namreč, mislil si je tri svetove. Pervi svet je najvišji gori nad zvezdami; tam je domovje pervotnega Boga, ki je vladar večne luči; sinova tega boga sta Ormuzd in Ariman. Ormuzd vlada zemljo, on daje, da rastejo zeliša in rastline, vse dobro pride od njega; vendar pa mu Ariman, ki kraljuje pod zemljo mnogo škode napravlja. Vse poželenje in veselje Arimanovo je, le škodovati, delati hudó in gorjé. Takó si je mislil Zoroaster, da bogovi vladajo svet; res smešno je, ako bere človek, da se celo

bogovi med saboj pobotati ne morejo. Kakošnega si je pa Zoroaster človeka mislil? Nekdaj je bil človek, pravi on, en del onega boga, ki je najviše gori nad zvezdami. Toda kmalo se je ločil človek od tega čistega studenca svitlobe in luči; dobil ga je Ariman v svojo oblast, enkrat ga bode pa zopet spustil in človek se bo veselil vesolnjega miru.

Ker je najviši bog Zoroastrev bog luči, zató verniki njegovi ogenj po božje časte in se pred njim umivajo, da bi bili čisti in lepi, kakor Ormuzd. V necem tempelju narejena je globoka ljukna v zemljo, iz ktere se kade soparji in plini, duhovni Zoroastrevi vlove te puhe in kadar je zbrana množica v cerkvi, tedaj odpro cev, ki je napeljana v ljukno, prižgó gorljive pline in množica pade pred takim velikim čudežem na kolena in v posebnih predpisanih molitvah hvali bogá Ormuzda.

Šege in navade, kterih se morajo poslužiti pri opravljevanji službe božje, zapisane so v Zenda-Vesti, in sicer v zendovem jeziku, ki se pa že davno ne govori več.

Naštete vere so najbolj razširjene po Aziji in Evropejcem najbolj znane. Mnogo manjših nahaja se v raznih deželah, kterih pa še ne poznamo, meni tukaj tudi prostora primanjkuje od vsake posebej vsaj nektere drobtinice prinesti. Koliko vernikov vsaka vera šteje, tudi ni mogoče še povedati, kajti najbolj skerbno nabrane številke so polovico ali še več previsoke, ker vsako ljudstvo pové rajši veče kakor manje število, kot bi bila velika množica že jasen dokaz, da le t á je prava vera, pa nobena druga. Poterpežljivi bralec sprevidi poveršno, da je še mnogo mnogo narodov, ki ne poznajo prave vere, pravega Bogá. Res veliko jih je, pa tudi oni bodo se združili v eno telo in hvaležni sveto Halelujo peli.

Pesnikove sanje.

1.

Mladeneč truden mestnega življenja
 Poda se neki dan v tihi gaj,
Vesel da prost je enkrat vsaj terpljenja,
 Ki zrokuje mu ga šolski — zmaj. —
In čudni glavo belijo nauki,
 Zgubi da človek res že ves pogum.
Kdaj stavi Gerk uhí al' uk al' úki,
 Kdaj mora biti participium,
Kako Homer v Iljadi svoji poje,
 Kako je pisal slavni Ciceron;
Pitagora zahteva zopet svoje!
 Res bolj' bi b'lo, da sukal bi serpon! —
Tako mladen'č premišlevaje pride
 V zeleni gaj v tihi mirni hlad.
Nek' čuden čut mladenča tu obide,
 Uzbuja ga cvetoča mu pomlad.
Za trudne ude vgoden kraj iskaje,
 Prehodi gaj, posluša ptičev kor.
Zefir hladivni verhe drevja maje
 In šumljajoč se meša v pevski zbor. —
Studenček bister blizo njega zvira,
 Iz sterme je pečine njega tok;
Valovčke svoje proti reki tira
 Močivši suho zemljo krog in krog.
Te bistre vode se mladen'č napije,
 Potem pa truden vleže se na mah
In Morfej s svojim plaščem ga pokrije,
 Zaziblje ga v sladki spanec rah.
V sanjah se prikaže pevka Vila,
 Na uzdi pelje konja Pegaza.
Kot sneg blišče se njena oblačila,
 Na glavi ven'c iz čistega zlata;
Njé noga komaj da se tal dotika,
 Kot solnca luč svit njenih je oči.
Je rajsko bitje, al' boginje slika,
 Vse to mladenču vedeti moč ni.
Očara ga nje sladkih ust beseda,

Nje glas doni kot strune mili don.
Mladeneč očaran rajsko bitje gleda,
Naposled pa napravi svoj poklon
Rekoč: Modrica krasna daj, posodi
Mi tvoj'ga konja Pegaza, da on
Me k Jupiterju verh Olimpa vodi,
Obiščem ž njim da slavni Helikon,
Da on pokaže vir mi Hipokrene
In kraj, kjer dviga k nebu se Parnas,
Kjer Pindar se obnebja skor zadene,
Mi skaže dalje gerške zemlje kras. —
Kar prosiš naj zgodi se, Vila reče,
Pa znaj Belerofou da nekdaj je
Raz njega padel. Glej da bolje steče!
Tu je! Naj srečno k slavi nosi te. —

2.

Za uzdo prijel je mladeneč vesel
Se vesedel na konja ga gladit' začel,
Pa nepremakljivo tu Pegaz stojí,
Iz mesta ga spravit' mladenču moč ni.
Zdaj vdari na strune mladeneč in glej!
Se Pegaz uzdigne in urno naprej,
Verši po višavah na sivi Triglav,
Potem pa mim' Kleka do Hema višav.
Pa tu se ne vstavi, le dalje verši,
Kot strela, al' pšica po zraku leti.
Mladeneč pa poje in vdarja vmes
Na strune sreberne viharjem v ples;
Tim bolj pa ko poje, bolj Pegaz uré,
Na gori Olimpu se vstavi še le.

3.

Olimp blišči v svoji se krasoti. —
Očaran tu mladeneč postoji,
Ne dihne skor, le čudi se lepoti
In sluša glas prelepih harmonij.
K pojedini zbrani so bogovi neba,
Med njimi pervi Jupiter sedi,
Iz čaše zlate sladki nektar sreba,
Kater'ga hromovi Hefaist deli.
Mladenč očaran vse te čude gleda,
Pa zdrami se in ude strese strah,
Ko Jupiterja zagromi beseda:
Od kod prišel si človek, ničli prah?
Kak' upal si na svete se višine,
Kdo kazal pot ti sèm je na goro? —
O naj te Jupiter mogočni mine
Serd, milostivo mi podaj roko!
Poslala pesnika me je modrica,
Obiščem da naj tvoje slave dom,
Grešil če sem, to moja ni krivica. —
Na to oglasi bog se Helion:
„Jaz tvoje vem želje in vsa čutila,
Sem tvojih strun jaz slišal mili don,
Sem tudi čul pogovor, ko te Vila
Poslala semkaj je v nebeški dom.
Mladenč! želiš si pridobiti slavo,
Edine tvoje te so le želje:
Da venec pesniški ti kinčal glavo,
Slavilo da bi tvoje se imé."
„Tajiti nočem, da želim imeti
Ven'c pesniški; pa to ne bo vam v kvar,
Ker vam bogovom hočem slavo peti
Saj vem, da pesmi so vam ljubi dar."
Zdaj Jupiter: „„Če nam češ peti slavo,
Če naša dela svet po tebi zvé,
Opevaš če olimpsko to višavo,
Dobiš plačilo kakor pevcu gré.
Med svoje drage bom te štel sinove,
Kjer hodil boš, ti sreča mila bo;
Ime se tvoje v pozne bo rodove
Slavilo, kinčalo bo vencev sto,
Ko nehal boš, samotno ti gomilo.
Zdaj pij, da Nektar te razveseli,
Da strune lire pojejo bolj milo
In truplo se za pot ti okrepi.""
Hvaležno poklonivši se odide,
Ozre se željno stokrat še nazaj,
Pa zdaj že Pegaz mu naproti pride,
Oditi mora v gerške zemlje raj.
Zasede ga, in on vesel v višine
Se dvigne in kot blisk naprej uré
Na Helikon, kjer muza zgodovine
Stoletno knjigo Klio mu odpré.
Svetá stvarjenje, to najpervo čita,
Kako iz nič je svet ustvaril Bog.
Beseda kak' njegova silovita,
Je toljko lučic na neba obok
Pripela in svetiti jim velela;
Da solnce dan in luna kaže noč,
Da truma drobnih ptičev mu vesela
Prepeva čast. — Glej kaka božja moč!
Nazadne še najlepši kinč stvarjenja,
Iz njega človek pride svetih rok.
Poslední dan pa roko svojo spenja,
Vesoljni On zdaj blagoslovi krog. —
Po človek nehvaležen Boga žali,
Prekolne da, kar blagoslovil pred
Da zemlja mu rodi osata kali,
Zatare ki pšenice zlate cvet;
Da vsa priroda zdaj mu nasprotuje
In elementi mu sovražni so.
Kjer prej je mir, nemir le zdaj vladuje,
Nikjer ni brez skerbi, nevarnost sto
Na poti mu življenja nasleduje. —
K pokori s'cer budi očaka glas,

A rod človeški bolj se pogrezuje;
Mladost nič več ne čisla sivih las,
Ne sluša matere in ne očeta,
Natorni zakon je ne veže več,
Ji bratovska ljubezen več ni sveta,
Prijatla kri in brata pije meč.
Prelita kri za maščevanje vpije;
Pravični Bog začuje njeni krič,
Sveta kaznuje strašne hudobije
S tem, da z vodo zalije plan in grič. —
Tu neha, — tužen svoj obraz zakrije,
Pozabiti želi, kar zdaj je bral,
Pozabiti vse zla in hudobije;
Zapomni si pa kazen, ki poslal
Pravični Bog je v sveti jezi svoji. —
Vtolažen, vmirjen zdaj oberne list;
Preteklosti se razprostré zavoji:
Vihar poneha, zrak postane čist,
Odperla zemlja svoje je prepade
Popila in požerla je morje,
Prikažejo da krasne se livade.
Pozabljeno sedaj je vse gorjé. —
Obrača list za listom ino čita,
Kako razkropil se človeški rod:
Evropa vzame v krilo Jafetita,
U Aziji ostane Sem gospod,
Sprejmejo Kama Afrike pustine.
Posameznim zasije sreče dan,
Kateri žalibog prekmalo mine.
Slabeji rod v železje ukovan,
Pod težo jarma tujega zdihuje.
Kdo reši ga nesramnih robskih spon? —
V Egiptu vbogi Izrael robuje,
Je sužen Ninu slavni Babilon,
Oba premaga pa perzijanska mula, *
Prihrula, ki iz perziških planin
In svojo moč čez Azijo razsula.
Čez nekaj let Filipa slavni sin
Kraljestvo velikansko to razdene,
Katero pa se koj zdrobi v prah,
Ko Aleksander še v mladosti zvéne. —
Je konec mar? Ne! Rim zdaj širi strah.
V sponih sužnih že ječi Karthago,
Bogato mesto kup je razvalin;
Ponosno ljudstvo to, pa upa nago,
Robuje drugim v strah in spomin. —
Italija ječi in Gerk zdihuje,
Skor celi znani svet že trepeta,
Samo ime, ko strašno „Rim“ začuje.
Miru zdaj ni, orožje žvenketa.
Se brani rod, ko Rim ga v spone kuje,
Premagan pa osodi se uda.
Tak' slednjič zadni rod že omaguje
In v Rimu po preteklih let več sto,
Zapert je enkrat tempelj boga Jana . . .
— Pa glej zdaj čudo! kak' žari nebo!
V višavah angelji pojo hosana,
Svet, svet in trikrat svet je naš gospod,
Poslal ki sina je, da reši reve
In z Bogom spravi ves človeški rod,
Glavo da stare zapeljivki Eve. —

4.

Tu pade na kolena svoje,
In Materi sonet le tá zapoje:

„Marija svetih Ti nebes kraljica!
Ti biser si krasneji od Zafira,
Vonjavo daješ sladko kakor mira,
Si zala kakor jutranja danica.

Enako zori se blišče Ti lica,
Luč solnca pred obličjem Tvojim vmira,
Krasota Tvoja luni vid zapira
In vse časti Te Ti devic Devica.

Ti čista si brez madeža spočeta,
Uklanjajo se Ti neba zvezdice,
Svet celi kliče Ti: Marija, zdrava!
Tud' moja pesen Te slavi uneta,
In prosi Te: posuši mi solzice,
Končal ko bom, naj duh moj k Tebi splava!

* Perzijanska mula = Cyrus, od Delfiškega Apola tako imenovan.

(Konec prihodnjič.)

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Č. g. Oman Franc, fajmošter v Šmarjeti, je dobil faro Kneževo. — Č. g. Strojnik Jož., provizor v Čanjčah, gre za provizorja v Glanhofen in č. g. kaplan Rupnik Jul., je imenovan za provizorja fare v Tergu. — Č. g. Sirnik Jan., kaplan v Rojah, je prestavljen za kaplana v Tinjah. Umerl je dne 6. marca č. g. Wasina Karol, fajmošter v Tergu. R. I. P.

Razpisane so fare: Št. Mihel blizo Wolfsberga do 10.; Čače do 12. in Terg do 23. aprila.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 4. V Celovcu 20. aprila 1878. Leto X.

Z bogastva na nič!

(Povest).

(Konec.)

VI.

Rožancu je pri vsem tem še ostalo toliko denarja, da si je kupil par konj, popravil svoj doslé zanemarjen tovoren voz ter jel vozariti po svetu. —

Dolgo dolgo se ni nič čulo o njem, nihče ni vedel kod hodi, le stari berač Ulčarjev Matevž, ki je oblezel ves svet s svojo malho na rami in s citrami pod pazdiho, je terdil, da je Rožanec nekje daleč gori na Nemškem, kjer se mu prav dobro godi ter je zopet obogatel. —

Neko jesensko noč je šel Streharjev Martinek domov iz bližnje vasi.

Na nebu je svetila polna luna, preko katere je podil veter oblake, da je včasih zatemnela, potem pa se zopet prikazala na drugej strani, po travnikih so delale dolgoveje verbe in goste jelše orjaške sence, v bližnjem bregu pa je sedel čern pes ter neznansko tulil obernjen proti luni. Martinka je bilo nekoliko strah, kajti ničesar ga ni bilo tako groza, nego pasjega tulenja in sovinega skovikanja. Bojazljivo sname svoj vegasti klobuk z glave, stisne ga pod pazdiho, potem pa naredí velik križ ter jame polglasno moliti angeljsko češčenje, k sv. Florijanu in vsem svetnikom, da bi ga varovali vsega hudega.

Konečno pride preko hriba skozi gozd, odkoder se je videl domači zvonik in kjer se je zavila pot navzdol proti vasi. Martinek stopa naglo, kolikor mu dopuščajo stare težke nogé, po grudasti stezi doli, da bi prej prišel memo pokopališča, ki je bilo ravno ob poti. Nakrat nekaj zašumi v bližnjem zelniku, Martinek se boječe ozré, — pri obzidji pokopališča sloni velik mož s širokim klobukom na glavi in v roci derži toporišče. Martinka obide kurja polt, lasjé se mu zježijo in popravši si bisago na ramo, v kterej je imel nekaj suhih klobas in druge mesenine, vbere jo naravnost po farovški detelji doli, da se je kar gaz delala za njim. —

Med tem so sedeli v Bolščakovi kerčmi sosedje, ki so delali po dnevi tlako pri cerkvi, kjer so zidali nov žagrad, ter se pri bokalu vina razgovarjali

o sedanjih in prejšnih časih, ter tudi ugibali o prihodnosti, kaj bo vse prišlo na svet hudega in dobrega.

Kerčmar Bolščak je na dolgo in široko pripovedoval, kaka čudna znamenja se vidijo na nebesu. Ondi nekje so videli po noči mertvaško trugo leteti po nebu, drugej so se zopet prikazali kervavi meči in šibe, on sam je videl že večkrat po noči, ko je šel gledat po vremenu, vse nebó kervavo-žareče, konečno pa je sklenil svoje pripovedovanje z globokim vzdihom rekoč: „Boste videli možje, da bodo prišli hudi časi, še hujši, nego so bili. Vojska, lakota, bolezen, vse to bo prišlo nad nas, le zapomnite si.“

„Bog nas zmeraj tepe, zmeraj,“ pravi star mož, „pa saj zaslužimo, ker je ves svet tako spačen.“

„Podsmreški Luka imá šembiljske bukve, in tam stojí neki zapisano, da bode takrat najhuje na svetu, kedar pojde po deželi železna kača,“ oglasi se Osredkarjev Janez, ki je bil tudi med tlačani, in ki je jako terdno vero stavil v taka stara prerokovanja.

„Dá, dá, jaz sem že tudi čul o tistej kači,“ priterjuje kerčmar.

Tako so se razpletali pogovori dalje, tako da so bili že prišli do Antikrista in sodnega dné, kterega je Bolščak pomaknil še za osemdeset let naprej, vedoč, da ga ne bode učakal. — Tu se nakrat s strašno silo duri odpró in v sobo plane ves spehan in prestrašen Streharjev Martinek.

„No Martinek kaj pa je, kaj, da tako sopihaš? — Saj bi kmalo duri polomil,“ smejó se pivci.

„Oh, ljubi moji — to ni nič smešnega, — to ni kar si bodi! — Videl sem ga — videl“ — pripoveduje Martinek ves zasopljen ter se zgrudi na klop pri peči.

„Kogá si videl?“ prašajo vsi radovedni.

„Onegá — ranjcega Selišnika, ki so ga uni dan ubili.“

„Ovbe, pojdi se solit, prismoda, kaj boš legal, Selišnik bo mar hodil nazaj,“ pravijo vsi neverjetno zmajevaje z glavami.

„Verjemite ali nehajte, videl sem ga ravno tako dobro, kakor tu-le Bolščakovega očeta, ki stojé pred manoj. Za pokopališčem ob zidu je slonel, pa še ganil se ni. Ravno tisti široki klobuk je imel na glavi, ki ga je nosil v delavnike, in pa rudeč opersnik, v roci je pa deržal toporišče, s kterim so ga ubili.“

Sosedje so dolgo ugovarjali Martinku, rekoč, da se mu je morda le tako zdelo, da je bil nemara kdo drugi, — kak pijanec, ki se je ondi naslonil premagan po vinskem duhu, pa Martinek je le svojo terdil in terdil, tako da so konečno začeli nekteri verjeti, da je morda le res bil ranjki Selišnik, ki išče kake pomoči. —

Precej se je bilo že zapoznilo, ko so popustili pivci kerčmo ter se vračali domov.

Osredkarjev Janez jo je mahal preko travnikov z lopato na rami ter premišljeval gredoč, da bo nemara domá Tončika huda, ker je tako dolgo izostal, in da ga bo kregala. Ko pride pod kozolec, vidi tu nekoga sedeti na tesarski kobili s širokim klobukom na glavi, in nehoté se domisli Martinkove

povesti in ranjcega Selišnika. Ker Janez ni bil strahopetež ter tudi ni vedel, zakaj bi ravno pod njegov kozolec na tesarsko kobilo hodil sedet ranjcega Selišnika duh, stopi pogumno bliže ter ogovori možá: „Oče, zunaj bo mraz, v hišo pojdite, v hišo!“

Ptujec nekaj zamermrá in znati mu je bilo, da ga ni ravno volja sprejeti gospodarjevo ponudbo.

„Sem pojdite, sem — mož!“ vpije Janez nad njim misleč, da je gluh, ko je že odperl vežne duri. Ptujec tava počasi za njim vedno nekaj mermraje. V sobi ukreše Janez luč. Tončika, ki je še oblečena v čumnati opravljala večerno molitev, gré v kuhinjo, prinese možu večerjo, potem pa ga, kakor imajo že ženske navado, če možá ni ob uri domov, nekoliko pokrega, kod se toliko časa potiče.

Ptujec, ki se je vsedel k peči ves utrujen, imel je desno nogo leseno, osivela brada mu je mahala po persih, obraz pa je bil bled in opadel.

„Oče, pojdite večerjat!“ pozove ga Janez, ko je naredil velik križ ter posegel z leseno žlico v mlečno kašo. „Tončika, ti pa prinesi otep slame v sobo, da bo mož spal, zunaj je že premraz.“

Ptujec se počasi pomakne k mizi in mesto da bi večerjal, podpré glavo z obema rokama, dolgo časa nekaj premišljuje, potem pa povzdigne obraz ter pravi: „Janez, ali me več ne poznaš?“

„I nak“ — odverne Janez začuden ter ogleduje berača — „nekoliko znani se mi pa zdite, znani.“

„In ti Tončika tudi ne?“ oberne se k gospodinji, ki je razgrinjala po tleh slamo in pripravljala postelj.

Tončika pogleda bolj natanko ptujega možá, in spenši roki vsklikne vsa zavzeta: „Sveti Bog v nebesih — Lojze!“

„Lojze!“ ponavlja Janez osupnjen in žlica mu pade iz roke. —

„Dá, ljuba moja, jaz sem tisti Lojze, ki je bil nekdaj bogatinec, sedaj pa je berač,“ prične ptujec s tresočim glasom in solze mu zabliščé v očeh, „jaz sem tisti mogočnež, ki sem nekdaj zaničeval svoje sosede zatega del, ker niso bili tako premožni, nego jaz, a sedaj iščem sam pomoči pri njih. — O, Bog me je kaznoval, hudo kaznoval, — pa pravično.“—

„Pusti Lojze to, kar je bilo“, seže mu Janez v besedo, „in povej nama svojo nesrečno osodo, ki te je tako hudo zadela.

„Dá, res me je hudo zadela“, nadaljuje Rožanec, „pa naj bode v imenu božjem. — Ob kratkem vama hočem popisati svoje nesrečno življenje na ptujem, odkar sem zapustil domači kraj.“ —

Vozaril sem po gornjem Avstrijskem, kjer sem si prislužil mnogo denarja, tako da sem upal zopet s časom priti do prejšnega blagostanja. — Nekega večera sedelo nas je več voznikov v neki selski kerčmi, kjer smo prenočevali. — Nakrat se pridervi noter cela druhal delalcev iz bližnje tovarne, ter se posedó k drugej mizi in kdo bi si bil mislil? med njimi zagledam tudi štacunarja, ki me je bil na Dunaji ogoljufal za tisoč goldinarjev. Zviškoma planem nad-nj, zgrabim ga ter tirjam od njega denar. Štacunar se dela, kot

ne bi me poznal, imenuje me norca ter mi žuga s tožbo zarad razžaljenja. Konečno nastane občni prepir in iz prepira se vname tepež. Nekoliko vinjen, še bolj pa razjarjen videti svojega nesramnega goljufa pred seboj, zgrabim v kotu stoječo sekiro ter mahnem štacunarja po glavi, da se je takoj v kervi zvalil na tla. Ta trenutek pridejo že tudi žandarji, ki nas povežejo ter ženó naravnost v bližnje mesto pred sodnijo. —

Ker štacunar ni umerl, bil sem obsojen samo na tri leta v hudo ječo v terdnjavi Kufstein na Tirolskem, ki je ena najstrahovitejših pod našim cesarjem zarad svojih temnih, vlažnih prostorov. — Po prestani kazni hoteli so me odposlati v mojo domačijo, ali jaz sem sklenil raji umreti, nego tako osramočen pokazati se v domačem kraji v posmeh vsem svojim sosedom. Po noči uidem na bližnji postaji ter idem dalje brez pravega namena kam in po kaj. Na poti se snidem z nekim Poljakom, ki je potoval iz Francoskega v svojo domovino bojevat se za očetnjavo zoper Ruse. Ta me nagovarja, naj grem ž njim, a jaz nikamor se ne vedoč dejati, privolim v to ter idem med upornike želeč si, da bi me ondi zadela sovražna krogla ter me rešila sramote in daljšega trudapolnega življenja.

Imeli smo kervave bitke, mnogo hrabrih upornikov je padlo, mene pa le ni marala smert, akoravno sem jo pogostokrat iskal. — Nekega dne, ko smo napadli iz gostega lesa sovražnikove trume, odbije mi kos razletele krogle desno nogo. V nezavesti sem ležal cel dan in celo noč v gozdu, zapuščen od svojih tovarišev, ki so se pomaknili dalje, in še-le drugo jutro me najde siv starček v kervi ležečega ter me spravi na svoj dom.

Tu sem ležal celih šest mesecev, in s čudovito vdanostjo sta mi stregla blagi starček in njegova krasna sinaha Ilica, res pravi angeljček blagoserčnosti in poterpežljivosti. Sedaj še-le sem jel premišljevati svojo britko osodo ter primerjati preteklost s sedajnostjo, in spoznal sem, kako nestanovitna je sreča na svetu. Jel sem se spominjati svoje domačije, neko neznano hrepenjenje se me poloti, videti še enkrat kraj, kjer sem bil tako srečen in kjer sem se tako hudo pregrešil zoper božjo dobrotljivost, — ter prosil Bogá, da bi mi edino to še dodelil, da bi počivale moje kosti v domači posvečeni zemlji. Ko sem nekoliko okreval, odpravil sem se na pot. Pri blagoserčnih ljudeh sem si prosil kruhka in prenočišča, in tako sem priromal nocoj z božjo pomočjo v zaželjen kraj. Solze so me polile, ko sem zagledal gori-le verh hriba, domači zvonik in nekdanjo svojo hišo, zgruzil sem se na kolena, poljuboval sem sveta tla domača in iz vsega serca sem hvalil dobrotljivega Bogá, ki mi je dodelil svojo milost, še enkrat videti kraj, kjer je tekla moja zibelj. Počasi sem stopal navzdol — serce mi je tolklo pri vsakej stopinji huje in huje, — šel bi bil rad na svoj dom, a revež nimam doma. Grem memo pokopališča — mesec se prikaže izza oblakov — in v bledej svetlobi zapazim križ na grobu svojega očeta in matere. Oh, ta trenutek!“ — — Curkom se vderó Rožancu solze po licu in več ne more govoriti dalje.

Tudi Janeza in Tončiko je ta povest globoko presunila in v tem trenutku sta pozabila vse kruto ravnanje nekdanjega bogatega Rožanca.

„Lojze!“ pravi potem Janez, „ni se ti treba klatiti po svetu, okrog ptujih ljudi, ostani pri nama, pa bo. Kolikor boš mogel, toliko boš delal, nihče te ne bo silil in nadlegoval.“

„Saj res, Lojze, kar pri nama ostani,“ dostavi tudi Tončika. —

Rožancu je stopila kri v lice. Spomnil se je, kako je nekdaj ravnal ž njima, ki mu sedaj ponujata svojo podporo, spomnil se je, kako ju je pustil glad terpeti, ko je on imel polne kašče žita in polno mošnjo denarja — in sramote si ni upal povzdigniti oči ter jima pogledati v obraz.

Pa Janez in Tončika sta bila blagega sercá, ona sta mu odpustila vse ter pozabila, kar jima je storil žalega. —

* * *

Nekdanji bogatin Rožanec je sedaj osebenkoval pri Osredkarjevem Janezu, ter opravljal lehka domača opravila. Vsakemu je rad pripovedoval svoje življenje, posebno pa mladim ljudem, ter jih opominjal, da naj nikoli ne zaničujejo revežev, ako hočejo, da jim bode Bog dal srečo. — Streharjev Martinek pa le ni mogel zapopasti, kako bi bilo to mogoče, da bi bil ono noč pri obzidji pokopališča mladi Rožanec, a ne ranjcega Selišnika duh, ko ga je vendar tako natanko videl s širokim klobukom na glavi, v rudečem opersniku in s topoiščem v roci.

Prijetni spomini.

XII. Cesarski gradovi na Palatinu.

Že pervih pet kraljev nekdanjega Rima je zidalo svoja stanovanja na hribu Palatinu; tudi poznejši cesarji Avgust, Tiberij, Kaligula, Klavdij, Neron in Domitijan so postavljali tú sem svoje zlate in marmorne palače. Po širokih stopnjicah se je prišlo iz semišča do velikih vrat, ki so vodila na mogočni sedež rimskega cesarstva, s e d e s R o m a n i i m p e r i i. Prostorni hodi iz porfirnih in marmornih stebrov so obdajali to razsežno zidovje, ter so branili ljudstvu v palačo, žalosti pa niso ubranili, zakaj ta je gospodovala sredi bogastva bolj pogostoma, kakor po hišah siromakov. Kako malo vladarjev je zamerlo mirne smerti! Okoli palače so stala lepa mološča, pozidana bogovom, pa tudi slavnim možem. Tukaj je stal tudi Helijogabalovi stolp, kteremu je poskerbel ta prevzetni in razsipni vladar prekrasen tlak iz biserov in dragih kamnov, da si razbije glavo ob dragocena tla, kedar se zverne nekdaj življenja sit raz stolp.

Tako je bilo nekdaj; zdaj je minul ves nekdanji lišp. Nizko germičevje in obraščene razvaline, deloma tudi sesušeno in golo zidovje gledaš tam, kjer se je šopirilo nekdaj največe bogastvo. Vertovi F a r n e s e in V i l l a P a l a t i n a zajemajo zdaj prostor nekdanjih gradov, in mirni vertnarji sadijo tam artičoke in grah, kjer je stalo nekdaj mološče Apolona, palača Avgustova, mostovž Kaligule in jezdišče cesarjev. Nikjer ni bilo zbranega večega bogastva, a tudi nikjer ni se pokazala podertija bolj jasno. Za razsipnim življenjem je

nastopil razsip; na razvalinah pa stojé tri kerščanske cerkve: sv. Sebastjana, sv. Teodora in sv. Bonaventure.

Da pa zamoremo vsaj nekoliko si misliti bogatega Rimljana nekdanjih časov, pojdimo zdaj, se ve da samo v spominu, v palačo kterega izmed teh zapravljivcev, da si ogledamo njegovo pojedino.

Če je nam dovolil vstopiti vratar (janitor), ki je pri durih z verigo priklenjen, srečamo najprej pometalce (scopatores), kteri čedijo marmorna tla in kamnito stebrovje z metljami, ščetmi, suknenimi kosci in gobo, da se vse sveti, kakor po ledu. Iz vstopne sobane (atrium), pridemo v jedilnico (triclinium), kjer nas čaka hišni gospod. Klicarji (vocatores) kličejo po versti povabljene goste, nosilci (infertores) prinašajo duhteče jedi, rezalci (carptores) narežejo nanošene kose, pokušalci (praegustatores) okušajo njih slast, potem pa je raznašajo in ponujajo razdelilci (distributores) na srebernih in zlatih pa z biseri lepšanih ploščicah. Povabljeni poležejo k mizi na nizke blazine, in se poravnajo prav zložno po zofah, ki so lepšane z živimi cvetljicami. Med pojedjo polnijo služabniki dragocene bokale s falernskim vinom, ponujajo v jerbaščekih kruha ter podajajo tople ali hladne vode, kakor si kdo želi. Da gostov ne moti vročina, zato stoji za vsakim mlad suženj, ki s pahalnico mahlja in z mirtino vejico muhe odganja. Po deset in po petnajst jedi se prinese, povžije, odpravi. Vsi gostje hvalijo vzlasti eno jed, to je veliko prasè, ktero je kuhar po eni strani opekel, po drugi pa skuhal. Naglo mine ćas, dokler se govori in pije in vživa. Ako je kdo, kar ni bilo gerdo in kar se je pogosto godilo, spraznil pri mizi svoj preobasan želodec, očedili so prostor posebni sužnji (mensarum detersores). Pogosto so taki snedeži s peresno cevjo si šegetali žrelo, da so pljuvati in dalje žreti zamogli. Ko se je zmračilo, prižigali so baklje, napravljali godbo in ples; plesali so pa samo sužnji, ker to delo bi svobodnega Rimljana preveč utrudilo! Ob koncu nastopijo še gladijatorji, pevci, burkeži, potem se poslovijo povabljeni gostje, ktere zanesejo njih sužnji v nosilnicah domu. Med potjo pa obirajo tega, kteri je je povabil, in norce brijejo čez njega. Tak je bil bogati Rimljan zadnjih stoletij, dozorel je za propad!

Kakor v jedilnici, tako nahajamo tudi po vseh drugih kotih palače veliko služabnikov in služabnic; vsi so sužnji in boječe opravljajo svoj posel, ker niso varni ne šibe, ne noža, ne smerti. Preračunilo se je, da je bilo rimskemu bogatinu treba 120 različnih poslov v hiši, tudi je moral vsakega dne v goste vabiti. Temu je bilo pa treba neizmernih dohodkov in silnega bogastva. Neronovi učitelj Seneka kliče Rimljanom v svojem 89. listu: „Koliko pa hočete še povečati svoja posestva! Zemljišče, ki bi zamoglo celo ljudstvo rediti, je enemu samemu Rimljanu premajhno. Ako vaši oskerbniki ne zamorejo ukazovati ob enem na bregovih jadranskega, egejskega in jonskega morja, niste zadovoljni!“ In Seneka sam je bil mar ubožen? Imel je nad sto milijonov! (Tacit. Annal. XIV.)

To kolosalno bogastvo pa ni se nabiralo po pošteni poti. Bogateli so Rimljani vzlasti z odertijo in silo. Prej bi človek ustavil Tibrine valove, kakor

to strast rimskega ljudstva. Da-si je bilo prepovedano, vendar so vsi barantali in denar na visoke obresti posojali. Kdor ni mogel poverniti, zarubili so ga in postal je suženj. Denar so pa iskali v deržavnih službah. Poglejmo samo to, kako so pobirali davke po provincijah. Vlada je dajala davke za petero let v najem; kdor je največ ponudil, ta je davkar postal. Ker so pa bili določeni le samo davki od polja in živine, zato je nalagal davkar vse drugo po svoji volji. Prav postavno je začel tak davkar ropati in ljudstvo stiskati. Da so zamogli davke odrajtovati, prodajali so posestniki tem oderuhom svoje dragocenosti, svoja zemljišča in svoje otroke. Prokonsuli ali cesarski namestniki so pa molčali, ker je odpadal tudi njim lep delež te odertije. — Cesar Tiberij je uprašal nekega zmaganega puntarja: „Kdo te je silil, da se spuntaš?“ In barbar mu ponosno odgovori: „Ti sam, zakaj ti nisi poslal psov, temuč volkove, da varvajo tvojo čredo!“ — Ta odgovor je jasen in ima mnogo resnice v sebi. Ne žalujmo, da je razpadlo, kar življenja ni bilo vredno!

XIII. Starorimske kopelje in njih razvaline.

Že to, kar poveda prejšnji odstavek, kaže razsipno življenje nekdanjega Rima, še bolje ga kažejo kopelje, kterih ogromni ostanki še stojé. Obiskal sem podertijo karakalovih toplic, ki so na južni strani mesta proti vratam Porta Appia. Nisem zamogel se načuditi ogromnemu zidovju in visokim obokom, umetno vredjenim sobanam, kjer so se kopali, sprehajali, igrali, kratkočasili. Tam se je podajalo vse, česar je bilo bogatemu in mehkužnemu Rimljanu potreba.

Po obrisu še veče so bile kopelje Dijokletijanove blizo zdajne železnične postaje. Ob čveterih ogljih so bili čveteri vodnjaki, kjer se je nabirala topla voda v velikih okroglih kotljih. Eden teh vodnjakov je še ohranjen in je zdaj velika in lepa cerkev mnihov Bernhardinov. V teh topljicah ali kopeljih je bilo nad 3000 kopeljnic ali kabin, v kterih je zamoglo ravno toliko ljudi se kopati ob istem času, da eden druzega ni videl. Vsaka kopeljnica je bila z bazaltom in marmorjem obdana ter s stekleno streho pokrita, ktera se je dala zavoljo večega hladú tudi navzdigniti. Zidal je to poslopje cesar Dijokletijan celih sedem let, in ga dokončal l. 298. po rojstvu Kristusovem. Vzlasti zanimivo je tudi to, da je delalo na teh kopeljih 40 tisuč kerščanskih sužnjev. Ko sem memo šel, podirali so ravno nek star kup, ker se napravlja v okolici cesta in prijazno sprehajališče. Dokler se čudimo terdnosti take starine, porine delavec s capinom, in nam podá opeko s križem zaznamovano. Sam sem videl, da je prišla ven iz sredine zidovja, toraj je vendar le res, da so pervi kristijani svoje delo s križem zaznamovali, in nevedé ter prisiljeni pomagali staviti eno najlepših cerkev sveta.

Vendar poglejmo še nekaj v kopelje. Kdor je hotel se okopati, stopil je v Apodyterium, kjer je slekel svoja oblačila. Potem je prišel v Frigidarium, kjer je z merzlo vodo se opral v velikem tomunu ali basinu. Ta kraj je bil posebno olepšan, ker so dohajali sem na stopnjice in na pomolj

tudi taki, kteri niso se kopali, da so z onimi se razgovarjali, kteri so si v vodi čas prikrajševali. Od tukaj se je podal Rimljan v Tepidarium, kjer se je okopal s toplo vodo, ali v Sudatorium, kjer se je potil v vodnem hlapu, kteri je prihajal iz vrelih kotljev pod podom. Ko se je zadosti zmočil, šel je tak lahkoživec še v Unctorium, kjer so ga ribali strežaji z dobrodišečimi mazili.

V kopeljih so se zbirali vsi Rimljani. Noč in dan so odperte kopelje; poltna množica dirja živahno in kričeča po sobanah, mostovžih in vertovih. Kar je boljših, zbirajo se v pinakoteki ali v veliki pogovorilnici. Ta se je ohranila v Dijokletijanovih toplicah do zdaj. Slavni stavbar Mihel Angelo je napravil iz nje prekrasno cerkev Maria degli Ageli. Kdor stopi v cerkev, začudi se najprej nad velikanskim prostorom. Nekdanja sobana, zdajna cerkev je 308 čevljev dolga in 74 čevljev široka, in to zidovje nosi eden najviših obokov, kar jih je ostalo iz poganske dobe. Prav imenitnih je osmero debelih stebrov iz rudečega granita, ki podpirajo obok. Ostali so, kjer so nekdaj stali, samo nekoliko zasuti so zdaj. Dragi moj! njim teško para dobiš, ker vsak je iz enega celega kamna vsekan. Občudovati mora človek tudi umetne in velike slike na platno, ktere so visele nekdaj v baziliki sv. Petra; ko so pa posneli je tam v mozajik, prenesli so izvirne slike tu-sem, ker ni bilo jim najti večega prostora. Še oglejmo si krasen tlak, v kterem je maden meridijan potegnjen, in lepe nadgrobne spominke. Kardinal Alciati ima ta-le napis: „Čednosti je živel, v spominu živi, v česti bo živel.“ Lepi so tudi drugi spominki in imajo podobne nadpise.

Leta 1561 se je brala tukaj perva sv. maša. Na izverstno olepšanem velikem oltarji se časti neka posebna podoba Marije od sedem viših angeljev obdana. V stranski kapelici blizo sakristije pa kaže se bogati zaklad svetih ostankov ali svetinj. V belo oblečeni mnihi Kartuzijani oskerbujejo to cerkev, ker imajo zraven svoj samostan. Ko sem bral na rešnjega Telesa dan tam sv. mašo in v sakristiji slačil mašna oblačila, mi prinese sivolasi starček kozarec žlahtnega vina. Pravil mi je, da je iz severne Nemčije doma, in da že nad 40 let ni videl nikogar izmed svoje rodovine. Zdaj se veseli, ker mu je naznanil njegovega brata sin, da ga obišče! Ubogi kartuzijan! samoten živiš, samoten umiraš.

Zunanja podoba zares ne mika človeka, da bi stopil v to krasno cerkev, zakaj zidovje nima lica ali facade. Rajni papež je sicer hotel v spomin 25 letnice svojega papeževanja postaviti cerkvi dostojno pročelje, pa zabranile so to sledeče politične zmede. Znabiti poravna pozneji čas, kar do zdaj ni bilo mogoče.

Gazela.

Aurora zlata, ko gore obsije, mislim na-te;
Me mame slavca tužne melodije, mislim na-te.
„Amalija“, to sladko ime ustne šepetajo,
Ljubó ko solnce svoje žarke lije, mislim na-te,
In kadar v solnčnem svitu rosa se leskeče,
Al' kadar žejno solnce roso pije, mislim na-te.

Po dnevi in po noči zmiraj si pred menoj mila,
Večkrat enajsto uro kladvo bije, mislim na-te.
Rešiti tvoje slike me, al' tvojega imena
Ljubeznipolno serce v stanu nije, mislim na-te.
Edina si mi mila ti, brez tebe svet puščava;
Naj serce moje se solzi al' smije, mislim na-te.

O svatbi kralja vélikomoravskega.

Obraz iz IX. stoletja.

(Po M. J. Hurban-u posnel Fr. Jaroslav.)

(Dalje.)

VIII.

Poslaniki Borivojevi, povernivši se iz Nitre na Višegrad donesli so radostnih novic. Pripovedovali so, kako so Čehom naklonjeni kralj in narod njegov, in to je vlilo novega upanja v žile naroda českega, kteremu so začeli Nemci znova groziti. Med ljudstvom se je raznašala tudi govorica, da poslaniki so že bili kerščeni v Nitri, kar pa je prišlo le s tega, da so poslaniki o kristjanstvu, kakoršnega so videli v Nitri, jako pohvalno in naklonjeno govorili.

Med Višegradom in Prago je takrat stala na pobrežju valovite Veltave mala gostilnica, v ktero so zahajali orožjenosci kneški in viteški, in včasih je bilo zelo živo tu; kdor je hotel izvedeti kaj novega, prišel je le-sem.

Nekega dne po prihodu poslanikov iz Nitre se je zbralo tu zopet mnogo orožjenoscev in navadnega ljudstva, da bi poizvedeli od onih, ki so s svojimi gospodi v Nitri bili, kaj novega o tujej zemlji.

„No, to vam je tam ves drugačen svet, ljudje moji,“ pripovedoval je nek junašk Čeh rožljaje s svojim širokim mečem, „vse drugače je tam, pravim. Ne veste, kako sem se čudil, ko sem v daljnej tujej zemlji pa zgolj Čehov našel! Samih Čehov pravim, kakor ki se kopljejo v Veltavi ali po Kerkonoših divje merjasce lové. In prisegam vam pri Perunu, da njihovi meči nič manjši niso od naših, pa tudi kaki junaki so vam ti ljudje! To bi imeli mi posla, ako bi se Svatopluku poljubilo po nemškej navadi na nas udarjati! Nu, nu, le nikar se mi ne plašite. Ha, ha, ha, meni se vidi tako, — da nismo osamljeni; in to kaj velja. No, kako pa, kar ven z besedo: meni se zdi tako, da pojdemo skup nad Nemce, ha, ha, ha, mi in Slovaki, pravim!“

Smeh mu je prišel prav iz serca. Pograbivši svoj verček vlil je v gerlo, kar je še bilo notri. „No, tu ni sicer nitranskega vina, pa nujte, natočite,“ kričal je gostilničarju.

„Kaj pa, prijatelj,“ vprašal ga je drug orožjenosec, „ali nemški menihi tudi ondukaj nadlegujejo s tisto svojo terdo nemščino in lesenim križem?“

„I, tam jih ne potrebujejo. Istina, da tam nimajo niti Svantovita niti Peruna; ali dečko, to vam je dobro tisto, kar oni za Boga imajo! Žertvenike imajo, pa kakošne žertvenike! Kakor je naš višegrajski Svantovidov! In pojó ti, da se po Nitri razlega. To bi morali slišati, same češke pesni!“

Med tem so pred gostilnico začeli leteti skup z vikom in krikom deca in odrasli, in zgrinjati se okoli šatora, ki je bil berzo postavljen. Pred njim pa je stalo nekaj takošnega, kakor kaka leca, in okrašena z lesenim križem.

„Hola, aha, zopet menih; no njega nam je pa prav treba! Ven, alo ven!“

Taki glasovi so se čuli v gostilnici, in kmalo so prazne bile dolge dobove mize, verčki pa prevernjeni. Vse je hitelo ven pred šator.

Menih nemški, v enej roki deržeč križ, stopil je na leco, ter začel govoriti zbranej množici.

„Kaj govori? Kaj blede?“ tako so se začeli poedini oglašati ne umevši menihove nemščine. „Bogove smeši, Svantovita psuje, Perunu se roga, doli ž njim, doli,“ tako so klicali drugi.

Hipoma je šator bil razdert, leca prevernjena, menih pa tergan in tepen. Že so ga pogani vlekli proti Veltavi, in ubogi menih gotovo ne bi bil odšel navadnej osodi, gotovemu vtopljenju, da ni se obernila pozornost vseh nenadoma na drugo pozorišče.

Odbrana četa oklopljenih junakov nitranskih na čelu s čestitim Metodom, jahala je po potu na Višegrad. Orožjenosci, vzlasti pa znani govorjač v gostilnici, začeli so na vse gerlo kričati: „Slava Nitrancem! Slava Slovakom! Hura, hura!“

Vse je zvedavo gledalo za njimi, in kedar so stopili v predgradje, zginili so med zidovjem višegrajskim.

* * *

To se umeje že samo ob sebi, ali vendar moram omeniti, da po prihodu Metodovem na Višegrad vsa Praga o ničemur drugem ni govorila kakor o njem in Svatopluku. V takih negotovih časih, ko ljudstvo živi v vednem dvomu, vsaka nenavadnost občno pozornost izbuja in različne govorice gredo od ust do ust. Vzlasti pa je češki narod tačas bil taka ostrašen, ter z različnimi govoricami tako zbegan v svojih mislih, da ni vedel, česa bi se deržal. Grozilo mu je nemštvo in kristijanstvo, oboje si je mislil skup, in da drugače biti ne more; in on je sicer čutil silo v sebi, pa ni znal, kako se braniti. Z druge strani so užigale njegovo serce razne nade, ker so dan na dan se raznašale prikupljive novice o „pretepaču nemškem,“ tako so Svatopluka imenovali. Misel narodova je bila živo razgreta, zvedavost njegova je rasla in se širila od dne do dne.

Metod je med tem blagodejno uplival na serce dvoru knežjemu, a vendar se ni zadovoljil ta apostol slovanski edino s tem, da je pridobil Kristusu Borivoja in njegov dvor, ampak je sklenil, da poskusi tudi narodovo serce omečiti.

Nekega dne je bilo z oglasom knežjim oznanjeno, da nasledúji dan bode v tempeljnu Svantovitovem na Višegradu počeščenje novega Boga. Napovedani dan se je terlo ljudstva okoli Višegrada. Neukrotena izvedavost in želja po rečeh novih je bila ljudstvo prevzela na toliko, da kmalo ni bilo več prostora dobiti niti v tempeljnu niti v predvežju njegovem. Pravo svetišče, v kterem je stala četveroglava podoba Svantovitova, sedaj zagernjena, pa ni bilo pristopno nobenemu, razen duhovniku; tudi s kamenja zložen žertvenik je ta pot stal na tem kraju.

Kedar so bili prepolnjeni vsi prostori, vstopili so na svoja odločena mesta Borivojeva rodbina z vojvodi in vitezi českimi. Na tisoče ljudij je bilo zbranih, ali vendar, kakor da nobenega ni, vladala je sveta tihota. Edino vspenjanje vratov je veliko šuma vzrokovalo.

V takem napetem pričakovanju se prikaže Metod. Stopi pred altar, in vse ljudstvo se zagleda v dostojno postavo njegovo, ki je kazala notranji mir in pokoj. Dolga obleka, talar imenovana, pa je še bolj zviševala njegovo čestitost. Metod se je koj pervi hip prikupil ljudstvu.

„Po volji Boga neznanega,“ pričel je sivolasi apostol slovanski poln svetega navdušenja, „sošli ste se tu, stanovi češki, vi plemenitki, vi znameniti potomci Čehovi in Samovi! In ta Bog, vam neznan, pošilja me k vam, da bi vam njegovo večno resnico odkril.“

„Bog ta je vstvaril nebo in zemljo, in vse stvari pod solncem; on je stvarnik naših duš in teles! Na povelje tega vsemogočnega Boga sem prišel k vam.“

„Pa nisem prišel zato, da bi prevračal in lomil bogove vaše, sreberne in zlate, lesene in medene, ki jih branite z jezikom in mečem. Nu, Čehovi, vi sami morate braniti bogove svoje! In to je še sreča velika za vas, da ste tako močni, s tako veliko silo od neznanega Boga nadarjeni, da morete braniti svoje bogove! Kaj pa hoče biti tadaj, kedar oznemorete? Kdo hoče braniti vas, ko so vaši bogovi tako slabi, da vas za obrambo potrebujejo?“

„Ali jaz poznam Boga, kterega vi ne poznate, in ta Bog ne potrebuje obrambe, kajti sam brani njé, ki v njega verujejo. Bog ta ima v oblasti ta svet z vsemi njegovimi stvarmi, on jih more pogubiti, ali je tako neskončen v svojej dobroti in v svojem miloserdju, da jih hoče večno zveličati. Bog ta, kterega vi ne poznate, pa vas pozna in gleda na vas iz jasnih nebes, vidi vas v volji in nevolji.“

„Od njega imate to zlato, srebro in les, s kterega delate in lijete bogove svoje! Vaši bogovi so minljivi, kajti segnijejo ali zaerjavé: ali Bog od kterega in po kterem vse biva, ta Bog pa je večno močni, večno slavni, večno blagodarni Bog.“

„O ljudje, on tudi vas hoče večno osrečiti, in zato je poslal svojega edinorojenega sina na svet, da vsakteri, ki vánj veruje, se ne pogubi, ampak večno izveliča.“

„Oh življenje večno! Ta neskončnost življenja, to neizmerno morje večne sreče, to solnce večne slave zablisne človeku, kedar odpotuje iz te solzne doline, kjer ni nič slavnega, stalnega, večnega, nego vse spremenljivo in minljivo.“

„Ta večnost življenja in slave je pripravljena tudi vam, če hočete verovati na tega edinega Boga, in Sina njegovega Jezusa Kristusa, pa svetega Duha tolažnika večnega.“

„Pripravite tedaj svoja serca, odprite jih istini, spustite se pod moč in varstvo tega vsemogočnega Boga!“

„Mi vsi smo slabi, le on je mogočen! mi bodemo izginili, le On ostane vekomaj; vse more od Njega podverženo biti, le On ne more od nobenega

premagan biti; vse je malostno, le On je slaven; nič ni doveršenega, le On edini, ta oče naš, je popolnoma.“

„O ljudje, mnogo blaženstva hoče uživati onj, ki bode veroval v Jezusa Kristusa!“

„Nasproti pa, ah nesreča, groza in beda večna čakajo njih, ki ne verujejo vánj ter radovoljno blodijo v neveri. O ljudje, spoznajte Boga pravega, pohitite k njemu, učinite ono, kar hoče učiniti vpričo vsega ljudstva vaš slavni knez!“

Ni bil ta govor, ki ga je Metod narodu češkemu govoril, izdelan po pravilih govorniških; ali je bil zato prevejan z duhom gorečim in pobožnim, in je napravil velik vtisek. Kajti níkdar še niso slišali ti pogani češki tako jasno govoriti o Bogu, akoravno je zastavica jim ostalo, kako da je ta govor tako prevzel jih. Koj po končanem govoru je pristopil Borivoj z vsem dvorom svojim, in najpervi bil pokerščen od Metoda, potem ostali domači njegovi, pa vojvodi, viši svetovalci in vitezi. Vsak ali vsaka je govoril pred oblitjem z vodo kerstno v tem-le smislu:

„Jaz spoznavam Boga edinega, ki je dušo in telo mojo vstvaril, in jo večno izveličati želi! Jaz se odpovedujem molenju četveroglavega Svantovida, in vseh z roko ljudsko izdelanih bogov. Verujem pa v edinega stvarnika, in Sina njegovega, in v Duha svetega posvetnika!“

Metod je oblival jih z vodo kerstno, ter govoril:

„Kerstim te v imenu Boga Očeta, Sina in svetega Duha, v kterega veruješ! Slava bodi Bogu na višavah! Gospod usmili se nas!“

Mnogi so na slavno to kerščevanje Metodovo z osupnjenostjo gledali, mnogi pa so si priljubili Kristusa, in tako je od dne do dne raslo število kristijanov.

Blagoslovljen je bil prihod tega apostola slovanskega na Češko. Pozneje je podučil še mnogo duhovnikov, in ustanovil nekaj cerkva, ktere je sv. Klemenu posvetil.

In od tega časa se je začelo kristijanstvo širiti po Češkej, ki ga menihi nemški s Karolom in Ludovikom, — mogočnima cesarjema, — v tej zemlji niti v najmanjšem kotu razširiti niso mogli.

Metod je sicer kmalo po pokerščenju Borivojevem se vernil s Češkega, ali ni prenehal do svoje smerti s svojim bratom Cirilom za ta narod delati.

(Dalje prihodnjič.)

Pesnikove sanje.

(Konec)

5.

Ko vstane zopet vêrno dalje čita.
V duhu vidi strašne zdaj reči:
K Pilatu žene množica serdita
Gospoda Jezusa in tam kriči:
Na križ! na križ! ker ljudstvo zapeljuje,

Ker dela kralja se in c'lo Boga
Preklinjal je. Postava zapov'duje! —
„Kervi jaz nisem kriv nedolžnega!“
Pilat veli in si roke umije.
„Čez nas in naše naj njegova kri
Razlije se!“ hudobno ljudstvo vpijé

Zagrabi Jezusa in ž njim hiti,
Na goro Golgoto in tam ga križa.
Za naše grehe božji sin terpi;
On umira — že se nam rešenje bliža, —
„Končano je!“ sè silo zakriči
Na lesu križa sveto božje jagnje,
Za naše grehe s smertjo se bori
In vmirajoče trudno glavo nagne.
Zdaj žalujoče solnce otemni,
Obličje svoje tužno je zakrilo;
Sramota glej! človeško ni sercé
Čutilo, kar je solnce clo ganilo.
Še terde skale čutijo gorjé
In zemlja se, ko stvarnik vmerje, stresa;
Preterga zagrinjalo se do tal,
Vsaka stvar in zemlja in nebesa
Spoznajo, božji sin da v dar se dal
Posrednik, v naših grehov zadostenje. —
Dan tretji pa ko zora zablišči,
Njegovo veličastno je vstajenje.
Premagane so smert, pekla moči
In sterta zviti zapeljivki glava.
Glej! križu svetemu, ki je popred
Sramote vir bil, zdaj se poje slava,
Uklanja se mu celi znani svet.
Poganstvo vmira, s'cer še v smertnem boji
Ime zatreti hoče Jezusa;
Spričujejo to neizmerni broji,
Katerih kri so pila rimska tla,
Kristjanov namreč mučenikov jakih.
Terpelo to je skoraj tri sto let,
Dokler se ne prikaže križ v oblakih,
V znamenje pogina vražnih čet;
Napis na njem' glasi se: „Τουτῳ νίκα!“
Armado Konstantina vodi križ,
Ki svesta zmage se v boj pomika.
Čez malo ur — glej strašni piš in vriš
In pok in stok, pogum in trepetanje;
Serdito vdarja meč, se brani ščit
In zemljo stresa konjsko kopitanje . . .
Maksenciju ugasne slave svit
In Konštantin sè svetim križem zmaga.
Zdaj klic: Oj slava tebi Konštantin,
Ki oprostivši nas, si vkrotil vraga. —
Zdaj oprosti se svet poganstva tmin,
Bogovom slepim nikdo ne daruje;
Kdo razne zdaj bogove še pozna?
Edinemu Bogu se čast skazuje
In moli vse ga stvarnika sveta! —
Luč vere širi se med rodove,
Množe se verni in nebrojni kor,
Že ljubi večni Oče kot sinove
In vodi jih, da v večne slave dvor
Končavši tek priromajo veseli.
Zginjuje zdaj že Rima slavna moč
In venci slave so mu oveneli,
Spomin njegov zakrila tamna noč.
Kraljestva kos za kosom terga sila
Narodov tujih ropajoči meč:
Lombardov, Gotov; — slednjič Hun Atila
Požara baklјo nosi vsim preteč. —
Pod takimi udarci Rim razpada,
Rim, ki je nekdaj vladal celi svet.
Kdo reši ga neslavnega propada?
Nastavljen že je meč in lok napet,
Da smertno ost v serce mu porine;
Kraljevo žezlo vzemši ž njega rok,
Izbriše slavni rod iz zgodovine.
Evropa vsa začuje Rima stok,
Kjer bijejo se zdaj kervave bitve.
Za rodom rod uzame mesto v last;
Pred njimi strah, kervavi sled moritve,
Za njimi prah, požar, pogin, nečast;
Dokler se tužne Rome ne usmili
Junak, kralj Frankov verli Dragotin,
In z mečem brani vhod protivnej sili,
Ponosno dvigne se nekdajni Rim!
Junaku s carsko krono venča čelo,
Hvaležen ki, da papežu v dar
Kot dedšino na veke to deželo;
Da Kristusove cerkve poglavar
Mu izročeno ladjo varno vodi. —
Miru še ni, ker zdaj izhod grozi,
Ki strašni sled zapušča, koder hodi;
Nasprotnike teptaje v prah, mori
In derzno polumesec na zidove
Natika. Alah mu je bojni krič,
Ki v strah pripravi verne Kristusove.
Glej Turk je to, poslani božji bič,
Evropo da zarad pregreh kaznuje. —
Zginjuje križ, kjer polumesec blišči:
Zastonj se zdaj junaška kri bojuje,
Vpirajo junaške se moči,
V persih tolče serce serda vneto
In sili v boj za vero, slavo, dom. —
Podvergel Turk si je deželo sveto —
Novica ta je kot doneči grom,
Evropo spečo 'z spanja izbudila.
Vabeči glas Amienskega budi;
Junake vabi v boj, da turška sila
Se iz dežele svete zapodi.
Evropa brusi meč, izhod napada,
Junake derzne tje pošilja v boj,
Da sveta mesta rešijo propada.
Okinčan s križem vitežki je roj.
Iz slehernega ust doni veselo;

„Bog hoče"! Glej! Bouilonski Bogomir
Junaško vodi vitezov kerdelo,
Tje, kjer rodil se je resnice vir.
Jeruzalem! glej pridejo vojaki,
Kakoršnih nisi videlo še ti;
Za sveto reč bojujejo junaki,
Za vero teče njih junaška kri.
Jeruzalem! kristjanov ti svetiše!
Prestalo si dokaj že bojnih stisk
In tužne dnove tvoje kdo napiše!
Poslušaj zdaj junakov verlih vrisk,
Ki bližajo se ti, da oprostijo
Sovražnika te terdih sužnih spon.
Glej tukaj so! čelade že bliščijo. —
Zaukaj Sion! svetih pesni don
Pozdravi naj junake rešenike,
Vojake Kristusa, Fvrope cvet.
Ovijaj okol' čela lavorike,
Izmij na persih ran kervavi sled
In čislaj jih kot svete mučenike! —
Jeruzalem je prost, v nožnici meč
Počiva. Čuj kristjanske zdaj jetnike!
Veseli so, tugujejo nič več,
Hvaležna solza jim po licih lije,
Rešnikom poljubujejo roke
In iz oči jim sladka radost sije.
„Ná krono!" Bogomiru zdaj velé;
„Ti vodi nas, mi zdaj smo tvoji robi."
A on ponižno z glavo odmaje:
„Prijatli dragi! to se ne spodobi,
Da kjer je izveličar naš ubog
Bil s ternjevo je venčan, jaz bi zlato
Na glavi nosil krono; varuj Bog! —
Imela smert je žetev zlo bogato;
Le redko kdo se vernil je nazaj.
Pa sladko je v zemlji sveti spati,
Saj tam se nam odperl je sveti raj,
In tam je nehal pekel gospod'vati. —
„Dovelj mi je"! mladeneč zdaj veli;
Modrica krasna! drugo mi je znano.
Al' nekaj druzega me zlo skeli
In seka v serce mi globoko rano.
Kje rod je moj? kje iščem ga? povej!
Sem druzih rodov čital slavne čine,
Pa mojega ne najdem tukaj mej.
Mar rod moj slavni nima zgodovine? —
Vtolaži se! modrica zdaj veli.
Preteklost dobrega vam malo obeta,
Prihodnost vendar zlata vam blišči.
Preteklost slavni ti pove poëta
Koseski, ki iz mojih ust imé
Je tvojega rodu in zgodovino
Zaslišal; njega pesni ga slavé. —
Na drugo te popeljem zdaj višino;
Iz mojih ust tam 'zveš kaj čaka vas,
Kaj čaka vas in vašo domovino.
Na noge hajd, na stermi gor Parnas!
Tu v globoko stopita votlino.
Glej čudo! kaki ga obdaja kras.
Obdani od modric stojé možaki;
Med njimi pervi mož je sivih las.
Uklanja njemu se od druzih vsaki;
Na glavi se mu zlati venc blišči;
V desni žezlo, v levi plunka obrana,
Kraljevi plašč raz pleč mu dol' visi.
To psalmov pesnik je oseba znana.
Ponosno drugi temu v štric stoji.
Glej plašč mu ne zakriva desne rame,
V levici liro zlato ti derži
Izdajo njega „Gerka" pesni same,
In čelo um pokaže silovit'.
On pesnik verli serda je Pelida,
Zeleni ven'c je okol' čela ovit.
Za njim Virgila vgleda in Ovida,
Rimljana sta ponosna pesnika;
V njih sredi pa je Dante Albighieri.
Naprej Prešerna vgleda Vodnika,
In pesnik še slovanski marsikteri
Se z muzam brati in v njih kolo
Prederzno stopi pesni prepevaje.
V njih vencih biseri se lesketo.
Ostal bi tu, al' Klio v druge kraje
Mladenča vodi. Glej prekrasni duh
Iz bližnega mu gaja veje,
V krasoti mični vertnica cveté,
Tam tulipan ponosno dviga glavo
Pa modri hiacint preseže vsé.
Čarobna luč razsveta to višavo.
Tu krasni dom prekrasnih je modric:
Tu vence spletajo in je delijo. —
Mladeneč zdaj začuje ljubi klic:
„Ná venec pesnik! čislaj poezijo,
Ta venec spletla ti je iz cvetic
Modrica Krato, pevkinja ljubezni,
Da tvoja pesem poje čast deklic."
'Z mladenčevih oči pogledi jezni
Na venec švigajo. „Ne maram ga! —
Vsak vé, kako da ljubijo dekleta;
Bi žalil s pesmam takimi Boga?
Naj vsaka pesem taka bo prokleta!
Bi rane sekal, vlival v serca strup,
Nedolžnosti bi tergal vence z glave
In vlil v nedolžna serca bi obup?
Ne! pesni take ne dadó mi slave.
Prepeval bom nedolžnost in krepost,
Prepeval čast in slavo očetnjave,

Saj sveta k temu veže me dolžnost;
Nadalje bom prepeval kras narave,
Pred vsim pa vzvišen moj predmet bo Bog,
Saj on je vse, je Alfa in Oméga,
In njemu poje čast vesoljni krog.
Poskusi naj kdor klubovati tvega
Najvišemu in On ga treši v prah,
Kot strela jezna dob ponosni vniči;
Zaperl bo za njimi pekla zapah,
Kjer mučijo prokletega hudiči. —
Da v serce žalim te, o Krato, vem,
Pa znaj Klione, ven'c je više cene,
Zato vesel zdaj ž njo po njega grem;
Vesel, ker venec ta nikolj ne zvene,
In v pozne dane kinča hladni grob".
To rekši s Klio radosten odide.
Na poti pesnikov ju sreča trop;
Med njimi, kaj zagleda! Umek pride.
Prekrasni ven'c na glavi se blišči.
Živi naj pesnik Solimana Abuna!
Kot zvona glas iz tri sto gerl doni.
Na liri milo zdaj zapoje struna;
Mogočno zdaj, zdaj tiho se glasi,
In pesmi vmes premile zadonijo,
Da serce vtriplje in oko solzi. —
Podajva se naprej, zdaj reče Klio:
Modric prekrasnih ti pokažem hram.
Glej tu so vrata krasne iz Safira,
Stoji na straži Orfej jim v bran
Ki vrata te odpira in zapira. —
O Orfej, silni pesnik, daj odpri,
Mladenč poprosi — vidim da krasoto,
Obdaja ki ta hram in vse reči,
Ki so v njem; oj stori to dobroto!
Ko reče to, vrata se odpro. —
Kot h tlam pribit, mladenč zlaj obstane,
Obervi stisne skup. „O kak' lepo!"
„Oj kras, oj kinč dežele mi neznane!
Li smem stopiti na ta sveti kraj,
Smem videti o Klio vse zaklade,
Katere hrani ta nadzemski raj?
Prederzen up, zastonj so moje nade,
Jaz berem to o Klio ti v očeh;
Za dušne le oči so te prikazni krasne,
Človeku gledati le tó je greh;
Po smerti le mi bodo čuda jasne".

Zadel si jo, preslabo je oko,
Dokler živiš; le glej me, in se čudi,
Prešine groza in strah telo,
Ki se, če vidi to, koj v prah razgrudi.

Le nekaj videl boš, spoznal in bral;
Prihodnost namreč tvoje domovine,
Kaj rod bo tvoj še vse prestal,
Dokler pomoč ne pride iz višine.

Ker glej že kujem maščevalni meč.
S kervjo pravico bom vam zapisala,
Pečat pritisnila — glej! plam žareč.
Ker vam je peta tuja poteptala,
Kar jaz sem nekdaj, skerbna mati vsim,
Enako drugim rodom podelila.
Ne neham prej, dok vraga ne vkrotim
In se pred mano zgrudi tuja sila. —

Si vidil zdaj, čital in spoznal,
Kaj Klio snuje in speljati hoče"?
„Pač bral sem; oh da ne bi nikdar bral!
Da videl ne bi teči kervi vroče! —
Oj nehaj Klio in vtolaži serd,
Izkerhaj meč in vtakni ga v nožnice!
Saj nehal bo sovražnih rodov čert
In z lepo bodo dali nam pravice."

Ko reče to, ga Klio zapusti,
Neizprosljiva, čarobna modrica
In Pegaz čili k njemu prihiti.
Po zraku urno ž njim hiti kot ptica.
Prinese ga v tihi mirni gaj. —
Zdaj se mladenč predrami in uzdihne:
„Oj sanje krasne, še krasneji raj!
Zginule so kot prah, ko veter pihne".

F. Radoljški.

Drobnosti.

Molitev pred jedjo in po jedi.

Kralj Alfonz je izvedel, da njegovi plemiči ne molijo ni pred jedjo, ni po jedi. To mu ni bilo nič kaj po volji, zato je jim hotel to reč lepó očitati.

Neki dan pokliče vse vkupej h kosilu.

Ko so bili vsi že vkupej, ukaže kralj jedi prinesti na mizo. Nobenemu ni na misel prišlo, da bi bil pred jedjo molil; kar na ravnost so se vsedli, pa so jedli.

Med tem, ko jedó, pride noter stergan berač, nenapovedan, se vsede ž njimi k mizi, in je in pije, kolikor se mu je ljubilo.

Mladi plemiči so berača čudno gledali, da je tako derzen in zarobljen, in so le čakali, da jim kralj migne, da bi ga sitneža skoz duri ven vergli.

Ali Alfonz, ki je bil beraču tako storiti ukazal, ni se ganil in je le molčal.

Potem ko je berač do sitega se najedel in napil, je vstal in proč šel, in še pozdravil ni plemičev, in se ni zahvalil za kosilo, da, še celo kralja ni pozdravil; plemiči so tedaj za njim zavpili: „Gerdi zarobljenec!“

Na to jim je kralj rekel: „Vi ste bili do zdaj ravno taki prederzneži, kakor ta berač. Vsaki dan ste se vsedli k mizi nebeškega Očeta, in niste nanj še pomislili ne, in ste od mize vstali in proč šli, in se mu niste za prejete dobrote zahvalili. Sram vas bodi!“ —

Taki gerdi nehvaležniki, kakor ta berač in ti plemiči, so vsi tisti kristijani, kteri jedo in pijejo, in pri tem ne pomislijo na Boga, da bi kaj molili, ni pred jedjo, ni po jedi.

Osvald, angleški kralj.

Od tega kralja beremo to le: Kralj Osvald je enkrat na velikonočni praznik nekega pobožnega škofa bil h kosilu povabil. Ena skleda iz čistega srebra, in več drugih srebernih posod polnih najboljših jedi je bilo že na mizi; odmolijo, in mislijo ravno začeti jesti, ko služabnik noter stopi, kteremu je bilo naročeno za uboge skerbeti. Služabnik stopi h kralju in mu nekako nevoljno pravi, da je veliko število beračev v kraljevi dvor prišlo, in na glas tirjajo, naj jim kralj ubogajme da; polna jih je veža in vse lope.

Kralj ukaže, naj vzame jedi, ki so bile zanj pripravljene, in naj je med uboge razdeli. Na to vzame on sam sreberne posode, je na kose razbije, in te kose srebra s svojo lastno roko med uboge razdeli.

Ko je škof to videl, je prijel kralja za desno roko in mu je rekel: „Ta roka naj nikoli ne strohni!“ Te škofove besede so se tudi spolnile. Kralj je ne dolgo po tem v vojski ranjen bil, in na ti rani je 5. dan avgusta v letu 462 umerl. Kralj Penda, v čegar oblast je bil padel Osvald, mu je odsekal glavo in roke, in je na drevo obesil, da bi njegov spomin osramotil. Ali njegova desna roka se hrani še zdaj, uže 1400 let, nestrohnela, kakor pravijo, in verni jo častijo kot sveto relikvijo.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Knezoškofijska svetovalca sta imenovana: č. g. Reichman Sim., fajmošter v Selih in č. g. Pucher Viktor, fajmošter v Libeličah. — Č. g. [illegible]holzer Alb., fajmošter v Ločah je dobil faro Globasnico in č. g. Aleš Lovr., fajmošter na Pečnici, faro Vetrinje. — Č. g. Jamnik Jan., kaplan v Sovodji pride za provizorja v Št. Peter v Kačji dolini in na njegovo mesto č. g. Ganglmayer Jož., za kaplana v Sovodje. — Č. g. Knaflič Jakob, kaplan v Št. Jakobu, pride za provizorja v Pečnico in bode oskerboval faro v Ločah. — Č. g. Sirnik Jan. je prestavljen iz Tinj za kaplana v Terg.

Listnica vredništva. Čč. gg. A. F. v Celji, J. C. v Ljubljani, Fr Jaroslav v Š. in J. St. v Karlovcu: Pošiljatve prejeli in bomo nekoliko že v 5. št. porabili. Serčna hvala! — Gosp. M. P. Prosimo poterpljenja, delo je zeló obširno, bi težko letos končali.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 5. V Celovcu 20. maja 1878. Leto X.

Bodi zadovoljin s tim, kar imaš!

(Spisal Št. K.)

Dosti let je že preteklo, kar smo pokopali ubozega soseda Stolarja. Ti, Štefec! si imel dve leti takrat, tvoja dobra rajnca mati, (Bog ji daj večni mir in pokoj, ker je bila dobra duša, in zvesta in skerbna gospodinja!) vzela je tudi tebe s seboj za pogrebščino; da, kar je v vasi le gibati se moglo, vse je bilo na nogah, da so umerlemu Stolarju poslednjo čast skazali; ter na potu domú eni ga obžalovali, drugi pa obrekovali, kakor je sploh med ljudmi navada.

Spominjam se na vse to tako, kakor da bi se bilo včeraj zgodilo, in vendar sem si od tistih časov že mnogo skusil na svetu; sive lasé že imam, akoravno plešec še nisem. Hvala Bogu, vi, otroci moji! ste tudi že dovolj odraščeni, da si lahko sami že potrebnega kruha služite, samo bogaboječi in pošteni bodite, in naj se vam pripeti kar koli, nikoli ne zabite Boga in ne odstopite od poštenosti; Bog dolgo prizanaša, ali je tudi pravičen, in tadaj se lahko prigodi, da vam, kadar najmanje mislite, nesrečo pošlje nad vas; dobro si vtisnite v glavo, kar so skušeni stari ljudje rekli: „Sreča se verti, kakor kolo; kar je sedaj zgoraj, pride kmalo zdol.“ Tako je na tem svetu; bolje je tedaj, da človek ostane v svojem, če tudi nizkem pa poštenem stanu, kakor pa prevzeti se, napihniti se, ko mu dobro gre; ko se takemu napuhnjencu sreča izneveri, postane siromak, in ves svet ga zasmehuje, kakor se je godilo ubogemu Stolarju, sosedu našemu; od kterega so naš gospod župnik dobro govorili, ko so ga drugi po navadi opravljali: „Ljubi moji kristjani!“ so rekli, „ne mešajmo se s svojim obsojevanjem v reči, ki grejo samo Bogu; ne obrekujmo in ne obsojujmo ranjkega siromaka. Naj si je bil, kar koli, dokler je živel, Bog je že svojo sodbo čez njega izrekel, in mu povernil, kakor si je zaslužil; kar je ta človek na tem svetu pregrešil, zato je moral tudi terpeti. Dajajmo raje hvalo Bogu, da je revež tako umerl, kakor se kristjanu spodobi.“ Po teh župnikovih besedah je umolknilo vse čenčanje v vasi, ker so vsi dobro vedeli, da so bili naš župnik vselej dobri nesrečnemu

Stolarju, in da so tudi takrat si prizadevali spraviti ga nazaj na dobro cesto, ko v svojem gerdem napuhu ni maral ne za Boga, ne za ljudi, ter ni bil vreden tolike skerbi; toda naš dobri dušni pastir so vedno govorili: „Ne bom jenjal iskati to zgubljeno ovčico, če tudi sedaj za me in za moje besede nič ne mara; prej ali poznej jo moram nazaj k Bogu pripeljati!“ In dosegli so tudi, kar so želeli, ker ranjki Stolar vendar ni bil popolnoma spačen.

Vendar pa nečem se prehiteti s svojo pripovedjo; vse od kraja hočem vam povedati, kaj in kako se je sosedu Stolarju godilo, da se zamore vsak pametni človek, ako hoče, nad njim zgledovati, in vsaj iz ljudske škode se kaj učiti.

Ranjki Stolar je bil svoje dni tako ubog ali premožen, kakor sem jaz, in ni ga bilo sram, drugim pomagati žito mlatiti, da si je tako en par mernikov pšenice zaslužil za seme; akoravno ni imel posebnega uboštva, saj je imel lepo premoženje, s kterim je lahko svojo ženo in hčer pošteno preživil; ali njegova skerbna gospodinja ga je zmiram naganjala in spodbadala, da si je vedno še kaj prislužil, in da je zmerno premoženje se množilo.

Kar to reč zadeva, sosed Stolar tudi ni bil len, ampak je bil vselej pripravljen, kedar je bila priložnost kakega zaslužka; to, in pa skerb in varčnost njegove žene je storila, da so od dne do dne premožniši postajali; reči se mora, da je bil v tej hiši Božji blagoslov.

Človek našega kmečkega stanu si ne žéli od Boga veče sreče, kakor to, da more Bogu in ljudem služiti, da si more pošteno pridobiti vsakdanji kruh in potrebno obleko, in da more s svojo družino v miru živeti pod svojo lastno streho.

Vse to je imel Stolar. Živel je s svojo ženo in s svojo hčerjo tako zadovoljno in pošteno, da ne bi bil menjal z nobenim v vasi. O praznikih in nedeljah so vselej čedno, po svojem stanu oblečeni v cerkev prišli k službi Božji, kakor se spodobi dobrim kristjanom; bodi si, da so bile dobre ali slabe letine, njegova majhna družina je bila tako srečna, tako zadovoljna, da se jim je na obrazih bralo, da jim dobro gre. Stolarka, kot dobra mati, pogledavala je z nekako zadovoljnostjo na svojo lepo, na pol odraščeno, sramožljivo hčerko. Uršica je bila vsa srečna, kedar jo je mati lepo oblekla, da je mogla v čisti čedni obleki pokazati se v cerkvi. Stolar pa je bil ves iz sebe od veselja, da je mogel pomagati cerkvenim pevcem, ker je imel v resnici dokaj prijeten glas, tako da je bilo veselje poslušati ga, ko je pel.

Ali nič ni stanovitno na tem svetu. Zato, komur dobro gre, naj ne misli, da mu ne bo več nikoli nič manjkalo; pametni človek dobro vé, da se utegne sreča kmalo oberniti. Stolar pa, ko se mu je dobro godilo, ni nikdar še pomislil, da bo tako hitro svojo hišo v revščino pogreznil.

Pa kdo bi mermral zoper Boga, da se mu je ljubilo, Stolarko iz tega revnega življenja poklicati? Škoda je bilo za pobožno ženo, ker lahko bi bila še kaj let živela. Ranjka je bila bogaboječa, dobra žena, in desna roka soseda Stolarja. Bog ji daj večni mir in pokoj!

Prav pravijo modrijani, da dobra, bogaboječa žena je Božji blagoslov

pri hiši; ker v resnici pobožna in krepostna žena je duša cele družine. Ubogi Stolar je bil po njeni smerti ves poparjen; bil je ves drug človek. Dokler mu je bila žena živa, za ves svet ne bi bil opustil ene službe Božje, ne bi bil šel v nobeno kerčmo; je li kedaj hotel vino piti, dal si ga je domú prinesti, in pil ga je z družino vred, kakor navadno delajo pošteni ljudje. Od kar je pa bil vdovec, zgodilo se je mnogokrat, da je ostalo prazno njegovo mesto na koru med pevci, kterega ni nobeden drugi prevzel iz spoštovanja do njega; on pa je v kerčmi za mizo pogostoma sedel, in malokrat je ta sedež prazen pustil.

Se vé, da so ljudjé koj si mislili, da ubogi Stolar v kerčmo hodi, zato da bi pozabil na svojo žalost, in da išče v vinu tolažbo za svoje otožno serce; ali to vé tudi vsak pametni človek, da ne samo napačno, ampak tudi nespametno delajo vsi tisti, kteri namesti da bi olajšanje za svoje serčne žalosti iskali pri Bogu in v tolažbi, ki jo ponuja sveta vera, hočejo svojo otožnost v vinu vtopiti, in se tako dolgo z vinom tolažijo, da na zadnje tudi svojo pamet zapijejo. — Res, da pijan človek ne vé za žalost, dokler se ne strezne; ali čemú je otožnemu sercu tak balzam, kterega mu v pivnici z bokalom pičlo merijo?

Jaz sicer ne vem, je li sosed Stolar zato v kerčmo hodil, da bi si bil otožnost iz glave izbil, ali pa zato, ker se mu je po smerti žene zdelo domá vse mertvo in brez veselja, akoravno je bila domá zala in delavna Uršica, njegova hči; dovolj da rečem, da ga je to na led speljalo.

Pripeti se tedaj, ko je enkrat Stolar v kerčmi z drugimi enakomislečimi tovarši pri vinu sedel, da čedno oblečen tujec v kerčmo stopi in se k njim vsede. Pri bokalu se ljudje kmalo sprijatlijo, posebno pa s takim tujcem, ki na enkrat deset poličev ukaže na mizo prinesti, in sam plača za vse pričujoče pivce; kar pa pri naših kmetih ni nič nenavadnega, ker jim vino prav ne diši, ako ga ne ponudijo tudi svojim sosedom, ki so ravno vpričo. Naš tujec pa ni iz zapravljivosti ukazal toliko vina prinesti, ampak to mu je šlo od serca, ker je, kakor se je moglo posneti iz njegovega govorjenja, ta dan bil posebno srečen; plačal je tudi pošteno vse tisto vino, in je pri tem cel kup bankovcev iz svojega žepa potegnil, tako da je Stolar, videti toliko denarja vkup, oči in usta odperl in ves zamaknjen vanj zijal; pa tudi si ni dal mirú, dokler ni iztuhtal, kdo je ta bogat gospod. To zvedeti ni bilo treba dosti ovinkov, ker je tujec sam od sebe povedal, da mu je ime Janez Berkič, da je kupčevalec iz une strani reke Tise, in da je samo zato v to vas prišel, da bi, ako najde kaj blagá na prodaj, kupil ga, ki ga koj do poslednjega vinarja plača.

Ko je Stolar toliko denarja videl, prišla mu je koj ta misel v glavo: Bi li ne bi bilo prav, da tudi jaz srečo iščem v kupčiji? Kakor se vidi, kupčija z manjim trudom več dobička daje, kakor težavno obdelovanje polja. — Je no! sosed Stolar je bil tudi eden tistih, ki bi radi z malim trudom obogatéli. Ali ta želja je že taka, da mnogo ljudi k vodi pripelje, pa jih žejne nazaj domú pusti.

*

Stolar pa ni na to mislil, temveč je mislil svoj namen koj izpeljati. Pokliče Berkiča na svoj dom, češ, da ima mu kaj prodati; ondi potem, ko sta se pogajala za njegove štiri vole, lepó iztuhta način, kako začeti kupčevati. Se vé, da je k temu najprej denarja treba.

Stolar je sicer imel nekaj prihranjenih goldinarjev, ki jih je še njegova ranjca žena na dnu skrinje skrila; ali to še ni bilo zadosti, vzel je na svojo zemljo še ene dve sto goldinarjev na posodo, in se pogodi z Berkičem, da bosta v tovaršiji kupčevala, in dobiček in zgubo pošteno med seboj delila.

Komaj smo verjeli svojim lastnim očem, ko smo videli, da Stolar z Berkičem v tovaršiji kot kupčevalec blaga nakupuje. Pa še bolj smo se čudili, ko je tisto nedeljo potem, ravno ko je k službi Božji odzvonilo, Stolar nakupljeno blago peljal na somenj, ki je bil v sosedni vasi. Ne le čudili smo se mu, veči del vaščanov so se pohujšali nad Stolarjem, in si niso mogli umeti, kaj je neki temu človeku v glavo prišlo, da je mogel tako daleč zabresti.

Stolar pa ni dosti maral za to, kaj ljudje od njega mislijo ali govorijo; njemu je bilo iti na somenj. Tudi ni še kar mislil več, ali bi kdo njegovo mesto med pevci vzel ali ne, ker tako ni več utegnil, vsako nedeljo v cerkev priti in peti, ker on mora kod kupec somnje obiskovati, somnji pa so navadno o nedeljah in praznikih. Somenj izpustiti pa zastran nedelje ali praznika nobeden ne misli.

Stolar je dobiček pervega somnja preračunil, in ni mu bilo žal, da je stopil v tovaršijo z Berkičem. Dobiček za prodano blago je bil lep, se vé da pa je treba znati prodajati; Stolar se je scer spervega nevkretno obračal, toda Berkič mu je bil na strani, da mu je pomagal, in učil ga, kako je treba govoriti in slepariti. — Spervega se je res zavzel, ko je slišal, kako strašno se pridušuje Berkič, in prisega, da ne more za toliko robe dati, ker njega več stoji, ter je na to v enem dušku desetkrat prisegal, se vé da krivo; dobri ljudje si mislijo, da nobeden krivo ne prisega za majhen dobiček, in tako škode terpé; ker jim verjamejo. Toda ta hudobna, nepoštena navada je že pri prodajalcih, da se ima prodati kolikor je le mogoče visoko, vkupiti pa tako nizko kakor se more, in ne vprašajo nič, kaj k temu vest poreče, ali je to prav ali ne.

Počasi se je tudi Stolar navadil tako delati, akoravno se ne more tajiti, da ko je pervikrat skusil prisegati in pridušovati se, zato, da je s tim prepričeval ljudi izverstnosti svojega blaga, se mu je vest oglasila, in da ga je rudečica spreletela; polagoma pa je bil tak, kakor Berkič. Šentajte! za dobiček človek je v stanu vse storiti, mislil si je Stolar, in pa, jaz nisem pervi, in tudi poslednji ne, ki tako delam.

Dobri izid perve skušnje je Stolarja oserčil, tako da se je popolnoma vdal kupčevanju. Popotoval je od enega kraja do druzega; in kadar je kaj tednov iz dóma bil, prinesel je vselej Uršici, ko je zopet domú prišel, ali pisano ruto ali rudeč trak, ali kaj druzega, kar je ubogi siroti dopadlo, in ji nekako nadomestovalo dolgi čas samotnega življenja njenega. To je go-

tovo, da je ubogo dekle prav žalostno živelo, od kar ji je oče po kupčijah hodil.

Mati, ki je za njo skerbela, kakor za lepo rožo, ji je umerla ravno ko je Uršica bila šestnajst let stara, tadaj ravno takrat, kadar ji je bilo najbolj treba zveste svetovalke in skerbne varhinje. Uršica je tudi čutila zgubo, ki jo je zadela po materni smerti, posebno takrat, kadar je bil oče dolgo z dóma, čutila je, da je popolnoma zapuščena; zato se je vselej veselila, ko je oče zopet domú se vernil; pervič zato, ker je zopet očeta videla; potem pa tudi zato, ker ji je vsakrat kaj novega prinesel. In temu se tudi nimamo čuditi, ker je bila Uršica kakor vse ženske, in je rada kaj lepega oblekla: rada je oblekla novo oblačilo, rada si je kite z lepim rudečim trakom spletla, rada je lepo pisano ruto okoli vratú si ovila; za kar so ji bile potem druge tovaršice njene zavidne, med kterimi tudi take, ki so bile iz premožniših hiš, niso mogle tako lepega oblačila nositi, kakor je svoji Uršici oče iz mesta donašal. V vasi tudi za lep denar ni bilo kaj takega dobiti, kar se je dobilo v mestu. Stolar je pa tudi lahko Uršici, ki mu je bila edina hči, pri svojih znatnih dobičkih pri kupčiji, kaj takega omišljeval. Tudi sam se je že po gosposko nosil, in ne več, kakor prej. Tudi kedar je utegnil, ni šel več v cerkev, češ, taki ljudje, ki poznajo dosti sveta, ločijo se popolnoma od ubozih vaščanov, kteri ne poznajo večega veselja, kakor da zamorejo o nedeljah in praznikih čedno oblečeni v cerkev priti. Kdor kaj več sveta pozna, tako si je mislil, lahko živi tudi brez cerkve.

(Konec prihodnjič.)

O svatbi kralja vélikomoravskega.

Obraz iz IX. stoletja.

(Po M. J. Hurban-u posnel Fr. Jaroslav.)

(Dalje.)

IX.

Prijazni čitatelj in čitateljka gotovo nista pozabila med temi mojimi razpravami šemastega zaljubljenca, grofa Rudolfa, ki je bil v goro vtekel. Aj, njega pa bi bil kmalu pozabil jaz, toraj idimo gledat, kaj dela!

Na gradu reznanskem v tesnej izbi sedi mož srednje starosti; las je skuštranih in mu lezejo na oči, obleka na njem je sicer čista in draga, ali nič kaj ni v pravem redu, oči ima zapaljene, čelo zamračeno, in po vsem obrazu je razlita upornost in kljubovanje, vse to pa očito kaže, kakošen je ta človek.

Klobuk mu leži pod dobovo mizo, postelja je nastlana z mahom, na mizi stoji plehast verč vode, jetnik pa sedi na brezovem tnalu. Končavši premišljevanje o nečem važnem predmetu, stopil je k železnim durim, ter začel jih z vso silo tresti in zbijati po njih. Ali duri se niso udale. Zaškripal je grozno z zobmi, in vpale oči so se napele, kakor da bi rade se izvalile iz

svojih jamic. Prešel je enekrati svojo sobo. Nekaj novega je padlo mu v glavo. Pograbivši verč je vodo po tleh izlil, in začel ž njim rušiti zid z vso silo, kolikor se je dalo. Kar zarožljajo ključi po durih. Jetnik je zaškilil, verč na mizo postavil, in se zavalil na posteljo.

Ječar je duri odklenil in ž njim je vstopil pisar cesarjev, ki je s povišanim glasom prebral to-le sodbo jetniku: „Vašega zapora je konec, ali s tem dostavkom, da se nemudoma poberete iz Reznega, ter nikdar več se ne povernete vánj, če nočete zopet priti gosposki v roke. In to milost, vedite, vam je pri cesarju sprosila milostiva kneginja Adelhajda.“

Suhi in bledi jetnik je na te besede se razgrel, vse nade v zmedenej njegovej glavi so na novo oživele. Posegnil je pod dobovo mizo po klobuk, bitel iz ječe, konec hodnika pa je zavpil; „Dve strelici sem zastonj izstrelil, ali prisegam, da tretja ne bode zgrešila!“ Zginil je. A veste, kdo je bil? —

Cesarski lovci se bili v gorah grofa Rudolfa ujeli ter pred cesarja pripeljali. Čakala ga je ostra kazen, ker so mu dokazali tudi to, da je on na Svatopluka ustrelil bil. Ali danes je bil dan radosti, vse na gradu je moralo veseliti se; Adelhajda ni bila še nikdar tako vesela, kakor danes, ravno tako njen oča, in svitli cesar. Edini zaperti grof se je žalostil; zato je Adelhajda prosila zánj, — in gledi, sedaj so ga izpustili.

Ta dan so pričakovali Svatopluka, in prihodni dan je imela svatba biti. Že so bili došli tudi biškupi v Rezno obhajat prevažno slavnost. Vsak orožjenosec se je prelival v zlatu in srebru, a vitezi, ti pa so že cel mesec se veselili svatbe „mit Saus und Braus“.

Adelhajda je stala pri oknu; serce je vtripalo jej, glava gorela. Ozirala se je na ono stran, kjer je bil poslednji žarek, odbijajoč se na čeladah spremljevalcev Svatoplukovih, ugasnil, in kmalu je opazila tudi danes vstajati prašno meglico na skrajnem koncu ceste, in iz nje se je tudi danes čelada svetila. Vzradovala se je, stopila od okna, in vsa vesela jela se sprehajati po sobi. —

Po tlaku grajskem so zabernele ostroge, odzival se štropot mečev; to je bila rajska godba Adelhajdi. No kmalu je utihnilo vse v nasprotnem delu grajskem, kjer so bila stanovanja cesarjeva.

Ali gledi! kmalu se od ondod začne razlegati grozen krik, spremljan z bernenjem in zvenenjem ostrog, mečev in terdih korakov viteških. In v tem hrupu se je razločila kletev in strašno razsajanje Ludovikovo. Na enkrat so duri do kraja odletele, in cesar razkuštran, s sinovoma in nekimi svetovalci je obstal med durmi, ter na vso moč kričal: „Tu, tu govori, pes slovenski, tu izčenčaj izdajniške besede tistega mojega satrapa, tu, tu, pravim!“

Z desnico je cesar deržal za ramo krepkega, tridesetletnega viteza slovenskega, ki je zbog tega nepričakovanega osramotenja nevoljen, iztergal se mu, ter kratko pa krepko odgovoril: „Poslanik sem kralja svojega, zakaj z menoj tako gerdo ravnaš, o cesar nemški? Na dvoru našem je pravo poslanca

sveto in nedotekljivo, a na dvoru tvojem jaz tako zasramovanje prenašati moram!“

Potem se je poslanik Svatoplukov obernil k Adelhajdi prestrašenej in iznenadenej, ter nadaljeval tako-le: „Milostiva kneginja! prinašam vam od Svatopluka, kralja in gospoda svojega posledno besedo. On se je gledé svatbe premislil, pa vam ravno tako svoj pozdrav in iskreno voščilo pošilja, ker mu je ležeče na tem, da vi njemu ta spremen odpustite, kajti so više zadeve o njem odločile. Tebi pa, slavni cesar, naznanjam, da sem jaz in z menoj tudi moj kralj in gospod razžaljen. Ako s tega vojska nastane, okušati hočete moj meč na bojišču, — vi Nemci!“

In mahnivši z levico po meču je z desnico posadil na glavo čelado; brenk meča in ostrog, pa težke stopinje vitezove so germele po dolgih hodnikih grajskih. Kmalo na to so začele podkove konjske kresati iskre iz tlaka grajskega in mestnega.

Težko da bi bil odšel ta energični poslanik slovenski osveti nemškej, da ni Adelhajda obernila vse pozornosti in skerbljivosti navzočih nase.

Na vso moč je ta izpoved pretresla dušo Adelhajdino, dolgo se ni zavedela. Kakor divji orkan, povalivši stoleten hrast in ponižno vijolico, če bi se potem mahoma v cefira spremenil, vendar nikdar več ne poverne zlomljene sile življenja, isto tako Adelhajdi nobena radost in nobena zabava sveta ni mogla poverniti tega, kar je ta grozepolni hip uničil jej.

Omedlevica njena ni bila navadna omedlevica. Duša njena se je čutila tako, kakor da je raztergana, in sredi te razterganosti življenja svojega je videla Svatopluka. Dozdevalo se jej je, da jo v grob pokladajo, a Svatopluk plaka na njem. Blagodejno spanje je nastopilo pot samo v misli njene, pravi život pa se je še vedno tresel. Pomoč zdravniška je rešila jej življenje, kajti ni bilo mesta ne kraja, od koder ne bi bili lekarjev klicali.

No Adelhajda je živela od slej sama sebi; časih kaj govorila, ali vse to je podobno bilo blagim sanjam. Kakor odcvetajoča cvetica na odpadajoče liste svoje mirno gleda, isto je Adelhajda tiho zerla na odcvetajoče nade svoje, na pojemajoči blesk življenja svojega. Ogibala se je družbe, ali kedar so jo silili k temu, ni se branila, ali vse njeno življenje je podobno bilo grobu, na videz sicer ovenčanemu, znotraj pa krijočemu svojo žalostno podobo.

Napovedan je bil odličen ples, na kterem je vsa slava nemška se sniti imela. In Adelhajda je odločila, da mora biti v onej dvorani, v kterej je Svatopluk se poslednjikrat sprehajal. Ali kedar je bilo treba iti na slavnost, se je pa branila, in komaj so jo pregovorili, da je šla. Kedar je vstopila v sijajno opravljeno dvorano, zaropotali so bobni in zapele so trompete njej na slavo. Silen krik je pozdravljal Adelhajdo. Ali ko se je približala stebru, v kterega je bila zadela strelica na Svatopluka izstrelena, polile so jo bridke solze. „Ha, tu je grob ljubezni Svatoplukove do nesrečne Adelhajde,“ izdihnila je, in siloma ušla iz dvorane.

No, pustimo za hip nesrečno, vsled okolnosti in osode narodovske v žertvo palo Adelhajdo, in pogledimo v deržavo nemško.

* * *

S trušem in hrupom se je nabirala vojna po vsej razsežnej deržavi nemškej; polki so se zbirali na severu in jugu. Mora se konečno potreti Vélika Morava! Nikdar še ni se pripravljal Ludovik s tako močjo na vojsko. Meržnja in gnjev, ki sta se s silnim plamenom zanetila v vsej rodovini cesarskej, uplivala sta tudi na menihe in nabiralce vojaške, da so vneli v nemškem narodu navdušenje za vojsko na Svatopluka. In res je narodni ponos vsa nemška serca prevzel na toliko, da je vsak, celo najneveljavniši kazal osveto Slovakom.

Da, tudi roparski vitezi in tolovaji po gorah so se vzdignili in vreli pod zastave cesarske. Verhovno veliteljstvo vojski je cesar prideržal sebi; vsak vojak je plesal radosti, kajti znana je bila slava junaštva Ludovikovega. V nekolikih mesecih je vojna nemška bila gotova, zbrana pa je bila v Devinu, Magdeburku in Reznem.

Posledna tropa, na videz iz berlogov in špilj gorskih dohajajoča, prava zmes, vlekla se je ob gori doli proti Reznemu. Že je solnce zahajati začelo, ali do mesta je bilo še precej pota. Brez vsega reda se je vleklo blizu 80 vitezov, pogleda strašnega, obleke različne, ali orožja izverstnega. Tudi voditelj ni bil nič boljši.

Naenkrat so zadoneli ljubi in prijazni glasovi iz doline. Voditelj veli obstati in prenočiti, sam pa gré gledat, če morebiti iztakne kako selišče ljudsko, da bi mogel ugodniše prenočiti. Našel je samostan, samotno torišče iz šumnega življenja pobeglih duš.

Pobožne pesni so vdarjale na uho voditelju, in dozdevalo se je mu, da nad vse prodirajoč mili glas je tako znan njemu, da je gotovo že slišal ga kedaj. Ogledal se je, da bi kaj poizvedel, ali žive duše ni bilo ugledati. Čez malo časa je petje utihnilo; opatica je spustila samotarke v celice.

Že je solnce zahajalo, posledni žarki so se vperli v okno neke celice, pri kterem se je pokazala bleda, otožna samotarka. Pojemajoč žarek je poljubljal obraz samotarkin, da je jo zunaj stoječi vitez dobro videti mogel. Tudi ona je viteza opazila ter se berzo umaknila; vitez pa, kakor da je treščilo vánj, obernil se je in povernil k svojim tovarišem.

Noč se je sprosterla po pustej gori; v samostanu se je zazibalo vse v sladko spanje, le eno oknice je bilo še svetlo. Mlada samotarka kleči pred križem na černem klečalu in pobožno moli.

Pa za koga moli? Ali za cesarja, ki se z vojsko nad Slovane pripravlja? Ali moli za viteštvo nemško, ki nad Svatopluka jeklo brusi? Kdo vé!

Ta samotarka je Adelhajda, ki je bila izvolila tihi samostan, da bi v njem preživela ostala leta svojega življenja.

Neznani vitez pa je grof Rudolf, ki je, klateč se po gorah, nabral bil različno zmes postopačev in tolovajev, s kterimi sedaj hiti pod zastavo cesarsko. (Konec prihodnjič.)

Moja domovina.

Bog jeden je nad hlapce in gospode,
On čuje vzdihe, služnih zrè solzé,
V oblasti Njega so deržáv usode,
Pred Njim tiranu dergotà serce.
Pod rimskim jarmom ti si vzdihovala,
Očina moja, sedemkrat sto let,
Vendar se oprostila spet —
Previdnost božja te je obderžala!

Ko Atila prihrúl je, „šiba božja“,
Vasí je, terge, mesta razdejál,
Odjeknil zopet je žvenkòt orožja,
Sloven sadil je ters, poljé orál.
Očina vnovič se je okrepčala,
Grozd zôrel je, poganjal žitni klas,
Ostali rêkli so na glas: —
Previdnost božja nas je obderžala!

Nató priderli divji so Vandali,
Ošabno dvigali nad nas glavó;
Kar mêč dosegel, vse so pokončali,
In kot vihár pustošili zemljó!
A njih mogočnost skoro je zbežala,
Minili so, kot zvétran solnčni prah,
Slovenu je izginil strah —
Previdnost božja ga je obderžala!

Potem so Franki derzni privihráli,
In drage se polástili zemljé,
Po hribih so gradove zidali,
Rod terlo brême tlake je težké.
I njih oblastnost hitro je prestala,
Gradove zruščil v prah je časa zób,
Sloven je nehal biti rób —
Previdnost božja rod je obderžala!

Privréli v dežel otomanov rôji,
Morili dede so, palili okrôg,
Stoletja bili se kervavi bôji,
V nebó razlégal jók se je in stók.
Vendar, Slovenija, se nisi vdala,
Pri Sisku ti zazóril slave dan,
Sloven ti bil je krepka bran —
Previdnost božja te je obderžala!

Napósled tebe si Tevton prisvojil,
S prevzetno silo branil tvoj razcvét,
Strastnó sinove tebi je razdvojil,
Najlepši tvoj potujčil ti je svét.
A zora ti je zopet zasijala,
Prišel cesarski mili je ukaz;
„Slovenom bodi lepši čas“ —
Previdnost božja dóm je obderžala!

Tolaži se, predraga domovina,
Glej, stari Bog živí še nad teboj!
Svetá vesoljna priča zgodovina,
Da mirnim on naródom dá obstoj.
Že mnoga sila tebe je stiskala,
In mnogo jih v bodočnosti grozi,
A pékel naj se zarotí —
Previdnost božja bo te obderžala!

Vojteh Kurnik.

Sveta Gora.

(Iz serbščine posl. A. Fekonja)

Na Balkanskem poluotoku, v Macedonskej pokrajini blizu mesta Soluna, v deželi, kjer je podnebje mnogo blaže nego pri nas, v deželi, kjer rastó smokve in zlata jabelka (pomeranče) — v tej deželi je kraj, kteremu morda ni jednakega na celem svetu. Ta kraj je gorat poluotok, kteremu je ime Atoska ali Sveta Gora.

Sveta Gora je za to po svojej obliki jedina na svetu, ker v tej deželi ni vesi ni mesta, nego sami samostani in izbice, in ker so večina stanovništva redovniki (samostanci), kterih je tu nekoliko tisoč. Na prostoru te gore, ktera

je komaj dva dni hoda dolga in samo 3—4 ure široka, ima 20 pravoslavnih samostanov in nad sto manjih izbic in cerkvic (kápel). Ti samostani so tako prostorni, da bi v vsakem po več stotin redovnikov moglo živeti, a jih je tudi danes v nekih po 100, po 200 samostancev. Življenje je tu precej divje, strogo samostansko. Po ustavu Svete Gore je pristop v njo ženskim in otrokom zabranjen. A ker svetogorski samostanci nikakega mesa ne jedó, zato nemajo ni perotnine ni čede. Navadno hranijo samostani po jednega petelina zavoljo petja: ali tudi ta težko hoče sam ostati, nego pobegne v gozd in podivja. Od domačih živali imajo samo mačke, da jim miši pokončujejo, pa te mačke morajo biti samo moškega plemena.

Razven redovnikov, kteri živé po samostanih in cerkvicah, je mnogo puščavnikov, kteri imajo svoje sobice v globokih šumah ali v neprehodnih gorah. Ti ne jedó ni rib, ni rakov ni morskih pajkov, nego se hranijo s samim zelenjem; a med njimi je tudi takih, kteri živé o samem kruhu in čistej vodi. Taki puščavniki napravljajo navadno križe po potu, in poleg križa pusté vselej po verč vode trudnemu potniku za napitek, a ti jih za to naplačujejo puščajoči jim denarjev pri križu. A ti puščavniki ne prihajajo pred potnike lično, nego se čim več pred njimi skrivajo in še le tedaj, kedar nikogar ni, zlezejo na pot in pobirajo dobljeno miloščino, s ktero si v nedeljo in svetek na tergu kupujejo živež. Inače se ti puščavniki skoz celi teden skrivajo po svojih stanicah in Boga molijo, a v nedeljo in praznik pridejo v cerkvico ali samostan.

Redovniki, kteri tu živé, največ so Gerki in Bolgari. Razven teh je tudi Rusov in Rumunov, a od vseh najmanje Serbov. Pa vendar je nekdaj mnogo serbskih serc, ktera so se navduševala za omiko in vero pravoslavno, pripomoglo, da se Sveta Gora povzdigne, in mnogi serbski denar je potrošen za svete žertvenike (oltare) svetogorskih zadušbin (pobožnih ustanov). Serbski kralji in velikaši tekmali so z gerškimi carji, kteri da bode ustanovil veče in lepše zadušbine. V Svetej Gori, v ruskem samostanu, kteri še dan danes stoji, ostrigel se je za redovnika sv. Sava, pervi obrazovatelj serbski; v Svetej Gori v samostanu Hilendaru preživel je pervi serbski kralj Štefan Nemanja poslednje dni svoje in pokopan je v istem samostanu. Štefan Nemanja, sv. Sava, kralj Milutin, vojvoda Uglješa in mnogi drugi bogati Serbi zidali so samostane po Svetej Gori. Razven njih skoro vsi kralji roda Nemanjinega, car Dušan, knez Lazar in pozneji vladarji roda Brankovičevega davali so zemlje in svoboščine svetogorskim samostanom. Samostan Hilendar, jeden največih in pervih svetogorskih samostanov, ima še danes ime serbske carske lavre.* Samostan Hilendar, to je, kakor veli Miloš Obilić, „zadužbina Save svetitelja i njegova otca Simeuna“. Še dan danes živé hilendarski redovniki, kteri so večidel Bolgari, po onih istih pravilih, ktere je sv. Sava za ta samostan izdelal. V tem samostanu služi se vsakikrat služba božja v slovenskem jeziku, a v jednej kapeli blizu groba Nemanjinega služi se vsako leto na Vidov dan slovesna služba v spomin velikega mučenika kneza Lazarja. Znamenito je, da

* „Lavra“ imenuje se veči samostan.

so v tej kapeli naslikani večidel serbski svetniki, in med temi tudi Miloš Obilić kot svetnik z zlatim kolesom okoli glave, a v obleki junaškej (kakor se slikata sv. Jurij in sv. Dimitrij) in z nadpisom „sveti Miloš Obilić“.

Skoro vsi svetogorski samostani imajo mnogo serbskih pismenih spomenikov. Ali to blago ni še vse pregledano, temveč leži natlačeno v samostanskih pismarnicah in knjižnicah, kajti prekanjeni redovniki, kteri so večidel neprijatelji Slavjanstvu, posebno pa Serbstvu, neradi jih odkrivajo onemu redkemu potniku, kteri se zarad naučnega preiskovanja v te kraje potrudi.

Danes je v celej Svetej Gori samo pet cerkev, v kterih se služba božja služi v slovenskem jeziku; v vseh drugih služi se gerški. Od teh pet cerkev so trije samostani, a dve poddružnici. Samostani so: serbski samostan Hilendar, samostan ruski in bolgarski samostan Zograf.

Ves polutok Svete Gore je svojina njenih 20 samostanov; a ni vsa zemlja na jednake dele razdeljena; kajti med temi samostani jih je tudi jako siromašnih. Najbogateji, a ob jednem tudi najglavneji so ti-le četirje samostani: Lavra, Vatoped, Iver in Hilendar. Lavra je torej najbogateji samostan. Hilendar, je nekedaj bil jačï od Ivera, ali s časoma se je bratstvo precej razselilo, ter ga je Iver sedaj prekosil. Ostale cerkve in hiše morajo plačati davek onemu samostanu, na čegar so zemlji. Ta davek odrajtujejo oni iz dohodkov zemlje in od prodaje rokodél svojih redovnikov, ktera rokodéla se prodavajo na tergu samostana Kareje. Samostan Kareja je najstareji svetogorski samostan. Sezidal ga je že car Konstantin l. 335. po Kr. Ta samostan je edini, kteri nima nikakega imetja, nego ga drugi samostani z določenimi darovi vzderžujejo, ker ga spoštujejo kot najstareji samostan in ker v njem verševajo svoj svetogorski zbor in sod.

Gotovo je zanimljivo urejenje Svete Gore. Kedar se ima reševati o kakih jako važnih stvaréh za celo pokrajino, tedaj se derži zbor na Kareji, na kteri zbor vsaki samostan pošlje po jednega poslanca iz sredine svojega bratstva, a tem predseduje veliki duhovnik (proto), kteri je onega leta izbran za starešino. Ako so stvari manje važnosti, tedaj je zadosti, da se snidejo četirje najglavneji samostani, in to: Lavra, Vatoped, Iver in Hilendar. Za navadne tekoče posle je veliki duhovnik s četirimi svetovalci. Veliki duhovnik se voli vsako leto 1. (po naše 13.) junija in to iz jednega od četirih glavnih samostanov po redu tako, da vsaki samostan pride vsako četerto leto na versto. Ostali četirje svetovalci izbirajo se iz skupnega bratstva vseh 20 samostanov. Prota (veliki duhovnik) in svetovalci sedé celo lěto na Kareji, in za to se samostan Kareja zove tudi Protat. Vsi samostani imajo zemlje na Kareji in na teh svoje hiše in cerkve; in poslanci, kedar se tu shajajo, stanujejo vsaki na zemlji svojega samostana. Samostan Hilendar ima največ zemlje na Kareji, ima svojo cerkev s stanicami in s posebnim pravilom, ktero je že sv. Sava izdelal za onega hilendarskega brata, kteri bode tu živel. Na Kareji je tudi terg, kjer se največ prodavajo ročna dela samostancev, kakor: križi od svetega lesa, moleki, naglavke (kapuce) in druge razne stvari. Tu na Kareji živi tudi en turški činovnik (uradnik), kteri se zove „delija“ (vojak, junak),

kteri bere dobro plačo, a nema nikakega posla. Glavni posel njegov je, da prejema davščino od samostanov. Pod njim je dvadeset četnikov, kteri samostane pazijo hajdukov (razbojnikov). Te četnike plačajo sami samostani, vsaki po jednega.

Dalo bi se o Svetej Gori še mnogo govoriti, kakor itak ni vse povedano. Pa pri vsem tem mislili smo, da bode zadoščevalo, da naše čitatelje s tem krajem seznanimo.

Irski desetnik.

(Zgodovinska anekdtota; poslovenil Ant. Bezenšek.)

Zmračilo se je; majhen zvonček v nekej katoliški kapelici je vabil počasno k večerni molitvi. Na nebu se je prižgalo na tisoče miglajočih zvezdic, kojih svitloba se je vtrinjala v čistih jezerih krog Hacel Wooda. Razvaline starodavne sligske opatije stale so s svojim sivim zidovjem, obraščenim z dolgim beršljinom, verh gore.

Bilo je ravno pervega maja, in kresovi so goreli kakor za časa Druidov na verhu Knoka Na Ree in na sinjih višinah Donegovih. Mlad popotnik, ki je nosil rudečo uniformo angleškega dragonerja, obstal je, prisopihavši čez goro, naenkrat pred starodavnim samostanom. Odkril se je pobožno in ponižno pred na pol izbrisano podobo matere Božje. V istem trenutku se mu je pridružila neka gospa v globoko žalost vtopljena, stopivša sem izza nagrobnega kamena nekega glasovitega irskega glavarja: prijela je kerčevito mladega vojaka za roko in ga peljala v odmevajoče prostore gotične cerkve.

„Tukaj sva na boljšem kraji,“ rekla je Irkinja z žalostnim glasom, potegnivša z belo roko čez objokani obraz. Pogled na ove kresove me v sercu boli, in glasovi človeškega veselja me žalijo. Moj revni Jurij, moje edino in zadnje upanje, moj sin — ti me hočeš zapustiti?“

— „Moja mati,“ mermral je mladeneč s tresočim se glasom, „Vi ste tukaj? Mar pridete, da me pred mojim odhodom blagoslovite?“

— „Da, Jurij, hotela sem te še enkrat videti, — želela sem te blagosloviti v teh po ognji in meči razdrapanih prostorih, v tej cerkvi, ki so jo tvoji predniki sozidali, in ktero je njihovi meč krepko pred sovražniki branil. Pred tem oltarjem, pred katerim so tvoji očetje molili, na teh kamnitih ploščah, pod katerimi glavarji te dežele počivajo, pod temi, kakor premoženje tvoje družine, moj sin, propalimi oboki, hotela sem svečavno prisego od tebe tirjati. Prisezi mi, da ne bodeš niti svoje vere, niti svoje domovine zatajil; prisezi mi, da bodeš kot katoličan umerl!“

Veter, ki je harmonično po mogočnih hrastovih visoke gore tulil, donašal je iz daljave sem odmeve narodne pesni tudi v razvaline stare opatije.

Jurij je klečal pred razrušenim oltarjem, katerega so obsevali bledi lunini žarki; zelenkasta, fantastična luč prihajala je skoz visoke okne v cerkev; deset izmerlih rodov je spavalo pod cerkvenim tlakom; bele velikanske slike svetnikov in kraljev so stale med poškodovanimi stebri. Mladi vojak je pri-

segel, kakor mu je mati narekovala, s sklenjenima rakama in pripognjeno glavo.

Naenkrat se zasliši tam v daljavi bobnanje.

„Slišite?“ vpraša Jurij ves bled.

„Da, slišim,“ odgovori šepetaje žalostna mati.

Mladeneč prime za merzlo, velo roko svoje matere, in jo popelje na prostor pred cerkvijo. „Tukaj doli,“ ji reče kazaje na morsko plan, „giblje se čolnič kakor morska tica, ki me ima ponesti v kratkem tje proti Ameriki. Zdravo, moja dobra mati! Molite za mene, kedar se bodem daleč od vas v Savanah daljne Amerike bojeval.“

— „Da, molila bodem za tebe, moj Jurij,“ odgovori revna v solze vtopljena mati, „in romala k svetim gomilam svetnikov. Postila se bom in milošnjo delila, da te nebesa blagoslovijo in spet srečno pripeljejo na svoj dom.“

„Z Bogom!“ reče mladi Irec z zamolklim glasom. — „Oh, moj Bog! tako hitro? Bojim se hudega . . . Jurij, poterpi le še en trenutek! Jaz te še nisem blagoslovila.“

Tambor dal je na visočinah Slige znamenje. „Zdravo! Srečno!“ zakliče Jurij še enkrat, se izterga svojej materi iz rok in dirja čez germ in sterm doli proti obrežju morskemu. Revna mati je stala tako dolgo na istem mestu, dokler je rudečo obleko svojega sina pri mesečnem svitu razločevati mogla. Potem se je vsedla na z mahom obraščen kamen in se jokala.

Ko se je danilo, zapustila je fregata Irsko obrežje, in mladeneč lepega, a žalostnega obličja, ki je glavo ob jadernik upiral in globoko zamišljen bil, pošiljal je v duhu zadnje pozdrave proti zelenemu otoku, ki so ga Bardi Smaragda večernih dežel imenovali. Dolgo je upiral svoje oči na propali zvonik starega samostana, katerega je snoči obiskal. Dolgo je ogledoval z neizrekljivo bolestjo verhe domačih sinjih gor, in ko so obraščene visočine Knoka Na Ree v oblacih izginile, potočila se mu je skrivej debela solza po licu.

Čez mesec dni ustavila se je angleška fregata v nekej luki severne Amerike. Jurij se je podal k vojaškemu oddelku, kateremu je Karolina Lord Ravdon, njegov rojak, zapovedoval, in je tukaj v pričo njega s svojo serčnostjo in s svojo hladnokervnostjo vse tovarše prekosil. Neko posebno slavno djanje mu je pripomoglo do desetnikove časti, a to imenovanje prezbiterijancem v šotorišču ni bilo nikakor po godu.

„To je kriva raba oblasti, milord,“ rekel je nek star škotski čestnik, „Vaša vzvišenost nima pravice papeževca povzdigovati.“

— „To je lep dokaz Vaše pravicoljubnosti, Donald,“ odgovori Lord Rawdon, z ramama migaje. „Zakaj pa si ti katoličan?“ oberne se Lord živahno na Jurja.

„Milord,“ odgovori Jurij, „Vi bi se ne upali v starodavni opatijski cerkvi, kjer Vaši predniki počivajo, mene kaj tacega vprašati. Jaz sem, kar so oni pred 300 leti bili.“

Na to reče Lord Ravdon: „Čuj Jurij; pomišljuj o svojem položaji. Ti si mlad, iz imenitne rodbine, in akoravno reven, vendar ti stoji pot do slave odperta, ako svojo vero premeniti hočeš.“

„Jaz bom ostal prostak“, odgovori Jurij.

Lord Ravdon stisne mlademu desetniku roko in ga milo pogleda. „Ne morem te pustiti do više stopnje,“ nadaljeval je počasno, „obdolžili bi me hudodelstva; a ponudim ti priliko, da svoje spretnosti pokažeš in fanatikom usta zamašiš. Še to noč odpošljem poslanca z imenitnimi naznanili, in vse bi bilo zgubljeno, ako bi prišlo pismo v roke Amerikancev. Skrivnost mora to ostati celó mojim vojakom; dežela je polna puntarjev, ki jo oblegajo; njihovi ogleduhi se bližajo mojemu šotoru, vse gomazi takih po toborišču in njihovo število vedno narašča. Moj poslanec potrebuje spremljevalca, kateri se ničesar ne boji. Jurij, tebe sem izvolil, tebe samega, slišiš? Jako nevarna sreča je,“ dostavil je general po kratkem molčanji.

„Z veseljem sprejmem to,“ odgovori Jurij.

Ko so od podnevnih izletov utrujeni vojaki pod šotori sladko spanje spali, zapustil je Jurij s svojim spremljevalcem taborišče. Bila je prijazna topla noč, noč novega sveta, mesec je razlival svojo bledo svitlobo čez zemljino krilo; nebo je bilo tako jasno, da ni bilo na njem niti meglice najti. Med tem, da je vodja polarno zvezdo iskal, in mah starih hrastov za svet popraševal, da bi se prave poti deržal, mislil je Jurij na svojo domovino, na prijazno obrežje Gitleja in na pot, ki je vodila ob krasnem jezeru do njegove koče. Ptica oponašavka, ki jo je šum gibajočih se mladik zbudil, je začela petje taščice posnemati, in mladi Irec je bil po tem petji, ki se je popolnoma njegovim mislim prilegal, še v globokeje premišljevanje vtopljen. Videl je vse vesele dogodbe svoje mladosti spet pred svojim dušnim očesom; smehljal se je z zvezdami na nebu, s pihljajočim vetričem in s temno senco velikega gozda, skoz katerega je potoval. A duša njegova ni bila tam, vernila se je nazaj čez ocean in plavala nad zelenim Irskim. Bližala se je hišici, kjer jokajoča žena večerjo pripravlja, bledi svit ognja edini razsvetljuje revno stanovanje, pribežališče Irkinje žlahtnega rodú. „Mati moja!“ — rekel je Jurij z neizrečeno razdostjo, „mati moja!“

„Kdo je?“zaklicala je v bližini neka amerikanska straža. Vojaka sta se naglo boječe spogledala in sta se podala na neko v gozdni goščavi in temoti skrito stezo. „Kdo je?“ razlegalo se je zaporedoma.

„Ujeta sva,“ reče Jurij in obstoji, ker ne ve, na katero pot bi se obernil.

Kmalo so se zaslišali poki in krogle so žvižgale skoz perje. „Umiram,“ reče poslanec, in se zgrudi na tla, „otmi pisma!“

Jurij vzame papir in zbeži srečno čez gore in skoz gozd. Zadele so ga sicer krogle med tekom, a ni se zmenil mnogo za to in poslednjič dospel do samotnega griča, kamor ni bilo več slišati krika preganjalcev.

A življenje njegovo se je jelo nagibati h koncu. Iz treh ran mu je tekla kri, in padel je ob nekej stari cedri na tla. „Kaj pa s pismi,“ rekel je sam sebi, obernivši oči proti z zvezdami obsejanemu nebu, „ki sem jih obljubil

zvesto na določen kraj spraviti? Moj Bog, daj mi pravo misel! Naenkrat se je lice ranjencu spremenilo in dobilo navdušen in junašk izraz; težavno se je vzdignil, je raztergal s svojima rokama največo svojih ran, vtaknil pisma Lord Ravdona noter, potem pa pokril dragoceno pisanje s svojim kervavečim mesom. „Moja domovina!“ šepetal je potem, omahnivši nazaj na s kervjo polito travo, „revni vojak ti izroča svoje zadnje zdihljeje“.

Ko se je danilo, našla ga je angleška straža kervavečega; stiskal je majhen čern križec iz hrastovega lesa na svoje serce, in njegove ustnice so šepetale: „Erin go bragh!“ Le nekekrati je še zdihnil in to priliko porabil, da je pokazal mesto, kjer ima skrivnost skrito. Lord Ravdon je sam priskočil, vzdignil njegovo težko glavo od zemlje, položil roko mladega vojaka v svojo orožja vajeno, in rekel: „Raje bi bil enkrat v boju premagan!“

Drobnosti.

Pobožna smert.

Bogaboječi Virtemberški grof Eberhard je mnogokrat Boga prosil, naj bi ga ovaroval nagle in neprevidene smerti, in naj mu da gotovo znamnje, kedar se mu smert bliža. Osem in petdeset let je imel, ko je začenjal postajati nekoliko slaboten in bolehati, tedaj je šel v Göpingske toplice, kjer je prav dobro se čutil in vesel bil. Enkrat stopi k njemu njegov telesni zdravnik, in mu reče: „Milostljivi gospod, pripravite se; še pet ur, in Bog Vas k sebi pokliče“. Grof mu odgovori: „Kako? saj ne čutim nobene posebne bolezni. Zraven tega, pa mi je bilo prerokovano, da pojde zvesta služabnica moje mladosti, Rombold Ana, z menoj vred iz tega sveta.“ — „Gospod,“ ona je že s svetimi zakramenti umirajočih previdena, in ravno zdaj umira,“ — „Pa še drugo znamnje, ki mi ima pred mojo smertjo priti, mi je bilo prerokovano — odgovarja Eberhard — to je, da mora popred pasti velika lipa, pod ktero sem navadno v senci počival; pa še včeraj sem bil v njeni senci.“ — „Gospod, veliko lipo je to noč strašen vihar poderl.“ — Tu je Eberhard spoznal, da so ure njegovega življenja že iztekle, in je Bogu za to iz serca se zahvalil. Ob sedmi uri je umerl leta 1417 šestnajsti dan majnika.

Kralj in škof.

V neki deželi je vladar cerkveno premoženje in dohodke duhovnikov močno pristrigel. K temu vladarju pride o neki priložnosti eden njegovih škofov. „Težko da me imate radi vi škofje,“ mu reče kralj. Škof mu odgovori: „Jaz ne pozabim nikoli, kaj sem kot podložnik našemu kralju dolžan.“ „In jaz, pravi zopet kralj, čislam dokaj vašo udanost. Če mi sveti Peter ne bo pustil iti v nebesa, tedaj se skrijem pod vaš plašč, pa pojdem z vami noter.“ — „To bo šlo težko, odgovori škof; Vaša milost mi je moj plašč tako močno pristrigla, da ne bo mogoče pod njim „kontrabanta“ v nebo spraviti.

Čudna oporoka.

Nèki vojvoda, ki je v svojem življenji mnogokrat menihe razžalil, je v svojem poslednjem sporočilu svojo voljo izrekel, da ga imajo pokopati v neki meniški cerkvi, in sicer prav sredi cerkve, „zato da me bodo menihi vsaki dan z nogami teptali, ker sem je v svojem življenji tolikrat razžalil.“

Cvetlica in metulj.

Lep spomladni dan so cvetlice z odpertimi kupicami svojimi proti višnjevemu nebu veselo gledale, in gor pošiljale svoj prijetni duh. Na enkrat prileti živahen metulj, se vsede na eno teh cvetlic, in serka iz nje sladki med. Oropana cvetlica, kakor da bi žalovala nad svojo zgubo, hitro svojo kupico stisne. Nepovabljeni gost ji tedaj tako le govori: Lepa cvetličica moja, kaj te ne ljubim? Ali nisi vesela mojega obiskanja? — Cvetlica pa mu odgovori, in žalostno stoka: Ti si me obiskat prišel, to je res, pa ne zastran mene, temveč, da se moreš enkrat dobro najesti.

Dobro je treba ločiti prijatlje, ki so nam dobri, dokler imajo od nas kak dobiček, od pravih, resničnih prijatljev.

„Cerkveni glasbenik“, list Cecilijanskega društva v Ljubljani, je začel izhajati majnika. Vrednik listu je Jan. Gnjezda, za muzikalije Ant. Foerster. Izhaja po enkrat na mesec, veljá do konec l. 1878 z muzikalno prilogo vred 1 gld. 50 kr., za ude pa 1 gld. Perva številka obsega: „Kaj je cerkvena glasba in njeno notranje bistvo? Kakih misli je mnogoterno še katol. duhovščina zastran cerkvene glasbe. Kronika Cecil. društva. Dopisi. Glasba vel. tedna in velikonočnih praznikov v Ljubljani. Cerkvena glasba, kakošna je in kakošna bi morala biti. Oglasnik. Poziv. Priloga 1. Offertorium in ascensione Domini. 2. Perva pesem sv. rožnega venca. 3. Druga pesem sv. rožnega venca. Pange lingua.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Dekana sta imenovana: Č. g. Bergman Val., konsistorijski svetovalec in fajmošter v Pliberku in č. g. Tobeitz Jan, konsistor. svetovalec in fajmošter v Št. Andražu.

Fare so prejele čč. gg.: Rainer Jož., fajmošter na Komu, faro Št. Mihael blizo Wolfsberga; Bauer Šim, fajmošter na Visoki Bistrici, faro Št. Jurje na Vinicah; Joas Jan., provizor v Malnicah, kuracijo Eberstein in Stembal Mart. provizor v Čačah ondotno faro.

Č. g. Reichman Šim., kn. škof. svetovalec in fajmošter v Selah, je stopil v stalni pokoj.

Prestavljeni so čč. gg.: Bezjak Pet. iz Vrat začasno za oskerbnika Čanjške fare; Šumah Val., od Marije Pomočnice za provizorja v Št. Štefan v Podjunski dolini; Wedenik Mat., iz Medgorjan na Visoko Bistrico; Gugenberger Fr., iz Ebersteina za proviz. v Št. Marjeto v Reichenau; Einspieler Greg., iz Motnice za oskerbovalnega kaplana v Št. Jakob v Rožu; Formas Fr., na njegovo mesto iz Št. Martin nad Belakom za kaplana v Motnico in Köhne Jož., iz Radel za kaplana v Št. Martina nad Belakom. — Kuracijo v Malnicah oskerbujejo duhovni v Zgornji beli in faro v Medgorjah č. g. Trobeš Ant., fajmošter na Radišah.

Razpisana je fara St. Peter v Kačjem dolu do 25. junija.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 6. V Celovcu 20. junija 1878. Leto X.

Bodi zadovoljen s tem, kar imaš!

(Spisal Št. K.)

(Konec.)

Kar zadeva kupčijo, šlo mu je še dobro. Shajal se je z mnogimi možmi, ki so imeli denar, in ki so znali svoj čas tudi si krajšati, kakor se bolj gosposkim ljudem spodobi; kadar niso vedeli druzega delati, igrali so, kvartali so; saj pri kvartanji ni samo kratek čas, ampak se tudi lahko dobi. Takó je Berkič na poslednjem somnji več dobil pri kvartanji, kakor pri voléh. Zato se ni bilo prav nič čuditi, da je tudi Stolar srečo v igri skušal; videl je, kakó igrajo, hotel se je tudi on navaditi. Kmali se je tudi res tako dobro navadil igre, da mu ni bilo treba več učnine plačevati, ker je koj pri pervi priložnosti v igri nekaj sto goldinarjev dobil. Res je sicer, da je drugikrat še enkrat toliko zgubil, toda to nič ne dé, sreča je nestanovitna, verti se, pojde že kmali bolje. — Kadar mu je bilo tedaj denara treba, lotil se je na svojo zemljo denar iskati: čemú mu bodo njive, saj jih takó on ne bo več oral in obdeloval; čemú bi se neki trudil s težavnim poljskim delom, ker lahko s svojo edino hčerjo dobro živi. Potem, hči najde lahko kako dobro srečo, posebno ako ne ostane vedno domá v revni vasi. Ne bode ji škodilo, ako vidi kaj svetá in ljudi, da, sedaj je za to najlepši čas — osemnajstletna zala deklina lahko vlovi kakega bogatega mladenča. Dobro bo tudi, Uršico enkrat ali drugkrat na somenj sabo vzeti, ker jo domá samo dolg čas nadleguje, in kjer takó ni nobenega kaj prida mladenča, da bi bil za njo; vsi so le kmetači, druge dekline v vasi pa so ji zavidljive, zato se tudi ž njimi več ne pečá! one pa si med sabó šepetajo, da je lepše oblečena, kakor one, ter si prizadevajo, fante od Uršice odganjati. Uršica tudi ne bi vzela nobenega izmed neotesanih fantov svoje vasi; v mestu pa lahko dobi zalega in bogatega mladenča, kteri se ji bo prilegel.

Uršica ni vedela od veselja, kam bi se djala, ko se je k očetu v kočijo vsedla, pred ktero sta bila vprežena dva čversta konjiča; tako srečno se je čutila, da ne bi bila menjala ne vem s kom. Hodila je od sedaj vedno na

somnje. Po tem je o binkoštih s tako dragim židanim oblačilom v cerkvi se prikazala, kakoršnega niso še nikoli v vasi videli; lahko ji je bilo, tako se oblačiti, ker ne samo oče ji je kupoval lepše reči, ampak tudi Berkič, kadar mu je šla dobro kupčija, daroval ji je kaj. Tudi to svilnato obleko ji je ne davno on dal. On namreč je imel dosti denara, potem tudi ni bil tujec v hiši, saj je bil kupčijsk tovarš njenega očeta, dohajal je večkrat v hišo; kadar so bili pa na somnji, in je oče bil po svojih opravilih, Berkič je bil večidel pri Uršici, in ji je bil tako dober, da je tje in sem jo vodil, da je marsikaj na svetu videla, da, tudi to ji je storil, da jo je sabo peljal v gledišče, ki ga Uršica še nikoli prej ni videla in to ji je delalo toliko veselje, da ni vedela, kako bi se zadosti zahvalila Berkiču za to njegovo dobroto.

Tako je šlo dobro nekaj časa naprej, ali za vsakim pustom pride post. Nesrečnega Stolarja je svet ogoljfal. Ko mu je dobro šlo, ni poznal varčnosti; igral je visoko, in eno za drugim je mnogo v igri zgubil. Zastonj je hotel srečo posiliti, zgubljenega ni dobil nazaj več. Da je zopet denar dobil, prodal je z zgubo svoje polje, in s tem je še poprej ob vse svoje prišel.

Kdor pade v vodo, in je v nevarnosti utoniti, zgrabi tudi za slamo, da bi si ven pomagal. Tudi Stolar je brez razločka vsakega sredstva se poprijel, da bi si nekako pomogel. Prodal je hišo, in z dnarom, ki ga je za njo potegnil, šel je svojo srečo poskušat. Uršico pa je, dokler bi se vernil, Berkiču izročil. Čez nekaj tednov je Stolar mnogo blaga na somenj peljal. Ljudje, ki so poznali njega, in koliko premore, niso mogli zapopasti, kako je mogel toliko blaga si vkup spraviti; nekteri so mislili, da je na upanje ga dobil. Toda ni bilo treba dolgo si glavo beliti; izvedelo se je do čistega, kako je Stolar prišel do tega blaga. Veči del je bilo vkradeno blago; res, da je bilo pri Stolarju že v tretjih rokéh, za vsako posebej je imel tudi spričevavni list pri sebi; pa kaj mu je to pomagalo, ker so bili vsi spričevavni listi ponarejeni; pravica je tedaj mu vse blago vzela, Stolar pa je bil v ječo zapert. Ondi je imel dovolj časa, premišljevati čez svoje dosedanje življenje.

Mislil si je v ječi več kot stokrat, kako srečen je nekdaj bil, dokler je sam s svojimi rokami svoje njive obdeloval, in kako srečen bi lahko še sedaj bil doma v tihi, mirni vasi, med dobrimi znanci in prijatli, kot pošten kmet. — Čemú mu je bilo tudi treba, lotiti se takih reči, ki so ga v nesrečo pripeljale? — Nobene sile ni imel, kupčije se lotiti; lahko bi bil pošteno živel; ali želja, brez velike težave obogateti, ga je v nesrečo pahnila.

Sedaj je že prepozno! Čutil je, da tudi, ko bo iz ječe izpuščen, ne bo za nič več. In tako se je tudi zgodilo. Dve leti je bil zapert; ko je prišel iz ječe, ni ga bilo, kakor sama senca. Ječa in žalost sta ga pohabila na duši in na telesu.

Ko se je v svojo domačo vas vernil, so komaj več spoznali Stolarja, tako cunjast in bolehen je bil, ki ga je dobroserčen prijatel iz usmiljenja pod svojo streho vzel. Ubogi Stolar ni prav nič več imel. Zemljo in hišo je že poprej zapravil. Zdravje pa je pustil v ječi. Tudi svoje dobro ime je zgubil,

od svoje hčere Uršica pa, od kar je bil v ječi, ni nič slišal, ter ni vedel, je li živa ali mertva.

Gotovo ne bi bil prišel Stolar v tako revščino, ako bi bil zadovoljen bil s tem malim, kar je imel. Takó pa je postal berač, ki je moral živeti od miloščine usmiljenih ljudi; ker za delo ni bil več, da bi si bil služil vsakdanjega kruha, ker je bil nemočen. Sreča je bila še, da ga usmiljeni Bog ni pustil dolgo tako terpeti, in to sramoto prenašati.

Potem ko je nekaj mescev že bil iz ječe, pride povelje, da se ima Stolar k pravici podati. Šel je tedaj; ali bolje bi bilo, da ne bi bil šel, ker je bila tisti, dan njegova Uršica obsojena na deset let zastran detomorstva.

Tudi poganu bi bilo gotovo počilo serce, ako bi tu bil videl nesrečnega očeta in njegovo še bolj nesrečno hčer.

Oba sta se jokala, ko je sodnik Uršičino obsodbo bral.

Objokovanja vredna je bila pač nesrečna deklina, da jo je njeni lastni greh in greh druzih tako daleč pripravil. Ko je namreč Stolar v ječo prišel zastran ukradenega blagá, vboga hči ni vedela kam iti; ostala je tedaj pri Berkiču, kterega je edinega še imela, da bi jo tolažil. Berkič je tudi ni zapustil, temveč je v ravno tisti hiši stanovanje vzel, kjer je Uršica stanovala, se vé da, dokler je imel tu opraviti.

Uboga Uršica je bila vesela, da je našla tako dobrega človeka, ki je ni zapustil v takih okoliščinah. Pa še bolj se je veselila, ko ji je Berkič obljubil, da jo vzame za svojo ženo, ker jo že dolgo ljubi; ko bo svoje reči vredil, ima biti poroka. Kaj je vedela neskušena deklina, da je svet goljfiv! Ko je pa to zvedela, bilo je že prepozno. Njeno veselje ni bilo dolgo. Eno leto potem, ko so ji očeta zaperli, jokala se je vboga zapeljana in zapuščena stvar ondi nad zibeljo deteta, ki je vpilo od lakote in žeje, in ni smela misliti: kaj bo v prihodnje?

On, kteremu je verjela, na kterega se je bila zanašala, bil ji je nezvest, saj že dva mesca se ji ni več prikazal Berkič, ki jo je ravno tistikrat zapustil, ko ji je bil najbolj potreben. Da bi bila vsaj vedela, kje ga iskati, ona bi šla k njemu, in ako nima kamnitega serca, usmilil bi se nje in njenega otroka, in ne bi pustil, da lakote in žeje gineta. Bolje bi bilo za njo, da ne bi nikoli več videla Berkiča, tako bi se bilo morebiti vse na bolje obernilo.

Pa kaj? žalost in pa zaupanje na Berkiča ji nista dajala mirú! Kadar je nekako pozvedela, kje da Berkič stanuje, podala se je koj na pot z otrokom vred, v svoji obnošeni obleki, akoravno je bilo merzlo in mokro vreme.

Nesrečnica je na tem žalostnem potovanji več terpela mraza, kakor lakote. Ko je na zaželjeni kraj prišla, je mogla komaj več hoditi. Veselila se je vboga reva, ko je v Berkičevo hišo stopila, in njega doma našla. Ali on, ko je vso prepadeno žensko videl, ji je herbet obernil, kakor da ne bi je poznal. Nesrečnica se začne britko jokati in milo prosi Berkiča, naj se nje usmili, ker mora sicer poginiti z otrokom vred. Kaže mu otroka, ki se mu je nasproti smehljal, da bi kot oče saj otroka se usmilil; ali tudi to ni nič pomagalo. Berkič je bil bolj neusmiljen, bolj neobčutljiv, kakor divja zver,

ker premrazene in izstradane ženske ni hotel še pod streho vzeti, ampak jo je vedno karal in vpil na njo, dokler je obupana in žalostna čez toliko nezvestobo in hudobnost ven iz Berkičeve hiše se spravila; najbolj hudo ji je déla njegova terdoserčnost. Ko je pa še slišala, da zato je ni hotel pod streho vzeti, ker ima ženo in otroke, takrat ne bi bila več pri njem ostala, ako bi imela tudi koj na mestu umreti. Zavzeta nad hudobnostjo tega človeka, bežala je od njega kakor od hudobnega zapeljivca, kteri ji je vzel vero, poštenje in srečo:

Tisto uro je Uršica več terpela, kakor ves čas do sedaj.

Kam hoče iti? kaj početi v teh okoliščinah? kaj bo iz nje in iz otroka? — Čez to si ni upala misliti.

Vsa pobita in obupajoča šla je ven iz vasi, komaj se je več gibala, in otrok se ji je v naročji neprestano jokal. Hodila je naprej, da sama ni vedela kam.

Želela si je v tej uri umreti, da bi se rešila te nesreče, saj tako v tem življenji ni čakalo na njo nič druzega, kakor reva in sramota.

Toda, kaj bo iz otroka? ubogo nedolžno dete že sedaj tako britko joka v naročji svoje matere zastran lakote in žeje, in ona ne more hraniti ubozega.

V takih strašnih mislih je prišla ven iz vasi do lokve, kjer so vaščani svojo žival napajali, in le nekaj korakov proč je stal zapuščen hlev; ko ga je videla, se je razveselila, da zamore saj mrazu se vbraniti v tem hlevu; zakaj takó je bila že trudna in slaba, da je niso več nosile nogé.

Gre v živinski hlev, in ker je ljudje niso pod streho vzeli, najde počitek tukaj.

Jokajoče dete ziblje na svojih rokah, dokler je trudno jokanja in oslabljeno lakote v njenem naročji zaspalo.

Zimski dan, oblačen in merzel, bližal se je že noči. Tema in mraz začneta pritiskati, oba največa nasprotnika zapuščenih. Bolj se je tema delala, bolj so Uršičino dušo temnejše, divje in obupne misli obhajale.

Pogledovaje svoje spéče dete, začne misliti strašne reči. Kakó srečen je ta otrok, si misli, in mirno spi, ne čuti ne mraza ne lakote. Koliko bolje bi zanj bilo, da ne bi se zbudil več, ker na tem svetu ne čaka nič druzega nanj, kakor reva. Potem, kdo vé, da sem jaz otroka imela? Ako ne bi tega deteta imela, šla bi lahko domú, kjer imam znance in sorodnike, in še bi se z mano lahko k boljemu obernilo.

Ta strašna misel jo počasi vso prešine. Vstane, v večernem mraku dobro okoli sebe pogleda, pa verže otroka v lokvo.

Iz globočine se je le en plosk slišal, in pa kratkočasa terpeč jok, ki je Uršičino serce s strašno grozo napolnil, takó da si ni upala nazaj pogledati na mesto storjene hudobije; tekla je proč naglo, kar je mogla, pa je brez zavesti na zemlji obležala.

Pozno že je bilo ta večer, ko je konec bližnje vasi dobroserčen človek našel na merzlih tleh ležečo nezavestno Uršico; kot usmiljen Samarijan jo je na svoj voz vzel, in v svojo hišo peljal.

Drugi dan zjutraj so ljudje živino k lokvi prignali napajat, in tu so

Uršičino mertvo dete v lokvi našli, kar so dali županu na znanje. Vsled tega je bila Uršica tri dni potem že pravici v rokah.

Ko je nesrečni Stolar slišal, kaj je njegova hči storila, in kako je obsojena, tresel se mu je ves život. Čutil je živo in čisto spoznal, da je on sam kriv vsega tega; vse to ne bi se bilo zgodilo, ako bi bil koj v začetku željo, brez truda obogateti, zadušil. Kadar se je ločil od hčere, jokal je in prosil jo, naj zanj in za se moli, da bi bil Bog obema milostiv.

Od tistega dne je bil Stolar vedno kakor zmoten in iz sebe, tako da se je vsem smilil, ki so ga videli. Dobri Bog se ga je pa usmilil, ker ga je kmali potem k sebi poklical. Revež je svoje nesrečno življenje dobro sklenil, ker se je z Bogom popolnoma spravil.

Bog bodi milostiv njegovi vbogi duši, nas pak ovâruj vsakega greha, ker kazen gotovo pride za grehom.

Tudi Berkiča je pozneje zadela Božja roka; njegova žena, ko je zvedela za Uršičino dogodbo, ni hotela več ž njim vkupej živeti. Na zadnje je on po svetu se potepal in nesrečno smert storil.

O svatbi kralja vélikomoravskega.

Obraz iz IX. stoletja.

(Po M. J. Hurban-u posnel Fr. Jaroslav.)

(Konec.)

X.

Ovenčan s srečnim vspehom se je Metod z Višegrada v Nitro podal. Dolgo se je razgovarjal s Svatoplukom o vseh okolnostih na dvoru Borivojevem, in potem ko je bil knez sklical na posvet vse svoje glavne svetovalce, odločil, se je za to, kar nam je že znano: poslal je poslanika v Rezno odpovedat svatbo in vse drugo, kar je s tem v zvezi bilo. In kakor hitro se je poslanik njegov v Nitro povernil, podal se je Svatopluk v Prago, da bi osebno videl in se soznanil s tem narodom in knezom njegovim, o kterem mu je bil Metod to-le ugodno sporočilo donesel: „Ne poznam ljudstva ne kneza, ki bi tebi mogel biti takošen prijatelj, kakor ljudstvo česko in knez njegov Borivoj.

Izjava ta je bila tako istinita, da nikdar ni moglo kaj enakega lepše spolnjeno biti, kakor ta izjava. Prepričajmo se, preden končamo, da ni bilo večih in priserčniših prijateljev med knezi tega sveta, kakor med vélikim Svatoplukom Slovakom, pa vélikim Borivojem Čehom.

Med tem ko so se Nemci tako bojevito proti Svatopluku rotili in zbirali, on niti pomislil ni na vojno, saj je živel najkrasnejše ure v svojem življenju na Višegradu. Svatopluk je bil ravnokar dal odpoved nemškej zvezi, pogodbam in svatbi, ter si je s tem težek kamen od serca odvalil; še le sedaj je videl, česar popred samovoljno ni hotel videti. Vedel je sicer, da s tega vojna priti mora, ali da bi tako kmalu nemški cesar zbral svoje polke,

tega on, zaverovan v ljubezen kneginje višegrajske, ni mogel verjeti niti na kaj enakega pomisliti.

Sestra vladajočega kneza češkega Borivoja, ki je slovela po vsej Českej, očarala je Svatopluka; on vse svoje žive dni ni čutil gorečih žarkov ljubezni, in prav zato ga je ta pot toliko prevzela. Odgojen je bil na dvoru Rastislavovem v slavi junaškej, dosedanja leta so mu prešla v vednih kipečih hrepenenjih po dostojnosti in slavi kraljevskej, kreposti viteške so ga zanimale na toliko, da ni bilo časa sercu njegovemu užgati se na ognju ljubezni. Primerjal je sedaj tudi odgojo, lepoto in govorjenje kneginje višegrajske z drugimi, zlasti z dekleti tujimi, in videlo se je mu, da ona vse v vsem nadkriljuje.

Ali to zavervanje Svatoplukovo v kneginjo višegrajsko se je kmalo pretergalo. Černi oblaki so se kopičili od zapada sem in nosili smertonosne strele v svojem drobu — na Slovane. Ob meji českej so zapele trompete nemške, in jaderno so došla sporočila, da se Ludovik valí z vso svojo silo, da pomete „smeti slovenske“.

Svatopluk se je jel zavedati svoje slave, zopet je zavrelo v njem, vse njegove nade so oživele, hotel je, da pokaže, da je dostojen zastopnik vélikega Rastislava.

Ali sedaj je Svatopluk imel eno željo več; k želji po preslavitvi svojega naroda prišla je želja po kneginji višegrajski, ali zastran tega še ni se do cela dogovoril.

Oklepniki Svatoplukovi že čakajo v predgradju višegrajskem, njegov sirec že bije s podkvo, stresa grivo in razgeče nepočakan. Svatopluk še stoji v dvorani Borivojevej, in tudi kneginja višegrajska. Imeli so razgovor, ali kratek razgovor. Svatopluk stisnivši roko Borivoju govoril je s tresočim glasom: „Borivoj! isti neprijatelj obema grozí, prijateljstvo naše, ta nebeški pas, naj spoji naju na veke, zato da moreva oblažiti naroda, ki sta nama zaupana. No povedi, Borivoj, povedite tudi vi, milostiva kneginja, ali morem se posloviti z upanjem, da bode vaša roka segla v mojo, če neprijatelja slovenskega potolčem?“

„Da!“ bil je konec razgovora.

Svatopluk je jaderno dirjal v Nitro, Borivoj pa je začel pošiljati polke proti neprijatelju, kajti Nemci, prestopivši mejo česko, valili so se že proti Veltavi, gradove razdevali, vasi pa požigali.

Eden oddelek, ki ga je vodil nadbiškup mogunški Lutbreht, valil se je na Česko, dva druga pod načelništvom cesarjevim in njegovih sinov, pa sta imela poplaviti deržavo Svatoplukovo.

Borivoj je razpostavil svoje polke pod vojvodi Svatoslavom, Spitimirom, Vitislavom in drugimi, no se je moral kmalo umakniti nadsili nemškej; zaperl se je v uterjena mesta in gradove. To se je godilo 872 l.

Mnogo slabeje se je godilo Ludoviku v Velikej Moravi. Svatopluk dospevši v Nitro, našel je že bojne priprave prigotovljene od Slavimira, ki je bil za časa njegovega jetništva na Nemškem vodnik Slovakom. Paslanik Sva-

toplukov namreč je z znamenj, ki jih je videl pri Ludoviku v Reznem, za gotovo terdil, da se bodo Nemci skoro vzdignili nad Véliko Moravo. Tudi Metod je delal, znal je pojemajoče zaupanje narodovo do Svatopluka zopet ponoviti.

Ves cvet nitranskega junaštva je že čakal Svatopluka; kajti on je bil skušen vodja Nitrancem. Vso vojno je prešinil nov duh, ko je vgledala svitli meč Svatoplukov, pa vihrajočo perjanico njegovo.

Slovaki in Moravci so hrepeneli po zmagi, in nepokojni pričakovali vdarca na neprijatelja. Berzo se je razlila vojska od Velehrada in Nitre, tako da so Morava, Nitra in Vag s kervjo ljudsko porudečeni bili. Mesta in vasi so bila vpepeljena, kajti tudi Slovaki so spalili pred neprijateljem vse, kar bi mu utegnilo koristiti, in zgube, ktero so vsled tridnevnega neprestanega gonjenja Nemci uterpeli, cesar nemški ni mogel nadomestiti. Ne samo to, da je Svatopluk njega in sina njegova do kolena-potolkel, nego je zagnal ga celo za Dunaj nazaj, ter v njegovej vlastnej deržavi narekal mu pogodbe miru, na ktere je cesar moral privoliti, ker ni imel moči nepremagljivemu kralju vélikomoravskemu se upirati in protiviti. Tako je Svatopluk razpodil te gromonosne oblake, ki so se že davno kopičili nad njegovo deržavo; pokoril je neprijatelja, vterdil terdno zvezo s prijatelji, vnel ogenj pravice in osvete v narodu, ter tako vterdil slavo imenu svojemu na veke.

* * *

No sedaj mi ne ostaje nič drugega kakor povedati, da se je Svatopluk oženil in srečno živel, in tako bi mogel zadovoliti čitatelje. Ali ne tako, jaz sem obljubil pisati o svatbi kralja vélikomoravskega, a o njej ni še bilo nič, kajti naš junak je imel toliko drugega posla. Da sem pa tako dolgo pri tem se mudil, in na videz pozabil svatbe, naj mi odpusti to čitatelj. Rekel sem tudi, da svatba kralja vélikomoravskega je obraz iz devetega stoletja. Mili Bog, kako bi človek pri tem za nas Slovake tako spomina vrednem obrazu se ne pomudil!

No, pa hitimo, da pridemo na konec!

Svatopluk vračajoč se z Nemškega, kjer je z Ludovikom, cesarjem nemškim, mir sklenil, obiskal je Prago, ponovil dogovor, ukrenil vse potrebno za svatbo, in povernil se v Nitro. Vsa Nitra je šla kralju svojemu naproti in je plesala radosti zbog zmage in slavne povernitve Svatoplukove.

Koj so se začele pripravljati v Nitri veselice vitezom in junakom. Med tem so začeli dohajati tudi okolni knezi slovanski, da se poklonė kralju vélikomoravskemu. Tudi poslanstvo svatovsko iz Prage so pričakovali, toda so ga tolovaji, ki so od nemške vojske po gorah českih ostali bili, zavratno napali, in 600 čilih osedlanih konj odgnali, druge reči so rešili junaški orožjenosci, in tudi načelnika tolovajskega vjeli, ter zvezanega v Nitro pripeljali.

Svatopluk je dal pripeljati ga pred-se, in spoznal je znanega grofa Rudolfa. Mahoma ga je izpustil. In kam je prišel na vse zadnje ta zločinec? Če pripovedka ne laže, končal je grešno življenje v nekem tolmunu Vagovem.

Naposled je došel z vsem dvorom v Nitro tudi Borivoj, in sedaj se je pričela še le prava slavnost, svatba kralja vélikomoravskega.

Ljudje so vreli v cerkev na grad nitranski. In sivolasi Metod je poročil kneginjo višegrajsko s Svatoplukom vélikomoravskim.

Trompete so zapele in bobni so zaropotali, in vsa Nitra je hitela na ples in veselice. Na gradu kraljevem je bilo vse živo; dolga versta dvoran in izb je bila prepolnjena najslavniših gostov. Svatopluk s svojo ženo je sedel zgoraj mize, z obeh strani pa so imeli sedeže duhovniki, vojvodi, grofi z okolnih pokrajin. Tudi s Hervatske in Poljske so došli gospodje. Vse se je prelivalo v zlatu in srebru, serca pa v radosti.

Bobni so zaropotali in trompete so zapele, kedar so na slavo Svatoplukovo čaše zazvenele in se je zdravica napila. Šumno je bilo preslavljevanje Svatopluka junaka, Nitrancev, in vseh, kteri so imeli deleža pri zmagi nad neprijateljem.

Svatopluku je bil ta dan najlepši dan življenja njegovega, isto tako tudi Borivoju. Od tega dne pa do poslednega trenutka življenja obeh teh vladarjev. ni bilo oblačno nebo nad obema deržavama vélikomoravsko in česko. Pod brambo Svatoplukovo so bili knezi panonski, poljski in česki Borivoj; glavni in najzvestejši priverženec pa je bil Borivoj. Do smerti obeh teh vladarjev je bila Vélika Morava neupogibljiva, vse strele neprijateljske so odletavale od nje. Borivoj, kakor sem bil omenil, užival je brambo velemogočnega Svatopluka, in tako je mogel razširjati v narodu svojem vero kristijansko. Svatopluk pa je ustanavljal šole in stavil cerkve, ter tako vodil svoje ljudstvo k naobraženosti, ki je tadaj že visoko stala. Podpiral je pravico, branil nedolžnost, bil je oča ubogim in zavetnik zatiranim.

Kaj se je z deržavo njegovo zgodilo po njegovej smerti, to že ne spada več v našo povest. Omenim naj samo toliko, da sinovi njegovi zbog nesloge niso posnemali svojega silnega očeta, in tako so s težavo pribojevano vélikomoravsko v pogubo treščili.

O svatbi tej pa ne vem drugega povedati kakor to, da od tiste dobe je preteklo že več stoletij, in take svatbe še ni bilo pri vas, o Slovaki! Oj, naj se vaša serca pri spominu na to svatbo ogrevajo, in na slavnih činih vaših dedov, ki so že davno pomerli, ogledujejo, kako gré sebe in narod ceniti in ljubiti, — pa tudi s Čehi se družiti.

V pomladi.

(Savo Zorán.)

Na trati zeleni
Cvetice cvetó,
Mladenči, device
Si vence pletó.

Na drevji se tice
Veselo glasé,
Ter stvarnika v slavi
Nebeški časte.

Na polji vse živo
Je pridnih ljudi,
Pomladi prekrasne
Se vse veselí.

Potomcem.

(Iz češčine prevel J. Carpenter.)

Mrak in tema pokrivala drago sta zemljó,
Materini jezik terlo breme je težko,
Rodoljubno za deželo nikdo né skerbel,
Nikdo krempljev je predsodkov rešiti né htel,
Dokler né očakov hrabrih resni duh nas vžgal,
Za širitev pesnij slavskih serdec nam navdal,
Takrat še le iz početka, ki je bil težak,
Trudili smo se blažiti rodni jezik drag.

Glejte, bratje! Blagoslovil Bog je naš napor,
V slavskih gajih teče petja družnega izvor,
Pesnikov domačih setev upno žêne kal
Vže danica vsem Slovanom znani dan svetál,
Kajti sam on, kralj nebeski, oča ljubijoč,
Pri povzdigi domovine dal nam je pomoč,
Sam podal mogočno roko nam je na korist,
Plačujoč Slovanom verlim trud preblag in čist.

Srečni mi smo, trikrat srečni, zginil duh moreč,
Glas razlega se slovanski vedno bolj zveneč,
Razperšile so se megle z doma naših mej,
Mi smo pot vam ugladili, potomci naprej!

Nepričakovano veselje.

I.

Bilo je drugo nedeljo v adventu. Oče Kolar so ravno prišli od sosedovih domú, kamor so bili šli danes nekoliko povasovat. Ko so prestopili domači prag, se jih je spet neka vsakdanja otožnost polastila, ktere se nikdar niso mogli popolnoma znebiti; le v veseli druščini so jo za nekaj trenutkov pozabili. Ta otožnost jim je bila vedna spremljevalka od tega časa, odkar jim je začelo iti gospodarstvo — kakor so sami navadno rekli — rakovo pot. Uzrok temu pa niso bili niti sami, niti njihova ženica, — jako dobra duša, — nego slaba leta. Davki so prihajali vedno veči in veči, tako da jih ni bilo mogoče več doplačevati, denarja za sol in za tobak, kteri je bil za očeta Kolarja jako važna stvar, ni bilo skorej mogoče odšteti. Če pa takošnemu človeku, kakor so bili oče Kolar, že tobaka in soli primanjkuje, — no, potem gre res nekoliko za nohte; ni torej čudo, če jih je vsa dobra volja zapustila in jih otožnost in nekaka čmernost spremlja na vseh njihovih potih.

Ko so se danes vsedli kraj tople peči, kjer je že bila cela družinica zbrana, puhnili so jezno z vso močjo parkrat sivega tobačnega dima pred se, si odkašljali in začeli tako-le tarnati: „Vse gre rakovo pot, posebno pa pri nas. Drugod se jim še ne godí tako slaba in grenka, kakor pa nam.

Pri sosedovih so danes že tako marljivo pripravljali za božične praznike, med tem, da še pri nas nikdo na to ne zmisli; a kaj tudi pomaga misliti, če ni česa v roke vzeti. Sosedov hlapec Peter je pehar snažil, da bode jutri na vse zgodaj orehova jederca drobil, gospodinja je položila mavho, napolnjeno z belo moko za peč, da bode jutri spekla belega kruha, otroci so rezljali pisan, bel, moder in rudeč papir, da bodo okinčali kôt za mizo, in pastarica je prinesla celo košaro mahú iz hoste za jaslice. To je res veselo gledati. Pri nas pa še ne vemo, če se bodemo mogli s sokom nasititi na sveti večer."

„Bogu bodi potoženo," rekla je na to žena, „celo leto se moramo truditi in komariti, ko pride pa tako imeniten in svet praznik, moramo še poverh pomanjkanje terpeti. Pa naj bode, saj menda vendar vedno ne bode taka in zna se na bolje oberniti: Bog nas ne bode pozabil, če le mi njega nikdar pazabili ne bomo in se vedno po njegovih svetih zapovedih ravnali."

„Ata, bodemo kaj napravili letos jaslic?" opomnil je mali Tone, „lani je bilo tako veselo, ko smo lučke prižigali in prepevali tisto lepo pesem: „Eno dete rojeno." S sestro sva se že večkrat pogovarjala o jaslicah in želela, da bi spet prišel veseli sveti večer, Bog daj, da bi bil kmalo tukaj!"

Očetu so zaigrale solze v očeh in rekli so ginjeni: „Glej ljubi moj Tone, lani je seveda še bilo veselo, ker smo imeli za silo še vsega v shrambah. Pa letos je drugače. Rad bi tebi in tvoji sestrici Jerici napravil mnogo nedolžnega veselja z jaslicami, pa kaj hočem, ker ni priprave. Dolgo sem že premišljeval in ugibal na kakov način bi nam pomagal iz tega revnega in žalostnega stanja, pa nič zanesljivega mi ni prišlo na misel. Poterpite otroci, morda si še domislim, ker je še blizo dva tedna do božiča."

Otroci so bili s tem potolaženi in se po opravljenej večerni molitvi in zavžitej revnej večerjici podali mirno spat. Tudi mati so jim sledila; le očeta nocoj spanec nič ni hotel posiliti, ampak misel, kako bodo božične praznike praznovali, jim je neprenehoma rojila po glavi.

Prešteli so v duhu vse sorodnike, prijatelje in znance, pa nobeden jim ni bil po godu. Razdelili so je v dve versti: v pervo so prištevali take, ki sami nimajo nič, v drugo versto pa one, ki imajo nekaj, pa sami potrebujejo. Samo ednega so našli, kterega ni bilo mogoče v nobeno teh dveh verst urediti; in ta je bil stric Ločan, kteri je bil zelo bogat, a tudi precej skop. Čeravno je zadnja nesrečna lastnost očeta Kolarja nekoliko oplašiti hotela, nadjali so se vendar, da se jih bo stric usmilil in jim kako betvice od svoje bogate mize za božične praznike podaril. Vsedli so se torej k mizi, vzeli černilo s police in papir iz miznice ter začeli počasno pisati čerko za čerko. Ko je bilo par besedi zapisanih, pogladili so si nekoliko lase in se popraskali za ušesom, potem pa zopet nadaljevali. Čez eno uro bilo je pismo na strica končano; prebrali so ga še enkrat pazljivo in tu pa tam dostavili še marsiktero besedo, ktera bi morda bogatemu stricu globokeje v serce segla in jih tem gotoveje omehčila. Zapečatili so pismo s pečatnim voskom, potem ga pa shranili v staro pratiko, da se ne zamaže do jutri, ko ga mislijo na vse zgodaj nesti na pošto.

Po dokončanem pisanji se jim je odvalil precej težek kamen od serca; mislili so si namreč, da ta mila prošnja vendar ne more biti popolnoma zastonj in zna vsaj nekaj — ako tudi malo — pomagati.

II.

Bogati stric Ločan je stanoval v mestu L . . . več milj daleč od Kolarjevega doma. Bil je vdovec. Imel je sina in hčer, ktera pa je bila že omožena z nekim bogatim tergovcem. Sin se je učil pravoslovja v glavnem mestu in ga je imel že v dveh letih doveršiti. Ravno tisti dan, ko je prišel sin domu na božične praznike — bilo je še osem dni do božiča, prejel je njegov oče Kolarjevo pismo. Prebral ga je v naglici, potem ga pa vergel na stran in začel ves zamišljen stopati gori in doli po sobi. „Hm,“ govori sam sebo, „ta bi bila lepa, da bi me tako-le od vsake strani pleli in molzli; človek mora biti previden, drugače si ni zadnjega goldinarja zvest. Ko bi ednemu kaj dal, potem jih pride drugih deset me nadlegovat; če bi jim odrekel, bi se izgovarjali s tem, da sem drugim dal, njim pa nočem. Torej je najboljše, da dam vsakemu ednako; to je, nobenemu nič, pa je amen. Odgovoriti mu vendar hočem, da ne bode mislil, da morda pisma nisem prejel, ali kaj takega, in mu povedati, da mi je žal, ker mu ne morem pomagati.“

Hotel se je koj k pisanji vsesti, pa spomnil se je, da še ima nekaj važnega prej storiti, kar se po nobeni ceni odložiti ne da, brez škode za njegov nikdar dovolj polni žep. Pribarantal je bil namreč pri neki prodaji nekaj stotakov; da bi mu ne ležali doma brez obresti in da jih bolj varno shrani, mislil jih je poslati v hranilnico v mesto D . . ., kjer so izplačevali za nekaj grošev veče obresti, kakor v domačem mestu. Zapečatil je torej denar, a naslova na zapečateno pismo ni napisal sam, ampak je hotel to delo prepustiti svojemu učenemu sinu, kteri bode gotovo znal bolj prav in natanko napisati, kakor on sam, da se denar kje ne izgubi. Pa sina po naključbi ni bilo blizo; zatoraj je odložil to pismo na stran in se mislil vsesti k pisanji odgovora na Kolarja. Ni še zapisal dveh versti, kar mu zopet pride na misel, da mora poslati svojej hčeri nekaj puranov, masla, jajc, bele moke in nekaj butelij starega, žlahtnega vina za praznike, ker si je naročila in mu obljubila gotovi denar, kolikor bodo te stvari veljale. Da skop oče ničesar zastonj ne da, to je hči ravno tako dobro vedela, kot drugi ljudje.

Komaj je spravil te reči v dotični zaboj (kišto), kar pride njegov sin in mu naznani, da ga doli čaka neka neznana oseba, ki bi rada zarad nujnega opravka ž njim govorila. „Naj počaka tako dolgo“, zarentači skopuh, „bom že šel, ko dokončam to-le pismo.“ Vsedel se je na stol in začel pisati, sin je pa leno stegnil svoje ude po divanu in si prižgal smodko. Ko je oče pismo dokončal, prebral ga je glasno sam sebó. Glasilo se je tako-le:

„Vsi se motite, če mislite, da bote od mene denarja ali kaj druzega dobili. Jaz vem denar bolje oberniti, kakor ga pa takim, kakor ste vi v roke dati. Naj vam ta kratka opombica zadostuje, in ne nadlegujte me več, E. Ločan.“

Kratko je, pa dobro, si je mislil in ga zagernil skupaj, potem je naročil sinu, napiše naslove na vse tri tukaj pripravljene odpošiljatve. „Na to-le," rekel je, kazaje s perstom na pismo, „zapiši: „„Sparkassa in D . . .,"" „na to tukaj zapiši „„Franc Kolar in B—e"", na zaboj pa zapiši naslov tvoje sestre." Sin je z divana po strani na odkazano mu delo gledal in prikimal, da bode storil. Oče je odišel skoz vrata. Sin se je še nekaj časa po divanu sem ter tje nagibal, dokler mu ni smodka dogorela, potem je pa vstal, da bi ga oče ne zasačil in začel pisati naslove. Na pervo pismo, ki mu je prišlo v roke, in ktero je bil oče namenil poslati Kolarju, je zapisal „Sparkassa in D . . .", na drugo, namenjeno hranilnici, je zapisal naslov svoje sestre, na zaboj pa „Franc Kolar in B—e". Vergel je pero na stran in se spet vlegel nazaj na divan, ne vedé kako zmešnjavo je v svojej naglici napravil. Komaj je svoje delo doveršil, kar vstopi strežaj in naznani, da dadó oče sporočiti, naj mu sin tiste reči izroči, ktere je treba na pošto spraviti, a to kar je za hčer pripravljenega, naj ostane tukaj, ker jim je dala sporočiti, da itak pride pojutrajšnem sama po-nj. Dalje naznani, da so oče odšli s tistim prišlecem po nekih nujnih opravkih.

Strežaj vzame odkazani mu zaboj in pismo ter odide na pošto.

(Konec prihodnjič.)

Mehikani, njih življenje, šege in družinske razmere.

(Spisal L. F.)

Naš rojak, Miha Ape, ki že štirnajst let biva v Mehiki in je prišel od tod obiskat svojo rodovino, mi pripoveduje o Mehiki, njenih prebivalcih, njihovih šegah in razmerah mnogo zanimivih reči. Ker se nadjam, da bodo mikale tudi Besednikove bralce, hočem jim podati nekoliko bolj važnih čertic iz Mehike. Iz téh bodo povzeli, da imade vsaka dežela in vsako ljudstvo svojo solnčno in svojo odsojno stran, nekaj lepih navad, pa tudi svojih napak; kje bi téh ne bilo!

Dežela in prirodnine.

Cele Mehikanske republike vam popisati ni moj namen, in ne bi bilo lahko, ker je tako prostorna, da je je trikrat toliko, kakor avstrijansko-ogerskega ustavovernega cesarstva. Dasiravno je naš rojak M. A. prehodil dobro polovico teh obširnih pokrajin, bil je namreč do propada Maksimiljanovega cesarstva v Mehiki med prostovoljci v avstrijanskem kerdelu, potem tri leta oskerbnik na velikanski pristavi blizo glavnega mesta, poznej pa kupčevalec, vendar se v svojem pripovedovanji ozira posebno na Oahako in njeno okolico, kjer se je zdaj vstanovil in zadnjih sedem let bival; imel je štacuno v Flakoluli in se misli na zimo spet tje poverniti.

Podnebje je milo in prijetno, merzlih vetrov, kakoršni so pri nas, ondi nemajo, snega ne pride nikdar v ravnine, le na visokih gorah ga je videti. Devet mescev je nebo vedno jasno brez oblakov; od septembra do maja ne

pade kapljice dežja. Od maja do blizo septembra pa je deževno, toda ne, da bi vedno lilo izpod neba, ampak skorej vsaki dan se do poldnem nabirajo oblaki, ki potem nabrano tekočino ali padavino spuščajo na zemljo in se spet razperšé, kedar so opravili svojo nalogo.

Sadeži zorijo dvakrat v letu, zemlja se mora le zraven počivati in da ji mokrote ali vlage ne primanjkuje, imajo umetno napravljene vodotoke in postavni vodni red, po kterem smejo lastniki vodo na svoja zemljišča napeljevati, in vsak je dobi, kolikor je potrebuje za svoje njive. Poglavitni pridelek v deželi Oahaški sta koruza (sirk) in pšenica, koruza (sirk) se dvakrat v letu sadi in spravlja, pervokrat mesca marca, drugokrat mesca oktobra. Ravno tako se pšenica dvakrat seje in žanje, toda druga žetev ne plenja vselej tako obilno, ker jo prevelika vročina rada posmoja. Pšenično klasje ni okroglo, kakor pri naši pšenici, temuč le dvoverstno. Tudi ječmena se mnogo prideluje, reži ne poznajo, ker ji podnebje ni ugodno.

Zemlje gnojiti ne smejo, ker je sama na sebi že mastna in močna, gnoj bi sadežem v veliki vročini le škodoval. Kedar so eno žetev spravili, kmalu pripravljajo zemljo za drugi letni pridelek. Sirkovino, to je koruzno slamo in izpuljene korenine na njivi sežgejo, potem koruzišče preorjejo in spet sirka posade v jamice, ktere napravljajo po 2 čevlja saksebi in v vsako jamico veržejo po 3 do 4 zerna. Iz jamice prirase po 9—10 steblic, ker vsako zerno nareja zraven poglavitnega stebla še 2 postranski steblici, in stebla nastavljajo po 3—5 betic ali storžev. Kedar je koruzišče popravljeno, nemajo na njivi skorej da ničesar več opraviti, samo o veliki vročini morajo poskerbeti, da se zemlja po vodotokih potrebne vlage napije. Turšične storže pusté na steblih, dokler se zernje popolnoma ne posuši, in po spravljanji omlatijo koruzne storže s cepmi, kar opravlja navadno urjen delavec, „mosso“ imenovan, ki po trideset do štirdeset vaganov na dan namlati. Azteki, to je pervotni prebivalci tistih krajev koruzi pravijo: „šob“.

Pšenice da ena fanega t. j. koroški birn ali 2 kranjska mernika po pet faneg t. j. petero; koruza pa po 100 do 120 odstotkov. Merijo po fanegah ali birnih in almadah ki so podobni koroškim maseljnom.

Za rajž imajo posebna bolj mokra zemljišča, sienegos imenovana, ktera pa imajo naprave, da se more voda na nje napeljati; tudi rajža pridelajo dvakrat v letu. Razun tega sadijo še fižol, grah in nektere druge nam neznane sadeže, in pridelujejo še mnogo žlahtnega in okusnega sadja; n. pr: pomeranče, limone, breskve, sapotes t. j. jabelka z zelenimi olupi in černim, prav sladkim mesom; bunane, ki so podolgaste, mesnate z nakislim okusom, posebno dobre za žejo na potih.

Mamei, drevesen kruh, ki se da brez peke vživati; Oagave so figam podobne, Cacaguates donašajo sad, ki se da na kruh nastergati, kakor sirovo maslo; platanos, kterih sad je podoben volovskim rogovom; poverh jim zemlja rodi še mandeljnovo drevje, anane itd.

Dela opravljajo najemniki, s kterimi se morajo pred delom za več časa pogoditi in jim nekoliko plače popred na roko dati. V Oahaški okolici dobi

en delavec po dva reala, v našem denarji po 56 krajcarjev na dan; živež si sam priskerbi. V Veracruzi so delavci težej dobiti in se primerno drajši plačujejo, ker je tudi živež drajši, ondi znaša dnina po en peso ali stari tolar; po okolici glavnega mesta Mehike dobivajo delavci pol peseta ali tolarja na dan, pa brez jedi.

Kako pa z živino ravnajo? Goveda, konji, osli, mezge ostajajo celo leto pod milim nebom, hlevov, svisel, sena za nje nemajo, razun po mestih za jezdarne konje in nektere krave, kolikor jih potrebujejo za molžo, da imajo mleka za otroke.

Indijanec pa ne vživa mleka, in krave na pašah se ne molzejo, zatorej ne napravljajo niti sira, niti masla. Za jedi rabijo povsod le svinjsko mast. Na prostornih, obširnih haziendas ali pristavah in pašah se množi živina sama, kakor hoče; posestnik večidel ne ve, koliko je ima. Kedar je potrebuje za klanje, pošlje svoje pastirje, da je priženejo, kolikor jim ukaže.

O navadnem živežu.

Najbolj navadna, prostim ljudem in gospodi, priljubljena jed so „tortile“, tanki kruhci, napravljeni iz koruze ali turšice. Napravljajo se takole:

Nezmletega t. j. sirka v zernju denejo po potrebi v vrelo vodo, in ga namakajo blizo eno uro, potem vrelo vodo odcedijo in na sirk vlijejo apnene vode, v kteri ga pusté spet eno do dveh ur. Kedar apneno vodo odcedijo, ga večkrat sperejo v čisti studenčnici, pri tem se olušči in odpravi zunanja kožica na zernji. Jedro se med kamenjem zmane in napravi testo, ktero se z rokami raztegne v tanke ploščice ali pladnje, čim tanjše, tem boljše, in jih v pečih spečejo na železnih ali glinastih ploščah. Drugega kruha ne poznajo in ga nemajo, tortile pa zobajo pri vsaki jedi, ubogi delavec se ž njimi živi pri svojem težkem delu, v nje zavijajo mesovje, ki ga jemljejo na pot seboj, da ga potem povžijejo z zavitkom vred.

Seveda gospoda v tej rodovitni deželi ob samih tortilah ne živi. Obedujejo sicer le enkrat na dan, ker v vročih krajih želodec počasneje kuha in prebavlja, zato njih želodci ne potrebujejo toliko, kakor v naših merzlih krajih, kjer ljudje po petkrat na dan pojedujejo in so še lačni. Zjutraj vzamejo le černe kave brez žganjice, ki se je pri nas žalibog že vdomačila. Južinajo in večerjajo ob enem ob 3 popoludne; jedi se donašajo v tem redu: 1. juha, 2. sočivje kuhano z govejim, svinjskim, kaštrunovim mesovjem in kuretnino; 3. pečeno mesovje vseh gori navedenih plemen; 4. močnate ali jajčne jedi, potrošene s suhimi grozdnimi jagodami; 5. kompote iz sadja v sladkorju vkuhanega; 6. dulces ali sladkarije. K sklepu pa černo kavo.

Kaj se pije pri obedih, ženitvinah in po gostilnicah?

Vina se v deželi ne prideluje, vsaj blizo Oahake ne. Skušali so večkrat vinskih tert nasaditi, a mravlje so jim korenine oglodale, da so se zopet posušile. Tedaj z vinom ni nič, in francozka vina so predraga, da bi Mehikancem še mogla serca razveselovati. Brez pijače pa vendar ne gre; kaj bi

počeli pri pojedinah? v čem bi mogli vtapljati skerbi in sitne težave? Dobra majka, narava, ljubi Bog tudi Mehikancev ni pozabil; dal jim je prav zdravo pijačo, Pulko imenovano, ktera se dobiva prav sladka iz posebnega drevesa; človeška prekanjenost, kteri se sicer pravi tudi umetnost, pa je izumela iz sladke kapljice napravljati omamljivo in omotljivo tekočino, ktera strinja vse lastnosti pivcem priljubljenih pijač. Kako se napravlja, lahko povem, ker se ni bati, da bi jo kdo pri nas ponarejal, če ne morebiti iz brezove vode. — Drevo, ktero daje Pulko se naverta in tekočina v posode vjame; pervih 24 ur je sladkorna in kakor mleko bela; v 48 urah pa toliko zavré da ima rez in služi za pijačo. Kmalu pa nakisne, potem pridevajo sirupa in pusté oboje vkup vreti, tako si napravljajo svojo pijačo, s ktero se do dobrega nažehtajo. Pa kdo bi jim zamerjal? Da bi jim piti ne primanjkalo, je navadno več, kakor je treba napravljajo, in ker se v vročini dolgo ne derži, jo hitro posrebajo, da bi jim pod zlo ne prišla; za opice je torej poskerbljeno!

Drobnosti.

Vsakdanje delo meniha.

V nekem samostanu je živel menih, ki je bil vsaki dan zvečer ves truden in zdelan. Opat ga tedaj enkrat vpraša, od kod to izhaja? „Oh!“ — odgovori menih — „jaz imam vsaki dan toliko dela, da bi ga brez posebne božje pomoči nikakor ne mogel s svojimi lastnimi močmi opravljati. Jaz moram dva sokola krotiti, dva zajca uderževati, dva kragulja vaditi, enega zmaja zmagovati, enega leva krotiti, in enega bolnika oskerbovati.“ — „E“, kaj bledeš? pravi opat —; „tako delo se ne daje nikoli človeku, in pa v našem samostanu nisem še nikoli ni videl, ni slišal kaj tacega!“ — „In vendar, moj čestitljivi oče! — odgovori menih, — resnico govorim. Dva sokola sta moje oči; jaz ju moram prav skerbno varovati, da ne gledati, kar bi škoditi utegnilo moji duši. Dva zajca sta moji dve nogi; te moram vedno uderževati, da ne tekate za nevarnimi veselicami in da ne hodite po poti greha. Dva kragulja sta moji dve roki; te moram v eno mer vaditi in k delu siliti, da morem sam živeti, pa tudi potrebnim sobratom kaj podeliti. Zmaj je moj jezik; tega moram vedno berzdati, da ne govori nič nespodobnega, pa tudi nobene prazne besede. Lev je moje serce; s tem sem v vednem boji, zato da se ne uda nečimernosti, da se ne prevzeme, in da zamore božji duh v njem prebivati in delovati. Bolnik pa je moje telo, ktero svojeglavno zdaj tega zdaj onega želi, in se nič zato ne zmeni, ali mu reč zaželena tudi tekne k zdravju in k zveličanju. To je, kar me vsaki dan tako zelo utrudi in zdela.“

Opat se čudi, ko sliši meniha tako govoriti, in mu reče: „Dragi brat! ti delaš pridno v Gospodovem vinogradu; Bog bo tvoje prizadevanje ti poplačal, in te zavolje tolikega truda pri svojem nebeškem obedu okrepil in razveselil.“

Pravljica o vinu.

Zasadil je bil véliki stvarnik ters. — Škrat pa, vidé rastline, priteče, pak pravi: „Jaz ti pognojim, žlahtna vinska terta, da bodeš bujno rastla, razvijala se čversto, ter rodila sad, da ti ga ne bode para med rastlinstvom! Rekoč odide ter se verne z ovčico. Zaklavši jo, prestreže kri v sič, pa jo polije okoli tersa. Zopet se zgubi, ter privleče tigro; prereže jej golt, ter tudi pocedi kri okoli terte. Še v tretje pritira prase; tudi to zakolje, ter s kervijo pognoji zemljo ob terti. — Zato oblaži vino serce človeku, ako zmerno vživa ta božji dar: vesel je tedaj, nabožen in mil, kakor ovčica. — Ko pa je pije črez mero, razvnamó se mu možgani, ljuti se, razdražen je, kervohlepen kakor tigra in često v tacem stanji pobija lastnega si brata. A da se ga navleče kot krava vode, zmore ga, verže ga ob tla in podoben je tedaj svinji, ki se valja in gazi po blatu. In istinito je pijanec še dosta slabeje od živinčeta. Ni tedaj zastonj vrag gnojil tersu s trojino kervijo!

Mérovčkov Prostoslav.

Učitelj in učenec.

Učitelj. Ako želiš ogniti se kazni, delaj, kar koli hočeš, živi le veselo in brez vsake skerbi, ali glej, da se en dan pred smertjo spreoberneš.

Učenec. Kako pa morem vedeti, kteri dan umerjem?

Učitelj. Ako tega ne veš, tedaj ti ne morem nič druzega svetovati, kakor da začneš koj danes spokorno živeti.

To številko morali smo dati vdrugič tiskati, ker je bil pervi natis konfisciran zarad pesni „Boštjan“. Vsled tega se je tudi razpošiljatev zakasnila.

Vabilo na naročbo „Besednika“.

Čč. gg. naročnike, ki so plačali naročnino samo za pervo polletje, opomnimo, da blagovolé naročnino ponoviti. Novi naročniki zamorejo dobiti še vse letošnje številke in tudi lanskega tečaja imamo nekoliko iztisov, dobijo se po 1 gld. 50 kr.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Č. g. bar. Aichlburg je dobil dekanijsko faro Terg. — Dekanijski svetovalci so izvoljeni: Č. g. Aichholzer A. za dekanijo Terg; č. g. Laznik Jožef, za dekanijo Sovodje in č. g. Leskovar Jožef, za dekanijo Pliberk. — Č. g. Wesiag Peter, kaplan v Čanjčah postal je ondi provizor. — Č. g. Rakeb Jožef, postal je provizor v Selah. Umerli so čč. gg. Kasl Jož., fajmošter v Čanjčah 6. junija; Köhne Jožef, kaplan v Šmartnu pri Belaku 8. junija; Pirš Matevž, fajmošter v pokoji 10. junija. R. I. P.

Listnica.

G. M. P. Pošiljatev prejeli. Vašej želji vstregli. Drugo prihodnjič. Serčna hvala!

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK,

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 7. V Celovcu 20. julija 1878. Leto X.

Spomini.

(Spisal Jurij Černogorec.)

Krasni so spomini na mladostna leta v poznejih letih. Nekako blago čutje prevzame človeka, kedar se spominja ljube domače hiše in njenih prebivalcev in marsikomu prirosi solza v okó, kedar se zamisli v svoje mladostno življenje.

Kako srečnega se čuti človek v krogu svojih domačincev. Kako se veselijo, kedar se poverne k njim, nekako tesno pa je vsakemu pri sercu, kedar ga vidijo zapuščati dom in se podati na tuje, med neznane ljudi, kteri gotovo nimajo takega sočutja do njega, kakor oni. Tužen je človek sam in nekaka terpkost se ga polasti, videč solze v očeh svojih roditeljev, bratov in sester; kedar pa pride čas slovesa, obrača se takrat, ko stiska bratom in sestram roke, v stran, da ne vidijo njegove bolesti in jim ne privabi solza v njegovem očesu, še mnogo solz iz njihovih oči. Najtežje pa je človeku zapustiti mlajše sestrice in bratece. Nekako plašno pogledujejo človeka takrat, kedar se poslavlja od starejih; njim ni takrat tako hudo, kakor onim, ampak še le takrat, kedar ga začno pogrešati. Zbero se na večer krog mile matere, ter začnó poprašavati, kamo je ta ali oni šel in kedaj se bode vernil. Toda njihova jim prirojena detinska veselost prevlada kmalo v njihovih dušah, in sanjati prično v bodočnost, kako ga bodejo sprejeli, kedar se verne, kaj mu povedali.

Tako je bilo z menoj. Imel sem sestrico Franjico, lepo dete je bilo to. Milo se mi je storilo, ko sem videl odhajajoč od doma, kakó se solzé njena modra očesca, kako je zakrivala z rokicami svojo lepo obličje. Na vsak način hotela je z manoj in le prigovarjanje in obljube materine zamogle so jo vmiriti, da ni huje plakala in silila z manoj. Preteklo je edno leto, prišle so zopet tolikanj zaželjene počitnice, da se vernemo zopet na domove, se tamo v krogu svojih ljubih odpočijemo težkega dela in se za prihodnje leto okrepčamo. Prišel sem domov na večer. Sama mati in sestrica bili sti doma.

Pri mizi sti sedeli, mala deklica v naročji maternem poslušala je pripovedi, ktere jej je pripovedovala skerbna mati. Čudno se mi je zdelo, da je

deklica o mojem prihodu tako hladna ostala in me še prav pogledati ni hotela. Še le ko jo mati opomni: „Glej Franjica, tvojega brata," vpre nekako začudena v me svoje modre oči. „To je moj brat!" de in sladak smeh se jej zaziblje krog malih ustec, od takrat bila sva neločljiva prijatelja. Mati odšla je meni večerjo pripravljat in ostala sva v sobi sama. Sperva me je še z nekako nezaupnostjo gledala, kot bi ne vedela, ali sem res pravi ali ne. Ako sem jo vzel v naročje, jej pričel praviti razne reči in jo sprašavati o rečeh in igrah prejšnih počitnic, zvedrilo se jej je nekako v njeni duši in prepričala se je, da sem res njen brat. A sedaj bila je vsa drugačna. Prav z žensko zgovornostjo pravila mi je, kaj vse za edne igrače ima, kake bode še dobila, kako barvo imajo njena oblačila, pa s samo pripovedjo ni bilo še dosti, odšla je iskat vseh onih reči, o kterih mi je pripovedovala, da se tudi prepričam, da je vse tako, kakor mi je pripovedovala. Znesla mi je na kup, najpervo vse igrače, potem pa še vse obleke in blagostno se je smejala videč, kako se jaz lepoti oblek čudim, mojo hvalo pa je poslušala ponosno, kot bi se to že samo od sebe razumelo, da je moram hvaliti. Ko je pripravila vse svoje reči, prišla je mačka v hišo. „Tigra, tigra", zakliče jecljaje vesela deklica, jo dvigne in prinese meni. Sedaj je bilo treba zopet poslušati. Pravila je o svojej tigri zopet vse, kar je vedela, poslednjič pa se je hudo pritožila, da jo dostikrat kedo vdari in potem se joka. Bral sem jej na obrazi, kako jej je to neljubo in prosila me je, da naj pomagam varovati tigro in hudo kaznujem vsakega, ki bi se še kedaj prederznil tigri kaj storiti. Jaz jej obljubim to. Sedaj pa začne pripovedovati tigri, kaj vse sem jaz obljubil, da je ne bode smel nobeden več vdariti. „Sedaj pa že lehko kedaj na ognjišče skočiš," rekla jej je in jo spustila.

Med tem pripravila je mati večerjo in jo prinesla na mizo. Pri jedi vprašala je mati sestrico, kaj mi je že vse pripovedala, začela se je pripoved od novega, tako da sem moral že pervi večer vse zvedeti in so mi bile vse njene skrivnosti znane. Po večerji poklekne, kakor jo je mati naučila, pred podobo božje matere, sklene ročice in vpre zaupljivo oči, krasne, kakor dve zvezdi modrega neba, v podobo in prične jecljaje Gospodovo molitev. Tigra, ki jo je vgledala klečati, prikrade se k njej in se vleže k njenim nogam. Krasen prizor bil je to zame. Nekako blagostno čutje me je prevzelo, videti nedolžnega otroka tako pobožno moliti in se priporočevati nebeškej materi v varstvo. Na njenih besedah, ktere je izgovarjala, bilo je poznati, da jih ne izgovarja tje v en dan, ampak da izhajajo iz pobožnega serca, iz ljubezni do nebeške matere, ktero jej je vsadila njena mati v mlado serce. Na njenem obličji videl sem nekako navdušenje izrazeno, ktero je jako vzviševalo ta krasni prizor. Ko je odmolila, začela je tigri zaterjevati, da ne sme nikedar več k njej, kedar bode molila, ker ona ne zna moliti. Meni je voščila prav ljubo „lehko noč", mi podala ročico in odšla z materjo v spalnico.

Ko se je dan storil in krasna gora rudečila nebo, vstala je že mala deklica z materjo vred, kakor mi je mati potem povedala. Po jutranji molitvi prosila je starejo sestro, naj jej splete zlatorumene lačšike v kitice in obleče

v lepše obleko. Taka je prišla v mojo spalnico, lehno mi je prijela roko in jo potresla, da me zbudi: „Vstani je že dan!“ dejala je. Nasmejal sem se sestrici in vgledavši, kako je lepo bela in spletena, vprašam jo, kedo jo je tako spletel? „Spletla me je sestra, umila sem se pa sama“, odgovorila je, se sladko nasmejala in začela mi je praviti, kaj bodeva danes delala, naj le naglo vstanem. „Pojdi mi po vode, da se umijem in vprašaj mater, če je že zajuterk gotov, jaz pa med tem vstanem,“ rečem jej in naglo me je vbogala. Kmalo prišla je nazaj z vodo in maternim odgovorom, da bode zajuterk kmalo gotov. Ko se oblečem, greva oba doli. Sestrica vzame peharček prosa in ga nese iz hiše, jaz pa stopam počasno za njo. Čez prag stopivši bilo je vse živo krog naju. Perutnina prihitela je najpervo, za njo domači zajci in tudi tigra približevala se je počasna. Petelin ni mogel celo dočakati, da raztrese deklica proso, ampak je kar samovlastno zobal iz peharja. Sedaj pa je začela med njimi gospodariti. Posebno nevkretnega se je kazal petelin do malih piščet, zatoraj ga je večkrat malo vdarila z roko, ker pa vse to ni nič izdalo, prijela ga je in toliko časa deržala, da je vse drugo prenehalo zobati, potem še le ga je izpustila in mu žugala, da drugikrat ne dobi celo nič, ako se ne poboljša. Potem pa je poklicala vse zajce in zajčeke vkup, ter mi pravila o vsakem kaj in me popraševala, kteri mi najbolj dopade. Mali zajčeki bili so je tako navajeni, da so jej prihiteli vsi v naročje in se greli pri njej. Hudo pa je tožila starega zajca, ker poduši mladiče, ako je le kje dobi.

Čez dan bila je večidel pri meni. Vedno me je kaj sprasevala, na kar sem jej moral zvesto odgovarjati, vprašanj pa ni bilo ne konca ne kraja. Kedar sem pisal po dnevi in jej je mati dejala, da ne sme k meni, bila je žalostna, in le redko jo je zamoglo kaj zamotiti; toda proti poldnu ni mogla več prestati. Počasno je prišla na vert in se v ovinkih bližala senčnici, v kterej sem bil jaz. Izgovor se ve da je moral tudi biti. Vjela je dva zajčeka in mi ju prinesla v senčnico. „Kterega izmed teh dveh imaš raji?“ vprašala je in vperla svoje modre oči v me.

Smejati sem se jej moral. „Kterega imaš pa ti raje?“ prašam jo nato. Odgovorila je naglo in tudi povedala, zakaj jej je ta ali oni ljubši, med tem zbrali so se že tudi drugi zajčeki krog nje in pričela sva zopet razločevati, kteri so lepši in kteri ne. Tako je pretekel mnogokrat cel dan, tako sva bila zamišljena v svoje delo, da sva skoraj pozabila na jed in vse drugo.

Neki dan je pa pričela pregledovati moje bukve menda zato, ker sem jej jaz prejšnji dan obljubil, da jo naučim brati. Dolgo je ogledovala marsiktero knjigo, a ko je nektere našla, v kterih so bile podobe, vzela je knjige in mi je prinesla na vert in me prosila naj pregledujeva podobe. Vsedla se mi je v naročje, ovila desnico krog mojega vratu, verno gledala podobe in pazno poslušala moje razlaganje. Vse je hotela zvedeti in ako že ni imela kaj vprašati, vprašala je še, kako je temu ali onemu človeku na podobi ime, ali kaj govori. Večkrat sem res prav v zadrego prišel. Videl sem tu, kako je bilo njeno serce občutljivo. Kedar sem jej pravil o kakem nesrečnem človeku, ki ga je slika predstavljala, prisvetila jej je vselej solza v oko in pritisnila

se je terdneje na moje persi, kot bi se bala, da se tudi njej ne zgodi kaj hudega. Kedar sem ponehal pripovedovati, vzela je knjigo, jo skerbno spravila in hitela materi pripovedovati, kaj sem jej vse povedal. Tako bilo je večidel vsak dan. Imela pa je moja sestrica prijateljico pri sosedu enake starosti ž njo. K tej je včasih tudi zanesla ono knjigo s podobami, da sti gledali, in pravila jej je potem to, kar sem jej bil prej jaz. Če je pa že kaj pozabila, pritekli sti mali deklici k meni, in jaz sem moral še enkrat pripoved ponavljati. Precej bila mi je sestrica v naročji, njena prijateljica pa je sedela žraven mene in poslušali sti me. Kmalo potem dogodilo se je nekaj važnega za mojo sestrico. Tigra vergla je mladiča, dva ravno tako progasta, kakor je bila sama, da ju skoraj ni bilo moč razločiti. O to je bilo veselje! Sedaj je imela sestrica večidel le z mladičema opraviti. Koliko jo je skerbelo, kaka imena jima da. To je bilo vgibanje! Vedno je bila nad mano, naj jej povem razna imena, da si zbere in ako sem jej najbolj lepoglasna in pripravna povedal, vendar jej še niso bila dosti lepa za mala mucka. Ko sta se začela igrati, sedela je vedno pri njih ter ju gledala in smejala se. Ko sta se pa ponehala igrati, vzela je Erjavčeve „Živali v podobah“ poiskala ono stran, kjer so bile miši vpodobljene in je muckama kazala, meneč, da precej skočita vanje. Pravila jima je tudi, kje se dobijo miši in kako je morata loviti. Glasno sem se moral dostikrat smejati, kedar sem jo poslušal, za njenim herbtom stoječ; sram jo je bilo potem, spustila je mucka in si zakrila z rokama lice. Kedar me je prišla budit na jutro, prinesla je vselej tudi mucka seboj. Lehno ju je dela k meni v posteljo pod odejo, potem se pa skrila v kot, češ, da bi bila priča mojega začudenja, ko najdem mucka v postelji. To so bili veseli trenutki v njenem življenji!

Huda žalost pa je objela njeno dušo, kedar je slišala, da je kedo umerl, posebno če je umerlega poznala. Nekako čudno prestrašena bila je takrat, kedar so zvonovi umerlemu zazvonili. V očeh so jej stale solze in po dva dneva so jo vznemirovali tužni občutki. Kedar pa je videla, da so nesli pogrebci merliča na pokopališče, zatekla se je k meni, oklenila se me terdno krog vratu in naslonila lepo glavo na moje persi.

Hudo je bilo tudi meni, čutil sem terpljenje lepe duše, terpke misli so tudi mene mučile vselej o takih priložnostih. Že sedaj ti je tako hudo, ljuba sestrica, ko vidiš samo pogrebce, kako bolest bi še le čutila takrat, ko bi videla človeka umirati! mislil sem si. Njena tuga ni jej pustila govoriti, to sem dobro vedel. Začel sem jej praviti o nebesih, o neizrečeno lepem kraji, kamor je duša umerlega šla. Pravil sem jej o radosti, ktero bodo umerli vživali in več enakega. To jej je razjasnilo dušo in bila je malo bolj vesela. Tako dobrodejne bile so jej moje besede, da je celo slednjič sama želela priti na oni lepi kraj, v nebesa.

Na jesen prosila me je, naj jej vlovim nekaj ptičev. Kmalo sem naredil tičnico, jo nastavil, pa nemogoče mi je popisati njenega veselja, ko se je perva senica vjela in sem jo jej prinesel. Oči so jej iskrile same radosti in poljubovala je lepega tička na glavo. Dejala sva ga v kletko in postavila na

okno. Kedar je lepo barveni ptiček zapel, vskliknila je samega veselja še ona. Drugi dan, ko stopiva v sobo, prisedša iz verta, imela je v gobcu tigra mertvo senico. Stemnilo se jej je čelo pri tem pogledu, glasno je vskriknila in vzela tigri mertvo senico. Ihtela je glasno po tičku, komaj mi je bilo moč jo utolažiti, tigre pa ni mogla nič več videti, in dokaj časa potem se je še le zopet sprijaznila ž njo. Jaz pa sem precej tisto popoldan zopet nastavil tičnico in vjel drugo senico.

(Konec prihodnjič.)

Aleksander Ivan knez Potemkin,

ruski carski maršal.

(Životopisna čertica; po virih spisal Jos. Cimperman.)

Kaj vam pomaga blebetanje?
Pošljite svojih nam sinov:
Na polji ruskem mesta zanje
Sred znanih jim je še grobov.
[A. Puškin „Obrekovalcem Rusije.“]

Sedaj, ko je zaradi pomembnih bojnih dogodkov med Rusijo in Turčijo vsa Evropa obernila svojo pozornost na junaške severne naše brate, ker se je nadejati, da za vselej vničijo turško barbarstvo, sedaj se mi uvidi primeren hip, ponoviti spomin slavnega ruskega maršala kneza Potemkina, kateri je bil za cara Petra III. in Katarine II. najterdnejša podpora Rusiji.

Kakor pripoveduje jeden njegovih življenjepiscev iz prejšnjega stoletja, je bil Potemkin za carom Petrom I. največji mož v Rusiji in trebalo mu je samo Grecije, da, kakor Aleksander veliki, podjarmi svoji oblasti svetove in otemní svitom junaštva svojega slavo svojih prednikov v zgodovini. Ako bi morebiti kedo menil, da je ta panegirika previsoka, ker je bil pisatelj njegovega življenja tako rekoč samo sluga svoji navdušitvi zanj, katera mu je vodila pero, naj primerja ž njo stroga zgodovinska poročila, govoreča o Potemkinu z največjo pohvalo, dakle se z lahka umeje ognjevitost pisalčeva, ki je zbog tega ne le razumna, temveč popolnem hvale vredna.

Bodi-si zatorej prijatelj ali sovražnik Slovanstvu, nijednemu ni moči, da bi overgel svetovno-zgodovinsko pomembo junaških dejanj Potemkinovih, čegar ime in slava ostaneta vedno združena s povestnico ruskega carstva.

Na podlagi verjetnih zgodovinskih dat narišem dakle v glavnih potezah osobito domače življenje slavitega vojskovodje Potemkina in upam, da vstrežem mnogim rodoljubom, kajti življenje njegovo ni bilo le zaradi silno originalnega značaja moževega zelo zanimivo že samo ob sebi, ampak je še zanimivejše za nas, ker je bil Potemkin naš rodni brat, na katerega se smemo ponosni ozirati tudi mi Sloveni.

* * *

Aleksander Ivan knez Potemkin Tavročevski, maršal in nadpoveljnik vsej ruski armadi, glavar uredjeni in neuredjeni konjici, je bil pervosednik najvišjih vojnih zadev v Peterburgu in ob jednem pervi sominister v deržavnih stvareh. Nadpoveljnik je bil brodovju v acovskem, kaspiškem in černem morji, bil je general-guverner v Katarinoslavu, Tavriji, Tatariji in general-adjutant in komornik carinje ruske kakor tudi glavni nadzornik oddelka za oskerbljevanje in naoroževanje vsega ruskega vojništva, bil je polkovnik Preobrazenskemu gardnemu polku in glavar vsem drugim gardam kakor tudi lastnik kirazirskega polka, po njem imenovanega, poveljnik je bil peterburškim dragoncem in grenadirjem v Katarinoslavu, ter glavar vseh orožarnic in livaren kanonov. Dalje je bil Potemkim véliki hetman vseh kozakov, podložnih ruski oblasti in naposled guverner mestu in terdnjavi Očakovu. Potemkin je imel rede ruske sv. Jurija, sv. Aleksandra Nevskega, sv. Ane in sv. Vladimira, vse pervega reda. Poslali so mu tudi drugi vladarji redov, tako n. pr. je prejel od danskega kralja slonov red zaradi nekove tergovinske pogodbe, koristne Dancem, a red serafinski zaradi zelo vgodno sklenjenega pomirja med Rusijo in Švedijo. *

Luč sveta je zagledal Potemkin dné 17. aprila l. 1743 v Varšavi na Poljskem. Njegov oča je bil plemenitaš in z naslovom ruskega narodnega polkovnika za carinje Elizabete, cara Petra III. matere, drugi nadzornik cesarskih dvornih konjarnic, a ker se je bil v nečem pregrešil, deli so ga iz službe in živel je potlej v Varšavi ob svojem imetji. Mati Potemkinu je bila iz plemenite moskovske rodbine. Ker je bil naš junak edinorojenec svojim starišem, so ga odgajali po zahtevah istega časa kar najbolj moči skerbljivo. Kakor pri vsakem slavnem možu, tako se je tudi pri Potemkinu že v zgodnji otroški dobi pokazal njegov izvanredni talent, kajti z največjo lahkoto se je učil vseh predmetov, kažoč s tem, da ima postati kedaj še veleslaven možak. Ko je Potemkin prišel v mladeniška leta, vnela se mu je želja do vojaščine, toda njegov oča je skušal z vso močjo to nagnenje v mladenčevih persih zadušiti ter ga je silil, naj se odloči in pripravlja za popa ruskega. Potemkin, ubogljiv, se ni protivil očetovi nameri in je stopil v nekov moskovski samostan, kjer se je imel izobraževati za svoj bližnji poziv. Vendar v tem, kedar je bival v semenišču ter se učil bogoslovskih predmetov, mu umre oča, in tedaj se mu je ponudila prilika, rešiti se poziva, za katerega ni imel niti prave sposobnosti, niti najmanjšega veselja. Kakor ptič, oproščen kletke, je Potemkin vesel zapustil samostansko zidovje. Posvetil se je pravemu svojemu

* Švedski kralj Gustav Adolf je bil v zadnjem svojem boji z Rusijo, v katerem je sam vodil svoje brodovje proti zmagovitemu ruskemu admiralu princu Nasau-Siegenskemu, tako nesrečen, da je, izgubivši vse brodovje, katero so Rusi po nekoliko vničili, po nekoliko odvzeli, komaj rešil svoje življenje, ker je vbegnil na majhnem lovskem čolnu. Katarina bi tedaj lahko bila premagalka vse Švedije, a blagodušna žena sklene s kraljem mir, preskerbi mu drugo brodovje in ponudi po nasvetu Potemkinovem najvgodnejšo alijanco, katera se je potem sprejela od obeh strani.

pozivu, do kojega željo bi očetu na ljubo bil zaterl v svoji duši. Vpisal se je v nekov ruski narodni peš-polk, ali kakor terdé drugi, v konjike in skoro tam dospel na stopinjo podoficirja. Prijatelji očeta njegovega, katerih je imel pri dvoru carjevem kakor tudi pri vojacih, so mu pomogli, da je bil Potemkin premeščen od polka, kjer je služil jedva dve leti, k carski dvorni gardi. Tu se mu je odperla pot do njegove izvanredne slave in sreče.

Potemkin, mladenič, vedno strogo deržeč se pravil izborne svoje odgojitve, pošteno vedoč se in lepe vnanjesti, se ni le s tem posebno odlikoval od svojih tovarišev vojakov, temveč že takoj izperva si je s svojo pridobljivo zgovornostjo naklonil prijateljstvo mnogih dvornikov, kateri so ga skoro potem tako hvalno priporočili vladarici Katarini II., da je zahtevala sama ž njim govoriti. Sreča, od rojstva že prijazniva mlademu plemenitašu, vgodna mu je bila tudi v tem slučaju: Nagnil si je milost carinje v pervi avdijenci, da se je veselil za vselej. Že posled nekaterih dni za tem je lahko Potemkin iz različnih znamenj pozornosti izpoznal, kakove vesele bodočnosti se ima nadejati po milosti carinje, kajti poleg tega, da se mu je dalo na voljo, po svojem okusu se izobraževati v vednostih na troške vladaričine, tudi ni minil skoraj nijeden mesec, da bi ne bila velika njegova pokroviteljica nekolikokrat povpraševala, je-li zdrav in česa potrebuje. Potemkin, zaradi svoje odlične odgoje že iz doma vajen, hvaležnega se skazovati za prejete dobrosti, je tudi sedaj po razmeri svojih okolnosti obračal svojo skerb na to, vsaj nekoliko vrednega se skazovati milosti svoje blage vladarice. Njegova trudoljubivost za proučevanje vednosti, katerim je žertvoval ves prosti čas izvan službe, kakor tudi njegov nagli napredek v duševnem razvoji nista ostala neznana carinji in izpolnovale so se tako vse želje, katere je za njegovo prihodnjo srečo skerbna vladarica gojila v svojem serci. Celo Peter III., tedanji ruski car, Katarini soprog, kateri je redko komu skazoval posebno prijaznivost, je bil kakor njegova slavna soproga zelo vdan nadepolnemu Potemkinu.

A dasiravno se mlademu srečniku zaradi velike milosti Petrove in Katarinine od strani dvornikov ni bilo bati nikake nevarne zavidnosti, vendar je vsacemu izmed njih dajal jednako čast ter si jih tako največ pridobil zase. Spominjal se je namreč vedno nesrečne osode svojega očeta, kateri je moral kar nagloma iti od dvora, in ta žalostna izkušinja ga je učila biti pozornemu in previdnemu. Svojim bistroumjem se je ognil vsem zaprekam, katere bi mu bila na njegovem srečno nastopljenem poti vtegnila morebiti staviti pogubna dvorniška zavist.

Potemkin, kateri je dakle že takoj iz početka vedel položiti s svojo bistroumnostjo temelj prihodnji sreči, — kar bi v njegovih letih bil storil malokedo! — je poslé obračal vso skerbljivost na izobraževanje svojega duha. Njegova srečna genijalnost in ljubezen do vednosti, kateri je bil posvetil vse svoje duševne kreposti, ste probudile v njem skoro čestiželjnost, da se je smatral sposobnega zanje in je hotel služiti višjim namenom, zato je začel skušati na vso moč, kako bi se oprostil garde. Šel je do carinje in je prosil, naj mu odloči slavnejši delokrog; obljubil jej je tudi, da hoče pokazati svoje

sposobnosti, katere so se tedaj že mnogo obejatoče razvijale. Vladarica, vedno pripravljena, vstrezati prošnjam svojega varovanca, mu je izpolnila željo ter mu dala priliko, vaditi se v kabinetnih opravilih in v višjem vojskovodstvu. Tako se je popenjal k višku hrepeneči Potemkin od stopinje do stopinje in povsod si je pridobil zaupanje, ljubezen in zadovoljnost, dokler ni naposled bil imenovan knezom, ministrom in poglavarjem vsej ruski armadi, s kratka, dokler ni dosegel skoraj v naskoku najviših dostojanstev in ž njimi vse pozemske slave in sreče.

O tem srečnem možu, ki se je v 29 letih od podoficirja dvignil do najvišje stopinje deržavnega dostojanstva, ki je bil nekdaj ne samo v Rusiji, temveč v vsej Evropi pervi minister in vojskovodja in čegar slavnim dejanjem so se čudom čudili ne le ministri in generali, ampak tudi vladarji, o tem možu se poroča jednako marsikaj posebnostnega kar se tiče njegovega promenljivega značaja in nekoliko o tem naj povedó naslednji listi.

Kakor so pravili ljudje, nekdanji Potemkinovi tovariši pri gardi ali v mladosti, je knez poleg tega, da se je često rad zabaval, vendar zelo natanko deržal se svojega dnevnega reda in zmeren je bil v jedi in pijači, zatorej tudi ni znano, da bi bil kedaj hudo bolan, da-si mu je bilo na mnogih popotovanjih kakor tudi v bojih prestati marsikatere neprijetnosti. Vedno je bil vljuden z vsemi sotovariši, njemu jednakimi po časti, a posebne prijaznivosti in zaupljivosti ni imel do nikogar. Tudi se je javila pri njem že rano nekova pretirana častiželjnost, kateri je zvest ostal do konca življenja. A navzlic temu je bil Potemkin mož plemenitega serca, kar priznavajo celo njegovi nasprotniki. Brezbrojno dobrosti je skazoval potrebnikom, bodi-si vojakom ali mestjanom, kar naj poterdé nekteri izgledi.

Nekovemu ruskemu plemenitašu je požar vničil vse imetje in tako je s svojo rodbino prišel v največje uboštvo. Primerilo se je, da ta nesrečnik slučajno pride do kneza, katerega ni poznal, in popisujoč mu svojo nesrečo, ga prosi podpore. Potemkin, kateremu se je do serca smilila nesrečna družina, da prošnjiku rubelj v milodar, in ker ni hotel nikdar razglašati svojih dobrih del, je še le posled nekaterih tednov dal izplatiti osiromačenemu plemenitašu 600 rubljev, in to podporo je dobival nesrečnik mnogo let, ne vedoč, kje ima svoj izvor.

Jednakim načinom je knez tudi izvedel uboštvo necega oficirja, kateri, v vojski ranjen in odpuščen z majhno penzijo, je imel živiti ž njo ženo in osmero otrok. Siromaštvo tega zvestega služabnika domovine je genilo Potemkina in smilujoč se ga, mu je nakazal letno doklado 600 rubljev, katere je oficir prejemal do knezove smerti, da si tudi ni znal, kedo mu naklanja to pomoč.

Takovih plemenitih dejanj človekoljubja, katero je bilo urojeno Potemkinu, bi se navedlo lahko brez broja, a prostor je odmerjen še drugim krepostnim dejanjem življenja njegovega.

Pravicoljubivost je bila glavna podloga vsem knezovim opravilom v deržavnih zadevah in pri armadi, in točno se je ravnal sam po čerki zakonov

ter ostro kaznoval vsacega, kedar se je proti njim pregrešil. Nekov policijsk uradnik v Rigi, ki se je bil storil krivega svojim strankarskim vedenjem, zaradi česar so ga zatožili knezu, je moral iti na vse življenje v Sibirijo. *

Kedor se je dakle v čem zakrivil, smel se je nadejati, da prejme ostro povračilo knezovo, a nasproti se tudi ni bilo derzniti nikomur, da bi koga černil in tožil pred knezom, ako ni sploh se izpričati mogel prestopek. Potemkin ni sklenil sodbe o nikaki stvari, dokler je ni preiskal kar najbolj moči natanko. Znano je, da so terpela mnogokrat takova preiskovanja leta in leta, predno je Potemkin izrekel končno svojo sodbo, pri kateri se je vselej vestno oziral na zakone. Pomiloščenja knez ni poznal, osobito ne, kedar je bilo kaznovati hudobna dejanja v svarilo drugim ali zatreti v korenu kakovo novo hudodelstvo. Mnogo potov je dejal, da se z ostro kaznijo pervega zločinstva najbolj zamori pri ljudeh veselje in nagnjenje do druzega. Potemkin je bil tako pravicoljubiv, da tudi samemu sebi ni ničesar prizanašal.

V Jasiju, kjer je bival knez, se je pritožil nekov tergovec, da so domači ljudje knezovi, katerih je imel nekoliko pri sebi, s svojo ponočno hojo iz hiše in v hišo vzrok tatvini, ki se je zgodila pri njem. Knez ukaže, naj se poizve, koliko je škode, in ker se je pokazalo, da je napoved tergovčeva istinita, mu je dal poverniti iz svoje imovine vso škodo.

Kakor v deržavi svoje vladarice, ravno tako strogo je postopal Potemkin proti onim, kateri so, brez povelja, v sovražnikovih deželah stiskali ljudstvo ali sicer podložnike zatirali na korist sebičnosti svoji. Nekov konjaš Potemkinov, kateremu je prišlo na um, po zmagi Očakova v neki hiši tirjati z orožjem v rôci novcev, je še istega dne, ker se je knezu to poročilo, za svojo derzovitost prejel smertno kazen.

Od nekedaj je knez zvesto spolnoval svojega poziva dolžnosti in gledal tudi, da so bili jednako vestni njegovi podložniki. Temu priče so armade. katerim je bil poveljnik. Vsi tuji oficirji, služeči za Potemkina, so hvalili slogo, disciplino in red kakor tudi gorečnost, s katero so vojaci točno izverševali ukaze njegove. Notranja uredba in izurjenost v izverševanji bojnih operacij ste pod poveljništvom tega genijalnega vojskovodje dosegli skoraj verhunec popolnosti, in kako redovito ter nevstrašeno so šla njegova bojna kerdela za njim na sovražnika, o tem so svedoki njegova junaška dejanja. Nikedo ne vé, da bi knezu kedaj bila izpodletela kako namera ali bi jo bila ovirala kakova nepokorščina v armadi. Ker je bil sam vzor delavnosti ter je s tem najbolj navduševal in izpodbujal svoje vojake, ker je dalje svojim značajem si pridobival pri njih ljubezen a so se ga tudi bali zaradi strogosti, zato mu ni bilo nikdar misliti, da bi se kaj ponesrečilo. Verhu vsega je tudi vedel

* Sibirija, vojvodstvo, pripadojoče ruskemu carstvu, je zeló pust kraj, kateri ne prinaša druzega dobička, razven istega, katerega daje lov soboljev. Isti kaznjenci, kateri se ne obsodijo na smert, se pošiljajo tija v prognanstvo na 5—10—20—30 let, a mnogi tudi na vse življenje. V Sibiriji je vedno ostra zima in stanovanja prognancem so kolibe, katere si morajo postavljati sami. Tudi jim je hoditi na soboljev lov, kjer izostanejo včasih po 2—3 leta. Živé se ob mesu divjačine, ki jo streljajo sami, in nje koža jim je oblačilo.

Potemkin, da poglavar, ako hoče imeti zvestih in ubogljivih ljudi, ne sme nepogojno zaupanje staviti vanje, temveč često se prepričavati, kako posamezniki opravljajo svojo službo. Vajenemu tega načela, se knezu ni stožilo niti v nevarnostih, niti v slabem vremenu, da ne bi bil hodil često ogledavat, kako se spolnujejo njegove naredbe, in bi se lahko v pravem času odstranili vsi zaderžki, ali bi se tudi kaznovali v posvaro drugim zadolžencim vnemarniki.

Nekov inženerski stotnik je pri oblegi Očakova v najsilnejšem mrazu in snegu menil, da v takem slabem časi ne pride knez pogledat svojih vojakov, zato je zapustil glavni stan za nekatere minute. Jedva odide, in že se prikaže knez želeč govoriti s stotnikom. Ko se ta skoro verne, pride nazaj tudi knez, ki je v tem ogledal druge priprave za oblego. Videvši stotnika, ga vpraša: „Kedo ste vi?“ — „Jaz sem stotnik“, mu odgovorí prestrašeni vojak. „V jedni uri ne bodete več stotnik,“ pravi Potemkin in ide od njega. Predno jo minil odločeni čas, ga je prišel nadomestit drug vojnik, a njemu se je vzela častna služba. Lahko si misli vsakedo, kakov vtis je to napravilo na druge vojake, vendar le takim načinom se je dalo koristno delati, ako tudi se morebiti utegne dozdevati takovo ravnanje komu preterdo. Potemkin je le svojo natančnostjo in odločnostjo v takovih slučajih kakor poglavar zabranil nevarnošti, katere bi bile včasih nastale, da se je ustavilo tudi jedno samo kolesce, kar bi bilo pretergalo delavnost vse mašine in vničilo vresničenje vseh genijalno osnovanih načertov, kateri so se navadno izverševali izvanredno vgodno ali srečno. (Dalje prihodnjič.)

Hrepenjenje.

Pridi, pridi lastavica,
Pusti Afrike puščave,
Verni v naše se planjave!
Trebam te predraga ptica.

Hitre tvoje glej peruti,
Dostikrat bi mi služile,
Da predragi bi nosile
To, kar serce moje čuti.

Pridi, pridi kukavica!
Dosti sreče mi nakukaj
In zakliči: Ne obupaj! —
Zvesta ti je še devica.

Pridi slavček! glas tvoj mili
Mi ubira serca strune,
In pri svitu blede lune
Me na ljubo mislit' sili.

Pridi mi škorjanček dragi!
Žvergoleče pesni tvoje
Zde se mi, da ljube moje
Pesmi so. — O čut preblagi! —

Kažite mi cvetke popke,
Cvet razvijajte lepote,
Da krasoti bom krasote
Vil iz vas prelepe šopke.

Gerli, gerli goljubica,
Samca kliči, ki te ljubi;
S kljunčkom svojim ga poljubi,
Gladi ga naj perutnica!

Vejico si izberita,
Drug tik druz'ga počivajta,
Od ljubezni le sanjajta,
Pesnika se ne bojita!

Kitice bo nosil vama,
Ktere bosta tje nosila,
Kjer zdihuje moja mila,
Daleč proč od mene sama. —

P

Nepričakovano veselje.

(Konec.)

III.

Preselimo se spet v mislih k revnemu Kolarju. Božični prazniki so blizo, ker se že zadnji predbožični teden pomiče h koncu. Priprave še ni nobene pri hiši, oče tava žalostno okoli poslopja in si domišljuje, kako žalostni bodo veliki prazniki za-nj in za celo njegovo družino, a kako veseli za mnogotere druge kmete. „Če še danes ni odgovora od bogatega strica,“ si je mislil, „potem je tudi mojemu zadnjemu upanju konec; vdati se mi je voljno volji božjej.“ —

Ko je tako premišljeval, prebudil ga je iz globoke zamišljenosti znani glas vaškega sela, kteri ga je zaklical po imenu in mu povedal, da je doli pri županu iz pošte neki zaboj njemu namenjen. Pri tej novici je bil ves iznenaden; od kod da je, je že blezo mislil. Šel je urno z vozom ponj in ga spravil na dom.

Tone, Jerica in žena so kar obstopili zaboj in radovedno pričakovali, kaj je lepega notri. Oče je odperl pokrov in začel zaporedoma razpolagati v pripravljene posode reči, ki so bile v zaboju. Najpervo je potegnil mastnega kapuna. Za tem drugega, tretjega četertega in petega; drug je bil lepši od drugega in vsak posebej varno v papir zavit. Potem je iskal dalje in zagledal dva lonca z maslom napolnjena, kakih 50 jajc, nekaj bele moke in celo kopico steklenic žlahtnega vina.

„Zdaj smo pa že na konji“ si je mislil; „oh kaj takega pa se nisem nadjal; Bog vam poverni, dobri stric, stokrat, kar ste nam poslati blagovolili. — Otroci, glejte kako nas stric radi imajo. S čem jim bomo povernili? Moliti moramo skerbno za njih!“

Otroka samega veselja nista vedela, kaj bi počela. Tone je letel hitro sosedovemu Francetu pravit, kaj so jim stric poslali, in Anica je ravno to storila svojej prijateljici. V kratkem je zvedela cela vas in vse je čudé se govorilo: „Glejte si no, kdo bi si bil to od tega skopuha mislil; včasi mu ni šel krajcar izpod palca, zdaj pa Kolarja tako obilo obdaruje. Morda se pa res misli na svoja stara leta poboljšati.“ — —

Prišel je božični dan. Žena Kolarjeva je šla k jutranjej svetej maši, da bo pozneje pripravljala kosilo, mož pa je šel k velikemu opravilu ob desetih z otrokoma vred. Med potom je rekel Tonetu in Jerici: „Otroka, le pridno molita za dobrega strica, saj vesta, kako veliko dobroto so nam skazali. Kaj bi bili brez njih počeli današnji dan.“

Otroka sta zvesto ubogala očeta; tudi oče sam ni pozabil v molitvi svojega strica. Po dokončanej božji službi podal se je vesel na dom s svojima otrokoma; kajti vedel je, da ga čaka dobro kosilo. — Ko se je vsedla majhna družinica krog mize in se zopet enkrat s tečno juho okrepčala, poprijel je oče besede in tako le govoril: „Otroci, poprimite za kupice in terknimo na

zdravje našega velicega dobrotnika, Bog jih živi še mnogo let!“ „Bog jih živi!“ razlegalo se je po hiši.

IV.

Ravno tako, kakor je bila Kolarjeva družinica danes vesela, jezil se je Ločan.

Povernil se je dva dni pred božičnimi prazniki s svojih opravkov na dom. Najpervo je poprašal sina, je li obderžal zaboj za svojo hčer pripravljen doma, kakor mu je po hlapcu sporočiti dal, ker pride sestra danes sama po-nj. „Da, sem obderžal, pa zaboj ne, ampak pismo, ktero je bilo sestri namenjeno,“ bil je odgovor; „to leži gori na mizi.“

„Kaj? — Pismo?“ odgovoril je ves začuden oče in hitel gledat kako je v resnici ta stvar. Skorej bi bil na tla padel, ko je videl, da je resnica. Urno je pismo razpečatil in jeza se mu je koj nekoliko ohladila, ko je zagledal stotake se mu nasproti smejati; na pervi hip je namreč mislil, da je ostalo morda pismo, ki je bilo Kolarju namenjeno. Obernil se je naglo in šel nad sina nazaj: „Za božjo voljo, kaj si pa naredil?“ zatruščal je nad njim. „Kam si pa poslal zaboj? Morda vendar ne v hranilnico?“

„Ne, tako neumen nisem,“ odgovoril je sin, „da bi mislil, da se v hranilnici polagajo kupuni in jajca na obresti; zapisal sem na zaboj naslov, kterega ste mi rekli.“

„Jaz sem rekel na zaboj zapisati naslov tvoje sestre,“ odgovoril je oče.

„Presneto! Ko bi bili rekli, bi bil zapisal,“ odrezal se je sin in smuknil skoz vrata.

„Tu jo imam zdaj,“ rentačil je skopi Ločan in naglo koračil gori in doli po sobi; „zaboja torej v hranilnico ni poslal, toliko pameti ima, poslal ga je seveda — oh kam drugam kot — Kolarju.

Podal se bom koj na pot. Pa kaj mi to pomaga, saj bodo tako prej vse požerli, nego pridem jaz tje in celo potovanje je zastonj! Ko bi mu bil neumnež raje stotake poslal, bi jih vsaj večidel nazaj dobil, za to kar je bilo pa v zaboju, se znam obrisati in za hčer spet nekaj puranov poklati. Oh, kaj takega se mi še ni nikdar pripetilo. — Pa kar mi najhujše dé, je to, da sem se vodstvu hranilnice zameril; če tako pismo dobijo, bodo mislili, da sem neumnež, ali Bog ve kaj vse, in terdna vez prijateljstva med nami je raztergana. Ta je grenka! — — Nad sinom se hudovati ne smem, drugače se mu zamerim; a saj mi tudi vse to nič ne pomaga, kar je storjenega, je storjeno.“

Tako je govoril in šel iz hiše pripravljat iz nova za hčer naročenih reči.

Ko je to oskerbel, mislil se je koj podati na pot, pa ravno došla dobroserčna hčer, kterej ni bila prirojena slaba lastnost očetova, mu je to ubranila. Rekla mu je: „Dragi oče, nikar se ne hudujte, da se je ta nesreča zgodila; saj na vašem premoženji se ne pozna toliko, reveža ste pa po naklučbi iz velike sile rešili. Morda je bila Božja volja tako, naj torej vživa z veselim sercem, kar je dobil.“

Oče se je dal omehčati. Pa komaj je božični dan napočil, že se mu je spet pregrešna želja po puranih in žlahtnej kapljici v sercu zbudila. Mislil si je, naj velja kar hoče, čeravno morda poslednjo bedro rešim, podal se bom na pot. Kar je mislil, je tudi storil.

V.

Bilo je na sv. Štefana večer, ko je koračil po samotnej stezici proti vasi, v kterej je Kolar stanoval. Vedno je še kuhal serd v persih in komaj je pričakoval, da bo poterkal krepko s pestjo na vrata in serdit zakričal nad revežem: „Kje imaš purane, maslo in vino?“

Kolarjeva hiša stala je na gornjem koncu vasi; moral je torej poprej celo vas prekoračiti, preden je prišel do prave hiše. V vsakej hiši je gorela luč in mu svetila skozi nizka oknica nasproti: Pogledal je tu pa tam skoz okno radoveden, kaj notri počnejo, pa povsod je našel, da staro in mlado okoli tople peči sedi in vesele pesmi prepevaje ima oči obernjene v kot, kjer migla mnogo lučic okoli božičnih jaslic. — Ko je videl večidel povsod po hišah revščino, pa vendar toliko nedolžnega veselja, začelo se mu je kamenito serce tajati in mislil si je sam pri sebi: jaz imam toliko bogastva, pa skoz celo leto nisem nikdar tako vesel in srečen kakor ti-le revni ljudje; torej vendar ne more bogastvo samo človeku sreče dati.“

Ko je prišel do Kolarjeve hišice na koncu vasi, bila je tudi vsa razsvitljena. Pogledal je skoz okno in videl je, da je vsa družinica na kolenih in moli pobožno Marijin „rožni venec“. Ni je hotel sedaj motiti, ampak čakal je zvunaj dokler molitve ne končajo. Ko so izmolili zadnji oddelek za verne duše v vicah, dostavil je oče to-le prošnjo: „N e b e š k i o č e, p r o s i m o t e, p o v e r n i t i s u č k r a t s t r i c u, n a š e m u d o b r o t n i k u, k a r s o n a m d o b r e g a s t o r i l i; d o d e l i j i m v s e d o b r o ž e n a t e m s v e t u, in o h r a n i n a m j i h š e d o l g o z d r a v i h i n v e s e l i h, n a u n e m s v e t u p a j i m d o d e l i s r e č n o v e č n o s t. A m e n.“ Ko je oče tako molil se je prekrižal in pokropil sebe in svojo družino z blagoslovljeno vodo.

Vsedel se je z otrokoma za mizo, pričakovaje večerje, ktero bode ženica iz kuhinje prinesla. Kar zasliši nenadoma lahno terkanje na vrata. Bil je stric, kterega je vsa prejšna jeza minila in je sedaj po zadnji molitvi skorej do solz ginjen vse terdovratne naklepe premenil in pozabil. Ko je zagledal pred seboj Kolarja, oklenil se ga je okoli vrata in ga objemal, tega pa je nepričakovani prihod svojega strica tako iznenadil, da je komaj verjel, ali je resnica. In ko se je prepričal, zaklical je ves vesel proti svoji družini: „Glejte naš dobrotljivi stric so tukaj!“

Otroka sta se kar gnjetla okoli njega in mu roki poljubovala; tudi žena ni same radosti vedela, kaj bi bila počela. Prinesla je na mizo kapunov, belega kruha, vina itd. ter ponujala stricu naj si postrežejo. Ta se ni dal dolgo prositi, ampak jedel z veseljem, kakor bi se ne bilo nič zgodilo in kakor bi res prišel iz samega dobrega namena jih obiskat. Tega pa, zavolj česar se je prav za prav na pot podal, še omenil ni. Velika hvaležnost, ktero je našel

pri celej družini, segla mu je tako globoko v serce, da si ni mogel misliti ali želeti lepšega plačila.

Drugi dan pred odhodom je rekel: „Ker sem se prepričal, kako hvaležni ste mi za malo darilo, in kako goreče prosite Boga za mojo srečo na tem in na unem svetu, dal vam bodem vsako leto božičnih praznikov enako darilo. Tukaj pa imate nekaj denarja, da si iz vaše revščine nekoliko pomorete.“

Na zemlji lepše ni čednosti,
Kot je hvaležnost svéta;
Denar tud' nima te vrednosti,
Kot jo ima molitev vneta.

Lužiški Serbi.

(Priredil A. Fékonja.)

Na severnej strani kraljevine Češke izvira velika reka, teče skoz Nemško cesarevino ter se izliva v „Nemško morje“ blizu mesta Hamburga. Ta reka imenuju se Laba.

Ob tej reki živeli so nekedaj skoro sami Slavjani in so se po njej imenovali: „Polabski Slavjani“. Ali dan danes teh Slavjanov več ni. Nemci so je podjarmili ter je tudi ponemčili. Vendar je ostalo za njimi sleda; kajti še danes so tam vesi, ktere so se po njih ohranile. Te vesi poznajo se hitro po tem, da so povsod krog in krog opasana z zidom, samo na enem kraju so v tem obzidju napravljena vrata, skoz ktera se mora v ves priti. Hiše so postavljene znotraj po redu vse okolo zida, a na sredi je veliko planišče, kjer stoji cerkev in šola. Razun teh vesi je tam še mnogo slavjanskih imen; kajti polja, vesi, vode, potoki imajo še sedaj slavjanska imena, samo da so je Nemci pokvarili. Tako se je mesto Leipzig zvalo „Lipsk“ od lipe, in še le v novejem času so Nemci od Lipska napravili Leipeg, pozneje Leipig in Leipzig. Takih imen je tam več. Tudi je potok, kteri se še danes veli „Rička“ to je rečica. Ali kakor smo že rekli, dan danes tu ne živé več Slavjani, nego čisti pravi Nemci.

Samo na enem kraju ostala je izven Češke še mala gomila, tako rekoč peščica Slavjanov v velikanskej Nemčiji, in to v Pruskej (pokrajini Šleskej) okoli mesta Zgorelca in Vratislave in v Saksonskej okoli mesta Budišina. Ta narodič zovejo nekteri „Lužičane“; Nemci jim pravijo „Vendi“, a oni sami imenujejo se „Serbja“. Mi južni Slavjani poimenujemo jih navadno „Lužiške Serbe“.*

Lužiških Serbov je najmanje izmed vseh Slavjanov. Vseh skupaj jih je okolo 250.000, in to v Pruskej 200.000 in v Saksonskej 50.000. ** Pa se še

* S tem jih severne razločujemo od južnih Serbov, kteri stanujejo onkraj naših bratov in sosedov Hervatov ter pred brati našimi Bolgari.

** Naš Jan. Jesenko v „Obč. zemljepisu“ ima vseh Lužiških Serbov samo okoli 140.000 in to v Pruskej 86.000 in v Saksonskej 56.000. Prev.

med seboj razdeljujejo na gornje in dolnje Lužičane. Vendar razlika med njimi ni velika.

Govor njihov je najbolje podoben češčini.

Nemci, kakor povsod, tako tudi tam Slavjane sovražijo ter so delali in še dan danes delajo vse, kar koli morejo, da še tudi to malo Slavjanov zaterejo, da tudi nje ponemčijo. Za to je silijo v šolah učiti se vse v nemškem jeziku, za učitelje jim vrivajo Nemce in povsod in pri vsakej priliki ravnajo ž njimi silovito in hudobno. Ali Lužičani se ne udajo, akoravno jih je tako malo; kajti čem huje jih mučijo in terpinčijo, tem bolje si oni prizadevajo, da se obderžé. Pa oni tudi to vidijo, da se ne bodo mogli obderžati, ako se bodo morali z Nemci tudi od sedaj sami boriti, ker je Nemcev preveč, a njih vsaki dan manj. Za to se naslanjajo na druge Slavjane, posebno na one, kteri so jim najbliže, a to so Čehi, in na one, kteri so najmočneji, a to so Rusi. V Češkej, v Pragi, imajo oni svojo učiteljsko šolo, tam se učé njihovi mladenči in kot izučeni učitelji vračajo se v svojo domovino. Ali poleg nauka prinašajo oni še seboj iz Prage tudi to, da se svojim neprijateljem upirajo pri vsakej priliki, ako jim tudi njihov narod za ves ta trud ne bi mogel dati nič druzega nego li skorjo terdega kruha.

Da, res da se Nemci a posebno Pruska vlada jako jezi na te učitelje in to šolo v Pragi. Ona je tudi pred nekaj leti silila, da bi se ta učiteljska šola iz Prage premestila v ktero pravo nemško mesto — ali ni jej obveljalo.

Na strani ljudstva stojé tam poleg učitelja še tudi duhovniki in drugi učeni rodoljubi. Ti so se pogovorili ter so osnovali „Matico“ v Budišinu, kakor je tudi mi imamo v Ljubljani. Razun tega izdavajo tudi en časopis za ljudstvo, kteri se zove „Lužičan“; dajejo ga jako ceno, samo da more jih tem več naročiti si ga. *

Ustrojili so si tudi svojo tiskarno, ktere preje niso imeli, a Nemci so jim bili začeli pretiti, da jim ne bodo več tiskali knjig in novin v lužiškem jeziku. Razun tega kupili so za svojo „Matico“ lepo hišo v Budišinu. Vse to delajo oni radovoljno. Narod svoje vodje v vsem podpira, ker je precej premožen.

Lužičani so verl in dosti varčen narod. A tudi Rusi jim pomagajo, ker jim podarjajo in posojujejo denarjev za plemenite namene; davajo jim knjige, šolajo jim mladeniče itd.

A Lužičani tudi gledajo, da se Rusom čim bolje približajo; kajti znajo, da jim Rusi morejo najleže pomoči. Tako so pred nekaj leti začeli pisati s takimi čerkami, s kakoršnimi pišejo Rusi in Serbi (na jugu), a preje so pisali samo z nemškimi in latinskimi. **

* Leta 1874 imeli so lužiški Serbi šest časopisov in to: „Serbske noviny“, „Časopis Matice srbske“, „Misionski posel“, „Katholski posel“, „Lužičan“ in „Braniborski posel“. „Matica lužiška“ izdala je od svojega začetka (l. 1854) v dvadesetih letih nad 110 000 knjig za ljudstvo in 130 000 koledarov. Res veliko število za tako mali narodič, da se moremo mi z našimi severnimi brati le ponašati, a jih tudi ponemati! Prev.

** Rusom, Serbom kakor tudi Bolgarom rabi tako zvana „cirilica“, prav slovensko pismo, ktero je, kakor se navadno misli, izumil sv Ciril. (?) Prev.

Ljudstvo lužiško je lepe, visoke postave in černkaste barve. Največ obdelujejo svojo zemljo in od tega živé; jako so spretni in marljivi, pa za to jim se tudi veči del dobro godi. Ženske so zdrave in urne, kakor tudi možki, Najbolji saksonski vojaki so Lužičani, a najzdraveje in najbolje dojkinje v Saksonskej so Lužičanke. Niso jako gostoljubni, ali za to so veseli in živahni. Njihove narodne pesni so jako mile in največ šaljive. * Te pesni pojejo oni navadno privdarjajoč nek gitari podoben nastroj, kteri imenujejo „husle“ (gosle) in svirajoč na neko piščal, ktero zovejo „tarakava“.

Vesi in hiše so jako snažne. Vsaki bolji gospodar ima na dvorišču spredej na vsakej strani po jedno hišo, a zadej med njima je žitnica in skedenj; za žitnico je vert in gnojišče. Hiša in vse je ograjeno s plotom. Njihove vesi so navadno male, dolge; imajo samo jedno glavno ulico in cesto. Na sredi ulice je navadno cerkev in nasproti nje šola. Zadej za vesjo je navadno velika mlaka. Ulice so nasajene z drevjem, a ob krajéh ulic so napravljene peči, kjer se peče kruh, kakor imajo tudi v Sremu.

Obleka je pri Lužičanih, posebno pri gornjih, drugačna nego li pri Nemcih. A najčudneje je to, da se oni v žalosti (kedar jim kdo umerje) oblačijo v bele suknje, in ženske se pokrivajo še po glavi z velikimi belimi pečami. Nevesta nasproti je navadno v černej opravi. Ženske so precej lišpanske; rade se lepotičijo s cvetlicami, traki in biseri.

Po nekterih krajih, in to kjer je zemlja nerodovitna, Lužičani radi pijejo a tu poželjujejo tudi ono, kar je tuje, ali to se dogaja samo v neplodnem kraju in v največej sili. Drugače so Lužičani tak narod, da se morejo med svojimi brati ponašati, akoravno jih je malo.

* Gornje-lužiške nar. pesni izdala sta Haupt in Smolér v Budišinu. Prev.

Družba sv. Mohora.

Imenik letošnjih udov družbe sv. Mohora je sklenjen. Podamo tu kratek pregled družnikov po raznih škofijah:

1. Goriška . . .	72	dosmert.	2587	letnih,	vkup	2659	udov.
2. Kerška	44	„	2389	„	„	2433	„
3. Lavantinska . .	117	„	8173	„	„	8290	„
4. Ljubljanska . .	201	„	9052	„	„	9253	„
5. Terž.-Koperska .	25	„	1237	„	„	1262	„
6. Sekovska . . .	8	„	150	„	„	158	„
7. Somboteljska. .	1	„	101	„	„	102	„
8. Senjska. . . .	3	„	87	„	„	90	„
9. Zagrebačka . .	6	„	104	„	„	110	„
10. Poreška . . .	—	„	22	„	„	22	„
11. Videmska . . .	—	„	14	„	„	14	„
12. Razne druge . .	8	„	11	„	„	19	„
Vkup . .	485	dosmert.	23.927	letnih,	vkup	24.412	udov.

Razpošiljatev knjig bode se pričela konec avgusta, in sicer po versti, kakor so škofije tiskane v Koledarju. — Obširneje poročilo priobčimo prihodnjič.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 8. V Celovcu 20. avgusta 1878. Leto X.

Spomini.

(Spisal Jurij Černogorec.)

(Konec.)

Potekle so počitnice. Treba je bilo zopet misliti na Ljubljano. Prav težko mi je bilo ločiti se od ljube sestrice. Priporočal sem jo materi, da naj posebno skerbno pazi nanjo. Kako žarko je plakala mala deklica na jutro, ko sem se poslovil od nje. „Le kedaj bodeš zopet prišel?“ vprašala je jokaje. Potolažil sem jo, da pridem v ednem tednu zopet. Priporočal sem njenemu varstvu mucke, zajčeke in sploh vse, kar je rada imela. Nekaka tužna misel se me je polastila, odhajajoč od doma. Spomini minulih počitnic ponovili so mi v duhu vse one lepe dnove in prizore, ktere sva vživala s sestrico. Še le ko sem bil nekaj dni v Ljubljani, sem prav čutil, koliko mi je bila sestrica, vedno mi je nekoga manjkalo. Mati mi je pravila potem, da vedno poprašuje po meni, jaz pa sem kaj pogosto kupil igrač, ter je poslal ljubi sestrici, da si s tem bolj živo ohranim spomin pri njej. Pripovedali so mi po tem domači, da jej je bilo to, kar sem jej jaz poslal, veliko ljubše nego ono, kar je od drugod dobila. Tako pretekle sti zima in pomlad, poletje je nastopilo in počitnice so se zopet približevale. Slišal sem, da je mila sestrica nekaj zbolela, vendar rekli so mi, da ni nevarna bolezen in kmalo zopet okreva. Pristavila je tudi mati, da sedaj veliko bolj po meni poprašuje, — revici bilo je dolg čas, nikogar ni imela, da bi jej bil kaj pravil. Neka huda slutnja se me je polastila, ko sem slišal, da je ona bolna, ktero sem imel tako rad. Želel sem le domov in komaj pričakoval, da sklenemo šolsko leto. Prišel je zaželeni čas in hitel sem domov. Najpervo prašal sem po njej. Bilo je na večer. Mati mi pravi, da sedaj spi v gornji sobi, toda jaz nisem mogel sterpeti, da je ne vidim. Prižgal sem luč in hitel po stopnicah k njej. Pridem do postelje. Tužnokrasen pogled bil je to zame. Kakor angelj ležala je, rahlo dihajoč na postelji, njej pri nogah pa tigra. Lasčeki so jej precej zrastli in kodrasto se vili krog bledega lica. Njene ustne niso bile več tako rudeče, kakor prej, rudečica je zginila tudi z lica, vpadla in bleda bila je v obraz,

Snežno belo bilo je njeno čelo, ktero je dobro značevalo čistost njene angeljske duše. Na zglavji ležale so one bukve s podobami, ktere sem jej bil jaz pustil, ko sem odšel v mesto. Kakor očaran stal sem pred njo, še ganiti se nisem upal, da jej ne kalim sladkega miru. Neki glas v meni pa mi je pošeptal, kakor kak zloben duh: „Ta ne bode več dolgo!“ Stresnil sem se in huda bolest se me je polastila pri tej misli. Sedaj jo posili hud kašelj in oči odpre. Krog usten se jej zaziblje blagosten smeh in naglo se dvigne. Jaz se sklonim k njej in poljubila me je s svojimi merzlimi ustnami. „Veš nekaj tako lepega se mi je senjalo, po tem pa tudi, da si ti prišel!“ dé šepetaje in se zopet vleže. Pravila mi je sedaj vse, kar se jej je pripetilo, kako je bila vesela mojih igrač, ktere sem jej pošiljal; toda smejala se ni tako pogosto, kakor prej, le redko so se njene ustne zakrivile na smeh. Pripovedovala je o zajčekih, koliko jih je in kake barve so, potem, da so mati tistega porednega petelina zaklali in več enakega. Potem pa vzeme bukve v roke, ter mi pokaže neko podobo: „To sem mnogokrati gledala, prav lepa se mi zdi, ti pa mi nisi nikoli pravil o njej; dé in mi pokaže podobo. Bila je res lepa podoba, ne vem kako, da ni prejšnje leto nikedar na versto prišla. Predstavljala je smert detetovo. Dete leži mertvaško ovenčano na postelji. Nedolžnost se mu zna na okroglih licih, ustne pa derži na smeh, kot bi bilo veselo, da je zapustilo solzno dolino in se preselilo v pravo domovino. Na mizi zraven postelje obseva čarobno luč ta prizor. Pri detetovej postelji sedi mila mati, si zakriva tužnò lice in britko plače po malem nedolženčku. Nad detetom se ziblje množica angeljev, med njimi pa detova duša, ktero ponesejo na svojih zlatih krilih med zvezde, da se ž njimi vred raduje. Nekako čudno so se lesketale modre oči sestrice, ko sem jej podobo pojasnil, in vse to povedal, kar si mora domišljija sama dostaviti. Zelo je bila ginjena, svitle solze so jej tekle po licu, ni dosti govorila več, kmalo je zopet zaspala. Spala je mirno, gotovo so jej lepe sanje sladile mir in jej na novo rodile mnogo krasnejo podobo, kakor je bila ta. Čudno je bilo meni. „Morda si jej sedaj leto pravil, kar se bode kmalo zgodilo,“ mislil sem si. Vsaj ona je tudi tega vredna, blaga duša je to in skoraj se mi je svet nevreden zdel, da prebiva ona na njem. Spoznal sem pa na njenem kašljanji, da ne bode več dolgo. Njen duh se je že tudi manj pečal z zemskimi rečmi, kakor z nadzemskimi. Mati povedala mi je potem, da ne mara prav nič za igrače več.

Odšel sem spat. Precej, ko sem se zbudil drugo jutro, grem k njej. Tudi ona bila je že zbujena, bila je malo bolj vesela in njeno stanje zdelo se mi je mnogo boljše od včerajšnjega, le kašelj, ki jo je nekterekrati prisilil, strašil me je. Naenkrat pokaže, smeje se skozi okno na vzhod, kjer je začelo vzhajati velejasno solnce izza gora. Kakor zamaknjena gledala je ta velečastni prizor. Vprašam jo potem, zakaj jej to tako dopade. Odgovorila mi je, da takrat, kedar je solnce, vstane in gre z materjo na vert. Kar več jej ni bilo sedaj ostati v postelji, kedar je le kako hojo čutila, poslušala je in se nadejala, da pride mati ali pa sestra z obleko in ona vstane. Kmalo

bila je njena želja spolnjena. Mati je prišla z obleko, lepo jo umila in oblekla in ko je bilo gorkeje, peljal sem jo na vert. Počasno je hodila, prejšnje skočnosti ni bilo več opaziti na njej. Na vertu vsedla se je k meni in glavo naslonila name. Zajčeki so prihiteli precej k njej. Berhko so skakali krog nje in pričakovali, kedaj jim kaj dade. Vzela je z velo roko košček kruha iz žepa, ga razlomila in podelila vsakemu malo, a nagovarjala je ni več tako ljubo, kakor prej, le manjšega vzela je v naročje.

Sosedova deklica bila je ednako bolna. Zelo je skerbela za njo, vselej, kedar jej je jed ostala, prosila je, naj jo poneső k sosedu njeni prijateljici. Ko je sosedova zvedela, da sem jaz doma, prosila je vedno mater, naj jo pelje k meni na vert. Drugi dan zgodilo se je to. Tužno je bilo gledati bolni deklici. Govorili niste več toliko, kot poprej, in čutil sem, da med njima ednega manjka, ki bi posredoval govorico. Pravil sem jima jaz razne reči, kazal druge podobe, ktere sem nalašč za nju v mestu nabral in menil sem začasno, da so se vernile lanske počitnice, a pogled na njuna obraza, ktera sta že prihodnjost značila, prevaril me je, da se sedanjost dokaj loči od preteklosti. Sosedova bila je do večera pri nas, potem sem jo jaz peljal domov.

Na večer prisvetile so na sinje nebo krasne zvezde. Kakor očarana zerla je moja sestrica na nebo v te svitle zvezde. Vedno me je popraševala, kako daleč so od nas in kedo gori prebiva. Pravil sem jej, da je gori silno lepo, in da se na njih sprehajajo take deklice, kakor je ona, in se igrajo z angelji. Tamo tergajo cvetlice in je v vence pletó, lepo pojo in poslušajo godbo angeljsko. Radost se jej je znala na licih in upljivo je vpirala svoje velike oči v zvezde. „O kako rada bi jaz prišla tje na zvezde!“ vzdihnila je, ko sem jo jaz iz njenih sanj zbudil, rekši jej, da je že čas spat iti. Menil sem vedno, da se jej oberne zdravje na boljše, pa vsaki dan mi je to upanje podiral. Sestrica je vedno bolj hirala, kakor cvetlica je venela. V enakej meri z boleznijo tergala se je vez, ktera jo je vezala na zemljo. Le malo kedaj zamogla je še iti na vert. Naposled sem jo moral nositi, revica oslabela je tako, da ni mogla več hoditi. Roke so jej bile suhe, sama kost jih je bila. Na vertu vsedel sem se ž njo proti solncu, da jej je ogrevalo bolne ude. Naslanjala mi je trudno glavico na persi in skerbno se k meni tišala, kot bi se bala, da jo kedo ne vzame. Pritekli so vselej zajčeki k nama, toda ni je jemala več v naročje. Jaz sem kakega pobral ter ga kaj nagovarjal ali spraševal, kakor je ona sama prej delala. Sladek smeh se jej je vselej zbudil na ustnah in ni se mogla zderžati, da ne bi pogladila krotke živalice s svojo velo roko. Tudi tigra je zastonj se približevaje hodila krog nje, pogledala jo je, malo nasmejala se jej, to je bilo vse. Pripovedal sem jej, kaj bodeva vse počela in kamo pojdeva, kedar ozdravi, hoteč jo s tem malo razveseliti, pa spoznal sem, da to ni imelo več dosti vspeha pri njej, kmalo je zavernila govorico na zvezde, na angelje in nebesa. Govoril sem jej potem o teh rečeh, a to jej je pa bolje dopadlo, kako rada je poslušala to! Po svojej prijateljici je vedno popraševala in razložiti sem jej moral na tanko njeno stanje. Kedar sva bila zopet na večer v spavnici, gledala sva zopet podobe, iz med

vseh bila jej je pa najdražja in najljubša ona, ktera je predstavljala smert detetovo. Po celo uro jo je gledala, in vselej sem jo moral znova razlagati. — Zdravnika se je nekako čudno bala, kar skrila se je pod odejo, kedar je prišel. Popraševal sem ga zarad nje, toda nikoli mi ni odgovoril po mojej želji.

Bilo je nek lep dan kimovca, bila sva zopet s sestrico na vertu, ko mi prinese stareja sestra nemilo novico, da je sosedova deklica na naglo umerla. Menil sem, da se moja sestrica tega zelo prestraši, pa ni bilo tako. Ko je slišala, kaj sestra pripoveduje, žalostno je prizdignila kodrasto glavico in sestro pogledala, kot bi hotela reči: po čemu mi to praviš, vsaj sem vedela, da se tako zgodi. Ko je šla sestra proč, zmoglo jo je vendar žalostno čutje in milo je začela plakati. Tolažil sem jo, a ravno takrat bila je ura poldan in zapela sta znonova mertvaško pesem. Sedaj ni vsa moja tolažba zdala nič, gorke solze žalosti lila je na mojih persih. Zopet sem jo hotel tolažiti, pa skoraj mi je bilo nemogoče, silno žalosten bil sem tudi jaz. Le k njej je silila vedno. Obljubil sem jej, da jo nesem precej po jedi tje, kar sem tudi storil.

Deklica ležala je na odru v belo oblečena in s cvetlicami ovenčana, krog nje pa so bile svete podobice razpostavljene. Ročice imela je sklenjene in oči na pol odperte..

„O kako je lepa,“ začudila se je moja sestrica in jo prijela za ročico, pa kakor bi jo bil pičil gad, tako hitro je zopet zmaknila roko. „Pa ni dobro odeta, ker je merzla“, dejala je in me pogledala, kot bi hotla reči, naj jo jaz odenem. Vprašala je mertvo dete marsikaj, pa nekako milo se jej je storilo, ker ni dobila nobenega odgovora. Utihnila je in nepremično zerla vanjo, kot bi si hotela njeno obličje dobro vtisniti v spomin, da jo tamo gori na zvezdah zopet spozna. Kmalo šla sva potem domov. Drugi dan na popoldan zakopali so njeno prijateljico. Nekako pooblačilo se je sedaj njeno čelo in strah bral se jej je na obličji, ko je slišala zvoniti. „Kaj bo pa potlej ž njo, ko je zakopljejo?“ vprašala je in zvedavo gledala me, kaj bom odgovoril. „Vsaj ne ostane v zemlji,“ dejal sem jaz, „angelji pridejo precej na večer po njo in jo ponesejo seboj.“ Nekako neverno je zmajala z glavo, sedaj bilo je pervič, da mi ni verjela, hitro sem se rešil iz zadrege, vzamem ono podobo umerlega deteta, ter jej pokažem na podobi resnico mojih besedi. Tu leži mertvo dete na postelji, nad njim pa nesó angelji ednako dete. Nekako zadovoljna bila je sedaj, ker je videla, da se godi res to, kar sem jej pravil.

Njej bilo je vedno slabeje, od dne do dne bila je huja bolezen in nekatere večere smo menili, da gotovo umerje. Verstili smo se domači, da smo bili po cele noči pri njej. Tako bilo je eden teden; bolezen je bila huda, toda le najmanjše tožbe ni bilo čuti od nje. Kašelj je ponehal, postala je naenkrat vesela in že sem menil, da je prebolela, a ni bilo tako. Bolezen je začasno odjenjala, da jo pozneje toliko huje napade. Bilo je v soboto večer. Noč bila je jasna in lepa. Brezštevila zvezd lesketalo se je na nebu, luna pa je mirno plavala med njimi, svojimi sestrami. Jaz sem sedel pri postelji bolne moje

sestrice, ktera je ravno spala. Terpke misli so me navdajale in mi težile tužno serce. Mati prišla je večkrat pogledat in ker sem jo jaz zagotovil, da nocoj ne bode še umerla, rekla je, da pojde spat. „Ako bi kaj zahtevala bolnica, rekla mi je, naj le malo z nogo vdarim po tleh, bo že ona slišala in prihitela gori.

Kmalo potem se prebudi sestrica, odperla je oči in me dolgo nepremično gledala. Ravno sem jo hotel ogovoriti, ko vpraša s tihim glasom po materi. Jaz vdarim z nogo ob tla in ta hip so se čule stopinje po stopnicah. Rahlo se je nasmejala materi in jo poljubila, potem pa zopet tako zvedavo zerla v me. Skerbno je mati pogledovala zdaj njo, zdaj mene. Stegnila je roke proti meni, jaz se sklonim k njej, ovije mi svoje vele rokice krog vratu: „O kako te imam rada“, dejala je in me poljubila, pa čutil sem njen leden poljub, oči so bile vperte v me, dihala pa ni več. Njene roke so odpadle od mojega vratu, duša je poletela gori med zvezde, kamor je tako želela, telo pa je ležalo tužnokrasno pred manoj. Obupno je vskriknila mati in vila roke same žalosti. Jaz pa sem stal kakor okamnjen tu pred njo. Matere nisem mogel tolažiti, vsaj sem bil sam tolažbe potreben. Strašno mi je bilo hudo. Kako rad bi se bil zjokal, a žalost bila je prevelika. Soba bila mi je pretesna, šel sem na prosto. Same žalosti nisem se vedel kam dejati. Proti jutru dejali smo jo na oder. Sestra spletla jej je lep venec in ga ovila jej krog glave, mati jo je oblekla v belo obleko, jaz pa sem poskerbel drugo, po vsem se trudil posnemati ono podobo, ktera jej je toliko dopadla. Vsak, kedor jo je obiskal, moral se je solziti, kajti kakor nadzemsko bitje ležala je tu. Krog usten zibal se jej je blagosten smeh, gledala je ednako ljubeznjivo, kakor v življenji. Pokopali smo jo zraven njene prijateljice, meni pa ni bilo več ostati doma. Nekaka otožnost se me je polastila, vse me je spominjalo na njo. Nasadil sem na oba groba cvetlice, ju okopal in odšel od doma k nekemu prijatelju, da tamo malo pozabim svojo žalost. Kmalo prišel je čas, da sem moral zopet v Ljubljano. Vesel in žalosten sem bil vselej kedar sem se spominjal ljube sestrice. Prišel sem zopet na počitnice, pa vse se mi je nekako prazno zdelo doma, ker nje ni bilo. Poprašal sem po tigri, a mati mi je povedala, da je kmalo po njeni smerti nekamo zginila. Zajčekov tudi ni več bilo, podušil jih je neki lovski pes, ko so bili na vertu.

To me je žalilo. Popravil sem zopet gomili na pokopališči, zasadil nanje rakito. Ni mi bilo ostati doma, odšel sem žalosten k prijatelju, da si razvedrim tužnega duha.

Denar.

Denar, denar, denar,
Ti premogočna stvar:
Komur ljubo se smeješ,
Mu radost v serce seješ;
Kjer tebe nì,
Tam vse stoji,
Jok se glasi;
Denar, denar, denar,
Ti vsemu svetu si vladár!

V. Kurnik.

Aleksander Ivan knez Potemkin,

ruski carski maršal.

(Životopisna čertica; po virih spisal Jos. Cimperman.)

(Dalje.)

Občilo s knezom ni bilo težavno, da-si tudi se je redko kedaj prav „po domače“ vedel proti svojim podložnikom; treba je bilo pazljivem biti, da se ni niti najmanj žalila knezu urojena čestiželjnost, od nekedaj njegovega značaja največja slabost. Vsakedo, tudi pervi njegovi generali so morali biti naznanjeni, predno so govorili ž njim in mnogokrat jim je bilo čakati pol dné, ali celo po teden dni, dokler jih je knez sprejel. V njegovi navzočnosti se je bilo vesti z najvišjim spoštovanjem in dokler ni knez sam koga ogovoril ali ga česa vprašal, se ni derznil nikedo izpregovoriti. Pripetilo se je, da so katerikrat celo princi in njemu jednaki dostojanstveniki pričakovali dovolitve za avdijenco vse dopoldne v njegovih sprednjih sobanah in kedar se jim je velelo vstopiti, je bilo čudno gledati, kako veličestno se je nosil Potemkin, in kako spoštljivo in resno prišleci. Na njegovem dvoru je bilo treba strože gledati nego na carjevem, da se je ravnalo po zahtevah etikete in kedar je knez popotoval po mestih ali sicer znamenitejših krajih, so ga, kakor da je carinja navzoča, pozdravljali zvonenjem, streljanjem, razsvetljavo in svečanostimi, s kratka, skazovali so mu čast, kakoršna pristoji le kronanim glavam. A tudi pri sovražnikih si je znal knez pridobiti najvišjega spoštovanja ter jih je naučil, ponižno se mu klanjati. Kedar se je bilo podalo mesto Bender, je sprejel knez v najlepši svoji opravi, obdan od svojih generalov pod baldahinom turške poslanike, kateri so mu kleče, z obrazom v tla obernjenim in z rokami na persih prekrižanimi izročili na srebernem pladnji mestne ključe. Ko jim je bil odgovoril, poljubili so mu noge ter potem odlezli nekoliko stopinj od prestola. Tudi na carskem dvoru se mu je morala vedno dajati takova čast, kakor sicer drugod. Njemu samemu se ni bilo treba oglašati, da bi prišel pred carinjo, kajti prost mu je bil ustop vsako uro dneva. Iz tega se lahko sklepa, kako visoko je vladarica čislala Potemkina, katerega je pri vsaki priliki odlikovala s posebnim spoštovanjem pred vsemi drugimi. Naravno, da mu je ta vsluženost pri carinji napravila mnogo nevoščljivcev, a redko katerikrat se je kdo derznil, da bi javil količkaj svoje zavisti, kajti knez, umevajoč dosezati od malega do velicega najvišje spoštovanje, je v takovih okolnostih brez vsacega ozira ravnal in gorjé njemu, kedor mu ni skazoval dolžne časti ali kedor je delal njegovemu povelju nasproti ali se je osmelil grajati njegova dejanja. V dokaz jeden sam pripetljej. Nekovega generallajtnanta T., kateri je bil po knezovi protekciji dvignen v to častno službo, čegar duševne sposobnosti so bile pa zelo skromne, je knez rad preziral pri različnih prilikah. Serdit zaradi tega preziranja je porabil T., pozabivši svojega duševnega uboštva, ko je bil nekoč povabljen h knezu na obed, to okolnost, ter je na-

peljal govorico o prevzetnosti in kako le-ta znižuje človeka, vse, se vé, da bi se maščeval nad knezom. Potemkin, zapazivši njegovo podlo nakano, mirno vpraša generala: kedo je menj škodljiv družbi in deržavi, človek, ponosen na svoje duševne kreposti in istinite zasluge, ali puhloglavec, katerega je dvignilo srečno naključje na višek in ki je zato pohlevnejši od pervega? General in drugi navzočniki odgovoré, da poslednji. „Dobro," deje Potemkin, „jaz zase ne pazim na to, je li jeden nesposobnik med mojimi generali več ali menj, deržavi pa in njim, kateri zaradi sposobnosti zaslužijo biti povišanim, ne more goditi, da so podložniki osobi, svojimi zaslugami globoko pod njimi stoječi. Vaša razsodba, gospod general, me napotuje, da poplatim zasluge, kakor jim gre. Po obedu imate takoj zapustiti armado po mojem ukazu in na vaše mesto postavim nekoga, kateri sme biti ponosen na svoje duševne kreposti kakor vi na svojo ničevost."

General je moral zapustiti armado in Katarina, vedna varuhinja knezove časti, je le na prošnjo njegovo dovolila ob službo dejanemu generalu tudi penzijo.

Kakor sem že omenjal, se je Potemkin od mladosti pično deržal dnevnega redu, ali za hoditi spat in vstajati ni imel nikake določne ure. Čestokrat, posebno, kedar je nameraval izveršiti kako znamenito namero ali je pretila nevarnost njemu podložnim bojnim četam, je knez, da-si v postelji, prečul vse noči. A poleg tega se vedno na razširjenje svoje slave mislečemu Potemkinu, kateri se je mogel posluževati vseh zložnosti, ne čudi toliko svet, kakor skoraj brez slehernega počitka delajočemu general-lajtnantu njegovemu Bubovu. *

Knez, kedar ni mogel spati, je dal poklicati k sebi Bubova, da takoj izverši naredbe, ki so mu včasi prišle po noči na misel. Bubov, vedno pripravljen slušati knezove ukaze je prišel vselej na hip in opravljen kakor po dnevi ter je pisal ali precej izveršil knezova naročila. Mnogo noči je dakle zvesti služabnik prebil brez spanja a kedar je zjutraj knez vstal; je bil zopet pervi pri njem, poročal mu je o dogodkih noči in je odpravil ukaze knezove, ko se je le-ta po svoji vsakdanji navadi jedno uro kopal.

Potemkin sam se je čudil, kako je moči biti Bubovu poleg vse brez-

* Bubov tudi rodom Rus, sin necega oficirja, je bil polkovniški lajtnant pri konjici, kedar ga je bil knez imenoval svojim adjutantom. Zaradi izvanrednega talenta in pridnosti ga je Potemkin še prej nego pred štirimi leti s carinje dovolitvijo povzdignil do generallajtnanta. V bojnih časih Bubov ni spal več kakor 2—3 ure na dan in še tedaj razven ovratnice popolnem opravljen ter na stolu sedeč. A poleg tega je bil vedno vesel. Bolezni ni poznal. Obedoval je pri knezovi mizi, kjer je bilo na izbero jedi in pijače, ali vsegdar je bil zelo zmeren. Žganih pijač se je ogibal, kakor tudi občila z lepim spolom, dasiravno so ga povsod spoštovali zaradi prijaznivega in vljudnega vedenja. Jedno strast pa je imel; igralec je bil. Vsako uro po noči se je lahko našel pri igri. Tudi je bil zelo gizdav v obleki ter je hodil vedno s klobukom pod pazduho ali tudi jezdil je mnogokrat gologlav, pozabivši pokriti se. Tega se je navadil pri knezu. Sicer je bil Bubov, kakor skoraj vsi Rusi, dober vojak in se je junaško vedel pri oblegi Očakova za kar je prejel red sv. Jurija.

pokojne delavnosti tako zdravemu in veselemu, ker je imel vedno toliko opravil in je zatorej vžival menj nočnega počitka od njega.

Po kopeli so strežniki opravili kneza in kedar se je to končalo, je molil kratko jutranjo molitev, potem zajutrekoval čokolado in liker. Ako je bil dobre volje, igrati mu je morala njegova dvorna kapela * nekatere komade za juternico, pri kateri so morale biti često navzoče tudi nekatere pevke, da so s petjem in igranjem na godbina orodja vedrile Potemkinu duhá, po mnogem mišljenji vtrujenega. Mnogokrat je povabil knez svoje krasotice na zajutrek. Ako je pa kneza terpinčila nevolja, kar se je tudi često pripetilo, ni smel priti pred-enj nikdo, razven istih, kateri so imeli opraviti pri njem; tudi je moralo biti vse tiho okrog njega.

Po zajutreku je prišel vselej Bobov ter izročil knezu došla pisma; ostal je pri njem tako dolgo, da mu je dal knez znamenje odstopiti. Potem so smeli h knezu njegov deržavni tajnik, telesni zdravnik in naposled vsi tujci, kateri so imeli opraviti ž njim.

Kedar so vsi odšli, se je zaklenila soba knezova; ostajal je vsegdar po jedno uro sam.

V svoji sobi je vselej moral imeti mizo, na nji papirja in pisalo, kratko sreberno paličico in pilico, dalje zabojček drazih kamenov različnih barv. Kedar je knez o čem premišljal ali snoval naredbe, igral se je s kamenci, da se mu niso misli zmedle, ali je pilil sreberno paličico, ali tudi sestavljal s kamenci različne podobe ter se veselil njih blišča. Kar je knez tako sklenil, je takoj načertal na papir, in kedar je ukazal odpreti vrata, je izročil svoje sklepe Bubovu, da jih izverši.

Skoraj nikdar Bubov ni smel izpregovoriti, prišedši pred kneza, ako ga sam ni ogovoril ali o čem vprašal, kakor je bila njemu navada. Ravno tako ni smel niti Bubov, niti kateri domačih ljudi kedaj opominjati kneza kake stvari, kajti imel je izversten spomin. Jeden njegovih strežajev je pozneje pripovedoval, kako je bil knez serdit, ako ga je kedo česa opomenil če tudi z lepo besedo. Nekoč se je bil namreč namenil knez iti pogledat grad, stoječ blizo glavnega stanu, in sicer je to odločil za prihodnji dan. Potemkin, najberž zaderžan po važnih opravilih, drug dan ni odšel, kamor je bil namenjen. Strežaj, ne misleč, kako zopern je knezu vsak opomin, se je derznil, spomniti svojega gospoda na nameravani ogled. Takoj ga je pognal knez iz službe in le zaradi njegove zvestobe in pridnosti mu je dal milostno penzijo, katero je do smerti vžival na jednem knezovih posestev.

Iz tega se lahko sklepa, kako težavno je bilo včasi imeti opraviti s knezom. Kakor domačini, tako so morali tudi tujci vsegdar jemati strogo ozir na muhe knezove, ako si niso hoteli nakopati na glavo nevolje in jeze njegove. Nekov prusk major je bil prišel kakor bojni kurir v opravilih do kneza in čakal je štiri tedne brezvspešno na avdijenco. Naveličavši se dolzega

* Knez je imel vedno pri sebi po 60 najizbornejših godcev in tudi mnogo lepih pevkinj. Imel je dalje igralcev in dobrih operistinj. V ostrogih so se skoraj vsak dan dajale gledišćine igre in vsi so jih smeli brezplačno obiskovati.

čakanja, ide sam k njemu in ga prosi, da bi ga odpravil. Knez takoj nevoljen zaradi silnosti majorjeve, mu ukaže brez vsacega odgovora nemudno zapustiti glavno bivališče. Tako se je zgodilo tudi poslaniku iz Georgije, kateri je bil prišel h knezu v Jasi in mu je bilo čakati čez leto, predno je smel iti domov. Ker so mu že pohajali novci, prosil je kneza nekov na cesti, naj ga odpravi in mu da novcev za odhod. Knez mu odgovori: „Jaz nimam niti tebi, niti tvojemu gospodarju odgovarjati; takoj se lahko odpraviš. Novcev se ti da, kolikor jih potrebuješ.“ In brez vsacega odgovora se je odpotil poslanik še istega dne.

Pred obedom, ako ni knez pisal lastnoročno carinji ali ni imel drugih opravil, se je vselej kam peljal. Spremljala sta ga njegov dvorni kavalir, rodom Rus, bogat grof in komornik carinje, in njegov adjutant Bubov. Kedar se je knez vernil, je podpisaval izgotovljena pisma, dajal ukaze in navadno ob dvéh je šel obedovat.

Knezov dvor je bil ne le odličen po mnogih služabnikih, temveč tudi sicer je bil jednak dvoru vsacega kralja. Vedno je bilo navzočih mnogo gostov in dragih jedi in vin je bilo v izobilji. Pri obedu je godla dvorna kapela in pevke so pele. Pri takovih prilikah je bilo moči videti kneza brezskerbnega in prijaznjivega. Če tudi je bilo njegovo vedenje veličastno, vendar je z vsakim gostom brez razlike vljudno občil. Se vé, včasi ga njegove muhe tudi tu niso zapustile, a navadno je odhajal vsak povabljenec vesel in zadovoljen od njegove mize. Potemkin je pa ostajal vedno zvest načelom zmernosti in skerbeč za ohranitev svojega zdravja ter za svojo duševno krepost, se je zelo izbirčno posluževal vseh jedi in pijač.

Po obedu, terpečem običajno 2—3 ure, se je knez pogovarjal kake pol ure svojimi gosti. Potlej se je dal zopet zakleniti, da je nekaj časa premišljal.

(Dalje prihodnjič.)

Dobro jutro.

Tamna noč zginuje,
Dan se približuje
In petelin poje,
Voši nam po svoje:
Dobro jutro!

Solnce ko prisije,
Svoje žarke lije
Zlate po planjavi,
Serčno nas pozdravi:
Dobro jutro!

Svit danice gine,
Enkrat še z višine
Ljubo nam pokima:
Zginula je tmina.
Dobro jutro!

Ko pastir ovčice
Žene na planice,
Trobi, da odmeva
Krog, in nam veleva:
Dobro jutro!

Zlata zora sveti. —
Slišiš ptice peti?
Lepo žvergolijo,
Ko stvarem želijo:
Dobro jutro!

Zdaj zvoné zvonovi,
Nas budé glasovi,
Hvalimo da Njega,
Stvarnik ki je vsega.
Dobro jutro!

P.

O ustanku Madjarov 1848. l.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

Cesar Ferdinand je po smerti svojega očeta se udal Madjarom vsaj na toliko, da se je začel nazivati: Ferdinand V., kralj ogerski. Tudi je ukazal, da se imá latinskemu izvirniku ogerskih postav madjarski prevod pristavljati.

Dne 6. jun. 1839 l. je ogerski zbor znova pričel svoje seje, in med drugim je sklenil tudi to, da se ima mesto latinskega jezika izključivo madjarski jezik vpeljati v vse urade in šole. Dne 12. marca 1843. l. je cesar znova osebno odperl ogerski zbor, in po mnogih viharnih sejah ga je sklenil dne 12. nov. 1844. l.

Ustanek poljski v Krakovem in v Galiciji 1846. l. je mnogo vplival na Ogersko, vendar javni mir se ni kalil nikjer toliko, da bi bilo treba večega vojaškega posredovanja. Malo bolj pa je zaveršalo 1847. l. v peštanskem komitatu, kjer sta radikalca Niary in Szentkiralyi zelo razžaljivo govorila. Dvorna pisarna je zahtevala, da se opravičita, pa na Košutov predlog je komitat zahtevanje odločno zavergel.

Dne 31. jan. 1847. l. je umerl palatin, nadvojvoda Jožef, in njegovo mesto je prevzel nadvojvoda Štefan. —

Dne 12. nov. 1847. l. je Ferdinand zopet odperl ogerski zbor v Požunu, in zbrane zastopnike ogerske krone je nagovoril po madjarski, ne po latinski, kakor je bilo običajno. Madjarski ogovor je zbudil največo navdušenost, in viharni „eljeni“ so odbijali po dvorani. Sivobradi starci so jokali od veselja, da so doživeli to čast in srečo, da jih njihov kralj po domače pozdravlja in nagovarja, kajti dobrih 300 let sem je zgolj latinščina gospodovala. V zboru samem pa so se pokazale tri stranke; opozicija pod Košutom in Batthiany-om, avstrijska vladna stranka pod Somšičem, Dessewfy-om in Babarczy-em, pa liberalno konservativna stranka pod Szecheny-om. Opozicija je imela trojen namen: da povzdigne madjarski živelj, da pospešuje materijalno blagostanje Ogerske in reši času primerne prevredbe, in da čuva ogerski ustav in samozakonstvo. Kraljevi predlogi, ki jih je vlada na dnevni red postavila, bili so tako liberalni, da so osupnili samo opozicijo. To pa je vlada učinila zgolj zato, da si ukloni vse stranke. Po mnogem razgovarjanju in pretresovanju je dospela tudi na Ogersko novica, da je prestolj kraljevski na Francoskem prevernjen, in ta novica je položje ogerskega zbora jako spremenila; opozicija namreč je začela odkrito govoriti in naravnost kazati, kamo merijo njene težnje. Odsek te stranke je dne 15. marca 1848. l. postavil teh-le 12 točk: Narodu odgovorno, ali od Avstrije neodvisno ministerstvo ogersko; odstranjenje cenzure; sklicanje zbora vsako leto v Buda-Pešto; versko svobodo in enakopravnost pred postavo; poklicanje ogerske vojaščine domu, in odstranjenje tujih polkov iz Ogerske; prisego vojaščine na ustav; narodno gardo; pomiloščenje vseh politiških jetnikov; porotne sodnije; svobodo nauka; zvezo s Sedmograško, in odstranjenje dvorne pisarne. Te točke je tako rekoč ves madjarski

narod odobril, in tudi zbor požunski jih je sprejel. In koj na to je odšla deputacija z deržavno adreso pod načelništvom Košutovim na Dunaj, in prebivalstvo dunajsko jo je z velikim veseljem sprejelo. Dne 16. marca je cesar privolil vse, kajti dvori evropski v strahu in stiski tistih dni drugega niso znali in mogli. Palatin, nadvojvoda Štefan, je bil imenovan za cesarjevega namestnika, nekakega podkralja ogerskega, Batthiany pa za načelnika neodvisnega ogerskega ministerstva.

Dovoljenje neodvisnega ministerstva se je koj tistega večera v Pešto sporočilo, in vest je bila z vshitjenjem sprejeta. Zbor je odobril Szemerevo tiskovno postavo, ki pa je bila zelo smešna. Na Ogerskem so takrat nenavadno malo čitali, in vendar je Szemere zahteval kavcije 20.000 za dnevnik, in 10.000 za dvakrat na teden izhajajoč list. V tem vrenju se je marsikaj sklenilo brez vsega premisleka, in drugače skoraj ni bilo mogoče; svobodnostne ideje so tudi naobražene nekako opojile in omamile. V vihrici se je sprejelo vse kar se je nasvetovalo, naj si je bilo še tako krivično, samo če je merilo na blagor madjarskega naroda.

Preden se je zbor razšel, imel je prestati hudo borbo z vlado dunajsko, kterej je žal bilo, da je tako hitro odjenjala in toliko privolila Ogerskej, vzlasti neodvisno ministerstvo, v kterem je sedel Ludovik Košut, njej najnevarniši mož; kajti je znal s svojo priljubljenostjo in zgovornostjo vse strasti madjarskega naroda užgati, in ministerstvo ogersko na svojo roko spraviti. Dunajske vlade ni bila volja, da odstopi Ogerskej upravljanje vojne in deržavnih dohodkov, zategadelj ni poterdila od Batthianyi-a predloženih ministrov ogerskih. To pa je na Ogerskem vse po koncu spravilo; Batthianyi je hotel svoje zvanje odložiti, pa nadvojvoda palatin je pomiril razburjene duhove, in obljubil, da se hoče on na Dunaju potegniti za ogerske zadeve in prava. Tudi v Pešti je bilo vse po koncu, rudeče zastave so se razobešale, in viharni „eljeni" na republiko so se razlegali po mestu. Dunajski kabinet se je sedaj v drugo udal madjarskemu pritisku, in sam cesar je šel na Ogersko, da je kot kralj Ferdinand V. zbor sklenil dne 11. apr. 1848. l., pri kterej priliki je poterdil postavo o vmeščenju ogerskega ministerstva. V tem ministerstvu so sedeli naslednji možje: Jarnej Szemere za notranja opravila; knez Pavel Esterhazy za zunanja opravila; Ludovik Košut za finance; Franc Deak za pravosodje; Lazar Messaros za vojno; baron Jos. Eötvös za nauk in bogočastje; grof Štefan Szechenyi za komunikacijo; Gabriel Klauzal za kupčijstvo in kmetijstvo; in ministerski načelnik grof L. Batthianyi brez pravega opravilstva.

Dne 14. apr. 1848. l. je došlo ministerstvo v Buda-Pešto, in ogerska dvorna pisarna je bila pri priči odstranjena. Pod palatinovim predsedstvom je vsak dan bilo ministersko posvetovanje, da bi se zadeve deželne vredile. Pa ljudstvo ni imelo pravega zaumena o novej svobodi, in jelo je čez ojnice stopati. Kmetje so si lastili vinograde, polje in gozde graščinske, češ, to je sedaj vse naše. Ministerstvu je jelo bolj in bolj prigrevati, kaj bode početi z neukim ljudstvom, ki silo dela; verh tega so mu presedale tudi finančne zadeve,

Kralj je zahteval od Ogerske, da mora prevzeti ¼ deržavnega dolga, t. j. nekaj nad 10 milijonov, ali Madjari so se temu zahtevanju na vso noč vpirali. Na vse verh je Madjarom zagrozila nova in velika nevarnost, — gibanje med nemadjarskimi narodi ogerske krone, v Banatu, na Hervaškem, na Sedmograškem in v vojaškej granici. Teh nemadjarskih narodov nikakor ni bila volja, da se ukloné oholosti madjarskej, kajti tudi oni imajo starih pravic, kakor uni. Ministerstvo ogersko je bilo sestavljeno iz zgolj Madjarov in madjaronov, in najhuji med njimi je bil odpadnik L. Košut, ki je javno pokazoval svoje strastno sovraštvo do Slovanov.

Že 1843. l., ko je zbor sklenil, da madjarski jezik mora biti uradni jezik ogerske krone, oporekali so jako živahno hervaški poslaniki, da nikakor ni pravično, da madjarski živelj nemadjarskega zatira. In ko je nek Hervat latinski govoriti začel, zagnali so Madjari strašen hrup, vse od kraja so kričali in oporekali, in celo v zapisnik niso hoteli sprejeti latinskega govora.

Da si Slovani ogerske krone obvarujejo svojo narodnost in odbijejo oholost madjarsko, začeli so se zbirati na posvetovanje: Serbi v Karlovcu in Hervati v Zagrebu, Hervati so zahtevali, da se trojedina kraljevina v edno celoto spoji, in Serbi so zahtevali, da se vsi oni predeli komitatov, po katerih serbski narod stanuje, zlijejo v eno skupino. Sedaj je ogersko ministerstvo sprevidelo, da ta reč ne bo dala z lepa se poravnati, kajti tega si je je bilo svesto, da Slovani ne bodo žertvovali svojih prirojenih pravic Madjarom na ljubo. Razpor med Madjari in Slovani je postal silneji od dne do dne, in ker je bilo to jako po godu vladi dunajskej, začela se je Slovanom približevati, vzlasti od onega dne, ko je Košut v zboru požunskem zahteval, da se imajo ogerski polki iz Italije domu poklicati, kajti zmage avstrijske na Italijanskem bi bile le na škodo ogerskej svobodi in neodvisnosti. Da tega in takega zahtevanja Avstrija ni mogla odobriti, to se umeje samo ob sebi, vzlasti pa, ker so bili avstrijski Slovani gotovi, da rešijo Avstrijo propada. Hervaški ban Jelačič je tudi kar brez ovinkov izpovedal, da hoče samo cesarja v Insbruku slušati, nikdar pa ne ogerskega ministerstva v Pešti.

To izjavo je cesarski dvor z veseljem sprejel, ter dotično stranko podpiral, s perva bolj skrivaje, pozneje čedalje očitneje. In Madjari, ki so za terdno se nadejali, da samostojnost Ogerske je že dognana reč, sprevideli so sedaj, da pri teh in takih okolnostih se ne bodo obderžali in nemadjarskih narodov sebi pokorili, razen z orožano silo, in zato je dne 17. maja ministerstvo izjavilo, da se mora ustrojiti mobilna garda. To izjavo so Madjari z vshitjenjem sprejeli in odobrili. Dne 5. jul. 1848. l. se je zopet sešel ogerski zbor, ki ga je v kraljevem imenu nadvojvoda Štefan odperl. Košut je zahteval 200.000 mož in 42 milijonov gld. denarja, da se more na vso moč primeržen upor jugoslovanski zadušiti. „Damo jih!“ zaklical je poslanik Nyari. Košut je ukazal postaviti nemudoma banknotno tiskarno, in izdajati po goldinarske in po dvagoldinarske bankovce. Ali koj se je oglasil avstrijski finančni minister Kraus, in prepovedal ogerske bankovce takraj Litave; pa Košut nasproti je prepovedal avstrijske po goldinarske in dva goldinarske bankovce unkraj Litave.

Tudi je Košut v honvedskej opravi, s sabljo ob bedru in narodno zastavo v roki avgusta meseca prepotoval vso Ogersko unemajoč Madjare na boj.

Da kralja pregovoré in na energično postopanje proti Serbo-Hervatom pripravijo, šla je madjarska deputacija dne 5. sept. pod načelništvom Pazmandy-a na Dunaj prosit, da se ogerski polki domu pokličejo, da tako morejo proti upornikom bojevati, ter da se dvor v Pešto preseli, da tako kralj s svojo osebno navzočnostjo politiko ogerske vlade pozakoniti. V 60 kočijah se je odpeljalo 120 poslanikov v Schönbrunn k zaslišanju; pa niso bili zaslišani, in zato so se nemudoma povernili na parnik, da se berzo odpeljajo v Buda-Pešto. Kljubovaje so nekateri poteknili rudečih peres za klobuke, in na parniku so razvili rudečo zastavo. Ravno ta dan je prinesla „Agramer Zeitung“ cesarsko pismo, da so banu Jelačiču, kterega so bili ali vsled svoje slabosti in kratkovidnosti, ali vsled svoje zvijačnosti odstavili, povernjena njegova zvanja.

(Dalje prihodnjič.)

Tolažba v nadlogi.

Žalostni dnevi so prišli sestrama. Gosti oblaki so se vzdigali že davno na nebu njune mladosti, in nikoli ni se jima hotlo razjasniti. Nebo je bilo tako temno, kakor je bilo prazno vsega veselja v njunih persih; njuna serca takó pusta, kakor je travnik pust o veliki suši.

„Oh! spregovori ena sestra, kako veselo šumljajo sreberni valovi tihega potoka, in urno hitijo proti svojemu cilju! moji dnevi pak tako žalostno tekó, in ne jemljejo seboj moje otožnosti; moj cilj kaže se mojim očém nedosegljiv!“ — In skeleče solzé vternejo se ji in padejo v sreberne valove prijaznega potoka; globoko vzdihne in v tihem ponočnem zraku nje zdihljej počasi umira.

— Kaj delajo sedaj naš očka? vpraša druga sestra s tresočim glasom, in solzice se ji vlijejo po bledem obrazu.

Takó stojite v globoko žalost vtopljeni sestri na oknu, in si tolažbo iščete v solzah. Solnce je še malo minut poprej v veličastni svetlobi žarilo se na golih verhovih visokih planin, sedaj je na enkrat zginilo, in ž njim sta zginila zlati odsvet na potokovih valovih in večerna zarja, ki je robove peči v škerlat oblačila.

Tako zgine vsaka slava, vsaka čast, tako zgine tudi vse veselje tega življenja.

V sveti tihoti vstaja sedaj vedno veličastneje bleda luna, in v njenih srebernih žarih svéti se tisoč solzic, za ktere veliki svet nič ne vé. Solze so dar nebeški, zato da se ž njimi naša žalost ali v veselje raztopi, ali pa nas vnovič v otožnosti okrepi, da ne obnemoremo.

Solze so zadnji dar ljubezni naše, in kadar že nič druzega ne moremo dati svojim ljubljencem, posvečujemo jim svoje solze. In ker sestri druzega

niste imele, v znamnje svoje ljubezni ste posvečevale svoje solze očetu, ki je bil sicer oddaljen od nju, in vendar tudi blizo.

Pusti, naj solze obilno tečejo; saj kedar jih človek za druge preliva, zábi sam ná-se in na svojo nadlogo.

Ali, draga otroka, kje je vaju mamika?

Tam le sedí tiho v svoji sobici, vsa zamišljena. Globoka žalost ji persi napolnuje. Tisoč skerbi, tisoč nadlog počiva na nje slabih ramah. Pokoja ne pozná ne mirú; terpeča mati nima veselja v svojem življenji.

Terpeča mati?! Ktera mati ne terpi? življenje vsake matere je nerazvezljivo združeno s terpljenjem in žalostjo, ki jo veže na ljubljence, in vendar je vsredi vseh nadlog ena, edina mati, ktere nobena druga umerljiva stvar nadomestiti ne more.

In med terpljenjem je nekaj, kar ji v njenemu spolu lastni slabosti moči daja, in to je — ljubezen.

Ko vidiš mater, ki cele dolge noči zraven postelje bolnega otroka bedi, na vsako dihanje pazi, vsak tripljej njegove žile posluša: rudečica, ki barva bledo obličje bolnega otroka, daja ji novo moč — k novemu terpljenju. To je osoda vsake matere!

Ali dans je god dobre mamike, kako je to, da so serca vendar otožna, in da v očéh igrajo obilne solze? Naka! ne jokajti več! raje hitite k svoji dobri mamiki in voščite ji, kar le čisto otroško sercé želeti more svoji dobri materi. Ali morebiti je žalost vdušila vama besede, da ji ne morete? Saj sercu ni treba dosti, da čuti svojo osodo! Iz vajinih oči bode brala, kaj ji dobra otroka voščita, in v solzah, ki obilno tečejo iz vajinih oči, videla bode zalogo tiste ljubezni, ktero ji namesti očeta posvečujeta.

Pusti, naj solzé obilno tečejo; saj kedar jih človek za druge preliva, zabi sam ná-se in na svojo nadlogo.

Tedaj ga ni veselja na svetu, da bi mu ne bile pridružene solze in žalost; ni ga sercá, da bi ne čutilo žalosti in tuge!

Takó je bilo tudi tukaj.

Sestri ste bile v pervi svoji mladosti, in kako prazno veselja je bilo njuno življenje, kako je kervavelo njuno serce! Ali naka! One ste našle tudi tolažbo v svoji žalosti, našle ste balzam za svoje kervaveče serce v svetem križi. Ondi pred Jezusovim križem videl sem nedolžni stvari klečati in goreče moliti. Očka so bili daleč proč, mamika so žalovali, nič več niste mogle zvedeti, kaj se v daljavi godi: tedaj ste iskale in našle tolažbo za svojo žalost pri Jezusu!

Le zunajni videz je to, kar moremo videti in poznati! In kedar vidimo na tem svetu mnogokrat pobožne — sestre — jokati in solze prelivati, briše nevidljiva roka solze na njihovih bledih obrazih. Vidimo sicer pobožne vzdihati pod jarmom zatajevanja in nadlog; ne vidimo pa tiste nebeške milosti, ki jim ta jarm polajšuje in slajša. Njihovo življenje dozdeva se nam brez veselja in žalostno, ker ne moremo videti mirnega in jasnega nebá v njih sercih. Podobni so skrinji zaveze v puščavi, ki je bila od zunaj s kožo po-

krita, ter ni kazala nobene lepote, nobenega blišča, od znotraj pa je bila iz čistega zlatá.

Oh, ko bi mogli videti pobožnim v serce, v kterem prebiva gospod Bog, koliko čuda bi videlo naše okó! Videli bi, kakó neprenehoma k Bogu pošiljajo svoje molitve; čudili bi se tistemu svetemu ognju, ki brez nehanja gori na altarji njihovega serca; videli bi na zadnje, da Gospod v tem svetišči prebiva!

Zares, terpljenje je delež izvoljenih na tem svetu; ali tolažba v njih žalosti je Jezus!

V resnici, kedar Gospod iz svojega sedeža v nebesih na ta svet gleda, ne more videti nič častitljivšega, nič veličastnejšega, kakor krepostno dušo in čisto serce! Ne vidi nič plemenitejšega, kakor skrivši terpečo krepost! Bogu samemu živi krepost skrita pred očmi umerljivih. In kedar okoli nje vse molči, kedar je nebo temno oblačno in zemlja je pusta, njeni vidokrog je vendar jasen, na njenem nebu vendar zvezde migljajo, in njeno sercé je mirno. Mirno tečejo ji ure življenja, in nadepolna bliža se cilju tega življenja, kjer tisoč vitezov tega sveta v strašen obup popadajo! . . .

Terpljenje je delež izvoljenih na tem svetu; ali tolažba v njih žalosti je Jezus. St. K.

Družba sv. Mohora.

Razpošiljatev družbinih knjig se je danes pričela in bodo čč. gg. družbeniki knjige prejeli po versti, kakor so škofije tiskane v „Koledarju“.

Ker smo število družnikov v zadnjem listu naznanili, ostaja nam poročati o računu in nekterih točkah ki so važne za prihodnje leto 1879.

Družba sv. Mohora je imela od 1. avgusta 1877 do 1. avgusta 1878 25.755 gld. 62 kr. dohodkov in 25.752 gld. 94 kr. stroškov. Matici je priraslo 166 gld. v gotovini.

Za prihodnje leto 1879 razpisuje družbin odbor sledeča

Družbina darila:

a) **Sto in štirideset gold.** za štiri krajše izvirne povesti, vsaki po 35 gold., v obsegu vsaj $1/2$ tiskane pole in

b) **Sto in štirideset gold.** za štiri podučne spise raznega zapopadka, vsakemu po 35 gold., v obsegu $1/2$ tiskane pole.

Najbolje ustrezajo družbinemu namenu: razprave o narodnem gospodarstvu, poduki iz pravoslovja, naravoslovja in zdravilstva, čertice iz cerkvene ali posvetne zgodovine, potopisi, životopisi slavnih mož itd. Tudi primerne pesmi in spise pošteno-šaljivega zapopadka bode odbor z veseljem sprejel.

Pisatelje pa, kteri za družbo pišejo, prosimo, naj ne zabijo, da njihovih spisov ne bere le peščica bralcev, temveč več nego 25.000 udov jih prebira; izmed bravcev pa pripada ogromna večina priprostemu ljudstvu, zato spisi nikdar naj ne bojo previsoki ali preučeno osnovani in sèstavljeni. Ložej so priprostemu človeku umljivi, prej ga bodo podučili in mu blažili um in serce.

Rokopisi naj se družbinemu tajniku pošljejo do **1. majnika 1879** brez podpisanega imena, ktero naj se priloži v zapečatenem listu. — Prisojena darila bodo izplačana na god sv. Mohora dne 12. julija 1879.

Namenjene so pa družnikom prihodnje leto 1879 sledeče knjige:

1. **„Slovenski Goffine“** — to je razlaganje sv. meše, beril in evangelj ob nedeljah in vseh praznikih cerkvenega leta s primernimi keršanskimi nauki. II. snopič. Ureduje L. Ferčnik, dekan v Žabnicah.

2. **„Šmarnice presv. Jezusovega Serca“.** Navod, kako Jezusovo presveto Serce čestiti in njegove čednosti posnemati oziroma na Našo ljubo Gospo Jezusovega Serca. Spisuje slavnoznani pisatelj č. g. Janez Volčič, župnik v Šmarjeti. Premišljevanja so razdeljena na vsak den meseca majnika, z vsakim premišljevanjem se ujema posebna molitev in izgled. Tako uravnana knjiga bode služila za duhovne vaje v cerkvi, pa tudi v premišljevanje domá. Obsegala bode v obliki „Nebeške hrane“ kacih 25—27 pol.

3. in 4. **„Spisovnik za Slovence“.** Sèstavil Andrej Praprotnik, nadučitelj in ravnatelj I. mestne šole v Ljubljani. Po kazalu bode „Spisovnik“ obsegal: „Vvod: Kako prav in dobro pisati. — **Pervi del.** Listi in opravilna pisma — Splošna vodila. — Zgledi raznih listov. — Sporočilni listi. — Prosilni listi. — Zahvalni listi. — Voščilni listi. — Milovalni listi. — Povabilni listi. — Posvetovalni listi. — Opominjevalni listi. — Izgovarjalni listi. — Odgovorni listi. — Razni listi. — Listnice. — Prošnje. — Spričala in poterdila. — Razna javna naznanila. — Razna naznanila. — Grobni napisi. — **Drugi del.** Gospodarsko, obertnijsko, opravno in tergovsko zapisovanje. — Občenje. (Pošiljanje po vozni pošti, naznanila po telegrafu, vožnja po železnici; denarji, mera in vaga, deržavna pisma, banke, loterija.) — **Tretji del.** Medsebna pisma. — Pogodbe. — Dolžna pisma. — Poroška pisma. — Prepustna pisma — Tergovinstvo in menjice. — Poslednja sporočila. — Varstvo in skerbstvo. — Zemljiščine stvari. — **Četerti del.** Razna sodnijska opravila. — Porote. — Notarji in njih opravila. — **Peti del.** Občinske stvari, županje. — Dačne stvari. — Vojna postava. — Kolek.

Že iz kazala se razvidi, da bode knjiga zeló obširna, obsegala bode najmanje 26—28 pol v Koledarjevi obliki; zato nadomesti „Spisovnik“ dve drugi družbini knjigi.

5. **„Občna zgodovina“.** Spisuje gosp. profesor Josip Staré. VI. snopič konča nemško zgodovino srednjega veka in pripoveduje zgodbe Francozov in Angležev do konca srednjega veka.

6. **„Koledar za leto 1880“** z raznoverstnim podučnim in zabavnim berilom.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Preč. gosp. Ehrlich Ant., mestni fajmošter v Strassburgu, je postal korar stolne cerkve, dekan in fajmošter pri sv. Hemi. — Preč. g. korar Rauscher Jan., prošt in dekan, se je od sv. Heme preselil za fajmoštra stolne cerkve v Celovec. — Fare so dobili čč. gg.: Richter Ant., zakristan in kaplan pri glavni fari v Celovcu, faro Sokolovo; Gross Juri, fajmošter v Nemškem Grebinji, faro Glanhofen; Riedl Jož., kaplan v Šmarji, faro na Komu in Kristyniak And., provizor v Št. Jakobu v Lesah, ondotno faro. — Prestavljeni so čč. gg. kaplani: Kanal Jož. iz nemške Kaplje za oskerbov. kaplana v Meiselding; Wipfler Ig. iz Ettendorfa v Roje in Sirnik Jan. iz Terga v Požarnico. — Kot kaplani nastopijo pastirsko službo gg. bogoslovci: Inanger Jan. v Ettendorfu; Hain Jož. v nemški Kaplji; Klemenčič Ant. v Šmarji in Robas Nace Št. Martnu nad Belakom. — Č. g. Ažman fajmošter v malem Št. Vidu, je stopil v stalni pokoj.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK,

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 9. V Celovcu 20. septembra 1878. Leto X.

Začni dobro, da dobro končaš.

(Spisal Št. K.)

„Čas bo že, mislim, da fanta kam daste, da bo tudi on kaj služil, ali ni res boter?“ Tako je Peter Mehar Janezu Lesjaku govoril in dolgo gledal pridnega fantiča, ki je ravno svojemu očetu v delalnico zajterk prinesel, pa svoje knjige pod pazho vzel in v šolo šel.

„„Jaz mislim““, odgovori oni nasmehljaje se, „„da si je že začel svoj kruh služiti.““

„Kaj pravite, boter? Jaz menim, da malega Matevžeka pač pridno v šolo pošiljate.“

„„Se vé da! ali prepričan sem, da se človek v šoli toliko dobrih reči nauči, ki mu utegnejo o svojem času prav dobro priti.““

„To ni nemogoče, boter moj! ali jaz mislim, da je bolji danes živ vrabec, kakor jutre kljunač; in raje vidim, da mi moj sin vsaki dan en par desetic zasluži, ko mi je denarja treba, in mi prav za potrebo pride, kakor pa da en par goldinarjev ne vém kdaj. Saj Bog vé, ali bomo tako dolgo živeli, da postane sin sposoben nam kaj v kuhinjo donašati.“

„„Ali verujete, boter Peter! da kdor ima otroke, je dolžan skerbeti zanje tako, kakor sam za-sé?““

„Gotovo verujem.“ odverne Mehar; „meni ne more nobeden oponašati, da nisem za svoje otroke storil vsega, kar je bilo v moji moči; samo to pravim, da nočem, da bi moji otroci pohajali. Zmerom le knjige prebirati, in hlače po šolskih klopéh tergati, malokrat kaj dobrega prinese. Tako mislim jaz. Bolje je, da otroci delajo z rokami, kakor z glavo.“

„„Ako pa je mogoče, da delajo z glavo, in z rokami?““

„To bi bilo pač kaj; ali to se prigodi malokrat. Med deseterimi jih je devet, kteri vedno knjige prebirajo in radi v šolo hodijo, da igro bolj ljubijo kakor delo.“

„„Od tega jaz ne govorim,““ pravi Janez Lesjak, „„kaj otroci bolj ljubijo, ampak od tega, kaj jim več koristi. Verujte mi, boter! učenje ni tako

lahko, tudi ni tako prijetno, da bi se ga otrok sam rad poprijel in se ž njim kratkočasil. Najde se sicer kak otrok med tolikimi, da sam iz svoje lastne volje po uku hrepeni; saj se najde kakšenkrat tudi tak otrok, da gloda raje suh kruh, kakor pa da bi dobro polivko srebal; toda, verujte mi, boter! to ni pravilo, ampak le izjema. Navadno začenja še le dvanajst ali trinajstletni deček spoznavati, kako dobro je, in kako koristno, da se človek navadi dobro pisati, brati, rajtati * itd.; kar pa se ne da brez truda doseči. To je ravno tako, kakor kedar človek o gosti megli na visoko goro pleza; on tako rekoč na ti poti nič ne vidi; vendar pa naprej stopa, se trudi in poti, toda le napreduje. Na zadnje dospé do verha. Zdaj solnce veličastno vstane; megla se razkadi in on vidi doli pod seboj lepo romantično raván se razprostirati: vidi mične zelene travnike, pripogibajoče se rumeno klasovje na polji, s sadjem obloženo drevje, čedne hiše, lepo vredjene verte. Še le tu vidi in spozna, da je prišel v lepo, čedno vasico. Ali ne bo ta človek z vse drugimi mislimi z gore doli šel, kakor je poprej gori šel? Gotovo. Tako je, bi skoraj rekel, tudi s podučevanjem mladine. Dokler otrok ne spozna, da je uk prijeten in koristen, ne more se od njega pričakovati, da se z veseljem uči; ko pa začenja spoznavati, da utegne njegov trud v prihodnje mu kaj koristiti, se poprijema z veseljem uka; on si predstavlja tó, kar mu bo povernilo njegovo prizadevanje; ko spozna, da postane tako veliko bolji rokodelec, bolji umetnik, koristniši ud človeške družbe, bolji in srečniši človek, kakor so tisti, ki se niso učili; takrat se mladeneč sam navdušuje ter hodi z večim veseljem in pridniše v šolo. Jaz že tako mislim, da kedar zamorejo stariši svojega otroka v šolo pošiljati, je škoda velika, ravno takrat ga iz šole vzeti, kedar začenja spoznavati korist učenja in upanje daje, da bo vedel dobro porabiti, česar se nauči.““

„Vi govorite dobro,“ odgovori Mehar, „ali, ko je treba vsaki dan več lačnih želodcev nasitovati in se skoraj ne ve, s čim, tedaj se ne morejo otroci pustiti, da brez dela ostanejo in pohajajo; tu je treba, da tudi oni za časa kaj zaslužijo.“

„„Prav, ali mi ne smemo na njih še šibke rame staviti težkih bremen, kterih ne morejo nesti, da jih ne polomimo““, odgovori Janez Lesjak. „„Jaz imam za gotovo, da imamo v današnjih dneh toliko malopridnih otrok za to, ker je prezgodaj stavimo v nevarnost, svojo priprostost in nedolžnost zgubiti, predno imajo še dovolj dušne moči skušnjavam zoperstati. Da zastran malih stroškov, kterih se ogibamo, naši otroci malopridni postanejo, menim, je dokaj slabo ravnanje, in nam ne more ne na tem, ne na ónem svetu koristiti.““

„Ubogi, siromašni človek mora storiti to, kar more, a ne, kar želi,“ odgovori Mehar.

„„To je tak izgovor,““ odverne Lesjak, „„kakoršnih nam za nobeno

* Sploh pišejo naši mlajši zdaj računiti namesto vsem navadnega rajtati, češ da to poslednje je nemško raiten. Ali pa ni račun od latinskega ratio izpeljano? Govorimo in pišemo obrajtati, porajtati, in tako več enakih besed, zakaj ne smem pisati in govoriti rajtati? Pis.

reč nikoli ne manjka. Ljubi moj, kdor želi doseči svoj cilj, svoj namen, mora tudi sredstev se poprijeti, ktera so za to potrebna; in ako bi si prizadevali prevdarjati, kaj je bolje za prihodnost naših otrok, in kaj je zdaj nam koristno, tedaj bi gotovo bolj pametno ravnali. Ali niste nikoli slišali, boter! pregovora, ki pravi, da vsaka palica ima dva konca, in da pametni človek palico prime za bolj pripravni konec? Meni se zdi, da se da na predmet najinega pogovora ta pregovor oberniti. Ne tajim, da kedar je treba plačevati hišnino ali pa davke, kedar je treba ženi in otrokom obleko in obuvalo napraviti, takrat se mi dobro zdi, ako mi sin v saboto zvečer en par goldinarjev domú prinese. To bi rekel jaz en konec palice, vi boter, ako se vam tako prav zdi, primite palico za ta konec. Pa postavimo, da moj sin v mestu pomaga časnike okoli po hišah nositi, da se pri tem opravilu soznani z malovrednimi uličnimi paglavci, od kterih se navadi lagati, goljfati in vsakoverstnih hudobij; ali dam sina v službo h kakemu gospodarju, da se ondi od druzih služabnikov navadi preklinjati, pa igrati: recite mi odkritoserčno, boter! ali zamore tistih revnih par goldinarjev, ktere sin zasluži, nadomestiti veliko zgubo na duši, ki jo terpi sin s tem, da se hudobije navzame? — Ali ni bolj pametno, pustiti tisti majhen dobiček, da naše otroke domá oberžimo, in je tako odgojimo, da vse svoje življenje steze pravice in poštenosti ne zapustijo? In to je drugi konec palice, kterega vi boter, kakor se zdi, ne marate prijeti, ali, kakor jaz mislim, je vendar bolji in pripravniši.““

„Ali za to vendar ne morete porok biti, boter! da bo kaj prida otrok, in da se ne spridi, odgojite ga že kakor hočete, ali pošiljajte ga v šolo tako dolgo, kakor vam je ljubo!“

(Konec prihodnjič.)

Aleksander Ivan knez Potemkin,

ruski carski maršal.

(Životopisna čertica; po virih spisal Jos. Cimperman.)

(Dalje.)

Ako niso kneza odvračali drugi važni opravki, je po tem s svojim dvornim kavalirjem igral, a redko kedaj za novce, ampak navadno za draga kamenca. Igrala sta tako tiho, kakor da ni nikogar v sobi, kajti kavalir, seznanjen s knezovo natvoro, ni nikdar izpregovoril, razven, kedar je bilo treba pri igri, ali, kedar je knez sam dal povod za to. Na mizi, kjer sta igrala, sta morala vedno biti pripravljena papir in svinčnik; tudi pri igri je namreč knez imel navado zapisavati svoje misli. Bubov, poznajoč kneza, je stal pri takih prilikah za knezovim stolom, in kedar je knez odrinil papir, ga je vzel ter oddal na svoje mesto. Tu je še omenjati nekove posebne muhe knezove. Potemkin ni bil skop in ni gledal na dobiček ali izgubo, a necega dné je bil izvanredno srečen in je dobil od kavalirja, z njim igrajočega, mnogo lepih dragih kamencev. Kavalir, videč se nesrečnega in željan zmanjšati svojo izgubo, je pozneje dajal

knezu namestu dobrih, kamenca manjše vrednosti. Knez tega ni zapazil do druzega dné, ko je dal ceniti svoj dobiček po dvornem dragotinarji. Brez vsake opombe je povabil knez za tem kavalirja necega zelo merzlega in neprijaznega dné, naj se pelje z njim na izprevod. Kočijažu pa, kateri je imel voziti kavalirja, je ukazal, naj napravi voz tako, da se na pol poti odloči prednji del in da kavalirja, navzlic vsemu klicanju, pusti, kjer ostane. Vse se zgodi. Knez, sicer vozeč se, to pot zajaše konja, in ker je dež, ki je bil malo prej začel liti, ponehal, sesti so morali vsi spremljevalci v odperte vozove. Poleg vsega tega je bilo odločeno, daleč se peljati po širem polji, kjer se ni imelo priti nikamor pod streho. Na nebu so viseli temni oblaci in nadejati se je bilo zlè nevihte. Jedva so prišli do namenjenega kraja, so takoj kočijaži obernili vozove; naš kavalir, kateremu vštric je jezdil knez, je bil zadnji v versti vozov. Vračali so se domov in na pol pota zakriči knez kočijažu, kateri je imel ravno prepeljati voz skozi globoko mlako: „Naprej!“ Kočijaž požene konje s tako silo, da v hipu odleti prednji del voza, a kavalir v zadnjem delu sedeč, ostane, ne vedoč za kazen, v mlaki. Kakor nameček vsemu, se vlije še prej nego v četert ure silna plôha in kavalirja premoči do kože. Rad ali nerad, moral je v najslabšem vremenu še čez jedno uro daleč peš iti do doma in pri oknu grajskem že stoječi knez, smijoč se, ga pozdravi „skopuha, s katerem sta se zdaj pobotala!“

Za večer je Potemkin tudi rad zahajal na izprehod, ali včasi na lov i. t. d. Potlej je šel v gledališče ali v koncert, a najrejše je ostajal doma v družbi pri igri in je večerjal svojimi gosti.

Razven tega vsakdanjega redu, po katerem se je ravnalo, do malih izjem, ravno tako tedaj, kedar je bival Potemkin v glavnem mestu ali na svojih graščinah, je knez napravljal čestokrat tudi bale in dragocene veselice na svojem dvoru ter je povabljal nánje veliko množico svojih generalov in oficirjev, navzočne tujce in sploh imenitnejše osobe o obližji. Potemkinu je bilo sicer največje veselje, opravljati svoja pôsla, vendar, ako ni bil zlovoljen, poskerbel je rad za veselje podložnikom svojim. Mnogokrat je dejal, da človek potrebuje za izpolnovanje svojega poziva ravno toliko veselja, kolikor hrane, in da se je tu posebno ozirati na vojaka, kateri, izpostavljen mnogim nevarnostim, najprej izgubi serčnost, kajti armada slabovcev ni le nesposobna za izveršitev večjih namer, temveč je tudi zelo sprejemljiva za razne bolezni. Po tem blazem načelu se je knez ravnal, in ne gledé na stroške, je včasi napravil svojim vojakom kako veselico. S tem si ni pridobil le ljubezni svojih podložnikov, temveč jih je storil voljne, da so navzlic vsem težavam se junaško bojevali, kar bi se sicer težko bilo zgodilo. *

* V sijajen dokaz temu služi oblega Očakova, kedar so Potemkinove čete novembra in decembra l. 1788 v najhujšem mrazi, brez dovoljne hrane in krepčave, vse to siromaštvo srečno prebile. Stanovali so vojaci po zimi v samih šatorih in pozemeljskih dupljinah, dokler se ni dal ukaz za napad. Potem pa jim je bilo marširati v oddaljena zimska bivališča. Tudi sicer je armada mnogokrat prezimovala v ostrogih. Bi li bili mogli prenašati brezserčni vojaki take težave brez vsakoršne škode? Gotove ne!

Kedar je gledal knez okrog sebe same vesele obraze, bil je vesel tudi on, vendar je malokedaj minila takova zabava brez vsakih muh njegovih. Pri takih veselicah so morale biti navzoče vselej tudi dame njegove, lepe mlade stvarice, katerim se je zaradi njih ljubeznivosti marsikedo klanjal. Potemkin, ako je zapazil, da je kedaj izmed kavalirjev kateri preveč se sukal v obližji njegovih žensk in so ga one rade slušale, je postal tako zeló serdit, da je damam takoj raz glav stergal vse lepotičje ter jih zapodil iz dvorane in navadno tudi od dvora. In kedar se je pripetilo kaj tacega, je bila končana vsa veselica, kajti zapodil je ravno tako vse goste domov. A jeza njegova ga je skoro minila, in potlej mu je bilo žal zaradi svoje naglice. Včasih je kar naravnost poslal za razžaljencem; da je prišel zopet pred-enj; da, katerikrat je celó klečeč prosil odpuščanja ter skoraj jokajoč se kesal zaradi svoje nevljudnosti.

Slabosti je dakle imel ta slavni mož, katere so marsikoga iznenadejale, a molčati se ne sme o njih, da je podoba njegova istinita. Sploh pa se je nam spominjati pri obsojanji značaja genijalnih mož filozofičnega reka: „Kjer je mnogo svetlôbe, je tudi mnogo sence.“

Pri izveršitvi vseh započetij je bil knez ravno tako nagel, kakor premišljiv in resen pri sklepanji. Nihče ne vé, da bi knez bil kedaj v vojnih zadevah sklicaval vojni svet ali tudi le kaj malega prej naznanjal svoji vladarici Poveljnik, imajoč neomejeno oblast, je sklepal vse sam, le potrebne posebnosti so se naznanjale generalom. Potemkin tako ni hotel samo dvigati svoje lastne moči čast, temveč, bilo mu je do tega, poskušati, kako težko je tajnosti kriti, ako vedó zánje mnogi ljudje.

Tako se mu je bilo moči ogibati nevarnostim in izdajstvu, kar vse je obračal lahko sebi v prid. Poleg tega je vedel naš vojskovodja, da so mu mnogi zavidljivi zaradi njegovih junaških dejanj in da bi mu zatorej radi škodovali, kjer in kolikor bi se dalo. Skušal je odvračati vsacega svojih nevoščljivcev po svoji previdnosti od zločinov, čegar posledice bi bili morali prenašati tudi nedolžniki; in ako je bila nasprotnikom prilika vgodna, staviti jim je umel ovére! Modra njegova vladarica Katarina, katero so izučile mnoge izkušinje, kako škodljiva vtegne biti zavist zaradi knezovih junaških dejanj, je brez vseh premislekov in v svarilo drugim posnemalcem izročila Potemkinu vso oblast nad podložniki njegovimi.

A kako zelo so navzlic temu varstvu carinje obračali njegovi zavidljivci vse sile na to, da bi škodovali knezu, o tem svedoči dogodek z nekovim generalom R—om, pri katerem se je Potemkin najmenj nadejal takove duševne podlosti. Dogodek je sam ob sebi kočljiv, zató, naj se molči o njem; — ali istina je, da je R— izgubil svoje poveljništvo, in ravno na istem mestu, kjer mu je donesel sél Potemkinov ukaz, da je odstavljen od svoje časti, je moral ostati do knezove smerti.

Ravno takó je bila Potemkinu skerb, da je za častiželjnost vnemal ne le svoje generale in oficirje, temveč tudi nižje vojaštvo. Koliko je dosegel v tem oziru, dokazuje naslednji slučaj. S u v a r o v, jeden

ljubljencev Potemkinovih * in kakor on vajen vednih premag, je prišel s 1500 svojih Kozakov proti 6000 turških Tatarjev pri Kinburnu v tepež. Dvakrat so ga zavernili serditi sovražniki in Kozaki, dolgo junaško se boreči, so se spustili naposled v beg. Suvarov, ki jim nikakor ni mogel zabraniti te maloserčnosti in ki bi rajši bil umerl pod sovražnikovim mečem, nego izgubil zmago, izpodbode svojega konja, prejezdi Kozake, stopi potlej s konja, sede na zemljo in zakriči begunom: „Nevredniki, a ne vojaci slavne carinje! gledite, jaz tu obsedim in ljubše mi je, da me razseče sovražnik na kosce, nego da se sramotno vernem v ostrog nazaj!“

To napravi tak utis na Kozake, da vzkliknejo: „Katarina Aleksovna, Potemkin in Suvarov!“ In kakor jednim duhom oserčeni, so se vsi obernili ter se zbrali okrog svojega pogumnega poveljnika. Suvarov se z njimi vnovič verže na sovražnika, vsega zbeganega, in prej nego v dveh urah ga je dobro pobil in zapodil v beg ter se vernil premagalec v svoj ostrog.

Potemkin, kateri je izvedel to junaško vedenje iz poročila Suvarova, je pisal premagalcu:

---

* Suvarov, deržavni grof in ruski general-lajtnant, rodom Rus, je bil nizkega stanu in človek majhne rasti. V pervih dveh bojih avstrijsko-ruske vojske proti Turkom je zapovedoval četi, katera je bila pripravljena za skupne operacije pod poveljništvom c. kr. avstrijskega maršala princa Koburškega in ki je ležala v Valahiji in pri Moldavi. Ta junak se je po samih zaslugah popél od najnižje do najvišje stopinje. Njegova nevstrašljivost v nevarnosti je vsega občudovanja vredna Kedar se je imel v boji pri Fokšanu pridružiti svojimi vojaki princu Koburškemu, ukaže med potom, da se četa ustavi pri nekem ribnjaku in nekoliko vojakov ga mora obstopiti. Suvarov razsede konja, se sleče in se gre kopat. Ostal je v vodi nad jedno uro in v tem se je že pričelo streljanje pušek in topov. Suvarov ide iz natvorne svoje kopeli, se obleče in reče vojakom svojim: „Zdaj gremo z božjo pomočjo na sovražnika, ga napademo in potolčemo!“ — Med slavnim bojem pri Martinestji je dejal princ Koburški Suvarovu: „Gledite Suvarov, kolika množica Turkov je zoper nas!“ — „Dobro“, odgovori Suvarov, „kolikor več Turkov, toliko silnejša bode zmešnjava med njimi in tem lagljeje jih zmanemo. Toliko jih pa tudi ni, da bi nam solnce otemnili.“ Po tem boji ga je cesar Jožef II. z zeló laskavim svojeročnim pismom povzdignil v deržavnega grofa in mu poklonil z briljanti lepo opisano tabakiro v dar. Suvarov je živel v bojnem časi, navzlic svojim obilim dohodkom, vedno zelo preprosto, in najljubši pijača mu je bila brinjevec. Carinja, katera ga je zaradi njegovih junaških dejanj in zaradi njegove zvestobe zeló čislala, povabila ga je nekoč, ko je bil v Petersburgu, naj pride na dvorni bal. Cesarica se je pomenkovala z njim, in kedar mu je ponudil dvorni sluga raznih okrepil je zahteval brinjevca! Carinja se je nasmihala in mu reče: ako se ne sramuje v družbi tako lepih dam dišati po brinjevcu, in ponudila mu je drugih pijač. Suvarov je zahteval potlej punča in čokolade njemu neznani pijači. Kedar je povžil čokolado, se ni vedel poslužiti na pladnji stoječe vode drugače, nego da si je izpral usta in zatem je bruhnil, ne meneč se za običaje mogotcev, vso vodo iz ust, takih dogodkov o njem se pripoveduje še mnogo. — Suvarov je bil neoženjen in ni bil prijatelj ženskemu spolu ter je posebno ostro kaznoval pri svojih vojacih vse pregreške proti čistosti. Na marših je na konji sedeč molil rožni venec in navzlic temu, da je imel nad 30 ran, je bil vedno vesel in zdrav.

„Ljubi general-lajtnant!

Izmed 1500 mož je le jeden sam se vedel po ukazu dolžnosti svoje; druge, ljudi brez serca, je bilo treba vabiti s pripomočki, meni do sedaj neznanimi. Občudovati se mora sicer častiželjnost Kozakov, katere bi se pri tej versti ljudi nikakor ne bil nadejal: Da pa drug pot nimate skerbi in se Vaša čeda ne vstraši nekaterih tulečih volkov, Vam svetujem, ne peljite je nikdar več v boj brez dobrih psov spremljevalcev. Sicer pa sva jaz in naša slavna carinja posebno zadovoljna s težko dobljeno zmago pri Kinburnu, za katero se imam zahvaljati jedino Vaši dobri misli, in pričakujem, da se tudi dalje trudite, svoje junaštvo in hrepenenje po časti razširjati v svojih četah. Jaz pa ostajem pred Bogom in mogočno svojo carinjo

Vam vdani

Potemkin."

Zasluge za domovino je knez obilo plačeval. To in ljubezen za svoje vojake, katero je često skazoval, je izpodbadalo njemu podložne čete, da so mu bile vsegdar pokorne, ni mu bilo zatorej treba rabiti nikake sile v izpodbujo svojih ljudi. Lahko je dakle poleg svoje delavnosti in genijalnosti snoval in izpeljaval vse visoke misli ter slavno hodil potem bojne usode, katera mu je bila prijazna, da je zapisal svojimi slovečimi zmagami ime svoje z zlatimi čerkami v ruski zgodovini.

A ljubezen in zvestobo kakor do svoje vladarice je javil ta nesmertni vojskovodja tudi proti njenim zaveznikom, kajti mnogo dokazov imamo, kako je bil nagnen osobito Avstriji. Vendar takoj iz početka, dobro čuteč svojo velikost, ni hotel, da bi bil štet v versto drugih ministrov. Po njegovi smerti so našli mnogo pisem, pisanih Katarini II., v katerih se pritožuje o cesarju Jožefu. Carinja, zvesta prijateljica Jožefova, je pa umela vse, kar je Potemkin smatral kakor razžaljivo, prenizko spoštovanje od cesarjeve strani, knjezu pojasniti kakor nestrašno prostoserčnost, vêdel se je namreč tudi proti nji Jožef vedno brez vseh ceremonij in brez licemérstva. Mnogokrat ga je zagotavljala carinja o tem in mu tudi dokazovala, da ga Jožef gotovo po njegovih zaslugah ceni. To je vgajalo čestiželji Potemkinovi, katero je menil iz perva žaljeno. Da bi si zatorej ravno tako kakor v Rusiji pridobil tudi v Avstriji česti, je opustil knez svojo nezaupnost in trudil se je, pospeševati interese Avstrije ter si tako zaslužiti še višjega spoštovanja in zaupanja pri cesarju Jožefu, kateremu je bil poslé vdan, kakor vladarica njegova. Tako n. pr. je zahteval skoro potem avstrijskega generala, da bi moči bilo, načerte za bojne operacije vedno izdelavati na obojno korist. S tem generalom je Potemkin ravnal jedno leto tako prijazno in spoštljivo, kakor z malokaterim drugim, ki so bili pervi za knezom. Oblego Jurjeva, pri kateri so terpeli Avstrijci silno škodo, je Potemkin, poznajoč neizogibno zvezo z Ruščukom, takoj zavergel in prorokoval nesrečen konec; a stanje Avstrije in okolnosti časa so delovale na to, da se tej oblegi ni bilo ogniti. In ravno po tej izgubi, na škodo zaveznikov, je knez najbolj pokazal svojo vdanost Avstriji. Véliki vezir Jusuf Paša, čegar

namen je vedno bil, razrušiti zavezo med Avstrijo in Rusijo, je po tej dogodbi se laskal Potemkinu, da hoče skleniti najvgodnejše pomirje z Rusijo, ako je voljna carinja razdreti zavezo z Avstrijo. Knez, brez vedenja vladaričinega, takoj odpiše vélikemu vezirju tako-le:

„Zaveznikom našega carstva prelomiti prisego, ni bil nikdar namen moje mogočne carinje in tudi zdaj ne bodeva niti Rusije slavna gospodarica, niti jaz sprejela vgodnih ponudeb Vaše velemoči, da bi prelomila nama sveto zavezo proti njega veličanstvu rimsko-nemškemu cesarju. Čas in sreča, katera sta vedno blagoslavljala naše zmagovito pošteno orožje, nas bodeta razven tega pripeljala do našega smotra, kateri prav za prav soderžuje v sebi Vaše nekoliko prenaglo ponujane dobičke. V tej terdni nadeji naznanjam Vam in Vašemu gospodarju, da bodem vsako škodo, katero vtegnejo Vaši vojaci napraviti našemu slavnemu zavezniku, posedaj smatral kakor skupno zadevo ter se skušal maščevati zánjo z vso svojo močjo. Potemkin.“

(Konec prihodnjič.)

O ustanku Madjarov 1848. l.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

(Dalje.)

Po vsem tem je bila vojska tako rekoč z obeh strani napovedana. Dne 11. sept. za večera je naznanil Pazmandy naroduej skupščini, da deputacija ni dosegla nič, in da ban Jelačič je že prekorakal Donavo.

Košut je ukazal nemudoma nabrati vojakov za tako zvano narodno ali honvedsko armado; tudi vsi zunaj Ogerske bivajoči vojaki ogerski so bili pozvani, da se vernejo domu.

Ban Jelačič je dobro vedel, kaj hoče, ter je v svojem razglasu izjavil, da vojuje za obstoj avstrijske deržave, da hoče zedinjeno, mogočno Avstrijo, katera mora imeti skupnega ministra za vojno, finance in zunanja opravila.

Madjari pa so postavili na čelo svojej armadi palatina nadvojvoda Štefana, ki je sedaj vse napel, da bi stranki pomiril in prelivanje kervi zabranil. Dogovorili so se dne 21. sept., da se snideta palatin in ban na parniku Kisfaludy na blatnem jezeru na razgovor. Ko je došel od parnika poslani čoln po bana, stopila sta vanj dva pobočnika njegova, ki naj palatina povabita, da pride na suho; no palatin je to povabilo odbil in poslal majorja Zichy-a po bana. Toda Hervati, boječ se za svojega bana, zaklicali so več potov majorju: „Ne pojde!“ Prosili in rotili so bana na vso moč, naj ne hodi v past; ban jih je poslušal, in čoln se je brez njega vernil. Sedaj je palatin Štefan popustil ogersko vojno in odložil svoje zvanje dne 24. sept., kajti proti banu ni mogel vojevati, ker je dobro vedel, da on postopa v smislu cesarskih.

Po odhodu palatinovem se je Ogerska spremenila v velik tabor. Začeli

so snovati vojaške čete; Perčel n. pr. je osnoval Zrinijevo četo, neki grenadiri Hunyadi-ovo četo, Lafitte francosko prostovoljsko četo, Mack artilerijsko četo, in z Dunaja je došlo 1100 prostovoljcev.

Sedaj je cesar Ferdinand imenoval pml. grofa Lamberga za kraljevega komisarja in nadpoveljnika vseh na Ogerskem stoječih čet, narodne straže in prostovoljcev, ter mu naročil, da se nemudoma podá v tabor, da zabrani prelivanje kervi, in se tako poverne mir in red v zemljo. Pa Lamberg je bil umorjen na mostu v Pešti. In nekoliko dni pozneje je dal ogerski honvedski častnik A. Sörgej grofa Zichy-a ustreliti samo zato, ker je razglas Jelačičev raznašal in z nekim banovim polkovnikom dopisoval.

Madjari so osnovali odsek za deželno brambo, in načelnik temu odseku je bil Košut, in ob enem je bil tudi minister financ; Messaros je postal minister vojne; L. Batthiany za zunanja opravila; Nyary za notranja opravila; Szemere za pravosodje; Madaras za policijo, in Moga je prevzel verhovno poveljništvo armade. Dne 29. sept. 1848. l. so se spopadle perve redne čete hervaške in madjarske blizo Stolnega Belgrada. Madjari so imeli blizo 30.000 mož in 25 topov, tolkli so se nenavadno hrabro in navdušeni, ter so Hervatom veliko zgubo zadali. Po štiriurnej vročej bitvi je bil ban prevladan, pa je gledal, da zgubo poravna s tridnevnim premirjem; ob enem se je ponoči pomaknil tako daleč naprej, da je dne 9. okt. že stal na avstrijskih tleh pri Haimburgu. Nekaj nevredjenih čet je popustil ban blizo Moora, kjer jih je Perčel zajel in v Pešto poslal; še drug oddelek 10.000 mož pa je Görgey dne 3. okt. pri Ozori zasačil in vjel.

Dne 3. okt. 1848. l. je došel iz Schönbrunna manifest (cesarsk razglas), ki je bana za polnomočnega komisarja kraljevega imenoval, in mu nadpoveljništvo čez vse čete izročil, ogerski zbor razrešil, in vse od kralja ne poterjene sklepe za neveljavne oglasil. Pa temu nasproti je ogerski zbor odgovoril, da manifest je protiustaven, in ne more nobene veljave imeti, bana pa je kot veleizdajalca pograbiti ukazal.

Med tem je poknila tudi oktoberska revolucija na Dunaju. Madjarske zadeve so na Dunaju veliko sočutje zbudile, Madjari in Nemci so bili stari nasprotniki absolutisma in slovanstva. Dne 6. okt. je tekla kri tudi na Dunaju. Derhal je vojnega ministra Latoura iztaknila in prav po kanibalsko umorila, zato ker je vojake k banu na Ogersko pošiljal. Dunajčani so pričakovali pomoči iz Ogerske, pa je ni bilo, pač pa sta dospela ban Jelačič, in Windischgrätz s 110.000 mož in mesto zajela; ali dne 30. okt. se jima je že udalo. Med tem pa je došla pomoč ogerska 40.000 mož, in pri Švehatu, 3—4 ure od Dunaju se je sprijela z Jelačičevimi četami. Desno krilo cesarskih, zvečine konjica, pričelo je borbo z ogerskimi husarji, prava borba pa se je unela v sredini vojske in to z bajonetom. Sperva je Madjarom šlo po sreči, Görgey je že prodiral verste cesarskih, pa ta hip je Zeisberg obšel desno krilo madjarsko. Madjari so se morali umakniti, ker jim je za herbtom nevarnost grozila in bi bili potisnjeni v Donavo. Görgey je Mogi nesrečo očital, češ, da je napek razpostavil bil vojno, in na to mu je Košut tudi

pri priči nadpoveljništvo vzel in ga Görgey-u izročil. Madjari so se vernili brez uspeha.

Windischgrätz, ki je dobil izvenrednih pooblastil, začel je delati vsestranske priprave, da se sedaj z vso močjo verže na Madjare. Vojni čertež je bil osnovan tako-le: Windischgrätz z glavno armado (65.000 mož) se bode ob Donavi proti Buda-Pešti pomikal; general Götz (7000 m.) bode po jablunkovej soteski v gorska mesta ril; Simunič (9000 m.) bode po vagovej dolini prodiral; in general Schlick bode iz Galicije skozi Duklo v Prešov tiščal; tako je bil severovshodni predel oskerbljen. Na zahodu pa bode Puchner iz Sedmograške skozi maroško dolino prodiral in se z Rukavino v Temešvaru zedinil; na jugu se bodo Serbi deržali, in Nugent (12000 m.) se bode iz Štirske proti blatnemu jezeru pomikal.

Pa tudi Madjari so se vsestransko pripravili na osodopolno vojsko. Košutovi pozivi so vneli ves madjarski narod, noč in dan se je strelivo prigotavljalo, orožje kovalo in bankovci tiskali, in v primerno kratkem času je stalo 200.000 mož v orožju; ali manjkalo jim je izurjenih častnikov in vojaške vaje. Okoli 30.000 m. in 60 top. pod Görgey-om je stalo ob avstrijskej meji, v Banatu je stal Kiss s 14.000 m. in 30 top.; in Messaros z 14.000 m. in 30 top. je stal proti Schlicku. Tudi Komarno in Petervaradin sta bila v madjarskih rokah. Da je Windischgrätz koj po udaji Dunaja in po bitki pri Švehatu začel prodirati na Ogersko, najberže bi bil kmalo veržen ogerski ustanek, tako pa se je oroževanje zavleklo do decembra, ki je najneugodniši čas za taka in enaka vojniška početja.

Pa med tem se je prigodila še druga važna prememba: cesar Ferdinand je 1. dec. odložil svoje zvanje na korist svojega stričnika, poznejega cesarja Franca Jožefa, češ, da je potreba mlajih moči, da veliko in važno delo obširnih deržavnih sprememb blagovito izveršé. Novi cesar Franc Jožef je izdal manifest, da njegova sverha meri na to, da se vse provincije in vsi narodi avstrijske deržave v eno veliko deržavno celoto spojé. Pa ogerski deržavni zbor je izrekel, da odpoved Ferdinandova ne velja, da se ogerski kraljevi prestolj more sprazniti edino le s smertjo kronanega kralja, in kedar kronani kralj umerje, mora njegov naslednik priseči na deželne postave in na ustav, ter se z dovoljenjem zbora ogerskega kronati s krono sv. Štefana.

Ta prememba na prestolju je bila jako po godu premnogim Madjarom za njihove prevratne nakane. Sedaj so mogli pregovoriti tudi one svoje rojake, kteri se nič kaj radi niso oklenili ustanka, da se vojskujejo za postavljenega kralja Ferdinanda V. in mnogi stari vojaki so sedaj brez pomisleka prestopili pod zastavo upornikov.

Dne 15. dec. 1848 l. se je začel Windischgrätzov vojni oddelek na Ogersko pomikati. Madjari se niso upali spuščati v veče bitke, in se zato umikali od postaje do postaje v notranjo deželo, tako da dne 18. dec. je drugi armadni oddelek že došel v Požun, in Simunič je potolkel madjarske čete pri Ternavi dne 16. dec. Ali pri Rabi, tako se je pričakovalo, bode terdovraten upor, kajti na tem prostoru so se imele vse madjarske sile zediniti,

da neprijatelja zaderžujejo od daljnega prodiranja proti Pešti. Pa vsi obkopi so bili zastonj, kajti Rabnica je tako zamerznila, da so cesarski z vsemi težkimi topovi prav lahko se ognili madjarskih pozicij, in bi jim bili skoro prav za herbet prišli. Vsled tega se je Görgey vzdignil, Rabo neprijatelju prepustil, ter se do Babolne nazaj pomaknil. Tu je hotel Perčela počakati in potem se v bitko spustiti. Ali Perčel je dne 29. dec. pri Mooru na Jelačiča zadel in bil od njega popolnem potolčen. Sedaj so bile vse zapreke odstranjene, in cesarski so dne 4. jan. 1849. l. v Pešto dospeli. V mestu ni bilo nikake vredjene madjarske vojske; prišel je samo grof L. Batthiany, da v imenu ogerskega zbora sklene pogodbo zastran predaje glavnega mesta. Ali Windischgrätz ni sprejel deputacije, češ, da z uporniki se ne pogaja, in zahteval je, da se brezpogojno pokoré. Po noči 4. jan. se je Košut na vso moč hitro z armado proti Debrecinu vzdignil, kamor ga je spremil tudi odsek za deželno brambo, in poslaniki ogerske zbornice; tudi je vzel seboj krono sv. Štefana, kraljevska odličja, neobhodno potrebno banknotno tiskarno in vojne zaloge.

Ko je Windischgrätz došel v Pešto, odposlal je pri priči svojega sina z mestnimi ključi na cesarski dvor v Olomuc. Sedaj je Messaros nasvetoval, naj se vlada ustanovi v Debrecinu, v nepristopnem predelu za močarinami Tisinimi. „Tam bodemo močni,“ dejal je, „tam sta zemlja in podnebje za nas, tam pokažemo svojo pest neprijatelju, tjekaj v tem času ne bode mogel za nami. Tako bodemo vjeli dosti časa, da se prigotovimo za nadaljne boje, potem planemo izza Tise, neprijatelja pograbimo, od mesta do mesta potisnemo in slednjič ven veržemo.“

Cesarski poveljnik se je že zibal v sladkih sanjah, češ, da sedaj, ko se je glavno mesto udalo, bode skoraj konec vojski. Nikomur se ni sanjalo, da prava vojska se bode še le začela. Košut je napel vse žile. Žito, živinsko kermo in drugo tako je dal ali proč zvoziti ali pa sèžgati, tako da cesarska vojna ni dobila čisto nič, in se je morala s sosednjih dežela jako drago z živežem preskerbovati. Madjari niso popustili vojske, kakor se je mislilo, nego so jo le preložili na novo polje. Njihove glavne bojne sile so delovale na Sedmograškem. Bem, Poljak po rodu, ki je bil po zadušenej revoluciji iz Dunaja srečno uskočil, si je kmalo s svojim uravnovanjskim talentom nabral močno četo, ter tako oviral Puchnerja, da ni mogel na Ogersko prodirati, in tako sta ostala Banat in dolenja Tisina ravan Madjarom odperta. Madjari so prišli na ugoden teren, na katerem so mogli svojo bojno silo dobro razviti in se na nove boje prigotoviti.

(Konec prihodnjič.)

Hrepenenje priprostega kmeta.

Ko je enkrat sv. Frančišek Salezijanski svojo škofijo obiskoval, povedó mu, da neki bolen kmet želi prejeti pred svojo smertjo njegov sveti blagoslov. Sveti škof, ki je z veseljem vsakemu ustregel, gre obiskat dobrega kmeta, kterega je popolnoma pri zdravi pameti našel, toda že prav blizo smerti. Ves iz sebe od veselja, da mu je dano videti pred svojo smertjo svojega svetega verhovnega pastirja, govori bolnik tako le: Milostljivi gospod! jaz se ne morem zadosti zahvaliti Bogu, da zamorem, predno umerjem, še vaš sveti blagoslov prejeti. Ker se je želel spovedati, so vsi okoli stoječi ven šli. Ko je opravil svojo spoved, in je bil še zmirom sam s škofom, vpraša: Milostljivi gospod! ali menite, da umerjem?

Frančišek je mislil, da ga zato vpraša, ker se boji umreti; da bi ga pomiril, mu tako odgovori: Jaz sem že več takih videl, ki so bili veliko bolj bolni, in so vendar ozdraveli; ter je pristavil, da moramo na Boga zaupati, ki je neomejen gospodar čez naše življenje in našo smert.

Ali vendar, milostljivi gospod! odverne kmet, mislite li, da umerjem?

Ljubi moj prijatelj! mu odgovori dobri pastir, — na to vprašanje zamore ložej odgovoriti zdravnik, kakor jaz. Kar zamorem reči jaz, je to, da nahajam vašo dušo zdaj dobro pripravljeno, ter da se lahko prigodi, da ako bi vam bilo o drugem času iz tega sveta iti, vas smert morebiti ne najde v tako dobrem stanu. Najboljše, kar zamorete storiti, je to, da si iz glave zbijete vsako misel in željo zastran daljšega življenja, ter da se udaste popolnoma v božjo voljo in milost, naj Bog z vami stori, kar mu je ljubo. Kar stori Bog, to bo za vas gotovo najboljše.

Oh, premilostljivi gospod! odgovori dobri kmet — jaz nisem zato vas tako vprašal, kakor da bi se bal umreti; le tega se bojim, da morebiti še ne umerjem! žal bi mi bilo, ako zopet ozdravim.

Tem besedam se je sveti škof čudil, ker je dobro vedel, da po smerti hrepeneti je navadno le popolnim dušam lastno; pri manj popolnih pa se to zgodi večidel le iz obupnosti, ali pa iz velike otožnosti. Zato ga vpraša, ali mu je življenje zoperno, in zakaj ne želi dalej živeti, ker vendar vsaki človek naravno ljubi življenje.

Premilostljivi gospod! — odgovori kmet — ta svet je tako majhen in tako nečimern, da ne morem zapopasti, kako je mogoče, da ga ljudje toliko ljubijo. — Ako ne bi bila volja božja, da imamo tukaj ostati, dokler nas on iz sveta ne pokliče, že zdavno bi me tukaj več ne bilo.

Frančišek ni mogel misliti druzega, kakor da je tega človeka kaka posebna nesreča zadela, ki mu je življenje tako ogrenila, da hrepeni umreti; zato ga vpraša: Ali imate kako skrivnost, ki ne daje pokoja vašemu sercu? ali terpite veliko na telesu? ali je vaše premoženje v slabem stanu?

Sedemdeset let imam — odgovori kmet — in do zdaj nisem bil nikoli

bolan, posvetnega premoženja imam tudi še več, kakor mi je treba, in — hvala Bogu! — siromaštva ne poznam.

Morebiti je vaša žena, ali pa so vaši otroci vzrok, da ne želite dalej živeti? vpraša škof.

O kaj pa, žena in otroci so mi bili vselej dobri, odgovori bolnik, in me niso nikoli žalili. Da, ako bi bilo kaj na svetu, kar bi mi smert moglo težko storiti, bilo bi gotovo to, da moram je zapustiti.

Ker sveti mož še vedno ni mogel zapopasti, zakaj ta človek ne mara za daljše življenje, ga naravnost popraša: Recite mi vendar, ljubi moj prijatelj! od kod izhaja to vaše hrepenenje po smerti?

Premilostljivi gospod! odgovori vprašani: Jaz sem v pridigah slišal toliko dobrega in toliko prečudnih reči od večnega življenja in od nebeškega veselja, da se mi zdi ta svet ujetje, in gotova ječa.

In na to je v preobilnosti svojega serca tako prečudno govoril od večnega veselja v nebesih, da je sveti škof od njegovih besed kakor začaran solze radosti prelivati začel; ker je dobro videl in spoznal, da ga je Bog sam v teh rečeh podučil, in da takih reči mu nista razodela meso in kri, ampak duh božji.

Potem ko je tako od nebeških reči bil govoril, prišel je na posvetne nadloge, in je največe posvetne časti, in največe bogastvo, in najslajše radosti tega sveta popisoval kot zgoli nečimernosti, in to tako prepričevalno, da ga je sveti škof prav z veseljem poslušal.

On je bil popolnoma ene misli ž njim v vseh teh rečeh, vendar pa, da bi ga napeljeval k sveti enakodušnosti, in k popolnemu vdanju, mu je prigovarjal, naj stori to, kar sta storila sv. Pavel in sv. Martin, to je, da naj popolnoma volji božji prepusti, da ž njim dela, kar hoče, naj mu že ali smert pošlje, ali pa še dalej živeti pusti. Malo ur potem, ko ga je sv. škof v sveto olje djal, je ta človek mirno in lahko umerl; in njegov obraz je bil po smerti veliko lepši, kakor poprej, dokler je živel. Št. K.

Človeško telo dokaz duše.

Novejše dni razglasili so tako zvani učenjaki, ki ne verujejo druzega, kar vidijo in nekteri še celo tega ne, da nimajo duše, ampak so najbližje z opicami ali Bog vé s kom v sorodu, in to sorodinstvo se jim je takó priljubilo, da bi ne vem kaj druzega raje storili, kot se pa odpovedali častni živalski družbi. Kaj ne, da je pa tudi jako zanimivo, ako gre kak visok gospod mimo burkleža (komedijanta) ki sili svoje opice, da kažejo svetu svoje umetnosti, in si misli: Poglej jih tamkaj tvoje sestre, ravno tako natvoro imajo, kakor ti, saj so iz mesa, kakor ti, in obraz je tudi takó poraščen, kakor tvoja gosta brada? Smilíte se mi revice, skoro bi se burklježu ponudil, da bi mene nekoliko časa takó sem ter tje preganjal in bi se vé med tem časom malo oddahnile in počile, revice!

Čudite se nam je, kako zamore človek, krona vsega stvarjenja, zaiti na take zvite poti, ktere ne derže več nazaj, on, ki je s svojim duhom, o kterem pravi, da ga nima, premeril nebo in zemljo, ki je zvezdam in solncu odkazal postave, po kterih naj se sučejo, ki je razsvetil podzemske prostore, kjer biva večna tema; on se ne sramuje take terditve? Če bi ničesa ne vedel, kar mu je napisala božja roka, dokazuje mu telo njegovo in narava, da ni tako nesrečen, kakor meni, da je tudi v njem skrita iskrica božje milosti, da to, kar je meso in kri, da to ni največji del njegove prave vrednosti. Oglejmo si nekoliko človeško telo.

Usmiljeni stvarnik podaril mu je pokončno postavo. Človek edini nosi glavo kviško, ko jo živali nasprotno pevešajo k tlam. Njemu edinem je dano, da se ozré tje v nezmerne nebeške prostore, kjer stoji obsejan z migljajočimi zvezdicami tron božje vsegamogočnosti, kjer nebeška zarja prešinja v strahu klečeče duhove. V milem lesketanju neštetih zvezd beri človek o božjej slavi, ki veje po neprevidljivi višini.

Edino človeško okó obernjeno je proti nebesom, k svojej domačiji, med tem ko živali pobite gledajo k zemlji, ki jih je rodila in jih bode zopet sprejela v svoje naročje. Kviško obernjeno je človeško oko, kviško naj tudi hite njegove želje in čuti, saj niso tukaj domá.

Človeško okó pa tudi ni na strâni glave, kakor živalsko, ampak obernjeno je v sprednji del glave. Živali zapazijo kako reč še le tedaj, kadar so zraven nje, ali pa vsaj ne daleč od nje; človek pa ne vidi le istega, kar je pred njim v obližji, in ne vidi le onega kar je zraven njega, ampak daleč nese njegov vid; mogoče mu je videti, kar še ni, ampak se bode še le veršilo; mnogo sklepa človek, da se bode zgodilo, ker oko njegovo sega v daljavo, za sivo megló se svet zanj ne neha, ampak zadaj vidi gore in doline, ljudi in mesta, če tudi mu jih zakrivata meglá in daljava; živali pa ne vidijo druzega, kakor megló in zadaj za njó neha vse.

Kaj pa okó samo po sebi, ali nič ne priča, kedar se prijazno in ljubeznjivo posveti, kedar zažari v pravičnej jezi? Ali ti ne priča oko ničesa, kedar se zabliska v njem mokra solza? Kedar si svest si kake pregrehe, ali ne išče oko tál? Zakaj jih pobešaš, kedar ti kdo to ali uno očita? „Ne upa se človeku v oči pogledati, hudoben je,“ takó pravimo ptujcu, kterega še ne poznamo. Ali vse to ne priča, da še nekaj druzega človeško teló polni, kakor samo meso in kri?

Kaj pa živalsko okó? Kdaj si bral kaj v takem očesu? Kdaj si ga videl zasvetiti se v miloti; kdaj ga je lepšal najdražji kinč človeškega očesa, namreč žalostna solza? — Nikdar ne, kajti žival je žival in vedno bode ostala.

Največje gorjé in največja dobrota človekova, pravi pregovor, je jezik. Milo ti boža sercé lepo zapeta pesem, da pozabiš sebe in svoje križe in težave. Kakó prijetno se oprijema sercá ljubeznjiva beseda očetova ali materna; veselje ti sipajo v dušo besede bratove ali sestrine. Z žalostjo ti napolni dušo zadnja prijateljeva beseda, ko ti k slovesu podá tresočo desnico in ti reče: Z bogom, zdrav ostani!“ Kosti in muzeg prešinja ti mogočna beseda

izverstnega govornika, miline se ti pa trese duša, kedar te žalostnega tolaži občutljiv sosed ali prijatelj. Vsega tega niso premislili oni, ki so postavili človeka v eno versto z neumno živaljo. Odurno levovo tulenje, in prestrašno psikanje razjezene kače, in mehko jecljanje malega deteta, ali se vse to da strinjati v eno versto? Pa poslovimo se pri takih in enacih premislekih, saj so prežalostni, saj nam mraz preletuje naše ude.

Oglejmo si rajše one dele života, ki so živalim tako lastni, kakor človeku. Oglejmo roke in noge. Živali imajo po čvetero nog, človek ima dve roki in dve nogi; za hojo dovelj ste mu samo dve nogi, roké niso v nikakoršni zvezi z nogami. Kedar žival stopa ali stoji, ne more ničesa druzega delati, med tem ko človek z rokami in nogami naenkrat po več del opravljati zamore. Le veverica oprime kaj s sprednjima nogama, a ne stojé, ampak čepe ako hoče vstati, odpade ji, kar je v prednjih nogah deržala; opica zamore sicer stati na zadnjih nogah, a to njeno stanje je le posiljeno, in se zamore le malo časa vzderžati; le človek edini zamore z rokami in nogami naenkrat si vstrezati. In kakošne so roké in nogé! Lepo ravne, mehke in okrogle, vsak ud priča, da v tej posodi je shranjen drag biser. Lepe čerte se vijó po človeškem dlanu, ki ga zamore obračati, kakor se mu ljubi; mehki nježni persti končajo se z nohti, ne premočnimi in ne prešibkimi, ki so le zató konec perstev, da se perst ne privihne, kedar prime človek za kako delo. Tudi živali imajo več perstov, ali mesto nohtov končajo se z ostrimi kremplji, da se v curkih pocedi kri, kedar jih zastavijo v mesó. Vsi udje človeškega života sklenjeni so v lepi edinosti in ni ga lepšega mojsterskega dela, kakor pričajo učenjaki sami.

Nekaj imajo pa živali vendar le zboljšanega, bi se nemara človeku zdelo, ko derži v roki lepo izdelano satovje, ki ga je pridnim bučelam spodrezal, ali pa se ga polasti taka misel, ko opazuje pajka, kedar dela umetno svojo mrežo. Nikdar se ni učil in vendar jo zamore tako mojstersko spresti. Ali pa drobna ptičica, poglej, kakó lepo je okrožila gnjezdice v nizki travi. Ni mar to prednost pred človekom, in ali ne kaže razuma?

Na pervi pogled bi se človeku res takó zdelo: toda tem ni takó, kajti bučela ne vé, da je naredila tako lepo posodo, kakoršne ne stori nobeden človek, in pajek tudi ne vé, da je jako umetno, kar je naredil, ampak on dela takó, ker mora; da je gnjezdo takó lepo spleteno, ni ptičkova zasluga, ampak vse to verši se le za-tó, ker se mora; to je živalim takó prirojeno, kakor življenje. Da pa človek nobene reči ne zverši, ako se je ni učil, ravno to je priča njegovega duhá; z njegovo pripomočjo mora se učiti vsake reči, ako bi tega duhá ne imel, nikdar bi se mu ne posrečilo. Človek zamore vse, ako le hoče, in zató pa tudi mora, ker duševne zmožnosti niso mu dane zastonj. Ni je reči, ktere bi se človek ne bil naučil, ako je le hotel, živalim pa je nemogoče, kar jim ni prirojeno. Zakaj pa slavec vedno svojo kroži, kakor pravi naš pesnik, zakaj ne zapoje kteri drugače, kakor so peli njegovi predniki?

Ozrimo se še enkrat na človeka sploh.

Brez vse pomoči, brez orožja, s kterim bi se branil proti sovražnikom,

ki mu pretijo, rojen je človek na svet. Njegovi zobje nimajo moči, da bi premljevale terde kosti; novorojencu zrastó še-le pozneje. V roke ni mu vlita ista moč, s ktero pobija lev divjega tura in se bori z razdraženim nosorogom; človekovi persti niso zavarovani z ostrimi nohti ali kremplji, s kakoršnimi odločuje tiger meso od kosti. Človek je neoborožen, on sam zdi se kot bi bil zapuščen. Vol se brani z močnimi rogmi, jelena odnašajo sovražniku urne nogé, z močnimi kopiti odbija konj nasprotnika; in le človek bi ne imel nikakoršnega orožja, da se brani napadom in se izmika nevarnostim, ki mu preté pogubo? Telesnega orožja človek res nima, a vdihnjen mu je duh, ki priča, da je edina stvar, ki je oblagodarjena z največjim zakladom; in ta duh pa tudi ne miruje v človeku. Podvergel si je cel svet. Boječe odmikajo se pred njim divje zverine v temne gozde, in krotke poležejo k njegovim nogam; podvergel si je ta vse premagajoči duh občno naravo, celo blisku piše, kam naj vdarja. Velikansk, nepremagljiv je človek, srečen kdor spozna, kdo ga je naredil tacega, kakoršen je sedaj, pomilovati pa je nesrečnež, ki samosvojo vrednost zatajuje in se brani sorodstva in prijaznosti božje.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Vis. čast. g. Valentinič Ant.; dekan v Rožeku, je imenovan za prošta pod Kernosom; č. g. Poldeneg Karol, kanonik v Strassburgu, ostane ondi za mestnega fajmoštra; po preč. g. stolnem korarji Anton Ehrlichu izpraznjen kanonikat v Strassburgu so milostljivi gospod knezoškof podelili č. g. Lambert Einšpielerju, konsistorijskemu svetovalcu in knez. škof. tajniku, ki ostane v svojih dosedanjih službah v Celovcu. En kanonikat v Strassburgu je razpisan do 6. oktobra. — Č. g. Šketh Jože, fajmošter v Kerčanjih, je dobil faro Čanče. — Č. g. Jamnik Jan. gre iz Št. Petra v Kačjem dolu za provizorja v Malnico in č. g. Thelian Jož., kaplan v Št. Walburgi, za provizorja v Št. Martin na Grobniškem polji; na njegovo mesto pa pride č. g. novomašnik Hain Jož. za kaplana v Št. Walburgo.

Umerla sta: dne 19. avg. č. g. Protiva Jože, provizor v Gradesu in č. g. Leskovšek Jan., fajmošter v pokoji v Gradcu. R. I. P.

Pridiga preč. g. korarja Fr. Kosarja pri razskritju **Slomšekovega** spominka v Mariboru je prišla v nemškem in slovenskem jeziku na svitlo in se dobiva iztis po 10 kr. v **družbini tiskarni.** Kdor pošlje (v pismenih markah) 12 kr., poslal se mu bode iztis pod zavitkom naravno po pošti.

Upamo, da bodo obilni Slomšekovi čestilci radostno si priskerbeli izverstni spominek.

Domovinoslovje. Založnik slovenske knjižice „Domovinoslovje“ za ljudske šole nam piše: „Domovinoslovje za ljudske šole“ je namenjeno učiteljem, učencem in šolarskim knjižnicam — za domačo in šolsko rabo. Dobiva se pri vseh knjigarjih: v Ljubljani, Mariboru, Gorici, Terstu, Celji, Ptuju Novem mestu in v Ljutomeru. Posameznim iztisom je cena 12 kr. Kdor vzame več eksemplarov, temu se cena znatno zniža.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 10. V Celovcu 20. oktobra 1878. Leto X.

Začni dobro, da dobro končaš.

(Spisal Št. K.)

(Konec.)

„„Tega tudi ne terdim; človeka obderži na dobri poti modrost serca, in ne učenost. Brez vere zamore človek tako malo redno in dobro živeti, kakor ne more brez nog hoditi in brez jezika govoriti. Vem, da v naših časih veliko njih drugače o tej reči misli, ker terdijo, da zamore človek pošteno živeti, ako le posluša svojo pamet in svoje serce. Po to ni resnica! Poglejmo le stvar bolj na tanjko, in bomo videli velik razloček med človekom, ki ima še vero, in med tistim, ki za vero ne mara. Sicer naj kdo reče, kar koli hoče, jaz ostanem pri tem, da če svoje otroke dobro odgojimo in podučimo, je to najbolja dedšina, ktero jim zamoremo zapustiti; ta dedšina je tem veče vrednosti, ako pomislimo, da ko se otrok za časa vsega navadi, kar treba, postane pošten in dober kristjan, potem on sam želi in si prizadeva tak v resnici biti. — Pa to ni še vse; pri tem ne smemo še ostati, ker tako bi ostali na pol poti; — treba je tudi skerbeti, da se izvoli dobra hiša, v ktero hočemo potem svojega otroka postaviti. Veliko, malo da ne vse, je na tem ležeče, kako otrok začne delati po svojem poklicu. Ali je mogoče nadjati se, da postane dober, pošten človek, ako ga damo v tako hišo, kjer je nemogoče, da se ne spridi?““

„Ljubi moj boter!“ pravi Mehar, ako bomo na to gledali, ne bomo dali svojih otrok nikoli nikamor. Ne mislite, da je tako lahko zbirati si hiše v teh časih in pri takih okoliščinah, kakor so zdaj.“

„„Ako ne zbiramo hiše, kamor hočemo otroka dati, tedaj pa tudi ne tožimo, ako se nam otrok spridi““, odverne Lesjak Janez. „„Ako daste sina v tako hišo, kjer je vse na koleri pomerlo, je li se čuditi, da tudi vaš sin za kolero zboli in umerje?““

„Se ve da ne; ali jaz ne vidim, kako se to vjema z najinim govorom.“

„„Hudobna misel je pač, kar zadeva odgojenje otrok, huja od kolere; dotika s spridenimi tovarši je pač nevarniša bolezen, kakor kolera, ker se

mladeneč spervega v taki tovaršiji dobro čuti, in ne vé, da mu strup nenravnosti že po žilah teče. Boter! postavimo, vi imate enega samega sina, in ta vam vsaki teden po petdeset goldinarjev zasluži, ali služi na tako nezdravem kraji, da za par mescev oboli in umerje; ali ga bodete ondi pustili?““

Mehar se en malo obotavlja odgovoriti, ker čuti, kam Lesjak s tem meri; na zadnje vendar reče: „V taki službi bi otroka pa le ne pustil.“

„„Tedaj,““ nadaljuje Lesjak Janez, „„če se vam zdi, da je petdeset goldinarjev le premajhna cena, za ktero bi imel vaš sin svoje življenje dati; recite mi, koliko bi dali za to, da ostane vaš sin dober in pošten človek in dober kristjan?““

„Vi boter pač dobro znaste podob in prilik najti!“

„„In pa še več takih vam bi znal povedati. Ali bi bilo prav pustiti, naj kdo v prepad pade in ga ne opomniti; ter še le potem, ko si je polomil roke in noge, reči: jaz sem vedel, da se ti bo to zgodilo? Naša dolžnost je, opomniti tiste, kterim preti nevarnost, predno padejo vanjo. Koliko nesrečnih pokvek je, ki bi imeli še zdaj zdrave roke in noge, da bi bili njih stariši bolje na nje pazili, ko so bili še majhni in jim ne pustili samim po nevarnih krajih plezati! Gotovo pomnite mojega botra Andreja, ki je pred nekimi leti pri meni delal?““

„O, dobro ga pomnim; dober človek je bil in tudi njegova družina je bila poštena, kolikor se še spominjam, precej tukaj le blizo je stanoval.“

„„Tako je; od daleč je z mojo ženo v sorodstvu; sicer nisem rad v ožji zvezi ž njim, ker se najine misli ne vjemajo. Te dni me je prišel obiskat; ves je sestaran videti in zelo toži čez svojega odraščenega sina. On spoznava, da si mora sam sebi pripisovati vzrok te nadloge, toda zdaj je prepozna; kakor si človek postelje, tako spi.““

„Kaj se je zgodilo?“ vpraša Mehar.

„„Kar se navadno godi vsakemu, ki nič za to ne porajta, naj dene otroka v dobro ali v slabo hišo. Eden njegovih sinov, Tomažek, je bil dokaj živ in brihten deček; dal ga je peku. Tomažek se je kmalo sprijatlil z nekimi hudobnimi, spridenimi otroci tistega kraja. Naloženo mu je bilo, da ima nositi kruh po hišah; pa Tomažek je nekaj hlebčičev vselej razdajal v zameno reči, ki so bile, kakor je verjetno, vkradene. Andrej je to reč zasledil, ker je več takih reči pri Tomažeku našel, ter ga je opominjal, naj nobenemu več hlebčičev ne da, naj svojemu gospodarju ni kruha, ni nobene druge reči ne vzame, sicer se mu utegne zgoditi, da ga na tatvini najdejo in zaprejo. Ali Tomažek ni veliko za te besede maral, in ker ga je bil oče samo z besedami pokaral in se mu ni nič druzega zgodilo, je menil, da je že vse prav. Oče bi bil imel svojega sina koj od tiste hiše proč vzeti, kjer je bil Tomažek v bližnji priložnosti greha; — ali Tomažek je dobival pri peku dobro plačilo, s kterim si je oče dobro pomagal in zato ni hotel sina iz tako dobre službe vzeti. Tomažek pa je postal cel mojster v tatvini, tako da je v sramoto pripravil sebe in svoje uboge starše. Oh, skušnja je že večkrat pokazala, da kratka pot ni vselej najboljša. Bolje je izbrati varno pot,

če tudi je malo daljša, kakor pa se postaviti v nevarnost, zabresti v močvir. Ako bi hotel jaz, postavim, sina kam dati, da se navadi kupčijstva, gledal bi bolje na to, h kakemu gospodarju ga postavim, kakor pa, koliko bo plače služil.""

„Pa vi boter, odgovori Mehar, vendar ne bodete zadovoljni, ako se vaš sin mnogo trudi in primerne plače ne dobiva, kaj ne?"

„„Gotovo želim, da za pošteno delo tudi pošteno plačilo dobi; ali če dam sina k delalnemu in poštenemu človeku, kjer vem, da bodo skerbno na-nj gledali, tedaj nečem odveč na plačilo gledati. Ako je moj sin na takem kraji, kjer se svojega rokodelstva dobro nauči, kjer postane dober, pošten človek in ostane dober kristjan, tedaj si mislim, da si s tem več pridobi, kakor se more z dnarjem plačati. V takem slučaji sem tem bolj zadovoljen, če tudi spervega malo zasluži, ker sem prepričan, da svoj čas in svoje zmožnosti dobro rabi, in tedaj, če tudi dosti denarja ne nakopiči, postane vendar pošten, vesten in — srečen človek; pomnite, boter, srečen človek! kar je v sedanjih časih bolj težko najti, kakor denar.""

„Vi boter imate dobre persi, ker tako dolgo pridigate", pravi na to Mehar en malo nevoljno. „Ali jaz le mislim, da besede so le listje, djanje pa sadje. Ako bi imeli na zbér dve hiši, ali bi si vi izbrali tisto, v kteri ne bi nič dobivali?"

„„Jaz bi storil, kakor sem rekel,"" odgovori čversto Lesjak Janez; „„jaz bi si izbral hišo, kjer bi bilo bolje za mojega sina gledé na njegovo prihodnost; jaz zaupam na Boga, da mi ne bo nikoli nobeden mogel oponašati, da drugače govorim in drugače delam. Tako sem storil, ko sem Matevžeka h kruhu pripravil in tako bom tudi storil s temi, ki je imam še domá.""

„Vaš Matevžek je zdaj pri mizarju, kaj ne?" vpraša Mehar.

„„Da; ali predno sem ga k mizarju dal, sem imel priložnost dati ga v neko kupčijsko hišo, kjer bi bil lahko veliko plačilo dobival.""

„Ali res?" vpraša Mehar, ki je pri teh besedah koj mislil, da bi on enega svojih sinov morebiti mogel v tako službo spraviti.

„„Gospod Vesel, ki mi je bil vselej dober, me nekega dne obišče. Lesjak! mi pravi, kaj mislite storiti z vašim staršim sinom? o tem še nisem nič sklenil, mu odgovorim"".

„Zato sem k vam prišel", nadaljuje Vesel, „da ga v svojo pisarnico vzamem, ako je vam prav in je fant zadovoljen. Delo ne bo odveč težavno, plačam mu dobro in pošteno; ako je mladeneč vesten, pošten, delalen in zanesljiv, povišam mu za par let plačilo. Ali to vam rečem, za tovarše mu ne morem porok biti. Jaz imam, kakor veste, veliko opravil; moji ljudje, ki so v moji službi, so dobri, ali eni med njimi so tudi lehkomišljeni, in če se odveč sprijazni ž njimi, se lahko zgodi, da zgreši pot poštenosti. Posebno eno nevarnost hočem vam odkriti. Skoz roke mojih ljudí, ki so v moji pisarnici, gre vsaki dan veliko denarja, in akoravno vedno na nje gledam, vendar nisem si gotov, da me ne goljfajo. Ako mislite, da je vaš sin dovolj terdnega

značaja, da v taki priložnosti vesten ostane in pošten, dajte ga meni in bodete videli, da mu dobro pojde.“

„„Dovolite mi, blagi gospod!““ pravi Lesjak Janez, „„vsaj en cel dan, da morem to reč dobro premisliti; rad bi vedel, kaj poreče k temu moja žena.““

„To je prav, reče Vesel; v ponedeljek mi naznanite, kaj mislite; do ponedeljka še lahko čakam.“

„„Ko sva na to bila sama z ženo,““ nadaljuje Lesjak, „„povém ženi vse na tanjko, kar je Vesel govoril. Ne rečem, da ni bila skušnjava velika in da bi bila rada sina k Veselu dala. Ondi bi bil fant dobro preskerbljen, celo svoje življenje bi lahko pri tisti hiši ostal, in nama ne bi bilo treba tudi koj spervega nobenega vinarja za-nj plačevati. Ali tega si nisva mogla ni skrivati ni tajiti, da Matevžek ni še tako uterjen, da bi mogel premagati skušnjavo. Da bi bil moj mlajši sin zadosti star, njega bi bil koj brez obotavljanja dal. Ali Matevžek je premehek, predobroserčen, ki ne more nobenemu nič odreči, tudi če kdo kaj od njega terja, kar ni prav. Dozdaj nisem sicer nobene napake na njem zapazil, ali on je tak, da ga človek z eno nitjo lahko povleče, kamor koli hoče. Zato sva se z ženo prav resno posvetovala. Janez, mi pravi žena, Veselove ponudbe ne moreva nikakor sprejeti. Ali ne molimo vsaki dan: „in nas ne pelji v skušnjavo?“ Ali zamoreva upati, da naju Bog usliši, med tem, ko očitno nevarnost poznava, in sina vendar v nevarnost postaviva? — Gotovo je, da naju Bog ne bo uslišal, ko moliva, naj bi naju skušnjave ovaroval in svoje otroke sama v skušnjavo deneva. — Boter! ni me sram povedati, da sem izmed tistih, kteri dober svét svoje pametne žene poslušajo. Meni se zdi, da žena mnogokrat bolj bistro vidi v nekterih rečeh in vé, kaj je storiti, med tem, ko se mi možje ne vemo odločiti. Moja žena je večkrat rekla, da je na tem svetu več reči, ki so več vredne, kakor denar, in da je treba skerbeti, da je naši otroci poznajo. Pač žalostno bi bilo za nas, ako bi v svojih starih dneh to doživeli, da so naši otroci sicer bogati, in premožni, pa pri tem zgubili to, kar človeka v resnici srečnega storiti zamore. Kedar sta mož in žena ene misli, gre vse bolj prav. Na to sem nekega dne šel k gosp. Veselu, zahvalil sem se mu za njegovo blago ponudbo; povedal sem mu, zakaj ne želim, da bi moj sin prišel v njegovo pisarnico, pa tudi, da sem ga dal nekemu staremu prijatlu, kjer bo ostro deržan, in lahko prav dober delalec postane.““

„In vi boter morate še zanj plačevati, kaj ne?“ vpraša Mehar.

„„Da, pa ne dosti. Njegov gospodar je prav pošten človek; kar ima v serci, to ima na jeziku in terja prav malo plačila. On ljubi mojega fanta, ki utegne pri njem se dobro rokodelstva naučiti, obnašanje njegovo je tako, kakor si ga le morem želeti. — Poslušajte le, boter! eno leto za tem, ko je Vesel hotel mojega sina v svojo pisarnico vzeti, pridem zopet po naključbi z Veselom vkup. Lesjak! reče mi gospod, mene veseli, da niste dali sina k meni.““

„„Kako to, gospod? vprašam.““

„Žalostne reči so se med tem pri meni godile,“ odgovori Vesel. „Ko

sem želel vašega sina k sebi vzeti, sem vam rekel, da ne morem porok biti za tovarše, s kterimi bi bil svojo službo opravljal; pa takrat še sanjalo se mi ni, da reč tako daleč pride. Moj denarničar je bil najhudobniši človek; on je večidel pohujšal mladenče, ki so pod njim stali. Tisti ubogi fant, ki sem ga namesti vašega sina v svojo pisarnico vzel in ki je bil en malo lahkomišljen, bil je pravo sredstvo v rokah mojega denarničarja. On je skrival vse denarničarjeve goljfije, goljfal je tudi sam in zdaj je v ječi zapert, kot sodeležnik goljfije".

„„Ko sem zvečer domú prišel, pa ženi vse to povedal, lahko si mislite, boter, kako sva Boga hvalila, da se ta nesreča ni zgodila najinemu sinu, ki bi zdaj v temni ječi zdihoval. Da bi se bilo to najinemu otroku prigodilo, gotovo bi naju žalost pred časom oba v grob spravila. Verujte mi, boter, pregovor ki pravi: Začni dobro, da dobro končaš! je skoz in skoz resničen.""

„Prav imate," pravi Mehar; „ko vidim, kako se je stvar zasukala, tudi jaz pravim, da ste prav storili, da niste dali Matevžeka k Veselu. Mogoče pa tudi, da bi se bilo drugače zgodilo in tedaj bi se bili kesali, da mu ga niste dali."

„„Boter, boter! žalibog v današnjih časih starši odveč za denarjem hrepenijo in tudi svoje otroke na to terajo. Mogoče je, da tako v kratkem velik dobiček storijo, ali verujte mi, v njih duši je velika praznota, ki jim veliko večo žalost dela, kakor pa malo postradanje. Mi starši ne ravnamo prav, kedar budimo v sercih naših otrok hlepenje po blagu, ter iščemo vsake priložnosti, da jim k temu kakor si bodi pomagamo. Starši, ki tako delajo, vdobijo več žalosti kot veselja od svojih otrok.""

Tu je poldan zazvonilo; delalci so koj popustili delo in se hitro razšli: tudi Mehar je bil vesel, da more oditi, ker ni vedel nič več nasproti reči. Sam pri sebi je čutil, da ima boter Lesjak prav. Primerjaje Lesjakovo domačo srečo z malim veseljem, ki ga on od svoje družine dobiva, rekel je sam pri sebi: Lesjak prav govori, ko pravi: „Začni, dobro da dobro končaš."

Roža deklét.

Róža deklét,
Čisla te svét.
Lepa si, kakor
Róže je cvet.

Ti me vedríš,
Razveseliš,
Upe mi sladke
V serci budiš.

Dév kar poznám,
Rad jih imám,
Vendar vso hvalo
Têbi le dám.

Duša in krí
Záte gorí,
Kedar zapôješ,
Déklica, ti.

Čistost, pokój,
Obraz je tvój;
Véz bi zakónsko
Sklênil s teboj!

Vojt. Kurnik.

Aleksander Ivan knez Potemkin,

ruski carski maršal.

(Životopisna čertica; po virih spisal Jos. Cimperman.)

(Konec.)

Med njegovimi generali jih je bilo mnogo, kateri so poleg zaveze z Avstrijo bili vneti za Prusijo, in te svoje priverženosti tudi javno niso skrivali. To je prišlo na úho Potemkinu, kateri ni mogel zaderžati svoje nevolje ter je nekoč pri obedu naravnost izrekel: „Kakor se je človeku zaradi dušne svoje dolžnosti navezati na jedno večno bitje, tako se mu je tudi zaradi časnih opravil klanjati postavam in volji svojega vladarja. — Naša carinja je v tesni prijateljski zvezi z Avstrijo — vendar poznam nekatere svojih generalov, ki so, protivno dolžnosti svoji, vdani Prusiji. S tem prelamljajo naravno dolžno zvestobo svoji gospodarici in njenim zakonom. Kedo mi bode zamerjal, da zaničujem to versto ljudi!“

Potemkin Prusiji ni bil nikdar prijazen, da-si tudi ni bilo moči poizvedeti pravega vzroka tej njegovi merzlosti. Znano je, se vé, iz zgodovine, da mu je pri njegovih dejanjih Prusija vedno stavila največ over. Nekateri pripisujejo vzrok tega sovraštva zvezi s Poljsko, kajti po tej zvezi so se vničile največe namere knezove, kateri je menil celo doseči krono poljskega kraljestva. A kedo bi mogel za gotovo terditi, kaj je Potemkin imel v mislih, saj še carinji ni razkrival vseh svojih političnih tajnosti. Več kakor istina pa je, da je bil knez osnoval velikansk načert, pri katerega razvoji bi se bil svet čudil mojsterski njegovi politiki. Ne dolgo pred svojo smertjo ni knez zastonj prebival dni in noči sam, celo kurirji niso smeli pred-enj inače, nego v strogo določenih urah. Obilo je svojeročno dopisaval in še več pisem je pod svojim imenom narekoval. Nikdar ni bilo sélom toliko opraviti, nego tedaj, a najmenj so hodili v Petersburg, temveč pa v različne kraje Evrope. Znano je tudi, da je Potemkin dolgo dopisaval poljskemu vélikemu maršalu grofu Stanislavu Potockemu, kateri se je ustavljal konštituciji, sprejeti od Poljakov dné 3. majnika 1791, in ki je potem iskal zavetja v Petersburgu. Tudi sta imela pozneje, kedar je bil prišel Potocki v glavni stan knezov, v Jasiju, osobne pogovore med sabo. Poleg grofa Potockega so bili sporazumljeni s Potemkinom tudi še drugi plemenitaši, generali in štabni oficirji.

Vse se je delalo tako skrivno in s tako previdnostjo, da sta že dolgo po knezovi smerti Malahovski in Rzevuski, pervaka kraljestva, prišla nekoliko na sled temu načertu. To je bilo pozneje primoralo Potockega, da je z drugimi svojimi znamenitnimi zarotniki iskal brambe v Petersburgu. Katarina sama neki ni zvedela o tej zapletki prej, nego iz pisemske ostaline Potemkinove. Načert je bil tako osnovan, da bi bila komaj največa umeteljnost v politiki zadostovala, zabraniti njegovo izveršitev. Lahko se to verjame, ako se pomisli, kako slavohlepen je bil knez in kakova redka genijalnost mu je

bila urojena. Pomisli naj se, da je Potemkin od mladih nog bil nagel v vseh stvaréh, katere je pa realizoval s previdnostjo, vsega občudovanja vredno. Njegova molčljivost v vseh slučajih je izvanredna. Verhu tega je imel opravljati knez že v rani mladosti posla, katera se sicer izročajo ministrom. Njegova iskrena želja po velikosti je ostrila njemu talent tako zeló, kakor se to redko komu zgodi. Posvetil se je bil res vojništvu, a večjo sposobnost je imel za politiko. Ravno v istem časi, ko se je bavil Potemkin z deržavoznanstvom in je žertvoval svoj čas in svojo krepost opravilom v carskem kabinetu, je stal na kermilu deržave ruske slavni minister Panin. — Potemkin je bil tedaj res mlad, a tudi ognjevit in občutljiv! Ljubezen vladarice mu je dovoljevala povsod ustop. Zánj ni bilo pri dvoru nikake skrivnosti in znal je tudi za najnatančnejše spletene mreže dvorne politike.

Tem načinom je knez že v srednji starosti jel izpoznavati zvezo vseh stvari v kabinetu, kar se sicer že slabim starčkom odkriva. On se je ravno takrat uril v svojih deržavnih študijah, kedar je imela obravnati Rusija najvažnejše med Rusijo in Turčijo l. 1774. Kedo se ne spominja, da se je trudila Rusija na vso moč, obderžati Moldavo in Valahijo in kako je temu nasproti delovala Avstrija. Takoj potem, ko se je moral udati ruski minister Panin vztrajnosti duhovitega Kaunitza in Friderika II., se je veršiti jela razdelitev Poljske, pri kateri je bilo zopet uporabljati najvišje politične zvijače. Že zaradi jednakomernega vedenja, katero ste prestopili Avstrija in Prusija kakor se je terdilo, je narastlo mnogo prevažnih opravkov v ruskem kabinetu; vse te stvarí je bilo poravnati, da ste se omenjeni deržavi združili z Rusijo. Tako se je zabranila nova vojska.

Komaj se je pa vlêtel ta pritok umeteljne politike, je hotela Francija posaditi svojega princa na prestol Poljske. Slučajno je bil švedski kralj Gustav Adolf tedaj v Parizu, kedar je Choiseul, slavni francoski minister, jel delovati v dosego té sverhe. Takoj je bila gotova zaveza med Francijo, Švedijo in Dansko. Tu je imela Rusija zopet premnogo opraviti, da je te zaveze kakor tudi še zavezo s Holandijo zabranila, tako ovérla novo vojsko in si obvarovala neodvisnost Francije, katera bi bila mogla zvišati svojo moč in svoj upliv.

Poleg tega je bila Rusija zaradi zadnje vojske s Turki do cela oslabljena, in pretil jej je še upor drugih dežel, podšuntanih po znanem Pugačevu, * kateri se je proglasil za Petra III.

Ako se jemljo v poštev vse te okolnosti, se razvidi, koliko je imel tedaj dela ruski kabinet, in ravno takrat se je Potemkin politike učil. Jasno

* Pugačev je služil v ruski gardi, ko je umerl Peter III. Po osobi in govoru njemu jednak, se je dal zapeljati, da je pod imenom Petra III. podžigal ljudstvo k uporu. Po Moskvi je dobil mnogo priveržencev; v kratkem je imel 60.000 za boj pripravnih Rusov na svoji strani. Izmed glavnega mesta in armade so vreli ljudjé k njemu, kajti Peter III. je bil zelo priljubljen v narodu. Stvar bi bila slabo iztekla za Katarino, ako bi Repnin, ruski maršal, s svojo zvitostjo ne bil tako srečen, o pravem časi dobiti Pugačeva v roke. Obsojen je bil, da se mu najprej odseka desna roka in pol ure potem glava; a ukaz se je pozneje promenil. Odsekal mu je rabelj glavo in potem roko.

je dakle, da se je s svojo nadarjenostjo in ljubeznijo do te stvari izverstno izobrazil v politiki. Pooblaščen je bil, da je smel vedno gledati za kulise. — Ne le ministerstvo je moralo obračati deržavno kermilo po njegovi volji, celo carinja brez njegovega sveta ni ničesar storila. — Vsej ruski armadi je bil on neomejen poveljnik. O njem je moči terditi, da je svojo oblastjo vladal deržavno upravo. Njegov veleum mu je bil zvest pomočnik, da je vedno povsod nahajal pravi pot. Poznal je politiko evropskih dvorov in da se odtegne vsem nevarnostim, ni hranil velikih svot v poizvedovanje vseh skrivnosti. Malo ne na vsakem dvoru je imel dvornika, kateri mu je poročal o najtajnejših dogodkih. Znano mu je bilo tudi stanje vseh deržav in njih medsobojna zveza. Očite so mu bile njih slabosti in vedel je zatorej ob pervem mahu zadeti njih rane. V istem času se je začela temniti slava kabineta St. Germainskega. Potemkin je morebiti že davno prej vedel, da mora tako priti, porabil je zatorej to okolnost sebi na korist. Propast Francije se je bližala čedalje bolj. Merodajnost Francoskega dvora za vso Evropo je začela pešati in je naposled čisto zamerla, ko je začel razjedati strup revolucije tudi drobovje kraljestva, glavno mesto in celo kraljevi dvor. Kaj se je zgodilo potem? Pogledimo v zgodovine knjigo na list, kateri poroča o l. 1789. — Knezovo pisanje, katero je poslal carinji iz Jasija, je že tedaj poročalo o nasledkih za Francijo, kar se je skoro vresničilo in Katarina bi rada bila že takrat zabranila daljše zló. Ako bi se spuščali v globine Potemkinove tanko sprédene politike, napisali bi se lahko folijanti in še bi jej ne prišel nikdo do dná.

Navedene čertice o duševni velikosti Potemkinovi služijo v dovolj tehten dokaz, da bi se bil dvignil s časom do izvanredne visočine, lahko bi se tudi dejalo, da bi knez bil že davno prej dosegel svoje vzvišene smotre, ako bi mu ne bil na poti knez Orlov * kateremu je bila carinja včasih poslušnejša nego njemu.

* Orlov, jeden najbogatejših ruskih knezov, je bil posebno vslušen pri Katarini. Dolgo sta se s Potemkinom dobro sporazumevala, dokler se nista pri Jordanovi slavnosti razdvojila. (Jordanova svečanost je eden največjih praznikov, kateri se vsako leto praznuje v Petersburgu. Po katoliškem koledarji se verši to dné 6., a po ruskem dné 17. januarja v praznik sv. treh kraljev. Slovesnost se praznuje na Nevi, tekoči skozi Petersburg. V nji se morajo umiti najprej ruski patrijarh, potlej arhimandriti, in naposled vse drugo duhovenstvo. Za njimi pride carinja, potlej dvor in za njima dvornike spremljujoči kavalirji in strežniki. Tudi se kerste tedaj vsi šest tednov prej v Petersburgu rojeni otroci. Izmed ljudstva se ne smé umivati nikdo, razven gledališčinih igralcev, rodom Rusov, kateri sprejmo takrat odpuščanje svojih grehov. Svečanost traja od 8 ure zjutraj, do 4 ure popoldné in plemstvo in duhovenstvo pride v najlepši svoji obleki. Ob bregu se postavijo lože za dvor in plemstvo. Cesta od gradu carinega do reke je pokrita z deskami, pregernenimi z bagrom; po njih se carinja ali pelje, ali gre peš. Tudi delajo pri tej svečanosti parado vse garde, 9 peš-polkov in vsa petersburgska konjica; iz 100 topov se trikrat vstreli. Množica ljudstva, katera prihaja iz vseh krajev k tej svečanosti, je nebrojna. Kedar odide dvor in duhovenstvo, se prepusté bagrena pregrinjala po cesti ljudstvu. Prišel je bil Orlov k tej slavnosti nekoliko pozneje, nego Potemkin, kateri je že sedel v loži, carinji na desnici. Orlov, rodom knez, si je bil naklonil še pred Potemkinom carinje milost, zato na javnem kraji

Po Orlovi smerti je dosegel Potemkin vso milost svoje carinje in pričel je izverševati svoje namere, a časi niso bili več vgodni. Namere izveršiti, kakoršne je imel Potemkin, zato ni treba le previdnosti, temveč tudi mnogo in vgodnega časa.

Poleg teh izvanrednih svojstev se ne moremo dovolj prečuditi posebnostim njegovega moraličnega vedenja. Njegov značaj je bil v istini najčudnejši, katerega je natvora podelila kakemu velikanu, kajti ni skoraj moči verjeti, da bi Potemkin bil vdan tako različnim strastim. Verstniki njegovi iz mladih let zagotavljajo, da si je pridobil te slabosti še le pozneje, kedar mu je bila postala sreča zvesta prijateljica; v pervi mladosti neki ni bilo zapaziti niti sledú poznejših čudnih duševnih svojstev njegovih. Da-si tudi je imel vsako leto nad 3 milijone dohodkov, vendar to silno bogastvo mu ni napravilo niti jeden dan čistega veselja. Največjih svot ni hranil, da bi vstrezal željam svojega serca, a vse brez vspeha, kajti minilo mu je veselje, predno je kaj dosegel. O tem pričuje naslednji dogodek. Pri svojem obedu je čul nekoč hvaliti jednega huzarskega nadlajtnanta izurjenost v igranji na goslih. Radoveden in želječ ga slišati, nemudno odpošlje svojega kurirja k njemu. Posled osmih dni pride virtuoz v glavni stan knezov v Jasiju, a še le osem dni potem je dobil privoljenje, pri neki večerni veselici knezovi pokazati svojo umeteljnost. Drugo jutro mu izroči knez dragoceno darilo ter mu želi srečno pot, katera je znašala nad 100 milj! Pomislijo naj se stroški, katerih se ni škoda zdelo Potemkinu, da je le jedenkrat čul umeteljnega igralca, in brez teže vsakdo izpozná, kako trošljiv je bi knez in kakó naglo promenljiv v svojih mislih. V jednem dnevu je bil Potemkin mnogokrat vesel in zopet klavern. Pri gostovanjih je bil včasi živo veselje, in predno se je kedo nadejal, mu je izginila dobra volja ter se vmeknilo brezkončni pobitosti, kakor da ga je zadela Bog zná kaka nesreča. Takove promene so se javile pri njem najčešče, kedar je bil kaj bolehen, kajti ničesar ni tako sovražil, nego bolezen, in sicer zato, ker se je bal medicin. V takovih slučajih so mu morali zdravniki kakor otroku dajati zdravila z zvijačo, kajti razven v jedi ali pijači bi Potemkin ne bil vzel nobenega zdravila v sé. Verhu tega so imeli vsi, kateri so bili v bolezni blizu njega, priliko, vaditi se v poterpežljivosti, osobito, kedar so ga terpinčile bolečine, ali je dolgo trajala bolezen. Nikdar skorej ni do cela prestal bolezni, ker je bil tako nesterpljiv, in je navadno prej vstajal iz postelje, hodil se sprehajat ter vžival, kar se mu je zljubilo, brez ozira na vsa odsvetovanja. A kedar je do dobra zopet okreval, je bil neizrečeno vesel. Nekoč se je knez na svojem večernem izprehodu prehladil. Moral je iti v posteljo in zdravniki so dejali, naj vživa zapisanih zdravil.

---

ni hotel biti poniževan in ukaže Potemkinu, naj gre v ložo na levici. Potemkin se ne premakne in Orlov je moral biti poleg njega. Tako se je vnelo sovraštvo med njima, katero je terpelo do Orlove smerti. Skoraj nikdar potem ni bilo videti teh mož skupaj: tudi pri carinji se nista smela sniditi. Vendar pa se je moral Orlov vedno umikati Potemkinu, kateri je bil jačji od njega.

Proti jutru mu pride na misel, da bi punča pil. Strežnik se pozove in takoj izpolni Potemkinu željo. Četert ure potem, ko je knez punč povžil, ga je zapustila betega in zdravega se je čutil kakor sicer. Razveseljen o tem srečnem izidu svojega zdraviloznanstva ukaže knez takoj svojim navadnim gostom napraviti bal. Slugi so jih morali precej iti klicat in predno se je dan zazoril, je že vse plesalo, a knez sam je bil voditelj družbi, katero je do obeda izborno zabaval svojimi šalami in dovtipi.

Najhujše je bilo pri Potemkinu, da sta veselje in žalost jednako hitro uplivala nánj, zato je bilo potreba največje pozornosti, kedar je bil razserjen, da ga ni kedo še bolj razgnevil, kajti občutil bi bil takov nesrečnik najhujše posledice. Malenkost ga je povzdignila včasi na verhunec veselja, a tudi malenkost lahko otemnila njegove duše radost za mnogo dni. Prišle so ure, ko se mu je hotelo serce stopiti od golega radovanja ali usmiljenja, ali prišle so zopet druge, ko mu ni godila nijedna reč na svetu in bi mu ne bila razvedrila duha živa duša. Da bi koga videl veselega, dál bi bil Potemkin včasi polovico svojega imetja, a drug pot so bile solzé nedolžnosti in uboštva le pripomočki v izpodžiganje njegove serditosti, da-si mu je bilo mnogokrat precej žal za svojo vzburjenost. Sploh pa je razven njegovih opravil, katera je vedno z zvesto ljubeznijo oskerboval, ni bilo stvarí pod solncem, za katero bi bil imel Potemkin stanovito veselje ali nagnenje. Carinja, natančno poznajoča njegov temperament, se je trudila, vstrezati vsem njegovim slabostim, dá, celo laskala se jim je in bila je v obče poslušna njegovi volji.

Poznala je slavohlepnost zvestega svojega služabnika, zato ga je obsipala z brezmernim bogastvom ter ga povzdigala od jedne na drugo stopinjo časti, kar se je redkokedaj pripetilo kakemu smertniku v primeri s tako nizkim rodom, kakor je bil njegov.

Smert, katera ne prezré nikogar, je odvedla v svoje senčno carstvo tudi Potemkina, čegar dejanjem in velikosti se bodo čudom čudili še pozni rodovi. Dné 16. oktobra 1791, blizu 26 ruskih milj od Jasija na čistem polji in brez vse pomoči je izdihnil svojo dušo. Govori se, da je neka zanemarjena žolčna merzlica bila kriva smerti njegove, ali gotovega o tem ne vé nikdo povedati.

Imovina Potemkinova po smerti njegovi se je cenila nad 12 milijonov rubljev v gotovini in poleg tega je ostal po njem velik broj dragih kamencev, srebrá in zlatá; iz mest, gradov in drugih posestev knezovih bi se pa neki bilo dalo sestaviti majhno kraljestvo.

Tako je bil junaški Potemkin človek. — Slava njegovemu spominu!

O ustanku Madjarov 1848. l.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

(Konec.)

Na Sedmograškem je cesarskim šlo čedalje slabeje, tako da so po nasvetu rumunskega biskupa Laguna ruskih vojakov z valaške meje na pomoč poklicali. Mahoma je došlo 6000 m. z 20 top., in so posedli Braševo in Sibinj. Madjari so dobro porabili čas, ki ga je nesposobni Windischgrätz v Pešti potratil. Oddelek Görgey-ev je posedel hribska mesta, oddelek Perčelov je ležal pri Solnoku, oddelek Messarosov pa se je obernil proti Kašavi; proti Serbom so postavili 30.000 m., pa nenavadno veliko težkih topov iz terdnjave petervardinske, aradske in munkaške; en oddelek so poslali proti Sedmograškej, in enega so nastavili pri Aradu. Za nadpoveljnika je bil Dembinski odbran. Görgey in Messaros sta se jela pomikati proti Schlicku, jako sposobnemu generalu, in več potov sta ga zajela tako, da jima je komaj uskočil in se pri Pešti s cesarskimi spojil. Windischgrätz s Schlickom se spojivši je dne 26. febr. proti Verpelethu se pomaknil in Madjare prijel; tolkli so se do terde noči, ali brez uspeha. Naslednji dan se je boj z nova pričel pa pri Vapolni. Po bitki se je Windischgrätz v Pešto vernil in svojim četam zapovedal, da polagoma lezejo za neprijateljem za Tiso. Ko sta ta dva glavna cesarska oddelka za neprijateljem lezla, med tem so napali Madjari brigado Kargerjevo pri Solnoku in jej veliko škodo naredili. Tudi na Sedmograškem so se med tem vedno po malem poprijemali, in pri Piski je Bem izbojeval bitko, ki je bila najznamenitiša v tej madjarskej vojski; tudi Sibinj je zasedel.

Razen Segedina in Arada so dobili Madjari v roke še Terezin, in tudi Petervaradin je bil njihov. V Aradu so cesarski priderli prav na terg, kjer se je vnela kervava borba s Honvedi, ali Madjari so cesarske s kartečami pokropili, in tako so se morali berzo umakniti izgubivši mnogo ljudi; en bataljon polka Leiningen je bil do malega ugonobljen.

Dne 19. marca 1849. l. pa se je pričelo obleganje Komarna; čez 400 bomb so cesarski ta dan vergli v terdnjavo, pa zastonj; zategadelj so jo zajeli, da jo izstradajo in tako prisilijo udati se.

Med tem se je vreme nenadoma spreverglo, začelo je deževati in kmalo je bilo vse pod vodo, tako da tudi lahki vozovi niso mogli hitro naprej. Vojska cesarska je veliko terpela, težkih topov skoro ni bilo moč naprej spravljati, nasproti pa so ogerski husarji na lahkih in berzih konjih veliko škodo prizadevali cesarskim, ki so le počasi in nespretno kobacali po širnih močarinah in po mehkej blatnej zemlji. Te ugodne okolnosti so Madjari porabili in cesarske čedalje huje stiskali. Görgey na gorenjem Ogerskem je več potov otepel čete Götzove in Jablonovskove, pa Hurbanove prostovoljce, in pml. Ramberg prepustivši topove neprijatelju se je moral v Vacov umakniti. Schlick je podlegel pri Gyöngyösu, in ban Jelačič je zgubil Czegled. Cesarski

so se umaknili tako, da vse pozicije za Tiso so neprijatelju prepustili, ki jim je bil s 100.000 m. in 80 top. tudi vedno za petami, da bi pred ko pred Pešto v svoje roke dobil. Cesarski so se v velikem neredu v Pešto vračali.

Dembinski pa je naredil ovinek, cesarskih se ognil, ter tako z Görgey-om se spojil, in dne 10. apr. sta $1\frac{1}{2}$ ure nad Pešto reko prekorakala. Vsled tega je bila pri Vacovem stoječa četa pml. Csoricha odrezana, in Csorich od trikrat veče neprijateljske sile prijet se je bojevaje umaknil v Vacov, kjer se je vnelo zelo kervavo ulično klanje, ker so tudi prebivalci iz oken na cesarske strelali; čete so se razperšile in pobegnile, tu je pal tudi general Götz.

V tem so v Komarno neprenehoma bombe metali, most naskakovali, ali vse zastonj; iz zvonikov so visele černe zastave, češ, da hočejo obleženi raje poginiti kakor se udati. Sedaj je Windischgrätzu došel dekret iz Olomuca, da mu je verhovno poveljništvo odvzeto, in izročeno baronu Weldenu, ki pa ni bil nič bolji od svojega prednika. Nenavadna vojskina sreča je Madjare tako opojila, da je zbor na predlog Košutov dne 14. apr. 1849. l. sklenil tole: „Rodovina habsburško-lotrinška je za vselej odstavljena in pregnana iz Ogerske.“ — Verhovna oblast je bila začasno Košutu izročena.

S tem napečnim sklepom so Madjari neprijatelju dali pravico, da je svojo zadevo mogel smatrati kot obče evropsko zadevo. To je kmalo storil s tem, da je Ruse na pomoč poklical.

Madjari so bili močneji od cesarskih, imeli so v oblasti vso Donavo od Komarna do Pešte. Dne 19. apr. je Görgey zmagal pri Nagi-Sarlo-u, porinil živeža in novih polkov v Komarno, sebi pa berzo nagrabil dovolj streliva v terdnjavi.

Stanje cesarskih v Buda-Pešti je prihajalo čedalje pomenljiviše; sklenili so Pešto popustiti in samo še Budo deržati. Dne 21. apr. so bili pripravljeni vsi parniki, da ranjene in bolne vojake, pa strelivo in živež prepeljejo. Dne 23. apr. so cesarski odšli in požgali s čolnov napravljen most, popoludne pa so že došli madjarski husarji, ki jih je prebivalstvo z viharnimi „eljeni“ sprejelo; iz oken so narodne zastave visele.

Cesarska armada bi se bila rada postavila kje med Rabo in Ostrogonom, da bi potem mogla Komarno zajeti, pa Madjari so ta načert overli, in zato je sedaj Welden menil, da najbolje kaže, če Rabo pusti in se v Požun umakne ter pomoči počaka. Ko so cesarski Pešto zapustili, priletel je nenadoma Görgey s svojo vojno, in tudi Buda se je morala udati dne 20. maja 1849. l.

Tudi na južnem bojišču so se med tem dobro tolkli. Ban Jelačič, ki je moral hiteti, da je o pravem času na bojno polje došel, ni mogel dosti opraviti, imel je še premalo vojaščine, torej je bil primoran le odbijati napade.

V tej stiski se je avstrijski kabinet obernil na ruski dvor in prosil pomoči. Car Nikolaj je prijazno obljubil, da hoče poslati pomoči, kolikor je je treba, da se ustanek zaduši. Odbranih je bilo v ta namen 5 armadnih korov (170.000 m.) in 400 topov, pa tudi ves potrebni živež, strelivo in drugo tako se je za vojno peljalo, ker na Ogerskem ni bilo dobiti nič. Ruski car je poslal

svojega najboljega generala Paskievića, ki je bil Kars in Varšavo premagal, in mu izročil nadpoveljništvo vseh ruskih čet; kot podpoveljnika sta mu bila podredjena Rüdiger in Sass. Avstrija pa je poklicala zi Italije okrutnega Haynaua in mu podelila neomejeno oblast; pod njim so bili: Schlick, Benedek, Wohlgemuth in Berchtold s 150.000 m. Neprijateljsko vojsko pa so vodili: Bem, Kis, Messaros, Dembinski, Vetter, Görgey, Perčel, Klapka, Nagy-Sandor, Vecsey, Törek, Avlić, Guyon, Damjanić, ki so imeli 146.000 pešcev, 40.000 konjikov in 400 topov. Magjari so bili po večem na boljem, bili so vajeni kraja in podnebja, imeli so dovolj živeža, stanovanj, vprege, delavšnic, bolnišnic, s kratka: vsega je bilo dosti pripravljeno za redno vojevanje. Na vse verh jih je Košut z iskrenimi pozivi kar užgal za vojsko. „Ljudstva Ogerske!“ tako je stalo v pozivu, „če nočete poginiti pod mečem ruskim, branite se! Če nočete, da bi divji kozaki gazili po oskrunjenih truplih vaših očetov, žena in dece, branite se! Če nočete priti na Sibir ali v kavkaško armado, branite se! Če nočete, da bi vaša sela pogorela, ali da bi vaša zemlja, s kervjo človeško napojena, poteptana bila, branite se! Kdor nima orožja, naj pograbi koso ali kaj takega. Neprijatelju morate poskriti ves živež, živino v gore ali za močarine odgnati, da bode lakote konec jemal. In kedar je neprijatelj posedel kako selo ali mesto, naj pogumni in serčni možje strehe zapalijo, da nasprotnik v ognju pogine. Neprijatelj bi tako ne prizanesel, nego bi vse spalil, toraj če že mora vse spaljeno biti, naj vsaj tudi on ob enem zgori. Če premagamo, imeli bodemo domovino, in porušena sela bodo znova ustala, če pa pademo, no pojde pa tako vse pod zlo!“

Konec majnika je bila Ruska pripravljena. Glavna armada pod Paskievičem se je zbirala v Dukli, eden oddelek pa je šel Haynau-u na pomoč, in tako je le-tega oddelek narastel na 80.000 mož. Banov oddelek (30.000 m.) se je pomikal proti Terezinu, Grotenhjelm, Lüders in Clam-Gallas (45.000 m.) so rili iz Bukovine in Valahije na Sedmograško. Bojni čertež zaveznikov je bil jako previdno sostavljen; Paskievič si je dal iz dunajskih arhivov vse dotične listine Eugenijevih in Montecucullovih vojska predložiti. S teh zaznamkov so razvideli, da pred vsem drugim je treba zapreti vsa pota v Tisino nižavje. Zategadelj je Paskievič zastavil prehod čez Tiso pri Tokay-u; Haynau je imel Görgey-a toliko časa motiti, da mu Rusi odrežejo pot v notranjo deželo; banu so naročili proti Pešti stopati, in generalom na Sedmograškem, da zapró tudi to poslednje zavetje neprijatelju.

Madjari pa so bili tako-le razpostavljeni: Dembinski s 30.000 m. je pazil na severozahodno hribovje; Görgey s 50.000 m. je čuval Sedmograško in terdnjave Tisinega porečja.

Kmalo so se vnele bolezni pri Rusih, ki niso bili vajeni ogerskih močarin, in kolera jim je pobrala nenavadno mnogo mož. Pri Csormi je imel Wyss dne 14. jun. nesrečno bitko z Madjari, v kterej je tudi pal. Ali 20. jun. sta Wohlgemuth in ruski general Panjutin pri Peredu na Vagu Madjare potolkla. Da bi vojaki bolj veseli bili, prišel je k njim mladi cesar Franc Jožef. Rabo so cesarski kmalo vzeli; več bitek je bilo tudi pri Komarnu; dne 23. jun. je

dobil Čeodajev Debrecin, in 12. jul. Ramberg Pešto, ki jo je bil Košut z banknotno tiskarno, z zalogami in vojno zapustil. Görgey pa je po noči od 16—17. jul. preko Vacovega Rusom srečno ušel.

Južna armada je junija meseca neznansko veliko terpela; Madjari so namreč vso setev pokončali, sela spepelili, vodnjake pa s trupli človeškimi, konjskimi in pesjemi tako zakidali, da ni bilo moč vode piti, in ubogi vojaki so morali smerdeče mlakuže srebati. Mnoge je mertud zadel, trupla človeška in konjska so bila le plitvo zagrebena, tako da so na več mestih celi kosovi ven moleli, to pa je pri neznanskej vročini napravilo kužen smrad, in kolera je začela kositi ljudi v banovem taboru. Dne 11. jun. je pal Novisad, in dne 25. jun. je prisilil ban neprijateljskega generala Perčela, da mu je O' Becse prepustil. Pa ban ni mogel naprej, moral je čakati glavne armade.

Junija meseca je Bem z 20.000 m. in z najtežimi topovi došel pred terdnjavo Arad, da jo preotme. Dne 19. jun. je tako zelo strelal vánjo, da se je posadka morala umakniti za obzidje mestno; poveljnik Berger je več potov ven se zagnal, pa ni dosti opravil. Da se zavarujejo proti ognju in bombam, poskrili so se stanovalci po kletih, ali tu se je vnel silen legar, in je prijel tudi posadko. Ker ni bilo upati pomoči od nikoder, udal se je Berger dne 1. jul. in terdnjavo neprijatelju prepustil. Posadka je odšla z vojaško častjo, častniki so obderžali sablje, vojaki pa telečnjake. Dne 2. jul. je Guyon došel v terdnjavo, in dobil 69 topov, pa 2 stota smodnika. Po padu Arada se je Bem s 50.000 m. obernil proti jugu, ter je pri Hegyes-u po noči od 13—14. jul. bil od banovih čet prijet, pa on jih je vse razkropil. Samo terdnjava Temešvar se je dobro deržala; Rukavina se je priveril rekoč: „dokler mi robec v žepu tleti ne začne, toliko časa se ne bodem podal.“

Dne 25. jul. je zapustil Haynau Pešto, da se z ostalimi načelniki na jugu zedini, da tako vsi skup glavno bitko bijejo. Meril pa je na Segedin, kjer je ogerski zbor zboroval. Ali pot tje je peljala preko drobne in globoke sipe, v kterej so se vozovi vedno vdirali, pa tudi pešci in konji so z veliko težavo se naprej pomikali. V teh prostranih pustah je bilo vse enolično in otožno; solnce je strašno pripekalo, in nikjer ni bilo ugledati drevja s hladno senco. Vode po vodnjakih je bilo zelo malo, in še ta gosta in nekako zoperno sladka. Dne 2. avg. so zagledali Segedin in Szöreg, kjer so bíli slavno bitko.

Tudi na Sedmograškem so Rusi dobro napredovali. Dne 21. jul. je Sibinj bil poseden, in dne 23. jul. so Szeklerji pri Szass-Regen-u verženi bili. Haynau s svojim korom, popustivši Szöreg, imel je zopet novih sitnosti in je veliko terpel. Dež je šel, kakor bi iz škafa lilo, ljudje in živina niso mogli naprej iz blata, in po noči so vsi premočeni vojaki morali poleči po mokrih tleh pod milim nebom. Neprijateljska moč se je zbrala pri Temešvaru in narastla na 60.000 m. in 100 topov; načelovala sta Dembinski in Bem; Görgey-a ni bilo od nikoder, da-si so mu pošiljali glas za glasom, naj se podviza. Bitko pri Temešvaru dne 9. avg. so Madjari zgubili, in Temešvar je prišel cesarskim v roke; potolčeni oddelki madjarski so hiteli v Arad, kjer so Görgey-a našli. Bem, Dembinski, Guyon, Kmety in Vescey so imeli zvečer

ob 9. uri vojaško posvetovanje v gozdu, pa bi bili kmalo vsi zajeti od cesarskih, da se niso berzo pognali na memo derdrajoč voz in tako pete odnesli. V Aradu so se Košut, iz Temešvara došli generali, pa Görgey in njegovi podpoveljniki zbrali na vojaško posvetovanje. Večina je bila za to, da Görgey diktaturo prevzame, in na to je Košut prostovoljno odložil svojo dosedanjo oblast. Ta premen sta Košut in Görgey vsak po svoje razglasila. Görgey videč, da ne opravi nič proti rusko-avstrijskej armadi, opominjal je svoje rojake, naj mirujejo, ker le tako je mogoče, da si obvarujejo življenje in imetje. In dné 13. avg. je s svojo armado pri Villagos-u položil meč pred ruskega generala Rüdigera. Ali tudi še na zadnjo uro je gorel silen ponos v njegovem sercu. Pisal je namreč ruskemu generalu, da edino le njemu se hoče udati, nasproti pa da raje z vsem svojim korom v obupnej bitki pogine, kakor da bi pred avstrijskimi polki moral orožje brezpogojno odložiti. Ruski general se je res tudi tako postavil s svojo armado, da je Görgey njemu v roke prišel. Görgey je osebno pripeljal devet jako dobro opravljenih husarskih polkov, njegov general Nagy-Sandor je pripeljal 32 bat. tudi jako dobro opravljenih pešcev, in načelnik topništva Plettenberg je izročil 120 topov z izverstno vprego. Ko je Görgey položil orožje, položili so ga tudi ostali načelniki.

Košut, Kazimir Batthiany, Bem, Guyon, Messaros in Szemere, polka legija in še druge zelo komprimitirane čete so odnesle pete čez mejo; Vidin jih je gostoljubno sprejel. Görgey je bil od cesarja Franca Jožefa koj pomiloščen in v Celovec poslan, da tu stanuje, njegovi tovariši pa so bili vojaškej sodniji izročeni, ki jih je na smert obsodila. Dne 6. okt. 1849. l. je bil Batthiany v Pešti ustreljen, in ravno ta dan so bili ustreljeni v Aradu tudi naslednji možje: grof Karol Vescey (popred major hus.), Ludv. Avlić (popred podpolkovnik pešpl.), Jurij Lahner (popred major), Ernest Póltenberg (popred konjiški stotnik), Ig. Törek (popred podpolk. pri inženirjih), Janez Damjanić (stotnik), Jož. Nagy-Sandor (konjiški stotnik v pok.), grof Karol Leiningen (popred stotnik), Karol Knezić (popred stotnik), Ernest Kiss (popred hus. polkovnik), Aristid pl. Dessewffy (popred konjiški stotnik v pok.), in Viljem Lazar (lajt.).

Košutovi bankovci (60 mil.) so prišli ob vso veljavo, in to je bil silen udarec za deželo.

Paskiević pa je pisal svojemu caru na Rusko: „Veličanstvo! Ogerska leži pred Vašimi nogami.“

Jutrovski reki.

Nespametni ima serce na jeziku — modri pak jezik v sercu.

Breme noseč osel je več vreden, nego lev, ki terga ljudi.

Orožje slabega so tožbe.

Največja muka bogatinova je skopost.

Kedor uči modrost, pak je sam dejansko ne kaže, je podoben kmetovalcu, kateri njivo poorje, pa je ne poseje.

Pri komur vladajo nad razumom strasti, pri tem je ravno taka, kakor ondi, kjer zapoveduje možu žena.

Zmernost je drevo, čegar korenine so zadovoljnost in čegar sad je početek.

Knez brez pravice je kakor potok brez vode.

Modrost brez dejanj je oblak brez dežja.

Bogatin brez radodarnosti je podoben nerodovitnemu drevesu.

Revež brez poterpljenja je kakor leščerba brez olja.

Prijaznost in naklonenost velikašev, lepo vreme po zimi, sladke besede žensk in spanje sovražnikov so štiri reči, na katere se človek nikoli zanašati ne smé.

Starost nij del življenja.

Naj si tudi tvoj sovražnik ni večji od mravlje, v tvojih očeh naj bo slon.

Bolje je s pôtnim obrazom na nakvali kovati razbeljeno železo, nego roke križem deržê uklanjati se despotu.

Kakor veljaki, tako delajo prostaki.

Zgodovina nam pripoveduje več takih prigodkov, iz kterih se vidi, koliko premore ne samo zgled, ampak tudi veljava, oseba, želja, mig in vkus veljakov in bogatinov.

Ko se je kralj Ljudevit XIV. pritožil, da ima tako slabe zobé, mu je eden njegovih dvorskih prilizovalcev rekel: Kraljevska svetlost! Kdo je tisti, da bi hotel imeti lepše in boljše zobé? — In koj so si dvorniki njegovi dali več zob izdreti, zato da ni bilo na dvoru nobenega, ki bi bil imel bolje zobe kakor kralj.

Pri Etijopcih pa, ko je eden njih kraljev šepast bil, so njegovi služabniki šepasto hodili.

Nekteri zgodovinarji terdijo, da so vsi dvorni služabniki Aleksandra Velikega svoje naramnike prav visoke nosili, samo da se je zdelo, da imajo tudi oni tako kratek vrat, kakor ga je imel Aleksander Veliki.

Nekdaj so imeli Francozi mladega kralja, ki še ni imel brade. Tedaj so vsi dvorniki si dali brade obriti.

Enake reči se ponavljajo na tem svetu povsod in vsaki dan, ker si vse prizadevamo, da dopademo velikašem tega sveta; ali le malo se jih najde, da bi si prizadevali dopasti Bogu.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 11. V Celovcu 20. novembra 1878. Leto X.

Blagorodnemu gospodu

dr. Janezu Bleiweisu

za velečastiti 70. rojstni dan l. 1878.

„Dem Verdienste seine Krone!“
Schiller.

Serčno raduj se, ród,
Rojstva častiti god
  Sedemdesetič vžé
Danes praznuje sin,
Ki mu slavi spomín
  Zvéstih rojakov sercé.

Slovenski dušni velikán,
Naš venec prejmi v slavni dan,
  Ker dômu vsegdar bramba, čast,
  Krepko si stal, kot v šumi hrast.

V temíni rod slovenski žil,
In malo znan je svetu bil;
  Rodiš se Ti in duh se Tvoj
  Razvnel za dragi dom je svoj.

In k delu Ti podžigal nas,
S tešilom Ti si dvígal nas:
  Pogubil se je dušni mrák,
  Prosvete, glej, vihrá barják!

Kar storil očini si do zdaj,
Hvaležna Ti pómni vekomaj,
  Slavil še Tebe pozni bode svét;
A danes iz srca globočin
Želi domovine vsak Ti sín:
  Bog živi Te še mnogo, mnogo let!

Jos. Cimperman.

Nema deklica.

(Povest za mladino. Iz spisov Krištofa Schmid-a.)

I.

Gospa Dolinska živela je na svojej prelepej pristavi samotno in žalostno. Nesreča za nesrečo jo je zadela in z britkostjo napolnila njeno serce. Pred dvema letoma izgubila je svojega moža, s kterim je vedno srečno in v najlepšem miru živela, in z nepopisljivo žalostnim sercem spremila je do groba s tremi otročiči ljubljenega moža in očeta. Pretečeno leto ugrabile so jej osepnice (koze) dvoje otrok, dva vesela upapolna dečka; z vročimi solzami škropila je cvetice, s kterimi jima je mala groba ovenčala. V začetku tega leta bilo jej je sporočeno, da je njen edini brat, hraber častnik, na bojnem polji umerl za domovino; in ta nova bolečina ponovila je in povišala njeno globoko žalost. Njen edini še ostali otrok, Milica, zala deklica, stara kacih osem ali devet let, bila je edino veselje, ki ga je imela še na zemlji.

Neko jutro sedela je dobra mati pri mizici zraven okna, Milica pa je stala zraven nje in med tem, ko je mati šivala, brala je mala hčerka, ktero je mati sama učila, iz neke knjige na glas. Kar stopi v izbo neki tujec. Imel je v roci pisanje, priklone se malo ter reče, da mu je ranjki gospod Dolinski nekaj denarjev dolžan ostal, kar ne znaša več ko 2000 tolarjev. Gospej Dolinskej zdel se je ta dolg zeló neverjeten, posebno ko ni bil tujec nič kaj dobro oblečen in bolj potepuhu podoben ko možaku, ki bi mogel toliko denarjev razposojevati. Pa vendar se je nekoliko prestrašila, kajti njenih poslov ni v tem hipu nikogar bilo doma. Hišna je šla v mesto, da zadnjikrat vidi svojo na smert bolno mater, kočijaž pa jo je odpeljal tje; drugi posli imeli so zunaj na polji s senom opraviti. Gospa Dolinska veli Milici, naj pokliče oskerbnika. Resnoben prileten mož pride in koj razsodi, da je dolžno pismo krivo, kajti podpis se mu je zdel ponarejen. Tujec se raztogoti, jame grozovito preklinjati in ranjcega strašno opravljati. Mati neče, da bi hčerka slišala take bezbožne besede, in pošlje jo na vert. Tujec začne sedaj na dolgo ali vse zmedeno pripovedovati, kako si je ranjki gospod, ko je bil še na visocih šolah, one denarje od njega izposodil. Nazadnje pa popusti oskerbnika poterpežljivost in serdito reče: „Idite, idite, vi ste mi slepar! Ko bi vam bil ranjki gospod le deset tolarjev dolžan, terjali bi bili že davno denar, kterega, tako vidim, jako potrebujete, ne pa še le sedaj, več ko dve leti po njegovej smerti!“ Ali tujec obstane terdovratno pri svojej terjatvi in nikakor se ne da odgnati. Vnelo se je med njim in oskerbnikom sitno pričkanje in hud prepir, ki je dolgo trajal. Gospa Dolinska obžaluje skrivej, da ni njenih ljudi doma; velela bi bila tega potepuha in goljufa odpoditi ali zapreti. Zadnjič se tujec vendar nevoljen odpravi žugaje jej, da jo bode pri sodniji zatožil. —

Gospa Dolinska, kterej je ta prigodba bila jako neušečna, poda se na vert poiskat Milice. Ali otroka ne zagleda nikjer. Tik verta šumljal je potok,

ki je bil jako dereč. Na bregu, ki je bil nekoliko sterm, ležala je Milična mala škropilnica. Mati je strahu skorej omedlela. Neki pastir priteče in prinese Miličin slamnik.

„Slamnik,“ — tako pripoveduje pastir — „plaval je po vodi in obvisel na veji verbe. Spoznal sem ga po lepem modrem traku!“ —

„Moj Bog“ — zavpije mati, bleda ko smert in z v nebo prostertima rokama — „milo dete ni vendar padlo v potok.“ —

„Oh“ — ihti se pastirček — „uboga gospica je menda utonila! Saj vidite, od tu, kjer leži škropilnica, do vode, je trava pohojena. Oh blaga, blaga Milica! Še le včeraj večer dala mi je košček kruha in sirovega masla!“

Prestrašena mati zavpije: „O teci, teci, pokliči ljudi, morebiti še rešimo dobro dete!“ — Sama pa leti k oskerbniku z žalostnim krikom: „Milice ni več — padla je v vodo!“ — Vsa vas se je zbrala, da bi poiskali ubogo dete. Ali vse iskanje je bilo zastonj.

Obupna mati živela je odslej prežalostne dni in mnoge noči prečula. „Ah“ — rekla je mnogokrat — „moj ljubi mož in trojica mojih otrok šli so pred menoj in so sedaj pri tebi, o Bog nebeški — tudi moj blagi brat je v tujej deželi iz te doline solz preselil se v našo pravo domovino; sama in zapuščena ostala sem še jaz; premoženje moje me ne more več veseliti, — svet mi je le praznota in žalostna puščava. Iz vsega serca hrepenim zediniti se zopet s preljubimi zamerlimi. Edina moja tolažba cvete mi le unstran tega sveta. Nebesa so bila vedno moja najslajša nada, in sedaj veselim se še bolj priti kmalo tje gori. Daj mi o Bog, da skorej pridem tje!“ —

II.

Brat blage gospe, gospod Gorski, o kterem so menili, da je mertev, živel je še. Bil je nadkonjik pri huzarjih in v nekej vročej bitki padel je pod sovražnikovimi sabljami raz konja na tla. Njegovi vojaki so ga videli pasti. Obležal je ko mertev na bojnem polji. Ali bil je le hudo ranjen in odpeljali so ga ko jetnika v oddaljeno terdnjavo sovražnikovo. Tukaj ni imel priložnosti, da bi bil svojim sorodnikom sporočil od sebe, tudi on ni dobil od njih nijednega sporočila.

Na zadnje je bil sklenjen mir. Gospod Gorski je bil za druzega zamenjen in vernil se je ko četnik s svojim polkom v preljubo domovino. — Na dolgej poti proti domu imel je njegov polk počinek v malem mesticu. Nekoliko milj od tu bival je na nekem zakotnem gradiču globoko v gozdnatem kraji dragi prijatelj. Četnik ga obišče. Tukaj je z žalostnim sercem zvedel smert ljubega svaka; kako se pa vdovi godi in trojim otrokom, ni mu vedel prijatelj nič povedati. —

Ko gospod Gorski s svojim slugo zvečer skoz divje zaraščeno goščavo jezdi nazaj proti mesticu, zaide s prave poti. Bilo je že pozno v jeseni. Okolica polna temnega jelovja, bila je vedno bolj neugodna in divja. Dosedaj je še luna v pervem krajcu stoječa, skoz jelkine veje svetila in s svojo milo svitlobo razsvetljevala še nekoliko grozno temoto. Ali sedaj pa je zašla. Težki

oblaki zakrijejo nebo. Vihar zabuči po gozdu in strašna ploha s snegom brije jima v obličje. Temota bila je tako gosta, da se je ponočno obnebje komaj razločevalo med drevesnimi vejami. — Četnik reče tovaršu: „Najina konja sta popolnoma utrujena; morala bova vendar-le počivati v divjem gozdu, dasitudi tako mrazi in zebe.“ —

„Če tudi“ — odgovori sluga — „to bi ne bilo pervikrat. Tukaj zakuriva radosten ogenj; ko nemava ne jedi ne pijače — hočeva se vsaj greti!“ — Stopi raz konja, priveže konja ob drevo, poišče pod drevjem mirnega prostora, kjer bi se obranila dežji in mrazu. Ali zastonj se trudi, da bi zanetil ogenj. Odpadle veje in suhljad bila je premokra. Vihar je med tem vendar nekoliko prenehal. — Kar začujeta v daljavi lajati pasá. —

„No — hvala Bogu“ — reče sluga, „ne moreva biti daleč od kake vasi ali pojedine hiše!“ — „Tako se tudi meni dozdeva“ — reče četnik. — „Zajahajva zopet konja in jezdiva v kraj, kjer pes laja.“ —

Ko sta nekaj časa jezdila naprej, zagledata, da jima daljna luč skoz drevje nasproti berli, ki jima pogostem izginja izpred oči, pa se vedno zopet prikaže. —

Zadnjič dospeta do samotne hiše v gozdu, ktero s hlevom, vertom in dvoriščem in drugim pohišjem vred obdaja precej visoko zidovje. Velik ogenj, ki na ognjišči gori, rudi z rudečkastim svitom bližno drevje in razsvetljuje nočno temoto. Hiša je bila, tako je bilo videti, jako terdno zidana in okna so bila z železom omrežena. Na zidu je mavta večidel odpadla in semtertje ga je pokrival zelen ali rumen mah. Oba konjika razjahata konja, vodita ju za vajeti in prideta do dvorišnih vrat. Sluga poterka večkrat na vrata in poslednjič nabija ob nje kolikor more. —

Na zadnje se odpahne mali zapah na enej vratnici, luč se zasveti, in nek glas zakliče: „Kdo ste?“ — „Popotniki“ — odgovori Haska — „ki so v gozdu zgrešili pot.“ — „Hem, hem“ — mermra glas — „prišli ste v pravem času. — Koliko pa vas je?“ „Samo dva sva“ — odgovori Haska — „vsak s svojim konjem.“ — „Tako tedaj“ — reče glas — „vsem skup štirje.“ — Staro nagerbančeno gubasto obličje pogleda sedaj skoz majhno oknice, da se ozre po tujcih.

„Sto medvedov“ — misli si četnik — „ko ne bi videl ženske čepe, prisegel bi, da je glava starega huzarja!“ — Stopi bliže in reče: „No tedaj bodite tako dobri, pustite naju noter!“ —

„Naj bo,“ — odgovori starka — „ker ste tako čeden mlad gospod — potrudite se semkaj v našo priljudno gostoljubno hišo!“ —

Odpre vrata; četnik stopi noter in sluga gre za njim s konjama.

„Tamkej je konjski hlev — pri durih visi svetilnica. Prinesite jo sem, da jo prižgem. Prostora in kerme najdete dovolj, z ovsom pa nismo sedaj nič kaj dobro prevideni.“ —

Haska odpelje konja v hlev. Četnik je hotel tudi pogledati, kako bota preskerbljena konja — in bil je precej zadovoljen. Haska pa zapre duri prav skerbno in vzame ključe zopet k sebi. —

„No dragi priljudni gospod, idite sedaj v izbo z menoj!“ — reče stara kerčmarica, gospodinja. — „Jako rad“ — reče četnik. „Skerbite le, draga mati, da dobiva skorej gorke juhe. Zebe me ko mokrega psička in gladen sem ko volk. „Lepo“ — odgovori kerčmarica, „zeló pa mi je žal, da vam ne morem po vašej želji postreči. Mojega sina — kerčmarja — ni doma, podvizati pa se hočem kolikor morem. Tu glejte, da malo krevljam. Ob enem mizo pogerniti, kuhati in jedi prinašati — to mi je preveč. Pokličem pa vnukinjo, Uršiko, da vam streže pri mizi. — Ubogo dete je sicer nemo in ne more besede pregovoriti, ali sliši jako dobro in je za tako malo detešče dosti pripravno. Preden pa preteče pol ure, poverne se že moj sin in potem bosta že boljše postrežena.“ — —

III.

Četnik sede k velikej perstenej peči, da se malo pogreje. Kar stopi Uršika, prav majhna deklica, s pomizjem v sobo. Oblečena je bila v černo suknjico s rudečim telovnikom (perslikom), peča, rokavci in predpert bili so beli ko sneg. Bila je bleda in žalostna. Otožnost na njenem milem obrazčeku gane četnika. „Zdrava mi bodi, ljuba deklica“ nagovori jo, „žal mi je, da si nema in mi ne moreš odgovoriti, jaz bi sicer jako rad govoril s teboj.“ — Otrok pogleda ga z otožnim prijaznim pogledom, priklone se mu malo, položi perst na usta, pripravi in odide. —

Za nekaj časa prinese Uršika juho. Četnik vstane in sede za mizo. Mizni pert bil je, česar ni pričakoval, jako ličen in bel ko sneg, isto tako pertič. — Žlica, nož, vilice in solnica bila je sreberna. Tudi juha mu je dobro dišala. Pohvali dobro postrežbo rekoč: „No — hvala Bogu — prišel sem v prav dobro stanišče, hočem se tedaj po trudu na poti jako dobro imeti!“ Deklica ga pogleduje s solznimi očmi nepopisljivo bolestno in zopet odide.

„Čudno“ — misli sam pri sebi četnik — „zakaj je vendar otroče tako žalostno. Ali zares, slišati, pa ne moči govoriti mora biti, posebno ženski, naj je še tako mlada, zeló težko. Vendar pa mora biti njenej žalosti drug vzrok. Jako milujem otroka in zeló mi je žal, da mi ne more povedati, kaj mu je!“ —

Za nekaj časa prinese Uršika sernje pečenke s salato in pomoli mu skrivaj listeč popirja. Pomigne mu z očesom, pogleda na listek, potem v stran na kuhinsko okno in hitro izide. Zapazila je, da gospodinja skoz oknice iz kuhinje posluša, kaj se v sobi godi. — Četnik je razumel dekličin miglej; naj listek skrivej prebere; primakne ga k sebi, ali ne vzdigne ga znad mize in bere s svinčnikom in tresočo roko zapisane besede.

„Padli ste med razbojnike. Nocoj po noči hočejo vas umoriti. Varujte se. Bog naj reši vas in mene!“

Četnik se jako prestraši. Premišlja, ali bi pobegnil ali branil se. Vendar pa je še dvomil, je li res tako ali ne. —

Kmalo potem pride Haska s torbo v sobo, v kterej je bilo marsikaj, kar je njegov gospod po noči potreboval. Četnik razgovarja se ž njim

madžarsko, da ga ni umela gospodinja. Pové mu, kaj obsega pismice, posvetuje se ž njim, kaj bi storila, da se rešita. Zvesti sluga se prestraši. — „Če je taka," — reče četnik, „nikar ne izgubiva serca. Govori veselega serca o tem, naj je tudi resno. Ako kaževa prestrašeno lice, utegnila bi gospodinja sumiti!" —

Haska se začne koj smejati, kakor bi bil njegov gospod kaj jako smešnega povedal. „No", pravi četnik — „res bi ne bilo potreba, tako na glas zakrohotati. Prinesi mi pa moja samokresa noter. S tem se hočem brauiti pri pervem napadu. Moja sablja tamkej v kotu mi bode tudi dobro služila. Ozri pa se koj sedaj po tej hiši pazno, če zares kaj sumnega — orožje ali ukradeno blago — najdeš, če ni kje v kacem kotu kaj potepuhov skritih in ako ne bi mogla hitro pobegniti in se tako oteti. Jaz pa bom med tem pazil na gospodinjo, da ne pojde skrivej za teboj in prežála na te. Hitro ko zapusti kuhinjo, pozovem jo v sobo, da se nenehoma razgovarjam ž njo." Haska odide, pride za malo časa s samokresoma in postavi ju na mizo. Bil je bled in prestrašen in reče: „Videl sem dovolj! — Tik hleva je mala slaba izba za hlapce. Natanko sem jo preiskal. Pod postelnjakom zapazil sem zatvornico, premaknem postelnjak, ki je le slaba omara, odprem duri in stopim doli. — In kaj sem videl? — Raznoverstno obleko iz najdražega suknja, žameta in svile, vso okervavljeno. Ulasasti telovnik, ki je moral biti jako imetnega gospoda, bil je ravno na mestu, kjer mu je pokrival serce, z nožem predert in videlo se je, da je potok kervi privrel iz rane. Beli atlas bil je od nje rudeče barvan. — Groza me je bilo. — Gotovo sva prišla v razbojniški berlog. Pobegniti ne moreva. Dvorišna vrata imajo terdne ključavnice in gospodinja, tako se mi zdi, je ključe dobro spravila. Dvorišni zid je previsok, da bi brez lestve ne mogla čez-nj, zraven ne bi pa tudi konj rad tukaj pustil. Razbojnikov pa, tako mislim, ni menda sedaj nijednega v hiši skritega." —

„In ko bi jih bilo tudi dvanajst" — reče četnik — „ne bojim se jih. Vendar pa se mi zdi boljše, da zahtevava od gospodinje, ki je sama doma, naj nama da ključe. Potem pa odjezdiva skoz odperta vrata polagoma iz hiše. Kajti nikakor ne bi rad prelival kervi!" —

IV.

„Čujte gospodinja" — pokliče četnik — „pridite noter!" — Ona pride v sobo rekoč: „kaj zahtevate tako naglo?" — Ali v tem istem hipu začuje se trikratno terkanje na dvorišna vrata. „Glejte" — reče starka — „sedaj je prišel gospodar. Berzo mu grem odpret, predno zaslišim od vas, s čem vam morem postreči!" — Četnik stopi z lučjo v roci pod hišne duri, kakor da bi poterpežljivo svetil gospodinji. Hotel je pa le videti, ali pride gospodar sam, ali ima seboj druzih roparjev. Bil je sam. — Četnik gre ž njim v sobo in sede zopet za mizo, na kterej sta bila samokresa. Pričue živ pogovor z gospodarjem o vojski, in bil je tako vesel in dobre volje, kakor ne bi imel nobene skerbi. —

Haska je med tem konja nakermil; stopi noter in sede za drugo mizo.

Četnik mu reče madžarsko: „Hitro povečerjaj, potem naj ti pokažejo mojo spalnico in zanesi tje mojo torbo. Potem zahtevaj, da greš spat in podaj se v svojo izbo. Ali pazi dobro! — Ko zapaziš, da me ni več tukaj v sobi, pridi skrivej k meni v mojo spalnico, vzemi pa samokresa in sabljo seboj.“ — Haska nese torbo v gornjo izbo, pride potem zopet doli, dela se jako zaspanega in zdeha strašno. — „Vi pa odperate goltanec“, — reče gospodinja, „ko da bi me hteli požreti s kožo in dlako.“ — Haska se pa smeja rekoč: „Res mika me po tem; ali le spat bi šel rad. Vstal sem danes za dne in jezdaril ves dan. Vso noč bom spal. Da ne zamudim konja nakermiti, morate me poklicati, pa močno ropotati, drugače vas ne slišim!“ — Gospodar je bil zelo vesel, da je najprej hlapca spravil spat in posveti mu čez dvorišče v izbo zraven konjskega hleva.

Ko pride nazaj, nadaljuje četnik pogovor.

Gospodar pogleda kdaj pa kdaj skerbno samokresa na mizi. „Ali vam dopadeta, gospodar?“ — praša četnik. „O da, neizrečeno“, — odgovori oni, „samo pustili bi ju bili v lokih za samokrese. Tukaj ju ne potrebujete. Prišli ste semkaj v najvarnejšo hišo na svetu, zagotovljam vam pri svojej poštenosti!“ —

„Rad verjamem, da je vaše zagotovljenje resnično,“ — pravi četnik. „Ali moja navada je taka, da na samokrese dobro pazim. Nabasana sta ostro; lehko bi se po njih prigodila kakošna nesreča!“ —

„Naj tedaj položim samokresa tjekaj v omaro in omaro zaklenem“ — reče gospodar. „Ključ vzemite med tem v svoje varstvo.“ —

„O nikar ne tega, gospodar“ — odgovori četnik — „nikar se ne trudite zarad mene. Vzel bom samokresa seboj v spalnico. Imam tako navado, da nabasani samokresi zmerom zraven moje postelje na mizi leže.“ —

Gospodar se zamisli in gre nekterekrati po sobi gor in dol. — „Ali kako“ — zavpije naenkrat — „kaj je pa to? To vidim še le sedaj. Vi pijete le vodo. — Mati moja je tako pozabljiva! — Gotovo vam ni ponudila vina. Donesem vam najboljšega, ki ga imam v kleti, popiva ga še kozarec skupaj!“ —

Šel je ven in prav glasno v kuhinjo zakričal: „Mati, — pozabili ste našemu častitemu gostu z vinom postreči. Berzo idite z menoj in vzemite seboj svetilnico. Nastavil bom mali sodček, kterega sem hranil, da pride ljub in drag gost!“ —

„Kaj pa namerja ta človek?“ misli si četnik. „Hoče me mar vpijaniti ali mi celó zavdati s strupom?“

Naenkrat pa razpahne gospodar vrata v sobo ter zavpije: „O ljubi moj gospod — pomagajte mi za Božjo voljo! Revna moja mati, ki mi je htela posvetiti, padla je z lučjo vred dol po stopnicah v klet. Ne vem, ali je mertva! O, pomagajte mi vendar, da ubogo ženo gor prineseva!“ —

„Prav rad“, — odgovori četnik. „Vzemite luč tukaj-le z mize in svetite mi!“ —

Prideta do kletnih vrat, ki so bila zatvornica. „Oh tu vidite“, — javka in tarnja gospodar — tu doli leži reva in ne da znamenja, da živi!“ —

Četnik ne vé, je li res dol padla ali se le tako dela, da ga v klet zvabi? —

Obstane na stopnicah kletinih in reče: „Idite z lučjo naprej, gospodar, in svetite mi, da si po slabih stopnicah tudi jaz ne zlomim vratu!“

Gospodar gre naprej. Četnik zapazi, da mu roč ostrega noža gleda iz žepa pri suknji, kterega ni poprej videl. — „Sedaj mi je jasno“ — misli četnik, „hudobnež me hoče med tem, ko bi pomagal zlobnej staruhi, neprevidoma prebosti in umoriti.“ —

Četnik zavpije: „Kdor druzemu jamo koplje, sam vanjo pade!“ in pahne na moč zlobneža, da se po stopnicah preverže in v klet telebi. Gospodar pade na gospodinjo. Stara žena vzdigne se naglo, zgrabi gospodarja za lasé ter vpije: Ti tepec ti, mislim, da si mi par reber polom(ast)il. — Četnik pa zapré zatvornico in jo zapahne s terdnimi železnimi zapahi.

(Konec prihodnjič.)

Jutranja pesen jezdeca.

(Po W. Hauffu, prevel V. Eržen.)

Jutrov žar,
V rano smert mi svetiš mar?
Skoro trombe glaz zapoje,
Izgubim živenje svoje
Jaz in mnogi drug z menó!

Vsaka slast,
V sebi nosi vže propast.
Včeraj konja jezdec jahal,
V boju dnes život izdahal,
Jutri v grob ga ponesó!

V jeden čas
Gine nam lepote kras!
Lice, ves ponos človeka,
Zlito od kervi in mleka,
Vene, oh kot rožni cvet!

Hoče Bog —
Rad njega veršim nalog.
Hrabro se želim boriti,
A če smert mi je prebiti,
Jezdec verl ostavim svet!

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

(Nabral Fr. Jaroslav.)

I.

Damask.

Potniki soglasno terdijo, da ni kmalo tako dražestnega mesta, kakor je Damask. Premnogo pesnikov so ga že opevali, in premnogi potopisci so ga že opisovali. Leži pa to mesto na izhodnem podolju antilibanovem. Bližaj se Damasku od katerekoli strani hočeš, ne moreš se mu načuditi, sama lepota ga je. Opasan je z najdražestnišimi vertovi, da bi jih človek le gledal. Ko ga je Muhamed s svojimi priverženci od daleč ugledal, je kar ostermel nad njegovo krasoto, in uskliknil: „Ne, dveh rajev pa nočem, dovolj mi je eden, in sicer nebeški!“ Na to se je obernil in pustil mesto na miru.

No mi pa se le spustimo vanj in si ga ogledimo, stopajmo pa po onej karavanskej cesti, ki derži iz Meke, in je ena največih na jutrovem, skoraj 150 korakov široka. Kedar dospemo na zadnje berdo, ki nam Damask zakriva, odpre se čudokrasen razgled, kakoršnih je malo po svetu. Pred nami se razgrinja široka, zelena ravan, ki je opasana z veličastnim pasom antilibanovim, čegar verhovi se kadé in žaré v snegu, in nad vse kipi orjaški Hermon. Prečudno so razsedlani ti gorski velikani, in smelo terdimo, da je malo ravnin po svetu, ki bi bile s tako lepim in tako prečudno razsedlanim pasom opasane. Ozrimo se tudi na jutranjo stran, in tu gleda naše oko malo znano, na videz brezkončno pustinjo sirsko. Polovica ravani, po katerej smo šli proti mestu, bila je živo zelena, polovico pa so pokrivali nepregledni sadunosniki in olivine šume. In iz tega prekrasnega perivoja je gledal razkošni Damask, krog in krog opasan z vonjavnimi vertovi. Po višinah v okolici mestnej stojé brezštevilni letni dvori, kamor se umikajo bogataši pred žgočim solncem, da tam uživajo krasen razgled, in čuvajo svojega zdravja.

Celih deset dni smo se že péhali po slabih kamenitih stezah, in smo zato kar sapo k sebi vlekli, ko smo ugledali čarobno mesto, cilj našega potovanja. Pot nas je peljala skozi malo vas v olivinej šumi, potem memo pokopališča, in koj na to smo skozi neznatna vrata prišli na jako široko, tri četertinke ure dolgo cesto, ki se vije skozi mesto.

Damask je obzidan z visokim debelim obzidjem, na katerem mnogo stolpov čepi; ulice ima sploh ozke, in da-si je ob obeh straneh trotoar za pešce, vendar se več potov primeri, da se človek komaj ogne obloženim velblodom. Hiše so ali na polu lesene, pa na zidano podlago postavljene, ali pa z opeke zidane, ki je navadno na zunanje lice obrušena. Kakor je na jutrovem že navada, je ena hiša nizka, druga poleg nje visoka; ta takega, una drugačnega lica; tu naletí človek na pridvore, tam na pomolja; ta hiša ima okna, una jih nima; vmes zagledaš mošejo, a koj potem stare razvaline in nekoliko cipres, potem zopet hišo s pisanega kamenja i. t. d. Studencev in vodnjakov je skoro več kot za potrebo. V celih tropah se preletavajo gerlice, ali se vozijo ropne tice, tako da potnika vedno kaj moti. Z ulic se navadno ne vidi druzega razen golih sten zunanjih, ali če stopiš v kako boljo hišo, velikaševo ali bogataševo, ne moreš se načuditi, kako ti je v obče vse prijetno, prijazno in zložno vravnano. Stanovanja in batrice deržé zvečine na lep zapert dvor, kamor se pride po ozkem hodniku in skozi nizka vrata. Vsaka hiša je tako rekoč sama zasé, ločena in zaperta od zunanjega sveta.

Dan danes ima Damask do 150.000 stanovnikov, 144 mošej, 3 sinagog, pa 5 kristijanskih cerkva in 3 samostane. Tu je tudi sedež enega paše, in enega molla t. j. nadsodnika, pa tudi stolica patrijarha antijohijskega, pod čegar oblast spada 42 pravoslavnih nadškofov in škofov.

Mi smo šli in počestili vplivnega angleškega konzula, ter ogledali tudi njegovo hišo. Dvor je vložen z rujavim in belim marmorjem, na vsakem koncu je po eden vodnjak, in na sredi velik marmornat „bassin“ ali jerin, ki je bil obstavljen z različnimi prekrasnimi cveticami. Orjaške košate terte se pre-

vijajo sem in tje, in na primernih mestih v dobrodejnej senci so stale mize in klopi. Posebno lepo pa so se podale v čveteroogelnikih nastavljane citrone, pomaranče, granatovci, smokve in druga taka drevesca, in vmes vse polno prekrasnih, večih in manjih cvetic, kakoršne se na jutrovem nahajajo. Krog in krog dvora v dveh nadstropjih se versté stanovanja, kamor deržé široke stopnice, ob katerih pleza dišeči čemin in druge ovijalke. Zgoraj v sredi, nasproti stopnicam, je visoka preddvorana, in skozi njo se pride v veliko glavno dvorano, ki je okusno zmalana, z najkrasnejim mozaikom vložena, prostorna in visoka, kakor srednja vaška cerkev pri nas.

Ko smo mi vstopili, bile so neke premožne, jako čudno opravljene židovke na obisku. Glavo jim je kril turban, posejan z zlatom, biseri in dragim kamenjem, za pestmi so se svetile zlate zapestnice, in okrog vratu so bile ovite zlate in biserne verižice. Po dolgih trakovih, ki jih nosijo omožene, so se blisketali težki rumeni zlati, obleka je bila bela in pisana, črevlji rumeni, nohtovi pa pobarvani, in sicer rumeno, obervi pa černo. Poslovivši se, segle so po dolgih in širokih belih plaščih, zavile se, in odšle kot strahovi. Ena je bila gospa milijonarjeva, in smo pozneje šli tudi njeno hišo pogledat. Tudi tam smo vstopili skozi mala vrata, in po ozkem hodniku prišli na dvor, zbog čega krasote smo kar ostermeli. Tu je sedela lepo oblečena domača hči, uljudno nas je pozdravila, in potem peljala v živo zmalano in s krasnimi divani obstavljeno dvorano, v katerej nas je domačica pričakovala. Kmalo so prišli služabniki ponujat kave in čibukov, kakor je na jutrovem navada. Tudi domačica je kadila iz kristalnega „nargilleta“, čegar dolga zvita cev, s svilo, zlatom in srebrom umetno vezena, je bila napeljana skozi polno posodo vode, da se je dim tako malo ohlajal. Kakoršni so domovi judovski in kristijanski, prav taki so tudi muhamedanski, sem ter tje še mnogo sijajniši opravljeni, to pa zategadelj, ker se kristjani in judi bojé kazati svojega bogastva sovražnim Turkom.

Kakor je znamenita oprava hišina, tako znameniti so na jutrovem tudi tako zvani bazari ali tergi. In ker je Damask središče jutrovskega življenja, zato so tudi njegovi tergi jako odlični. Vijejo se v neskončnih razrastih okrog krasne mošeje Omajadove, ki je nekdaj bila kristijanska cerkev sv. Janezu posvečena. Tu se spajata nabožno in tergovinsko življenje, kajti med tem, ko na velikem marmornatem dvoru tempeljnovem verniki kleče molijo, razlega se zunaj pred bronastimi vrati vik in krik prodajalcev in kupovalcev.

Na tergih so izloženi na ogled izdelki rokodelski, umetnijski, in roba tergovinska. Tu vidiš nekdaj tako sloveče in izverstne damaške meče, ki pa niso več tako dobri, od kar je bil Timur pervotne kovače v Buharijo preselil, in jih tudi jeklo evropsko že davno daleč nadkriluje; tam vidiš zlatnino, sreberniuo, pa premnogo damasta, ker se s to obertnijo do 40.000 ljudi v mestu peča, in se zategadelj tudi na debelo izvaža, prav za prav iznaša na velblodih. Tudi sedlarstvo je tu tako razvito, da slovi po vsem jutrovem, pa izdelki iz slonovine in lesenine. Na dalje se jako cenijo tu na prodaj prineseni balzami,

olja, dišeča voda in mjilo. Pokusili smo tudi slastno pecivo, ki ga je mnogo na prodaj bilo, pa različne jedi po snažnih, vedno odpertih kuhinjah. Na več krajih smo videli na prodaj tudi sterdino iz sladkega mleka po jako nizkej ceni, ali pa šerbet, t. j. medico i. t. d. Sploh pa je navada na jutrovem, in tudi v Damasku, da so ene verste rokodelci, tergovci skup v enej versti, in druge verste zopet skup v drugej versti; tako n. p. v enej versti ni videti drugega razen jeklenine in sploh svitlega orožja, v drugej versti pa zgolj pipe in cevi, v tretjej versti vse polno rumenih in rudečih črevljev i. t. d. Pri zlatarjih in srebrarjih dobiš tudi dragotin, starih novcev in drugih redkih starin, pri malih tergovcih pa vsakoverstne jutrovske obleke.

Blizo tergov stojí več obširnih kanov; največi je tako zvani mekin kan, v katerem mekanske karavane ostajajo. To ti je odperto, orjaško, na stebrih sloneče čveterooglje; na sredi stoji velik vodni basin z lepim vodometom. Zadaj v koncu kanovem so hlevi in skladišča za blago, v gorenjih prostorih pa stanovanja za božjepotnike in tergovce. Damask namreč je zbirališče v Meko namenjenih božjepotnikov. Po 30—50.000 ljudi privre z vseh strani Evrope, azijske Turčije, celo iz Perzije in Turkestana. To pa terpi več časa, in ta čas se pridno oberne za tergovanje. Tu se zamenjujejo izdelki arabski, perzijanski in izhodno-afrikanski z izdelki evropskimi in zahodno-azijanskimi. Tu moreš videti Kurda in Turkomana, Perzijanca in Turka, Beduinca, arabske in sirske felahe, Egipčana in černca, vse se suče v pisanem kolobaru, da je veselje gledati.

Posebna znamenitost v Damasku je hiša, v katerej je Ananija stanoval, ki je slepemu Pavlu vid povernil. Sedaj je v kapelo predelana, kakor poroča jeruzalemski božjepotnik mnsg. L. Jeran, in je on tudi maševal v njej; potem zazidano okno na mestnem obzidju, kjer so sv. Pavla spustili navzdol, da je tako uskočil svojim nasprotnikom. Blizo kristijanskega pokopališča kažejo mesto, kjer je luč nebeška Pavla obsijala; in na severnej strani mesta stoji jako čudno vpodobljena gora Kasium, o katerej starodavna pravljica terdi, da je tam Kajn svojega brata Abelna ubil.

Nekoliko v stran od Damaska, v pustinji na lepej zelenici, pa se vidijo razvaline Tadmora ali Palmire, zares krasne in velikanske razvaline sive starodavnosti, ki nam še dan danes pričajo, koliko velelepje se je za časa Zenobinega tu razvijalo. To prekrasno mesto je razsul cesar Avrelijan l. 275. Pozneje je bilo popravljeno, pa so ga z nova razsuli Arabci l. 744. No in ondi, kjer je nekdaj se košatila ta pustinjska kraljica, čepi dan danes v velikanskih marmornatih razvalinah — bedna vas.

Proštnija Tinje na Koroškem.

(Spisal F. Rup.)

Blizo tri ure hoda pod Celovcem, in malo čez uro pota pred Velikovcem, nekaj na južno stran cesarske ceste, stoji na nizkem hribcu veliki Tinjski grad (proštnija) in lepa romarska cerkev Tinjska.

Že od nekdaj so ljudje hiše božje radi postavljali na hribe in verhe, da bi bili tako rekoč bliže nebes in dalje od svojih vsakdanjih skerbi, kedar bodo Boga čestili. Enako je tudi Tinjska cerkev malo na hribcu, in hodi se gori po pokritem mostovžu, ki ima blizo sedemdeset lesenih stopnjic.

Cerkev je prostorna, v lepem slogu sezidana, in zdaj še dosti čedna. Najimenitnejša reč v njej je gotovo veliki oltar, ki je ves iz černega marmorja izdelan. Ogledovati bi zamogel kdo še nektere grobne spominke rajnih proštov v cerkvi, ali pa v kapelici na mertvišču; starinar bi našel v žagredu volkuljo, ki doji Romula in Rema; prijatelj lepih cerkvenih oprav najde spodobna mešna oblačila, lepo všivane mitre, blizo štirnajst liber težko monštranco itd.

Čestito se opravljajo v Tinjah godovi obeh svetih Valentinov, vzlasti pa godovi Device Marije, varhinje cerkve. Na veliko gospojnico (veliki šmaren) se zbira v Tinjah sila veliko ljudstva, opravljat obhod s presvetim Rešnjim telesom; belo oblečene device pa nosijo venčano podobo Matere Božje.

Nek kraj z imenom Tinje se nahaja tudi na Štajerskem in na Kranjskem. Ime Tinje (v Tinjah, in Teinach) je vzeto gotovo od svetih Valentinov, zakaj po zgornjih krajih izgovarja ljudstvo ime Valentin navadno „Tinja“. Ker se pa čestita oba Valentina, zato so rekli, da je tukaj v Tinjah. Prvi Valentin, ki se opravlja 7. januarja, bil je škof v Pasavi, in je umerl l. 470 v mesticu Majs blizo Merana v Tirolah. Drugi Valentin, ki se obhaja 14. februarija, bil je duhovnik v Rimu, in je umrl l. 270 mučeniške smerti. Tinje pa ni izvirno ime tega kraja, imenoval se je ta kraj prej po Devici Mariji pri Dravi. To pa sklepa se iz sledečega.

Leta 927 se je obhajal v Gospi-sveti nek cerkven shod, to je shod duhovnikov ene škofije pred svojim škofom ali njegovim namestnikom. Iz listin tega shoda se vidi, da je slišal ves bližnji kraj na Solnograd. V nekem teh listov daruje solnogradski nadškof Adalbert namestnemu škofu v Gospi-sveti Golobertu tudi cerkev Device Marije pri Dravi. Blizo Drave pa ni tu kje nobene cerkve Device Marije zraven Tinjske; bajé bila je v Tinjah že l. 927 mala cerkvica. Svetega Valentina so začeli še le veliko pozneje imenitno proslavljati, pred 11. stoletjem se malo kdaj imenuje.

Iz začetka cerkev ni bila taka kot zdaj, znabiti še celo na drugem kraju. V starih listinah je zapisano, da je stal Tinjski grad nekdaj tam zunaj v gori, na onem kraju, ki se imenuje še zdaj „hradiše“, „gradišče“, pa za gotovo se to ne more reči. Tinjski grad so imeli prej posvetni vitezi v oblasti. V popisu „Brautfahrt der Frau Venus“ se pripoveduje, da so v Grabštinu bližnji plemiči ž njo viteško se poigrali; med temi se imenuje tudi plemič Tinjski, gospa Venera je pa bil štajerski vitez Ulrih Liechtensteinski. Ko je ta rodovina plemenitih Tinjčanov za l. 1224 izumrla, zapadlo je njih posestvo višemu škofu Solnogradskemu. In ko je nadškof Eberhard II. ustanovil l. 1232 Velikovski kapitelj, tedaj je dal to grajščino in tinjsko cerkev proštniji v Velikovcu, da postane bolj premožna. Od takrat je bil velikovski prošt vselej ob enem tudi župnik ali fajmošter tinjski.

Dolgo so prošti to faro oskerbovali z namestnimi duhovniki, sami so pa v Velikovcu prebivali. Še le Georgius Latomus, ki je l. 1595 umerl, je prebival pervi v Tinjah; on je tudi v tinjski cerkvi pokopan, njegov spominek se vidi tam zraven kerstnega kamna. Pravi se tudi o njem, da je bil pri tridentinskem cerkvenem zboru nazoč. Ker so bili prošti tudi archibresbyteri solnogradski, zato so imeli veliko veljave, kot grajščaki so pa imeli velika posestva in premoženja. F. Dreerjevi nadgrobni napis spričuje, da je ta učeni mož bil „sexies semper felix episcopatuum administrator"; to se pravi, šestkrat je srečno oskerboval škofijske sedeže Lavantinske in Kerške. Še predzadnji prošt Lavrent Welwich, ko je na škofijski sedež peljal rajnega našega škofa, je zamogel reči: „Že tretjega škofa pripeljem na stolico imenitne kerške škofije; pa veselim se, da zamorem jaz, ki sem prišel že večnosti na prag, umestovati mladega škofa, ki bo nekdaj mene pokopal." Tako se je zgodilo, naš škof sami so rajnemu blagoslovili grob. — Pa menda nikdar ne bojo več mlajši dosegli imenitnosti in česti nekdanjih!

Dosti je prestala tinjska cerkev pozneje v turških napadih. Ti sovražniki keršanske vere so prišli trikrat v ta kraj, zadnjič l. 1480, ko so se podali pri Mohlčah čez Dravo in šli na svoj dom v Turčijo. Da prazni niso odšli, to si lahko mislimo; denar, živino, mladenče, še žene in otroke so dostikrat odgnali seboj.

Da bi premajheno in že postarano cerkev novo pozidal, začel je prošt Franc Dreer l. 1707—1725 zbirati denarjev, njegov naslednik, tudi Franc Dreer, ki je bil pervemu v rodu, je cerkev pozidal, kakoršna je po večemu še zdaj. Tretji prošt Dreer je pa novo dozidal zapadni del proštnije, ter je dolgove cerkvenega stavbanja poravnal. Bili so ti možje plemenitega rodú, veliko učeni, pa tudi zmožni doveršiti, kar so sklenili. Njih dom je bilo Bavarsko. — Ogeljni kamen, ki pa je bil pozneje umestjen, kaže napis: „ab episcopo Lavantae benedictus sum." Ako ta kamen kaže na cerkev, tako je bila l. 1767 posvečena od škofa Labudske doline.

Leta 1800 postanejo prošt g. Ravšer, izversten mož, ki so marsikaj preterpeli ob času francoskih vojsk, njih naslednik Lavrent Welwich pa l. 1848. Pa ne bom razgerniva spomina, ki bi sramotil še živih ljudi, ki so pozabili dostojnost svojemu duhovskemu grajščaku. Saj je takrat šlo marsikaj navskriž, in marsikteri je takrat se obnašal, da ga je bilo pozneje sram.

Leta 1853, sredi v noči pred sv. Petrom in Pavlom, ko je vse mirno počivalo: tedaj je zlobna roka napravila požar, ki je požerl in poškodoval proštnijo, cerkev, orglje, zvonik in zvonove. Ko so druzega dne ljudje prišli do cerkve, našli so prazno pogorišče, kup razvalin. Da so takrat marsikomu se posule solze, to rad verjamem. Kakor nekdaj Jeremija na razvalinah Jeruzalemskega mesta, tako so stali žalostni okolj požgane hiše božje in požganega grada.

S časom se je cerkev spet poravnala in grad pokril. Leta 1859 na veliko saboto je klical spet veliki zvon, ki tehta 36 stotov (centov), z mogočnim glasom ljudi, da naj pridejo praznovat sveto vstajenje Gospodovo, pa tudi k

pogrebu je zapel še v tistem letu rajnemu proštu Welwichu. Cerkev je imela prej od znotraj lepe slikarije, požar je pa cerkev tudi od znotraj vso okadil, zato so dali rajni zadnji prošt Germič cerkev prebeliti. Veliko so sicer storili Germič za lepoto hiše božje, a v tem niso nikakor na pravo zadeli. Zdaj počivajo od dela in truda na pokopališču v Tinjah.

Prav malo listin se je ohranilo v Tinjah iz starih časov, to menda zategavolj, ker je bil grad večkrat obropan, in vsaj dvakrat požgan; znabiti so pa v tem tudi svetni oskerbniki marsikaj zagrešili. V svojem sestavku sem porabil večidel le zgodovino, kakor jo je spisal rajni prošt Welwich obširno v spominske bukve. Že iz tega se vidi, da so bile Tinje imeniten kraj; krasen je pa tudi raz grada pogled po Junski dolini, na južne gore in proti Celovcu, od kterega se zvoniki bliščé.

Jan Žižka, češki vojskovodja.

(Poslovenil A. Fékonja.)

V Evropi živi deset slavjanskih rodov. Med temi je ruski najštevilneji, a češki najizobraženeji. Čehi so v vsem tako naprej koraknoli, da morejo za vzgled služiti ne samo Avstro-ogerskim, temveč vsem ostalim Slavjanom. Plemstvo, duhovstvo in ljudstvo v največej navdušenosti bori se za svoj obstanek in za napredovanje. Čehi imajo mnogo možev, kteri se v učenosti in rodoljubnosti morejo meriti s pervaki najnaprednejih narodov.

Pa Čehi niso sami v sedanjosti vzporedili se z drugimi izobraženimi narodi, nego so tudi v minolosti, že v srednjem veku, pred svojimi 400 leti bili napredneji od svojih sosedov Nemcev. In kakor sedaj, tako so tudi tedaj imeli junaških, navdušenih boriteljev, kteri so vse svoje življenje posvečevali svojemu narodu.

Med boritelji, kteri so na bojnem polju za česki narod borili se, pervo mesto zavzemlje — Jan Žižka.

Ko se je češki profesor Jan Hus vzdignil proti rimskemu papežu in rimsko-katoliškej cerkvi, našel je v svojem češkem narodu navdušenih priveržemikov. Ali rimski papež in nemški cesar nista terpela v ničem odstopanja od katoliške cerkve, in Hus je moral svoj nauk platiti na germadi. Bil je sèžgan v Kostnicah, v Nemčiji, l. 1415.

Celi češki narod osvojil je Husove nauke ter se zaprisegel, preje poginiti nego li te nauke opustiti. Taka navdušenost naroda rodila je sad. Češka se proglasi za republiko, slobodno deržavo, ktera si sama izbira oblastnike.

Izbere si dvadeset „direktorjev", upravljateljev, da jo vladajo. A v tem veča zasluga pripada najhrabrejemu junaku češkemu — Žižki. Nasilniki svetski in duhovni postavijo stotine tisoč proti Husovcem, ali jim ne morejo škodovati, kajti jih predvodi Žižka, junak nad junaki, vitez nad vitezi.

Da je Žižka bil redek človek in junak, to priznavajo tudi tujci. Tako govori o njem nek nemški pisatelj: „Žižka je imel vse one lastnosti, ktere morejo človeka iz nizkega stanja povzdigniti, a te so: serčnost, zavednost, že-

lezna terdnost, prosto življenje brez sladnosti in sijajnosti, treznost. Najpreje je bil jednook (na jedno oko slep), kakor vojvode starega veka: Filip kralj macedonski, Hanibal vojvoda kartažanski, ali Sertorij Rimljan, in kakor junaki novega veka: Nelzon Britanec (Anglež) in Kutusov Rus, a pozneje je celó oslepel kakor češki kralj Ivan Luksemburški. Žižka je jeden pervih vojskovodij vseh časov."

A kdo so bili Žižkini vojaki? Bili so večidel kmeti, ktere je on od pluga vzel v vojsko ter jih izuril in za nje skrojil posebno poveljstvo.

Bister um Žižkin znal je vsekedar najti način, kako bi zmagal. Jednokrat je bil v boju. Nasprotniki njegovi imeli so mnogo večo vojsko. On je bil na jednej strani Labe, a oni na drugej. Žižka jih pusti, da začno reko pregažati. Kedar polovica sovražne vojske Labo prebrede, udari Žižka s svojimi vitezi na njo ter jo zmečka, a druga polovica je na drugem bregu reke s svojimi očmi gledala, kako jej tovariši padajo, pa jim ni mogla pomoči.

Ime Žižkino postalo je tako strašno, da je zadosta bilo reči: Glej Žižko! in silne vojske razbegnole so na vse strani.

Junaštvo češko je tem veče, ker je sovražnik njihov imel zmirom mnogo več vojske, a oni navadno niso imeli drugega orožja razven krampov in cepcev. Slava Žižkina je tem veča, ker je najpreje bil na dvoru kraljevskem, ali kedar je narod zgrabil za orožje, potegnil z narodom ter svojim znanjem, svojo vojaško zvedenostjo služil mu do groba. Do svojega 70. leta bil je Žižka na čelu svojim vojakom, kteri so se imenovali „Taborovci". V 70. letu doletela ga je smert, ktera nikomur ne prizanaša. Ravno je bil otišel v Moravsko, da napade Albrechta, vojvodo avstrijskega. Na potu nameni osvojiti terdnjavo Pribislavo in že jo je obsedel, kar ga popade huda bolezen, pomor. Umerl je sred svojih junakov 12. oktobra 1424. Umirajoč priporočil je Taborovcem za vodjo velikega Prokopa, kteri je že slovel zarad svojega junaštva. Da bi Taborovci svojemu vojskovodji napravili vreden pogreb, udarijo na Pribislavo, vzemó jo, zapalijo a prebivalce vse pomoré.

Pravijo, da je Žižka Čehom zapustil oporoko, naj od njegove kože napravijo boben ter naj ž njim idejo v boj, in sovražniki bodo njegovega glasa ustrašili se in zbežali.

Čehi so tudi po smerti Žižkinej z isto serčnostjo boj nadaljevali. Napadali so Nemce v njihovih deželah: Saksonskej, Bavarskej, Avstrijskej; prodirali so v Šlezko, Moravsko in Ogersko, tako da je ves katoliški svet strepetal pred „božjimi bojevniki", pred Husovci; in sovražniki ne bi jih nikedar premagali, ako ne bi med njimi postala stranka, ktera je od pervotnih zahtevanj popustila in zadovoljila se samo s tem, da more pričest, („obhajilo") sprejemati iz keliha, a inače je bilo vso povernjeno, kakor je bilo preje.

Tako nam Čehi dajejo lepi nauk, da narod, ako tudi ni mnogoštevilen, ostaje nepremagljiv dotle, dokler je zedinjen, složen; a kedar se razdvoji, razpre, tedaj mora pod sovražnikom pasti.

Vert, sredstvo za odgojo.

Nek jako zveden že priletn gospodarsk uradnik je navadno ob dolgih zimskih večerih marsikaj iz svojih otroških let pripovedoval, zlasti pa od onega časa, katerega je kot deček v domači hiši preživel. Posebno rad je govoril o predmetu, ki je bil za njegovo poznejše življenje največe važnosti. Njegovi stariši namreč so imeli lep domač vert. In ko so otroci dorasli, so stariši odkazali vsakemu njegovej starosti primerno eno ali pa tudi več gredic. Izročili so otrokom grede z vsem, kar je bilo na njih, toraj z vsemi cvetlicami, zelenjavo in drevesci vred. Pri tem so jim ukazali, naj odločene grede sami obdeljujejo, se ve da s podučevanjem starišev, osobito očetovem. Otroci so smeli na svojih gredah sejati, saditi in pridelovati, kar so hoteli. Ves pridelek tistih gredic imeli so otroci ter so smeli po svoji volji ga obračati. Ni je bilo za otroka občutljivejše kazni, kakor če se mu je zarad kacega pregreška njegov ljub vertec za manj ali dalj časa, celo ali pa deloma odtegnil. Kesanje otrokovo je bilo potem tim odkritoserčneje in poboljšanje gotovejše. Nasprotno pa ni bilo za otroka večega veselja in prijetnejšega plačila, kakor če se mu je kak vertec odkazal ali pa že obdelovani za kako gredo povečal. Otroci so marljivo obdelovali svoje vertece. Berž ko so iz šole domu prišli, hiteli so takoj na svoj vert gledat, ako se je že katera cvetlica razcvela, če je treba zalivati, ali kaj druzega opraviti. Ljubili so tako svoje cvetlice in drevesca, da niso celo nič na igračo mislili. Pa tudi stariši so imeli s tem polajšanje. Otroci jim niso nikake sitnosti prizadevali; nasprotno pa so imeli veliko veselje, ako so pri tem ali unem delu na vertu mogli otrokom z besedo in dejanjem pomagati. Mnogo, česar so otroci v šoli slišali in se učili, našli so na vertu z živimi besedami zapisano. Na ta način se je pod vodstvom starišev ter pomočjo narave pri otrocih čut do redovnosti, snažnosti, doveršenosti in lepote gojil in se ljubezen do starišev, matere narave in njenih rastlin vterjevala. Otroci so brez truda se naučili v enem poletju več nego drugi skoz več let. Je dozorevalo sadje na kakem otroškem drevesu, tedaj se je gotovo najlepše izbralo ter starišem v dar prineslo, ali se je majhna veselica napravila, ali pa so se otroci med seboj obdarili. Na ta način — končal je častitljivi starček — se je že v domači hiši zlasti z omenjenem opravilom na vertu gojila v meni ljubezen do narave in njenih nežnih rastlin, da sem bil tako rekoč siloma gnan do kmetijstva, ki je prav za prav vertnarstvo v večjej meri.

J. K. Mozirski.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 12. V Celovcu 20. decembra 1878. Leto X.

Nema deklica.

(Povest za mladino. Iz spisov Krištofa Schmid-a.)

(Konec.)

V.

Četnik stopi pred hišna vrata in zakliče: „Haska! Haska!“ Haska pride, enako huzarju pri napadu, v vsakej roki samokres in v ustih golo sabljo. „Sedaj ti ni treba orožja“ — reče smejé četnik — „tička sta se vjela! — Gospodar in gospodinja sta zaperta v kleti.“ —

„Slava!“ — zavpije Haska — „terdnjava je naša! Sedaj pa jo hočemo malo pregledati, da jo branimo, ako bi bilo treba. Najprej morava poiskati ključe ter jih spraviti!“ — Haska, je najde po kratkem iskanji v kuhinji skrite pod loncem.

Veseli huzar je položi na okrožnik in kakor se godi pri izročitvi kake terdnjave, podá je z globocim poklonom svojemu gospodu.

Najprej preiščeta zdolnje prostore stare hiše, potem gresta gor po ozkih stopnicah in po ozkih hodiščih iz sobe v sobo, da vidita, ni le nikogar skritega v hiši. Ko prideta do vrat neke sobe, slišita notri moliti. „Mili Bog“ — moli mil pa jasen glas — „usmili se dobrega gospoda in njegovega zvestega hlapca. Otmi ju ti in reši tudi mene iz te grozovitne hiše!“ — Četnik odpre duri in stermé zavpije: „Uršika, ali ti tako pobožno moliš? Ali nisi nema?“ —

„Ah ne — ljubi gospod“ — odgovori ona — „le tako sem se morala delati. Hudobni ljudje v tej hiši so umorili tujega gospoda in meni zažugali, da enako tudi z menoj storé, ako le besedico spregovorim pred kacim tujim gostom!“ —

„Oserči se, draga deklica“ — reče jej četnik — „gospodar in gospodinja ti ne bosta hudega storila, te dva smo že spravili!“ —

„Ah Bog“ — zavpije otrok, — „saj ju vendar niste umorili?“ —

„Ne“ — reče četnik — „le zaperl sem ju v klet. — Sedaj pa idi z menoj dol v izbo; bodimo veseli in povej mi, kako si prišla v to hišo!“

„O ljubi gospod“, reče mlada deklica, „nikakor niste še varni! Do dvajset roparjev potika se v tem gozdu. Še to noč jih pride deset do dvanajst semkaj. Ker tolikim je kuhala gospodinja večerjo. Skerbite le toliko, da ne pridejo strašni možje v hišo!“ —

„Idi tedaj Haska“ — ukaže četnik, — „da se v bran postaviva. Menim, da ne pridejo nikjer drugej noter ko skozi vrata.“

„Ne“ — reče otrok — „vsa okna so dobro zamrežena. — Hiša ima lino, ktero roparji svoj svetilnik zovejo. Tam prižgé gospodar luč, ko roparjev pričakuje, da lože semkaj najdejo. Vselej, ko dospejo do vrat, poterkajo trikrat na vrata in gospodar ali gospodinja odpre jim vrata.“ —

„No tedaj“ — reče četnik — „ako jih ne pride vseh dvanajst naenkrat, pustimo je noter. Ako se tudi s šestimi boriva, to nama je le igrača. — Idi Haska, prav gorko je hočeva sprejeti. Preje pa poglej, ali še gori luč na lini.“ —

Haska gre, pride kmalo nazaj in smejé reče: „Gospodar in gospodinja sta natanjko opravljala svojo službo. Preden sva ju v klet poslala, prižgala sta celo svečo. Luč tako jasno razliva svoj svit po okolici, da pri njej lehko vidiva, koliko roparjev pride na enkrat k vratom!“ — „Dobro, Haska“ — reče četnik — „sedaj pa hočeva preskerbeti potrebnih priprav. — Hrabri četnik sleče verhno suknjo in smejé reče: „Že pred huzarsko opravo bodo imeli strah! — Poišči pa vendar vervi, da považeva ž njimi te potepuhe!“

Kar se začuje trikratno terkanje na vrata. Haska skoči berzo na lino, verne se ravno tako hitro in tiho reče: „Samo dva sta!“ — „Dobro“ — pravi četnik — „odpri vrata in vstopi se za vratnico. Pervega, ki stopi noter, zgrabim jaz, na druzega planeš ti. Postavi svetilnico tukaj-le na tla!“ —

Haska stori in odpré vrata. Pervega zgrabi četnik za ovratnik, položi mu samokres na persi in zavpije nad njim z gromečim glasom: „Podaj se, ali ta hip je po tebi!“ Revež pade pred grozovitim huzarskim častnikom na kolena in prosi milosti. — Haska je druzega ko bi trenil vergel ob tla.

Sedaj zvežeta jima roke in noge in položita ju na tla. „Ako se le ganeta ali količkaj zamerdneta, ustrelim vaju ta hip!“ — zagrozi jima četnik.

Kmalo potem slišalo se je z nova trikratno močno terkanje na vrata. Zopet sta bila dva roparja s težkimi culami na ramah pred vrati. Oba dva bila sta kakor njuna pajdaša zmagana in zvezana. Hrabri častnik in njegov verli sluga stala sta do dneva vsak na svojem mestu. Ali nijednega roparja ni bilo več blizo.

„Ne umejem, zakaj ne pridejo“ — reče Haska. „Morebiti so kaj zavohali. Vendar pa menim, da ne odidejo svojej kazni!“ —

VI.

Sedaj zablišči jutranja zarja nad temnem jelovjem in dan napoči. „Zdaj idiva naprej“ — reče Haska. Četnik pa odgovori: „Še nama preti velika nevarnost. Slišal si, da se do dvajset roparjev po tem gozdu klati. Preden se nadjava, utegne naju krogla zadeti. Premisliti še moram, kaj je storiti.“

Naenkrat zavpije Haska: „Čujem ropot mnozih konjskih kopit. Bojim se, da se vsa druhal peš in na konjih bliža!“ — Hiti na lino, ali verne se vesel in poroča: „Naši ljudje so, cela tropa huzarjev!“ — Naglo odpre vrata in huzarji prijezdijo noter. Prijazno pozdravijo vsi četnika in svojega tovarša Hasko. Stražmester pa reče: „Skerbeli smo zarad vas, gospod četnik! Ker vas včeraj večer ni bilo nazaj, in ste vedno natančni v svojej službi, bali smo se, da ne bi v gozdu zašli ali celó v roke padli razbojnikom, ki to okolico vznemirjajo. Zajahamo tedaj konje in prejahamo z gorečimi bakljami celi gozd. Zapazili smo sled dveh konj. „To-le“ — zavpijem jaz — „so stopinje gospod četnikovega belca! Šli smo za sledom in takó prišli k tej hiši!“ —

„No hvala Bogu, da smo se našli!“ — reče četnik. „Zahvaljujem se vam za vaš trud!“ — Haska pa zavpije: „Ha, zdaj pa vem, zakaj da ni bilo roparjev — vi ste je odgnali!“ —

Četnik povė ob kratkem, kaj se mu je pripetilo, potem ukaže: „Čujte nad temi štirimi jetniki in pripeljite k njim še gospodarja in gospodinjo, ki sta v kleti zaperta. Potem preiščite vso hišo, iztaknite vse kote, odprite siloma vse sobe, skrinje in zaboje, nadjam se, da je tukaj mnogo ukradenega blaga. Jesti in piti menda tudi ne bode manjkalo.“

Huzarji točno izveršé povelja in povžijejo pečenko, ki je bila pripravljena razbojnikom.

Četnik pa gre v sobo k deklici, da se jej zahvali za rešitev. „Sedaj pa, milo dete, sedi sem zraven mene“ — reče četnik. — „in povej mi, kako si prišla v to hišo; kajti nemogoče je, da bi bila hči tega zločinskega gospodarja ali vnuka te bezbožne gospodinje. Pripoveduj tedaj, ljuba Uršika!“ —

„Jaz se ne zovem Uršika“ — jame praviti deklica — „imé mi je Milica. Ukradli so me materi in sem pripeljali. Moj oče so mi bili dve leti poprej umerli. Zvali so se baron Dolinski!“ —

„Bog nebeški“ — vsklikne četnik — „ti si hči moje sestre — jaz sem tvoj stric! — O bodi mi tisočkrat pozdravljena, predraga Milica! Videl sem te, ko sem šel na vojsko, ko si bila še dete v zibeli. Ti si angeljček, po kterem me je Bog otel prestrašne smerti!“ — Preradostni stric sklene roke ter gleda dolgo molčé proti nebu. Tudi Milica moli in joka. — „Hvaljen bodi Bog, ki mi je dal, da sem te našel“, — ponavlja četnik. — „O kako se bode veselila moja sestra, tvoja mati!“ — Objame Milico in s solzami moči jej mili obraz.

Stric popraša potem: „Kakó pa je bilo mogoče, da si bila ukradena materi, preljuba Milica?“ —

„Oh“ — pravi Milica — „strahovit mož stopil je v našo sobo, pokazal materi pismo in zmerjal in preklinjal strašno. Mati mi vkažejo iti na vert. Drug mož pride na vert, zgrabi me, zamaši usta, in nese v bližnji gozd, kjer je čakala kočija. Oba sta me potem sem pripeljala!“ —

Četnik pelje potem Milico na dvorišče in pokaže jej jetnike. — „Ta-le s černimi kodri“ — zavpije Milica, — „podal je materi pismo in uni-le z rudečimi lasmi in berkami me je ugrabil!“

*

Četnik zavžije zajterk, potem pa vkaže huzarjem, naj se odpravijo. Milico pa vzame k sebi na konja. Jetnikom so zvezali na herbtu roke in huzarji ženejo je v mesto. Štirje huzarji pa ostanejo v hiši, da varujejo nakradeno blago, dokler ne pridejo po-nj. —

V mestu izroči četnik jetnike sodniji. Dvesto huzarjev pa obkroži gozd in vjame celo roparsko druhal. Pri preiskovanji, ki je nad leto trajalo — prišlo je tudi to-le na dan:

Gospod Krempeljski, edini sorodnik gospe Dolinske, bogat, ali jako skop človek, ki je živel v daljnem mestu, je izvedel, da je gospod Dolinski, njen soprog, z dvema sinoma umerl, da je njen brat v vojski poginil, in da je ostalo le eno dete, Milica, ko dedič velicega premoženja. Naročil je vodniku te tolovajske čete, naj odpelje otroka. „Kervi“ — je rekel — „nočem prelivati. Ugrabi dete, in hrani na kraju, kjer ga nikdo ne najde. Ali ne daj, da bi mu česar manjkalo.“ — Tolovajski glavar izpelje ta rop. On je bil, ki je z materjo zarad necega dolga prepir začel, med tem, ko je njegov pajdaš okoli hiše vohal, otroka popadel, škropilnico na breg potoka postavil, slamnik obesil na verbo ob potoku in z Milico pobegnil.

Tolovajski glavar in njegovi tovarši, tudi gospodar in gospodinja so bili obsojeni k smerti, oni bezbožni sorodnik pa je moral kazen v denarji plačati in bil je še zapert. —

VII.

Četnik izroči povelje nadkonjiku, preobleče Milico, kakor se je spodobilo njenemu stanu in pelje se ž njo v Dolinski grad. Ker je njegova sestra še vedno menila, da je mertev, hotel jo je na prihod pripraviti, in še le potem iti k njej, ter jej sporočiti, da Milica še živi. Vstavi se tedaj pred oskerbnikovo hišo. Stari mož se veselja zavzame, ko četnika in Milico še živa zagleda. On sam znova oživi in ne more najti dovolj besedí, da pokaže svoje veselje. Urno steče v grad.

Gospa Dolinska sedí žalostna na blazini in bere. Ko zasliši, da njen brat še živi, da je tukaj, koj mu hoče iti naproti. — Ali že je stopil ta v hišo. Ko ga zagleda, skoče z razprostertima rokama k njemu ter ga objame. —

„O predragi brat“ — vsklikne — „torej vendar še živiš? Hvaljen bodi Bog, vendar-le nisem sama na svetu!“ —

Četnik sede zraven nje. Prosi jo, naj mu vse pové, kar se jej je po njegovem odhodu na vojsko dogodilo.

Pripoveduje mu s solznimi očmi, da je v tem času umerl njen ljubljeni soprog po dolgem terpljenji, da so jej osepnice ugrabile dva premila dečka, ktera je četnik dobro poznal in nad kterima je imel veliko veselje, in da je njena serčno ljubljena hčerka Milica, njeno edino ostalo dete, v bližnem potoku utonila.

Četnik jo posluša in serčno miluje, sedaj pa reče: „Ni še gotovo, da je ljuba Milica utonila, posebno ko se ni našlo njeno truplo.“ —

„Moj Bog“ — vsklikne mati — in otožno obličje se jej razvedri. —„ Oh

ko bi še živela, ko bi jaz še enkrat jo videla preden zatisnem oči, kako neizrečeno srečna bi jaz bila!“ —

„Ne dvomi“ — tolaži jo četnik — „da še živi. Stric Krempeljski je s svojimi kremplji zmotal ta klopčič. Gotovo, Milica ni utonila, le ugrabljena je bila od tolovajev in odpeljana v kako njihovo zakotje.“ —

„O Bog“ — zavpije mati, — obledi še bolj, obile solze se jej vderejo po licah. — „Boljše bi bilo, da je mertva, kakor med hudobnimi ljudmi. Veliko boljše je umreti ko pogubiti dušo in telo!“ —

„Predraga sestra“ — reče četnik — „globoko me gane tvoje rahločutje. Ali verjemi mi, da je ona še zmerom nedolžna, čista, angelju podobna Milica, kakoršna je bila od nekdaj. Tega se bodeš sama prepričala. Že je oteta iz onih roparskih bezbožnih rok.“

Neizrečeno vesela vstane mati in vsklikne: „O Bog, kako mi je! O preljubi brat, povej mi vse. Ali ni res, ti si jo videl, morebiti ni daleč od mene. — O idi, idi, preljubi brat in pelji me k njej!“ —

Četnik odpre vrata. Milica plane z neznansko radostjo noter, pade materi v naročje in ni v stanu druzega pregovoriti ko: „Mati, mati, o preljuba mati!“ —

Mati pravi: „O Milica, preljuba, blaga hčerka — da, ti si — zopet si moja. — O Bog hvala ti bodi — neizmerna hvala!“ — Med obilnimi solzami radosti objemlje preljubljeno hčerko in ponavlja: „O Bog, tebi, tebi, preljubi Bog, bodi hvala!“ —

„Sedaj pa sedi k nama in povej, kako se ti je godilo med hudobnimi ljudmi, ki so te ukradli!“ —

Milica začne pripovedovati: „O Bog, skorej umerla sem strahu in groze, ko me je eden roparjev zgrabil, vlekel s pomočjo druzega v kočijo in pripeljal v ono strašno hišo v gozdu. Stara gospodinja pozdravi me prav prijazno. Pravi mi, da me je že davno prav željno pričakovala. Prigovarja mi, naj ne jokam. Ponuja mi vsakoverstnih sladkarij. Prinese kave in čaja. Ali jaz se ne dotaknem ničesar. Pelje me v malo, precej prijazno izbico. „Glej“, reče — „to je odslej tvoja spalnica, glej postel ne bi mogla biti mehkejša in snažnejša.“ — Potem me preobleče v obleko kmečkih deklic, in reče: „Tako, sedaj si pa vsa naša, gospodar je odslej tvoj oče in jaz sem tvoja ljuba stara mati.“ —

Oba sta si prizadevala, da bi me razveselila. Ali nisem se mogla privaditi tema človekoma. Serce moje je vedno hrepenelo le k dragi materi, kajti kako vse drugače kakor pri teh ljudeh, bilo mi je pri vas! Iz njihovih ust nisem čula nikoli pobožne besede. Molili niso nikdar, ne zjutraj, ne zvečer. V celej hiši ni bilo ne ene same knjige. Govorili niso o druzem, ko o denarji in blagu, hvalisali so se vedno in hudovali se nad vsem svetom. Kar nič nisem mogla govoriti ž njimi; bala sem se in trepetala pred njimi. Najrajše bivala sem v svojej izbici, iz ktere se je videlo na vert. Tukaj sem premišljevala to, kar ste me, ljuba mati učili in mi pravili. O koliko nočnih ur, ko je mesec milo svetil v mojo izbico, sem jokala in molila. Da, pogovarjala sem se v sercu neprenehoma z Bogom, tudi če sem nehoté morala biti v družbi teh hudobnih

ljudi! Oh kako je vendar dobro, da se more človek povsod po dnevi in po noči, z Bogom pogovarjati in da nas vedno milostno posluša.“ —

„Ona dva človeka, ki sta me odpeljala. prihajala sta kaj pogostoma v to hišo in vodila sta seboj še druzih pajdašev. Ti gostje, ki so tukaj bili ko mači, bili so še hudobniši od kerčmarja in kerčmarice. Opijanili so se, igrali kvarte in med igro grozovito preklinjali, prepevali razne pesme ter imeli mnogoverstne pogovore, nad kterimi so se na vse gerlo krohotali in kterih sicer nisem umela, ki pa so morali biti prav gerdi, ker so tako hudobnim ljudem dopadli. Včasih so se sperli, metali drug druzemu verčeke in čaše na glavo in žugali drug druzega umoriti. Pri tacih okolnostih pa sem trepetaje zbežala v svojo izbico. Večkrat sem mislila, da bi pobegnila iz tega bivališča. Ali okna so bila omrežena in dvorišne duri vedno skerbno zaklenjene.“ —

„Neki večer pride tergovec, jako blag in priljuden mož v kerčmo, da bi tukaj prenočil. Imel je seboj prav lepo blago in veliko denarja. Tega so umorili. Čula sem njegov stok in ječanje in pritekla iz svoje izbice doli v sobo. Skorej omedlela sem strahu in groze pri tem pogledu! Rečem morivcem, da je ta umor strahovita pregreha in da je bode Bog gotovo zato kaznil. Veleli so mi, naj nikomur besedice o tem ne povem. Kerčmar pa zareži nad menoj: „Kar nič več ne boš govorila s tujimi ljudmi, odslej naprej porečemo, da si nema!“ — Zgrabi me za roko, vleče me k okervavljenemu truplu in skorej besen vpije: „Tu poglej, ako zineš o tem proti komur koli, razun proti meni in kerčmarici, le eno samo besedico, umorimo te še grozovitnejše, ko tega-le človeka!“ —

„Padla sem v svojej izbici na kolena, prosterla roki proti nebu in molila: „O ljubi usmiljeni Bog, usmili se uboge deklice! Otmi me teh divjih tigrov. Pošlji mi angelja v pomoč!“ — In dobri Bog je uslišal mojo molitev. V resnici mi je poslal angelja v pomoč, preljuba mati, tukaj vašega ljubega brata, mojega strica!“ —

„Da“ — reče mati — „on, dobri Bog usmilil se je nas vseh. Bog je dopustil, da so mi tebe, predraga Milica, odpeljali, da bi živenje mojemu bratu otela, in tebe, dragi brat, vodil je Bog v oni tolovajski berlog, da si iz njega rešil mojo hčerko. Meni pa je bilo v blagor, da sem hčerko ko mertvo objokovala, bolj pogostoma in serčnejše molila, kakor bi se bilo sicer zgodilo in hrepenela sem bolj željno po nebesih. Tudi tebi, ljuba hčerka, bode v blažen prid, da si nekoliko časa morala živeti med hudobnimi ljudmi; videla si, kako daleč zaidejo ljudje, ki ne marajo za Boga, ki nečejo več moliti in nič dobrega slišati. Učila si se, hudo sovražiti in dobro ceniti. Nas vse je Bog po dolzem terpljenji zopet potolažil in našo britkost v veselje spremenil.“

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

(Nabral Fr. Jaroslav.)

II.

Na obedu v Damasku.

Več potov sem Ibrahimu omenil, da bi rad na drobno poznal domače življenje arabsko. No in Ibrahim je obljubil, da mi pojde na roko, kolikor se bode dalo. To sem si jaz zapomnil, in ko smo nekega dne se povernili z daljnega izleta, z nova sem to v misel vzel. „Čakite, poskusil bodem v našej rodovini, tu pojde najlaglje.“ Tega zagotovila sem bil vesel, in sem se tudi lepo zahvalil. Že čez dva dni mi Ibrahim sporoči, da me je brat njegov na kosilo povabil, toraj naj se pripravim. Ob odločenej uri je prišel Ibrahim k meni, in me peljal k svojemu bratu.

Dom Ibrahimovega brata stojí v jako oddaljenem predmestju. Zelo sem se moral skloniti, da sem mogel stopiti skozi nizke duri v malo sobo, kjer ni bilo nič razen kamnatih klopi. V takošnih sobah muzulmani obiskovalce sprejemajo, v notranja stanovanja se pa redkokedaj more priti. Iz te sobe se je prišlo na lep, z marmornatimi ploščami vložen dvor, ki je imel nekako na sredi lep basin z vodometom. Od todi me je peljal v prava stanovanja, in me pustil v prilično visokej, po mavriškem okusu opravljenej sobani; ob enej steni je stal visok divan, in po tleh so bile plahte sprosterte. Na divanu sta sedela s podvitimi nogami oče Ibrahimov, pa brat; resnobno sta se deržala in tobak kadila. Starček me prijazno pozdravi, in ponudi sedež poleg sebe. Tudi meni so nemudoma postregli s kavo in čibukom. Sredi sobe je stala nizka miza, klopi ni bilo nobene, pač pa lepi sagi in blazine.

Čez nekoliko minut se je Ibrahim vernil s tremi lično in malerično opravljenimi mladimi gospojami. Polahkoma so se mi približale, za roki me prijele in jih spoštovaje poljubile.

Sedaj so prinesli strežniki menda 12 skled, in vse na mizo postavili. V skledah so bile razne jedi, juha, perotnina, razsekano meso v riži, oljnati cmoki, grozdje, datle, granatova jabelka i. t. d. Sezali in jemali smo sedaj iz te sedaj iz une sklede, kakor je kdo hotel, tako da smo ob enem po več jedi na krožniku imeli. Sredi mize v velikej steklenici pa je stala voda za vse skup. Nožev in vilic nam niso dali, toraj smo s persti si pomagali. Samo ena gospoja je sedela, prav za prav slonela ob mizi pri nas, drugi dve ste stregli. Vsak je s persti segel v skledo, in vzel, kar je hotel imeti. Meni se je to s perva zelo neprilično videlo, ali kaj sem hotel, ravnati se je bilo treba po domačih, in kmalo sem se vseh pomislekov iznebil. Ali komaj sem se bil tega privadil, kar me nekaj druzega spravi znova v veliko zadrego. Moja sosedinja, poleg katere so mi čestno mesto odkazali, segla je meni nič tebi nič na moj krožnik in vzela najlepši kosec, ki sem ga hotel v usta nesti. To ti je vendar čudna prijaznost, sem si mislil. No Ibrahim je opazil, da sem osupnjen, in ne

vem, kam to meri, zato mi je prijazno omenil, da je taka navada, treba se je udati, ni drugače. Tudi jaz, če le hočem, morem to prijaznost verniti, in se mi ni treba bati, da bi se s tem kaj pregrešil zoper spodobnost in uljudnost. No in te pravice sem se tudi poslužil, malo pozneje sem segel na okrožnik svoje sosedinje, in pograbil kosec perotnine, pa sem gledal, da nisem najboljega kosca odnesel.

No to še ni bilo vse, zgodilo se je še nekaj drugega, da bi človek skoro ne verjel. Ni se mi še poleglo pervo začudenje, v katero me je bila černikasta sosedinja spravila, gledi, kaj mi je naredila sedaj! Segla je po razsekanega mesa, vzela ga v roke in svalek sesvalkala. Kaj neki bode s tega, sem mislil sam pri sebi, ter sem zato izvedavo in pazljivo opazoval jo. Kedar je svalek dobro sesvalkala, ga je polovico odgriznila in med zobmi obderžala, drugo polovico pa je meni nič tebi nič hotela meni v usta pomašiti. Osupnjen nad toliko in tako čudno prijaznostjo sem glavo nazaj vergel in skerbno pogledal Ibrahima, ki se je pa na ves glas zakrohotal. Ali to krohotanje se mi je zdelo prav tako, kakor da moja razkošna sosedinja šale z menoj zbiva, in sem Ibrahimu tudi potožil; no on me je pomiril, češ, da temu ni tako. „Ona vas jako čisla in spoštuje, le meni verujte, in ne mislite, da šale z vami zbija. Prosim, deržite se naših običajev, da-si se vam čudni vidijo, in spolnite voljo gospej. Naše ženske ne zahajajo nikdar med tujce, niti jih vidijo, toraj tudi ne poznajo tujih običajev; menijo, da morajo vas tujce isto tako zabavati, kakor nas domačine.“

Čuvši to pojasnilo sem sprejel za čudo nenavaden dar, ali ob enem sem tudi pogledal po strani, če ima gospa umazani roki, no ste bili prav čedni. Po vsem tem je šel mlad černec okrog nas nudeč vode v bronastem kotliču, da smo perste umili.

Dve uri smo presloneli okrog mize, jaz sem imel dovolj vsega vzlasti pa sem se bil naveličal omiznih tovarišev. Vsled dolgega slonenja so mi kolena oterpnila, zato sem prosil prijaznega domačina, naj bi se vzdignili. Šli smo na divan, kamor so nam sluge kave in čibukov prinesli. Na to se je pričela oglušna vika, da ne kmalo take. Gospoje bi bile rade meni Francozu in tujcu pokazale, da tudi Arabkinje so uljudne in ljubeznjive, in da so me rade vidile kot gosta v hiši. In začele so s paličicami po tarabuki tako napletati, da bi bil, kakor pravimo, skoro oglušil. Vsako verstico pa so sklenile z rezkim vskrikem vse tri ob enem; potem so začele znova napletati po enoglasnej tarabuki, tako da sem že hotel prav lepo prositi, naj jenjajo, naj se ne trudijo toliko meni na ljubo, ali k sreči so same utihnile; menda so sprevidele, da imam že polna ušesa.

Na vernih duš dan.

(Spisal Janez Naglič.)

Kako stara je bila gospa, tega nikdo ni vedel povedati, a najmanje ona sama, kajti zapuščal jo je že spomin in misli se jej niso povračale v tako daljno preteklost. No bibliško starost je bila že davno prekoračila. Davno že jej je umerl mož, otročje-dobra duša. Stanovala je daleč v predmestju v nekej malej podstrešnej izbici. Dolgo je že, kar je nekega toplega pomladanskega dne zapustila zadnjikrat svojo tesno sobico. Sedaj že mnogo let sedeva v svojej izbici, plete nogovice ter premišljuje svoje življenje.

Stara gospa je bila še precej krepka. Pokopala je celo svojo rodbino in razven nekega izpridenega nečaka, ki je Bog ve kje po svetu svoje sreče iskal, ni imela nobene sorodne duše na svetu. Malo kedaj je kak domačin obiskal starico v njenej sobici. Za njene male potrebe skerbela je bleda ženska, ki je s svojim otrokom stanovala v sosednej podstrešnej sobi. Celi božji dan sedela je bleda žena pri šivalnem stroju, a deček skakljal je iz jedne sobe v drugo, kmalu starici nogovico iz roke izvil, kmalu mlajšej niti nemirnega stroja potergal. Kedar se je zmračilo, prišla je bleda žena navadno k starici v sobo, da prihrani luč, ter posluša pripovedke, koje je starica znala tako lepo pripovedovati! Dete je zaspalo v kakem kotu, velika ura na steni ponavljala je neprenehoma svoj tik-tak, a od daleč zadonel je votli glas večernega zvonjenja.

Dobro ste se porazumevale. Bolna na duši in telesu premišljevala je bleda žena svojo nesrečo; jok in stok spremljal jo je že od nekedaj na potu življenja, žalostna in tužna je sedajnost, a tužna in mračna tudi prihodnjost. Solze jej zalijejo oči, tuga napolni sercé.

Kdo je odperl vrata? Čegava noga stopa po hodniku? Bleda luč probudi jokajočo iz njenega tugovanja. Človeška podoba s snežnobelimi lasmi stopi počasno v sobico in nek mehek glas vpraša: „Kaj žaluješ, dete? Naj tuguje in stoče starost! Kje si?“ Starica potiplje čez postelj. Njena roka se je dotaknila kodraste glavice spavajočega dečka. „Otrok!“ reče, „pojdi, hčerka, ne jokaj, prihodnjost je tvoja; jaz bom potegnila pušico iz tvoje rane, ne jokaj! . . . . .“

Tako ste se seznanile in, čeravno obe zapuščene, podpirale ste se med seboj. Dnevi so pretekali, dete je lepo raslo, a mati postajala je vedno bolj bleda. Pošteni kovač iz prednjega dvorišča, ki je bledo sirotico resnično pomiloval, poslal je enkrat zdravnika, ki je lečil njegovega bolnega pomagača, gori pod streho. Bil je neuljuden mož. Zapisal jej je neki prašek, poterkal na šivalni stroj ter rekel: „Ne bodete preživeli leta, gospa! Pustite šivanje! Ste čuli? Se priporočam!“ Nepremično je slonela bolnica pri oknu. Kje so bile njene misli? O tako blizu, tako blizu! Ko je potem mala ročica poterkala na leseno steno ter otročji glas zaklical „mamica, mamica!“ pala je brezupno na kolena ter si z rokami pokrila obraz. Potem je zopet vstala. „Precej bom pri tebi, serčice

moje!“ odgovorila je detetu; ohladila si je z vlažnim suknom oči ter smehljaje prestopila prag sosedne izbice.

Od onega dne šivala je bleda žena vedno s podvojeno marljivostjo pozno v noč. Da bi starica tega ne opazila, prestavila je šivalni stroj ven na hodnik. Tu jo je mučilo vreme. Nočni veter potresal je okna. Ali tako lehko se starica ni dala prevariti. Sedela je že mnogokrat pri smertnej postelji in predobro je poznala smertonosni kašelj.

„Ti ne smeš toliko delati!“ svarila je nekega dne bledo sirotico, ki je od dela upehana omahnila na klop. Tužen smehljaj je bil njen odgovor. Starica jo začne tolažiti, ali še le sedaj je dobila dolgo prikrita bol pravi dušek. „Kaj bo iz mojega otroka?“ zastoče bolna žena ter si pokrije z rokami obraz. „Ne skerbi za to, hčerka! Zaupaj Bogu in dobrim ljudem!“ Starica vzame škrinjico ter jo odpre. Bela nogovica je bila notri; vzame jo v roke ter jo potrese. „Ali čuješ, kako zlato zvenči?“ popraša ona. „O, ne boj se, lakota naju ne bode terla!“ . . . . .

Še tistega dne postavila je bleda žena šivalni stroj v kot. Prišel je drugi, prijaznejši zdravnik. Obljubil je, da jo obišče še večkrat. Pretekli so tedni, mesci. Kako srečen čas! Kajti bolnica mogla je sedaj vso skerb posvetiti svojemu otroku in mile, tolažljive besede izkusne starice vlivale so jej blagodejen mir v njeno dušo. Ali kmalu so prišle hude ure. Bleda žena postajala je zmiraj slabeja! nazadnje je morala v postelj in nekega dne začel je zdravnik z glavo majati.

Sedaj se je zgodilo nekaj nenavadnega. Starica je poklicala kovača. Kovač odveže predpasnik, obleče suknjo ter stopi tiho v izbico.

Starica mu poda roko. „Sedaj si prišel; ti si vendar dober človek; ti mi boš pomagal dobro delo storiti! Ali hočeš?“

Kovač prikima. „Kako se godi tam-le?“ popraša starico.

„Povedala ti bom pozneje! Sedaj mi daj robec iz one-le omare! Pa čepico! Daj mi čevlje! Dolgo so počivali! Tako! Sedaj me pelji doli!“

Cela hiša je priletela vkupaj. Dekle so stopile pred vrata. Podkve so se ohladile na nakovalu, ogenj je vgasnil, kajti vsi kovaški pomagači so bili prišli na dvorišče, da vidijo starico. Kovač pomaga starici v kočijo ter se vsede poleg nje.

Še le mnogo let pozneje je kovač enkrat pripovedoval, kaj se je onega dne dogodilo, kako je sam nekega zeló neuljudnega poslužnika v nekej imenitnej hiši pritisnil k steni, peljal starico pred oholega, osivelega gospoda ter jej primaknil stol. „Kaj hočete“, zarežal je nanj stari gospod. Starica mu je namignila, naj odide v prednjo sobo. Malo časa je bilo vse tiho. Potem je začel oholi gospod govoriti, glasno, zeló glasno, tako, da je kovač mogel vsako besedo čuti. Nepoklican stopil je potem kovač zopet v sobo. Starica se je oklenila njegove roke ter odhajajoča zaklicala oholemu gospodu: „O vašej smertnej uri se bodete spominjali, da za svoje edino dete, ki samotno in tužno umira, niste ničesar storili!“ . . . . .

Vernih duš dan! Tužno je napočil dan. Gosta megla se je vlegla na

mesto. V podstrešnej sobici vgasne nočna leščerbica in tenek dim se vije proti stropu. Bolnico muči huda vročica; nazadnje vendar malo zadremlje. Starica pomakne svojo naslonjačo bliže k postelji. „Spati vendar ne morem“, govorila je sama s seboj, „in na postrežnico se ne morem zanesti!“ Tako je pretekla noč. Bolnica je izgovarjala nerazumljive besede. Na enkrat se prebudi iz spanja. „Mati! mati!“ zakliče s sopečim glasom. Starica podpira bolnico.

Bleda žena se oklene starice okolo vratú ter pritisne svoje suho lice na zgerbančen obraz staričin. „O mati!“ šepeče, „vi me niste zapustili! Vaša ljubezen me je tolažila v mojih nadlogah! O mati . . . . mati . . . . mati . . . .!“

Starica pogladi bolnici lasé s čela. „Tiho bodi, dete! Jaz ostanem pri tebi!“ Poljubi jo na bleda usta ter jo rahlo zopet spusti v blazine. „Tiho bodi in spavaj! Božja volja je nad tvojo glavo . . . .“

Vernih duš dan! Jutro je preteklo. O poldne pride kovač. Prinesel je dečka v naročji.

„Ali je bolje, babica?“ popraša plašno.

„Ostani tukaj, dete, a bodi miren.“

Kovač se vsede v kot. Deček si je igral na tleh . . . .

Vernih duš dan! Zunaj so se terli ljudje na pokopališče. Na grobovih zasveti se lučica pri lučici, a hladen veter šumi v cipresah. Samoten, zamišljen človek stopa počasno mej grobovi. S skerčeno pestjo se bije ob čelo ter ponavlja neprenehoma vprašanje: „Kaj mi je ostalo? Kaj mi je ostalo?“ Mimo pokopališčne ograje prisopiha železnični vlak. Brezčutni ljudje gledajo skozi okna vozov. Upehan delavec kopa na bližnjej njivi. Položil je motiko na tla; mimo njega nesejo nekoga k večnemu počitku; še dolgo je gledal za pogrebci . . . . Kaj? Počivati? Ti, suženj dnevnega plačila? Motiko v roke, možak! Delaj, tvoji otroci gladujejo, tvojo ženo tare glad, a življenje je tako kratko in ah! tako žalostno! . . .

Vernih duš dan! Osoda se izpolnjuje. Zmrači se; bolnica se prebudi. „Moje dete! Kje je moje dete?“ Deček priskaklja k postelji. Ona ga poljubuje. „Ti si tu, moje serčice? Ali si bil kaj priden? Spančkalo bi rado moje dete? No, spančkaj vendar! Tako! Spančkaj, serčice, spančkaj! . . .“

Dete je zaspalo.

„Ali bi prižgala luč, hčerka?“ vpraša starica.

„Ne, ne!“ zašepeče bolnica. „V temoti sem živela, v temoti hočem umreti.“ Potem zbere vse svoje moči ter glasno zakliče: „Mati, mati, vašo roko!“ Bolnica prime starico za roko, jo poljubi ter jo položi na persa . . . Za uro pozneje je bilo vse končano . . . .

Sedaj stopi kovač iz svojega kota. Izvije dečka iz naročja mertve mamice ter ga nese doli v kovačnico. Potem se verne nazaj. Starica si je z roko podperla glavo ter zamišljeno gledala ranjkej v obraz.

Kak dan praznujejo danes ljudje?“ vpraša črez nekoliko časa.

„Vernih duš dan!“

Ona ponovi še enkrat besedo.

Kovač izmoli svoj očenaš, pogerne ranjko z mertvaškim pertom ter prenese starico v njeno izbico.

„Lehko noč, siromašno dete!“ reče starica še enkrat s svojim milim glasom.

Sedaj premaga tuga močnega moža. Pretreslo ga je. Globok vzdihljej se mu izvije iz persi. Prikloni se, hoče govoriti, ali tuga mu zaduši besedo. Tiho zapusti nesrečno sobico.

Spomin na ta tužen prizor vsadil se je dobremu možu globoko v serce. Solze so mu zaigrale v očeh, kedar je pripovedoval to prigodbico, in nikedar ni pozabil dodati: to je bilo — na vernih duš dan! —

Vračilo svetá.

Res, živel preveselo,
Ko novcev sem imel
Vse k meni je hitelo,
Če v družbo sem prišel.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne zmeni záme se nikdó!

Na družnih veselicah
Pervak sem gostom bil,
Čestili me v zdravicah,
Vsak meni je napíl.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne gane meni se nikdó!

Dokler ljudjé čutili,
Da kaj petíc imám,
Za manoj so hodili,
Bil nikdar nisem sam.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne najde znancev me nikdó!

Za mošnje stan se tresel
Nikoli ni kerčmár,
Kar žêlel, mi prinesel
Sam berž je gospodár.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Postréči nehče mi nikdó!

Popred so me „vikali“,
Mi rékali „gospod“,
Lizúni vzviševali
Me često nad moj rod.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne klanja vljudno se nikdó!

Če kdo kedaj izrekel,
Kar me žalílo je,
Kakó se je opekel,
Vse nánj planílo je.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne briga záme se nikdó!

Vse meni so verjeli
Družníki, tudi laž,
Ter plôskali veseli:
Prijatelj, prav imaš!
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne priterjuje mi nikdó!

Kateri so prazníli
Majólike z manoj,
Pri meni se mastíli,
Njih bil je silen broj.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne spomni mene se nikdó!

Radé z menoj plesále
So déklice mladé,
Prijazno ponujále
Mi rôko in sercé.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Ne ljubi serčno me nikdó!

Da jaz sem v sreči védel,
Kakó vračuje svét,
V nesrečo bi zabrédel
Ne bil že mladolét.
A zdaj, a zdaj je vse prošló,
Dobrót ne verne mi nikdó!

Vojteh Kurnik.

Štefan Nemanja, serbski veliki župan.

(1159—1195).

(Priredil A. Fékonja)

Zora je serbskemu narodu zabliščala z Nemanjo, kedar je razkosano, razdrobljeno Serbstvo zedinil; solnce omike je vzišlo Serbinjstvu z Nemanjićem Savo, solnce slave zasijalo je Serbinjstvu z Nemanjićem Dušanom.

Dokler so še Serbi bili pod svojimi župani, v sosedstvu carevine Bizantske (gerške), vladala je velika nesloga med posameznimi župani — pa tudi ljudstvo se je ujedalo. Ni dva župana nisi mogel tedaj najti, da bi mirno živela, pa naj sta bila tudi prava brata, vendar je vladala med njima svaja in meržnja, da celó zatiranje. To vse naroda ni vodilo k dobremu. Svojo moč mogel je upotrebiti za bolje namene, a ne v preporu uničevati jo. Razven tega, da je narod zarad svoje nesloge terpel, izgubljal je tudi zlato svojo svobodo. Gerki, tedaj še zadosta močni sosedi Serbom, preobladali so sedaj ta, sedaj oni kraj lepe serbske dežele. In kdo je največ terpel od prepiranja svojih gospodarjev? Terpel je, kakor je navadno, narod. Vzbujal je včasih kak verli sin svojega naroda narod k orožju, da stresejo lance robstva, da stresejo tuje gospodstvo. In narod je vstajal. Večkrat mu je tudi sreča priskakala na pomoč, in on se je oslobodil; ali za malo časa; kajti stara bolezen slavjanskih, a posebno serbskega naroda, povračala se je zopet. Nesloga in zopet nesloga med rodovi serbskimi.

V tem času, kedar so Serbi prepirali se, zatirali se med seboj, rodil se je Štefan Nemanja.

Kot pravega sina svojega naroda bolelo je Štefana, da je njegov narod nesrečen, in premišljeval je, zakaj je narod nesrečen. Hitro je izpoznal, da je njegov narod nesrečen za to, ker je nesložen.

Bil je tudi Štefan Nemanja županov sin ter je poleg svojih bratov vladal v nekterih krajih serbskih. Pred vsem je prizadeval si, da narod v svojej deželi razbistri, da ga seznani z omiko ter ga pripravi za bolje živenje. V onem času je bila vera edini raznosilec omike; za to tudi Nemanja začne po svojih zemljah zidati cerkve in samostane. Tu se vidi, kolika pokvarjenost in merznost je bila med mladinskim serbskim narodom. To, da je Nemanja začel svojo deželo popravljati, da je začel svoj narod k poboljšku navajati, vse to ni bilo prav ni vlastnim bratom Nemanjinim. Z vojsko planejo na-nj; njih več, a on sam, pri tem še tudi najmlaji proti starejim bratom: Nemanja je zmagan in ujet. A v temnici svojih bratov ni o ničem drugem mislil, nego li edino o rešenju svojega naroda. In v resnici sreča dobremu junaku priskoči: on se reši ječe, stopi na čelo svojega naroda in začne veliko delo, delo zedinjenja grozno razdrobljenega Serbstva.

Nemanja je resnično Serbe tudi zedinil. In zedinjeno Serbstvo carovalo je dolgo, carovalo skoz dve sto in več let. Tedaj je Serbstvo bilo slavno po vsem svetu. Ko se je pa to edinstvo poderlo, ko je serbska gospoda začela

svoje staro: da jemlje, da piplje vsaki sebi, od tega časa prevladala je nesloga; in je li čudno, da so Serbi danes razdeljeni na toliko dežel, raztrošeni, da huje biti ne more, ter morajo biti nemilim okolnostim pokorni.

Ali zdi se, da jim je zopet zora začela svitati. Vidimo posamezne dele bratovskega nam naroda, da se zbirajo ter se pripravljajo na boljšo prihodnost. Omiko je ljubil Serb v Černej gori, prejemlje jo Serb v kneževini, ž njo se krepča Serb na tej strani Save in Dunave. In kedar bode Serb izobražen in ves po duhu zedinjen, tedaj, veruj mi brate, jenjala bode huda osoda preganjati ga, in samo da zarezgečejo hitri konji, da zabliščé ostre sablje, da počijo dolge puške, pa bode zadosta, da bode Serb rešen, da bode svoboden.

Medved in dren.

(Narodna basen.)

Lepi pomladanski dan je bil. Nebo je bilo vedro in solnce je gorko sijalo, ter s svojimi dobrodejnimi žarki budilo prirodo iz zimskega spanja. Kakor se tisti, ki je dolgo in terdo spal, ne zdrami v en hip; ravno tako se je tudi priroda le počasi iz svojega spanja prebudivala. Pa komaj so pretekli pervi četiri topli dnevi, že se je začelo vse, kar leze in grede, živeje gibati, in malih mergolincev je čim dalje več po listju mergolelo. Miši in polhi in veverice so zapustile svoja zimska zakotna ležišča, ter se okoli ogledale, ne bi li kje našle za glodati, kajti trebušec je bil zelo prazen, in to je jako neugodno!

Najzadnji se je prebudil kocin medved. Celo dolgo zimo je na pol terd v svojem berlogu ležal, in ker si lenuh v jeseni ni nič zaloge skupaj nanosil, si je svoje tolste tace v gobec vteknil, ter iz njih svoj živež cuzil. Ko si je bil dobro oči zmel, polukal je ven iz berloga, in videvši, da sneg ne pokriva več hribe in doline, ampak da solnce gorko sije, in da že podlesek pod germovjem cveti, prikobacal je počasi iz berloga. Vsedel se je pod sivo skalo, kamur so solnčni žarki najtopleje sijali, ter se ogreval in milo v solnce gledal. Pa ko je začel sam sebe ogledavati, kakšen je kaj, se je zelo prestrašil. Koža, ki se mu je bila v jeseni tako gladko okoli života vlegla, mu je od dimelj doli visela, kakor kravi vime; pa tudi drugod je tako okoli njega plahtala, da bi bil v njej lahko še en tak medved prostor imel. Strašansko je bil shujšal. Dlaka, kjer je za njo prijel, povsod se mu je misila, na nekih mestih je bil celo plešast. Joj mene! žalostno zdihne, takšen vendar ne morem po svetu hoditi, to je sramota. Če bi me drugi medvedje videli, berž bi djali, da sem moral po mestih pred ljudmi po palici plesati, ter da sem pri tem poslu tako shujšal. Najbolj me je pa strah, da me tako zglojenega mati medvedica ne vidi, še drugega bi si, ne mara, mesto mene zbrala. In to bi bila največa nesreča! Moja najperva skerb mora biti ta, da pod kožo spet toliko mesa in masti natlačim, da bodem spet lepo okroglega života, kakor se za poštenega medveda spodobi.

Pobere se izpod skale, pa gre po gozdu naprej, ne bi li morebiti kje kaj za svoje zobe našel. Tri dni je že hodil okrog, pa ne ene gloguljice, ne ene hrušice, ali kaj enakega ni našel. Huda zima je vse pokončala. Če bi bil prešič, si je mislil, bi mi lahko bilo, želoda in bukovic je še precej po tleh. Joj mene, kaj bo? je sam pri sebi djal, če ne bom nič za jesti našel. Pa, ko tako naprej gre, in sline po gloguljicah in hruškah cedi, pricaplja do enega drenovega drevesa, ki je bil v enem cvetu. Vstavi se pred njega, ter ga z modro glavo ogleduje. Zdaj mu pride misel, ki je njegovo čmernost naenkrat v veselje spremenila. Medved! — tako pravi, sam s seboj govoré — ti si vendar modra glava, da-si ravno ne znaš ne pisat ne brat. T o d r e v o, k i p e r v o c v e t i, m o r a g o t o v o t u d i p e r v o s a d r o d i t i! Vesel, da je to modrost iztuhtal, vsede se medved pod cvetoči dren, ter reče: tukaj-le bom tako dolgo sedel in čakal, da bodo drenulje dozorele! In medved je bil mož beseda. Sedel in čakal je pod drenom celo pomlad, celo poletje in celo jesen; in še le potem, ko je perva slana drenulje poparila bila, se jih je enkrat nazobal. Zdaj je še-le medved previdel, da ga je dren gerdo goljufal, in da je celo krivo sodil, ko je mislil, da bo dren kot pervo cvetoči tudi pervi dozorel. Črešnje in hruške in jabelka, ki so vse pozneje nego dren cvetele, so že zreli sad imele, ko so drenulje še celo zelene bile.

Ker je pa zima že spet merzlo pihala, jo je oče medved spet v svoj berlog pobrisal, ter sam pri sebi djal: dren! to ti rečem, drugo leto me ne boš več goljufal. Vteknil je spet tace v gobec, pa je spet do pomladi cuzil.

Mi pa moremo iz te basni nauk povzeti, da ni dobro stvari le po zunanjih prikaznih soditi, ampak da moramo preje notranje bitje in sploh vse lastnosti poznati, preden sodbo izrečemo. Pregovor pravi: Ni vse zlato, kar se sveti.

Drobnosti.

Vstanovitev Zatičenskega cistercijanskega samostana. (Narodna pripovedka.) V 9. stoletju je živela na Pristavi, eno uro hoda od sedanje Zatičine pobožna kneževina Virida (Viridis). Storila je obljubo, da hoče samostan za cistercijane zidati. Ni pa vedla, kje. Na mestu sedanje Zatičine se je takrat velika hosta razprostirala, v sredi hoste pa je rahlo šumljal potoček, ki izza hribov priteče. Neki dan vzame seboj meniha, da bi najdla kraj, kteri bi bil pristojen za samostan.

Po dolgem iskanju prideta v sredo hoste in zaslišita zelenega ptiča peti: Sit hic, sit hic! (slov. naj bo tu, naj bo tu). Sklenila je tedaj Virida tu samostan zidati in imenovala kraj Sithic, ktero ime se je pozneje v Sitih spremenilo; naše ljudstvo pa ga imenuje Zatičina. Od kraja je bil samostan zelo majhen, ravno tako samostanska cerkev. Vsak opat je nekoliko prizidal in kmalu je ta samostan zarad svoje velikosti in bogastva povsod slovel. Gospodoval je ta samostan črez vse samostane na Dolenskem. Glas njegovega bogastva

je tudi do cesarja Jožefa II. prišel in on je potem leta 1781 menihe iz tega samostana za vselej odpravil in tu cesarsko faro postavil. Ta samostan je sedaj največji grad kranjske dežele. V samostanski cerkvi pa leži pokopana Virida, verla ustanoviteljica tega samostana. Tudi razvaline grada Viridinega še dandanes stojijo.

Zahvala.

O svojem 70. rojstnem godu doživel sem radosti, koje bi se nikdar ne bil nadejal. Prijatelji od blizu in iz daleka, iz slovanskih in nemških pokrajin, združeni in posamni, zastopniki društev, zavodov, mest, sel itd. donesli so mi mnogobrojnih dokazov svoje ljubezni in naklonjenosti ustmeno in pismeno, in došlo mi je toliko častnih listin, pa tudi dragocenih umotvorov in krasnih tvorin iz ženskih rok, da ne vzmagam besedí, s kojimi bi izrazil občutke svojega globoko ginjenega serca.

Sam dobro vem in se radujem temu, da vsa ta odlikovanja ne veljajo tolikanj meni, posamezniku, marveč dobri in vzvišeni stvari, koji služim doslej 36 let; a zarad tega mi dolžnost serčne zahvale nikakor ni manjša.

Tolikega veselja ves presunjen morem javno svojim prijateljem, vsem skupaj in vsakemu posebej, le s slabimi besedami objaviti svojo najtoplejšo zahvalo za tolika preljubeznjiva čestitanja z najiskrenejšo željo: naj Bog vsemogočni milostivo izverši vsa voščila, koja so bila tako toplo naglašana o nepozabljivih dneh 17. 18. in 19. novembra t. l. od predragih mi prijateljev!

V Ljubljani dné 26. novembra 1878.

Dr. Janez Bleiweis.

Čč. gg. naročnikom naznanjamo, da „Besednik“ prihodnje leto ne bode več izhajal. Sodelavcem pa izrekamo iskreno zahvalo za zdatno podporo.

Naročnike ki nam še kaj dolgujejo, pa prosimo, zaostalino nemudoma poslati. „Besednika“ od leta 1876, 1877 in 1878 imamo še nekaj iztisov, kateri se dobijo pri vredništvu letnik po 1 fl. 50 kr. Veselo novo leto!

Vredništvo „Besednika“.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

